ORHAN KEMAL

Gurbet Kuşları

11. BASKI

§
ROMAN

ORHAN KEMAL

Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Babası ilk TBMM'de milletvekilliği ve Adalet Bakanlığı yapmış olan Abdülkadir Kemali Bey'dir. Adana'da Ahali Cumhuriyet Fırkası'nın kurucusu olan Abdülkadir Kemali Bey daha sonra partisinin kapatılması üzerine ailesiyle birlikte Beyrut'a yerleşti ve Orhan Kemal bu dönemde orta son sınıftaki eğitimini yarıda bıraktı. 1932'de Türkiye'ye geri döndükten sonra, çırçır fabrikalarında işçilik, dokumacılık ve ambar memurluğu yapan Orhan Kemal, 1937 yılında evlendi. 1938 yılında, Niğde'de askerlik görevini yaparken Ceza Yasası'nın 94. maddesine muhalefetten yargılanarak beş yıl hüküm giydi. 1940 yılında Bursa Cezaevi'nde Nâzım Hikmet'le tanışması sanat yaşamının önemli dönüm noktalarından biri oldu. 26 Eylül 1943'te serbest kalan Orhan Kemal, 1951 yılında İstanbul'a yerleşti. Bu dönemden itibaren geçimini yazarlıkla sağladı. 1966 yılında bir ihbar nedeniyle yeniden tutuklanarak Sultanahmet Cezaevi'ne gönderildi. Otuz beş gün sonra salıverildi. 1968 yılında bu davadan beraat ettikten iki yıl sonra, 2 Haziran 1970'te davetli olarak gittiği Sofya'da öldü. İlk şiirlerini Raşit Kemali adıyla *Yedigün*, *Yeni Mecmua* gibi dergilerde yayımlayan Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'in etkisiyle düzyazıya yöneldi. İlk düzyazısı "Balık" adıyla 1940 yılında *Yeni Edebiyat* gazetesinde ilk öykülerini ise 1942 ve 1943 yıllarında *İkdam* ile *Yurt ve Dünya* dergilerinde yayınlandı. Daha sonra *Varlık*, *Gün*, *Yığın*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yaprak*, *Yeni Başdan*, *Yeditepe*, *Beraber* gibi dergilerde de yer alırken birçok romanı da *Vatan*, *Dünya*, *Ulus*, *Son Havadis* ve *Cumhuriyet* gazeteleri tarafından tefrika edildi. *Kardeş Payı* ile 1958 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan Orhan Kemal, *Önce Ekmek* ile de 1969 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ve TDK Öykü Ödülü'nü kazandı. *72. Koğuş*, *Murtaza*, *Eskici Dükkânı*, *Kardeş Payı* ve *İspinozlar (Yalova Kaymakamı)* adlı yapıtlarını oyunlaştırdı. *72. Koğuş* ile 1967 yılında Ankara Sanatseverler Derneği tarafından en iyi oyun yazarı seçildi. Orhan Kemal'in ailesi tarafından 1972 yılından beri yazarın ölüm yıldönümünde verilmek üzere Orhan Kemal Roman Armağanı düzenlenmektedir. İstanbul'da kendi adını taşıyan müzesi bulunmaktadır. Yapıtları: *Murtaza*, *El Kızı*, *Yalancı Dünya*, *Sokakların Çocuğu*, *Müfettişler Müfettişi*, *Üçkâğıtçı*, *Ekmek Kavgası*, *72. Koğuş*, *Eskici ve Oğulları*, *Cemile*, *Nâzım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, *Bereketli Topraklar Üzerinde*, *Sokaklardan Bir Kız*, *Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Suçlu*, *Dünya Evi*, *Kötü Yol*, *Yağmur Yüklü Bulutlar*, *Kırmızı Küpeler / Babil Kulesi*, *Oyuncu Kadın / Gâvurun Kızı*, *Grev*, *Serseri Milyoner / İki Damla Gözyaşı*, *Gurbet Kuşları*, *Evlerden Biri*, *Kaçak*, *Kanlı Topraklar*, *Arkadaş Islıkları*, *Devlet Kuşu*, *Bir Filiz Vardı*, *Avare Yıllar*, *Sarhoşlar*, *Baba Evi*, *Çamaşırcının Kızı / Küçücük*, *Kardeş Payı*, *Önce Ekmek*, *Tersine Dünya*, *İstanbul'dan Çizgiler*, *Oyunlar 1-2*, *Yazmak Doludizgin* (Günlükler/Şiirler), *Senaryo Tekniği ve Senaryolar*, *Önemli Not!* (Düzyazılar), *Yüz Karası*, *Zamana Karşı Orhan Kemal* (Eleştiriler ve Röportajlar), *Uçurum/Röportajlar*, *Orhan Kemal Sessizlerin Sesi*, *Kenarın Dilberi*.

GURBET KUŞLARI

Orhan Kemal

§

Yayın No **453**
Türkçe Edebiyat **113**

Gurbet Kuşları
Orhan Kemal

Kapak tasarım: Utku Lomlu

© 1962, Orhan Kemal
© 2007; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1-2. Basım: 1962-1970, Varlık Yayınları
3-6. Basım: 1982-2002, Tekin Yayınevi
7-10. Basım: 2007-2013, Everest Yayınları
11. Basım: Nisan 2015

ISBN: 978 - 975 - 289 - 372 - 6

Orhan Kemal Müzesi
Akarsu Caddesi No: 30 Cihangir/İSTANBUL
Tel: (0212) 292 92 45 Fax: (0212) 243 67 82
E-mail: info@orhankemal.org
www.orhankemal.org

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İSTANBUL
Tel: (0212) 674 97 23 Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Fax: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Lütfü Ö. Akad'a
O.K.

GURBET KUŞLARI

1

Ta Kurtalan'dan kalkıp, yolu üzerindeki irili ufaklı istasyonlardan topladığı çeşitli yolcularla tıka basa dolu "Kuşluk treni" Haydarpaşa Garı'na çığlık çığlığa girdi. Ağırlaştı. Sonra da ıslak fısıltılarla rayların üzerine upuzun serildi kaldı.

Koşanlar, koşuşanlar.. Koşan, koşuşanlar arasında istasyon görevlilerinden başka gar hamalları, yolcularını karşılamaya gelmiş fötr şapkalılar, mantolu, tayyörlüler. İlk şaşkınlık, ilk heyecandan sonra her şey durur gibi oldu. Vagonlardan bavul, sepet, heybeleriyle inenler, öteberilerini vagon pecerelerinden hamallara uzatanlar...

"Gurbet kuşları" katarın en arka vagonlarından iniyorlardı, kara kara, kuru kuru. Ne karşılamaya gelenler vardı, ne de

çoğunun bavullarıyla sepeti, hatta yorganı. Yorganı olanlar, yorganlarını birer er kaputu gibi dürmüş, kınnapla çeke çeke bağlamışlardı. Bir, beş, on değil, yirmi, otuz, kırk, elli, belki de daha çoktular. Anadolu içlerinden kopup gelen her tren, her "Kuşluk treni", her gelişinde gurbet kuşlarını toparlayıp getiriyordu İstanbul'a. Yol, yıkım, yapım üzerine çok iş vardı İstanbul'da. Karınlar doyuyor, sılaya para bile salınıyordu. Köy yerinde şunun bunun tarlasında üç gün iş, beş gün duvar diplerinde barbut atacaklarına, bir tren parası denkleştirip İstanbul'un yolu tutulmalıydı. Ne yapıp yapıp gidenler, birkaç ay sonra değişmiş dönüyorlardı. Taralı saçları, kopçalı sarı kalemleri, karton kaplı cep defterleri, arkaları çıplak kadın resimli cep aynaları, Tahtakale'den uydurulmuş üst başlarıyla köy yerinde dolanıyor, köy kahvelerinde, delikanlı meclislerinde İstanbul'u dillerinden düşürmüyorlardı. İstanbul da bir İstanbul'du. Dil ile tarifi mümkünsüz. O taksiler, o dolmuşlar, o tramvaylar, otobüsler, vapurlar...

"Papur ne ki laan?" diye sorulsa, bıyık altından gülünüveriyor, "Dilinen tarifi gayri mümkünsüz!" denilip geçiliyordu.

Sonra, karılar vardı İstanbul'da. Dudakları kırmızı kırmızı, saçları kıvır kıvır karılar. Gülüverince yanaklarında güller açan, kolları bacakları çıplak kadınlar. Her önüne gelene gülüveriyor, her işmar edenin ardına takılıveriyorlardı. Üstün başın kirli, yırtık pırtık olsun isterse. Yeter ki delikanlı ol. Delikanlı olmak vardı İstanbul'da. Delikanlı oldun mu, yaşadın!

Onlar da gelmişlerdi işte. Trenden inmişlerdi. Karşıya geçecek, daha önce gelip iyi kötü birer köşebaşı, yosun tutmuş hemşerilerini Küçükpazar, Unkapanı kahvelerinde bulacak, "Geldik!" diyeceklerdi. "Biz de geldik sonunda. Hani gülüverince yüzlerinde güller açan avratlar? Hani tramvaylar, taksiler, dolmuşlar, otobüsler?"

Çevrelerine yenik, şaşkın, mahcup, korkak bakışları, yeşil, sarı, mor, kırmızıları kirli çorapları, kirli tırnaklarıyla etlerini hart hart kaşıyışlarıyla garın geniş betonuna bir sığır ılıklığıyla

yayılmış, kalabalıkla, kalabalığın arasında ağır ağır sürükleniyorlardı garın çıkış kapısına.

"Ayılara hele ayılara!"

"Şerefsizim sürü!"

"Her gün bu, her gün bu. Köylerinden ne diye ürkütürler bu hayvanları bilmem ki?"

"...."

"?.."

Duymuyor, duysalar bile kime, niçin dendiğini anlamıyorlardı. Anlasalar bile.. Kızmak, karşılık vermek, yurttaşlık, gezi esenliği üzerine sözler etmek, artık eksik konuşanlara susturucu karşılıklar vermekten uzak, hep o sürü ılıklığıyla çıkış kapısını buldular. Dışarıda göz alabildiğine hırçın bir deniz vardı, kül renkli bir deniz. Sabahın sert ayazıyla donmuş taş merdivenleri ağır ağır indiler. Kalabalıkla, kalabalığın arasında vapur bilet gişesinin önünde durdular.

"Şu rezalete bakın Allah aşkına!"

"Rezalet, sefalet..."

"Bu sefaletlerini köylerinde saklayıp da İstanbul'da yabancılara teşhir etmeseler olmaz mı?"

"Hükümet efendim, suç hükümette. Yasak et, bitti. Hükümet gevşek olmasa, bunlar köylerinden kımıldayabilirler mi?"

"Ne yapsın yani, kanun mu çıkarsın hükümet?"

"Çıkarsın efendim!"

"..."

"..."

Biletler nasıl alındı? Kıyıya usullacık yanaşan vapura nasıl binildi? Vapur nasıl, ne zaman yürüdü?

Yadırgı bakışların ağırlığından İkinci'nin henüz iyice tenhalığında kurtulunca ferahladılar. Üzerinden hiç sarsılmadan, yağ gibi akıp geçtikleri mavi deniz, uzaklarda, ta uzaklarda ne idikleri belirsiz ağaçlıklı yapılar. Konuşmuyor, konuşamıyorlardı. Bakıyorlardı sadece. Vapur, Galata Köprüsü'ne yanaştığı sıra,

dilleri tutulmuştu sanki. Kalabalıkla birlikte vapurdan suçlu suçlu çıktılar. Köprünün koşuşan insan seli içinde güneş görmüş kar gibi eriyiverdiler.

Yalnız o. Ablak yüzünde şaşkınlık, tahta bavuluyla Galata Köprüsü'nün boyuna çarpan, çarptıkları hâlde de homurdanıp sık sık küfreden kalabalığı içinde dikilip kalmıştı.

"Kazık gibi dikilmesene be!"

Sağa çekilecek oldu.

"Yarma!"

Sola çekildi.

"Ayıya bak ayıya!"

Ne sağ, ne sol.

"Yabani!"

Yarma mı? Ayı mı? Yabani mi? Bir elinde tahta bavul, öbür elinde kırış kırış bir mektup, köylüsü Topsakalın Gafur Ağasından gelen mektup. Bu değil, giden değil, daha giden yıl gelmişti. Daha giden yıldan önceki yıl da kendi gelmişti Gafur Ağası. Şehirli biçimi siyah paltosu, mavi pantolonu, sarı kunduraları, sarı ağızlığı, kutu kutu şehir sigaraları.. Köy kahvesine kurula kurula girmiş, köylüyü "Merhaba ağalar!" diye selamlamıştı. Babası da oradaydı o sıra, kahvede. Yanına sokulmuş, İstanbul'dan konuşmuşlardı. Babası her yıl Çukurova'ya iniyordu. İstanbul'a hiç siftahı yoktu. Gafur Ağası, "İstanbul," demişti, "İstanbul gibi var mı? İnsan gurbete düşünce İstanbul'a düşmeli. Çukurova heye, zengin melmeket, epmeği bol melmeket ya, kulağasma. Yazın Çukurova'nın zenginleri bile İstanbul'a gelirler. Niye? Isıccak!"

Babası, "Doğru," diye başını sallamıştı. "Emmim derdi ki, İstanbul dediğin dilinen tarifi gayri mümkünsüz derdi. İstanbul bir belde, beldelerin de şahı!"

"Yolu tıkamasana be haşat!"

Bavulunun da tamamı meşindi Gafur Ağasının. Lenger şapkası vardı, sarı atkısı, sarı tarağı, kopçalı sarı kopya kalemi.

"Ne dikiliyorsun burada?"

Bir polis. Çatık siyah kaşlarında terli bir öfke.

Ürktü polisten:

"Ben mi?"

"Hayır, baban!"

"Bubam mı? İflahsızın Yusuf dirler, köyde kaldı. Anam sizlere ömür de, kardaşlarımın yanında kaldı. Bu yıl da ben çıktım gurbete..."

Alaycı bir kalabalık, bir şehirli kalabalığı çevreleyivermişti:

"Yaa, başın sağ olsun!"

Saf saf döndü:

"Diline sağlık."

Çatık siyah kaşlarındaki ıslak öfkeyle güldü polis:

"Yeni mi geldin İstanbul'a?"

Başını salladı:

"İyi bildin efendi ağa, yeni geldim."

"Niye geldin?"

"Ben mi?"

Alaycı bir başkası:

"Hayır, baban!"

"Bubam köyde. İflahsızın Yusuf dirler hani. Her yıl Çukurova'ya inerdi. Esasta zorlu duvar ustası ya, anam sizlere ömür olduğundan..."

Çevrenin kahkahalarını görevine yakıştıramayan polis, kolundan çekti:

"Arkadaşların yok mu? Buraya kime diye geldin?"

"Buraya mı? Aha edrese. Topsakalın Gafur dirler, anamın az buçuk hısımı olur..."

Polis dinlemiyordu. Kırış kırış mektubu aldı. Çok güç okunur, çirkin bir yazıydı. Söktü sonunda:

"Topsakalın Gafur. Sebze hali... Sen bak şimdi bana: Caddeyi karşıya geç, merdiveni in, vapura bin, Yemiş'te in. Sebze hali'ni kime sorsan gösterirler. Haydi, dikilme burada!"

Tahta bavulu, yorganı, kırış kırış mektubuyla, köprü üzerinden renk renk gelip geçen taksi, dolmuş, tramvaylara yem olmadan, ardında kalabalık şehirli kahkahaları bırakıp karşıya geçti. Polis, "Merdiveni in!" demişti. İnecekti inmeye ya, yukarı çıkanlardan sıra yoktu ki! Kimseye zarar vermediğini sanarak ağır ağır indiği hâlde, gene de homurdanıyor, arada, "Çüüş!" diyorlardı. Babası selametlerken, "Sen sen ol, şeher adamına dalaşma!" demişti. "Şeher adamı cin, bir cin!"

Köprüyle Eyüp arasındaki iskelelere uğraya uğraya işleyen vapurlara binmek için, tel örgü ardında bekleşen omuz omuza kalabalığın arasına katıldı. Tel örgülerin ötesinde kirli bir deniz. Buranın denizi Haydarpaşa'nın denizine benzemiyordu. Pisti. Pisti ya, nesine gerekti pis, temiz. Deniz pis olmuş, temiz olmuş. Pislik, temizlik karın doyurmazdı. Birazdan Gafur Ağasını bulup da yanına girdi miydi, eh!

Sevinçle iç çekti.

Girecek, Allah ne verdiyse üçün beşin yoluna bakacaktı. Köy yerine döndüğünde ya? Kahveye varacak, "Merhaba ağalar!" diye girecek, köylüsüne şehir sigarası dağıtacaktı; Gafur Ağası gibi!

Burnunu koluna siliverdi.

Koca köyde kendinden başka kim vardı İstanbul'u gören? Bir Gafur Ağası. Gafur Ağasının da köye pek uğradığı yoktu. Kahvede İstanbul'u anlatırken herkes Gafur Ağasını dinler gibi dinleyecek, şaşacaklardı. Şehir biçimi siyah bir palto, sarı boyun atkısı, sarı kunduralar, kopçalı sarı kalem, gümüş ağızlık. Ah fukara anası sağ olsa da görseydi onu öyle. Ağlardı yalnız! Sağ olsa, ona da -Babasının Çukurova'dan getirdiği gibi- başörtüsü, basma musma götürse, duasını alsaydı. Anası sağ olsa İstanbul gurbetine salmazlardı ki. Babası her yılki gibi malasıyla şakulunu omuzlar, tutardı Çukurova'nın yolunu. Allah'ın gücüne gitmesin, günah yazmasın amma, anasının ölümü... İyi olmuştu bir yandan da. Bakalım Gafur Ağası duyunca ne diyecekti anasının

ölümüne. Hısım olurlardı. Lakin babası... Babasının Çukurova'ya inmesi değil miydi fukarayı öldüren? Gurbete diye çıkar gider, uzun uzun gelmez, gelse bile pek pek bir ay, iki ay, sonra gene giderdi.

Birden vapur göründü. Sıkışık kalabalıkta bir kımıltı, bir kaynaşma. Fötr şapkaları, terli bıyıkları kaşlarıyla ters ters bakanlar. Aldırmadı. İyi ama, polisin dediği yer burası mıydı? Sağa sola baktı, soracak yumuşak birini aradı. Kendine benzer biri gözüne çarpınca, kalabalığı yarıp bavuluyla yanına gitti.

"Pis pis kokuyor lanet!"

"Hem de nasıl!"

"İstanbul bunlarla dolu..."

"Ee, İstanbul'un taşı toprağı altın malum ya!"

"..."

"?.."

Duymadı, duydu aldırmadı. Yanına gitti kendine benzeyen delikanlının.

"Öyle mi hemşerim?" dedi. "Yemiş'e burdan mı gidilir?"

Delikanlı Unkapanı'ndaki kömür deposunda hamaldı. Yemiş'e nerden gidileceğini bilmeyen delikanlıya küçümseyerek baktı:

"Nirden olursun sen?"

Güldü:

"Ben mi? Suvaz'ın köylüğünden."

"Buraya niye geldin?"

"Ben mi? Gafur Ağam var da, onun yanına..."

"Ne iş dutar?"

"Gafur Ağam mı? Kabzımal dirlermiş, sebze hali varmış..."

"Var. Yemiş'te, doğru. Dimek kabzımal?"

"Kabzımal. Bak hele, kabzımallar dişli olur öyle ya?"

Kömür hamalı, "Kabzımalına göre," dedi.

"Gafur Ağam dişlidir mücerret. Gafur Ağam gibi var mı? Köy yerinde şonun şunun çiftine çubuğuna giderdi, barbut

atardı şonnan şunnan, karıya kancığa dolanırdı... Karı kancık deyince, bu İstanbul'da da amma karı kancık var ha!"

"Soruyon mu?" dedi kömür hamalı, "İstanbul bu, kahpe şehir. Burdaki karı kancık dünyada yok!"

İflahsızın Memed duymuyordu. Gafur Ağasını düşünüyordu o. Gafur Ağası kim bilir ne türlü avratlarla... Lakin köy yerinde Gafur Ağasının huyunu hiç kimse sevmezdi. Birinde Uzunların Haydar iyi bir pusu kurmuştu ya, gene de Allah yüzüne bakmıştı. İnsan olan bir insan harama uçkur çözmemeliydi. Boyalısakal Hoca, "Nikâhlı avrada dolanmak pek günah!" derdi. "Nikâhlı avrada dolanan, uçkur çözen, yarın rûzu mahşerde kızgın sacda namaz kılacak, sonra da kıllı topuzla zebaniler vur ha vur!"

"Bilât aldın mı?"

Kömür hamalına baktı:

"Bilât mı?"

"Bilât ya."

"Ne bilâtı?"

"Vapur bilâtı."

"Almadım."

"Get al şordan!"

Babasının eskisi şayak külot pantolonunun cebinden çıkardığı gümüş bir tek liralıkla koştu. Gişede kimseler yoktu. Delikten parayı memura uzattı:

"Bi bilât ver efendi ağa."

Memur güldü:

"Nereye?"

"Gafur Ağamın orya!"

"Gafur Ağan da kim?"

Yılıştı:

"Gafur Ağam mı? Anamın hısımı olur. Lakin Gafur Ağam gibisi..."

Memurun kaşları çatıldı:

"Deli misin sen be?"
"Ben mi?"
"Baban!"
"Bubam köyde kaldı da..."
"Gafur Ağa'nın bulunduğu yere mi gideceksin?"
"İyi bildin, temam..."
"Nerde oturur Gafur Ağan?"
"Gafur Ağam mı?"
"Ulan vapur kalkacak, çabuk ol! Ne iş tutar bu hırt?"
"Kabzımal."
Biletçi bileti uzattı:
"Yemiş. Bundan sonraki vapuru bekle."
Elinde bilet, uzaklaşırken biletçinin sinirli sesi:
"Paranın üstünü al!"

Dönüp aldı. Yolcuların tümü binmişlerdi vapura, tel örgülü kapılar kapanmıştı. Bir kenardaki tahta sıraya oturdu. Babasının dediği gibi, akıl sır ermezdi şu şehir adamlarının işine. "Bu değil, bundan sonraki!"

Burun deliğinden birini tıkayıp ötekinden yere hıhladı.

Bu vapur olsa ne vardı sanki? Koca vapur, gidiyordu işte. Gafur Ağasının oraya da uğrasa...

Başını kaldırdı. Mavi etekleri savrula savrula bir kadın iniyordu merdiveni. Savrulan etekler altında görünüp yiten bacaklar aklındaki şehir adamını da, şehir adamlarının işlerini de silip götürdü. Avrat da avrattı hani. Haydarpaşa'dan beri görüp durduğu... Birbirinden güzel, çalımları birbirinden ziyade avratlar. Tümü de avrat değildi tabii, kızlar da vardı. Abdullah, Emişin oğlu kara Abdullah öyle derdi yazıda analarından gizli sigara içerlerken: "Seveceğin avrat kızoğlan kız olmalı!"

Gülüverdi. Abdullah da gelseydi... Anası salmamıştı. Dayısının tarlası vardı, Abdullah ekin biçecek, düven sürecek, dağdan odun getirecek. Lakin boynu bükük kalmıştı köyde. İyi oğlandı, has oğlandı. Cılız Hasan gibi yalancı değil!

Abdullah, Cılız Hasan, Eğri Ali, Ağzıkara'nın Durdu, Veli'nin Gömleksiz...

İflahsızın Memed'in içinde köy yeri, köylüsü, sonra kardeşleri. Bacısı Ümmü iki oğlandan kendi küçüğü Hasan kendini kurtardı sayılırdı. Onun küçüğü Kılıç oğlan, Ali Kılıç...

İçini çekti. Babası, "Ustam benim" diye severdi. Çukurova'ya ilk indikleri sıra, duvarcılığı ondan öğrenmişti. Kılıç Usta'dan. Dilinden düşürmezdi. İyi adammış, has adammış, üçü beşi esirgemez, zanaatını çabucak belletiverirmiş.

Merdivenden inmeye başlayan yeni bir etek, etekler altında görünüp yiten yeni bacaklar aklındaki köyü, kardeşlerini, babasını, arkadaşlarını filan siliverdi.

Bu avradın bacakları, bundan öncekinden de güzeldi. Kar gibi, beyaz beyaz. Adam yatınca bu bacakların arasında yatmalıydı ki! Tam da Gafur Ağasının köy kahvesinde anlattığı. Demek Gafur Ağası böyle avratlarla... Böyle avratlarda din, iman olmazdı yalnız. Tümü de cehennemlik. Cehennemlik ya, erleri var mıydı ola? Varsa, ne işin başındaydılar? Kazançları? Kazançları bol olmalıydı. "Olmasa, avratlarının giydiği ipeklere para mı dayanır?"

Merdivende yeni bir avrat, ardından bir yenisi daha. Sonra kalın bir herif, bir ihtiyar, iki avrat daha. Vapurun gelip yanaştığı tel örgülü kapının ardı gene kalabalıklaşıyordu. İstanbul buydu demek? Lakin İstanbulluların tümü de varlıklı değildi. İçlerinde çoğu "senin, benim gibi"ydi. Senin benim gibi olanlarsa, herhalde dışardan gelmişlerdi. Taşralı. Yadırgı. Öyle ya, gurbete düşen bir o muydu?

Tel örgülü kapıların artları gittikçe kalabalıklaşıyordu. Hımbıl hımbıl oturmaynan olmazdı. Tahta bavulu, yorganıyla kalktı, gitti, en önde durdu. Biletçinin, "bundan sonraki" dediği vapur geldiği sıra kalabalığın en önündeydi. Tel örgülü kapının ardında. Vapur boşaldı. Gene karılar, kızlar, lenger şapkalı, kasketliler, çocuklar... Kapılar sürülüp açıldı. Tahta

bavulu, yorganıyla o da koştu. Ardından ittiler mi, ona mı öyle geldi? Sendeledi:

"Ne itiyonuz be, ne itiyonuz?"

Kendini vapura attı. Az kalsın kapaklanacaktı.

"Yuuuh!" dedi biri. Bir başkası, "Ormanını yakanın gözü kör olsun!" dedi.

Daha bir başkası bir kahkaha attı:

"Gidişe bak gidişe!"

"Oh, birinciye giriyor..."

"Ayı!"

"..."

"..."

Hiçbirini duymadan, birinciye itildi. Sağa sola bakındı, sonra başkalarının yaptığı gibi, yumuşak sıralardan birine oturdu. Yüreği kötülemişti, çarpıyordu. Lakin oturduğu yer... Beğenmedi. Kalktı. Dudakları kırmızı kırmızı avratların oraya gitti, tam karşılarındaki sıraya oturdu. "Genç"ti, "ergen"di. Gafur Ağasının dediği gibi, burcu burcu da kokuyorlardı. Kokuyorlardı ya, bakmaya da korkuyordu. Koktukları koku ne kokusuydu acep? Adam köy yerine bu kokudan götürmeliydi ki... Gafur Ağası da böyle kokuyordu. Tıpkısı değil, bir başka koku. Amma iyiydi, burcuydu, bir hoş oluyordu adam. Babası Çukurova'dan ilkin gazocağı getirmişti, sabun getirmişti, sonraları tencere, sahan, cıncık tabak getirmişti de bu kokudan getirmeyi akıl etmemişti. Allah izin verirse, götürecek. Bir şişe dolusu götürecek ki, köy bütün burcu burcu koksun. "İflahsızın Memed, İstanbul'dan bir koku getirmiş bacım, dilinen tarifi gayri mümkünsüz. Köy bütün burcu burcu kokuyor!" denirdi. Densin ki, kızlar, avratlar... Amma tövbe tövbe... Boyalısakal Hoca... "Nikâhlı avrada dolanmak da pek günah!" der dururdu. "Nikâhlı avradın ardında dolanan, uçkur çözen, yarın rûzu mahşerde kızgın sacda namaz kılacak, sonra da küllü topuzla, zebaniler, vur ha vur!"

Ürktü. Bakışları karşısındaki kırmızı dudaklı kadınlara ilişti. Ufacık, bembeyaz elleriyle ağızlarını gizliye gizliye konuşuyorlardı. Birinin elinde pembe bir mendil vardı, dörde katlı. Kenarı işlemeli. Gülüverince altın dişi parlıyordu. Üçünün de tırnakları boyalı, kırmızı kırmızı. Birinin tırnağının kırmızısı az soluk ötekilerden. Lakin yüzü... Yüzü kime benziyordu?

Aklı köye gitti. Damları kuru ot örtülü, kerpiç evler, gübre yığınları. Gübreliklerde eşelenen tavuklar, horozlar, yalınayaklı kızlar, oğlanlar, kışın savrulan karlar altında göz alabildiğince beyazlık, bembeyazlık, baharda öküz, camız böğürtüleri, eşek anırtıları, dere. Dere boyunda Abdullah, Cılız Hasan, Eğri Ali. Lakin Eğri Ali hapisteydi şimdi. Kara'nın Durdu şahitlik etmişti mahkemede. Şahitlik etmese mapusa atmazlardı demişti Hidayet'in Cafer Ağası.

Az önce birisine benzettiği kadına gözü tekrar ilişince, köy silindi kafasından. Essahtan da, kime benziyordu? Aklı gene köye gitti. Köyde kızlar. Kızlardan birine benziyor dese... Düşündü, uzun uzun düşündü. Benziyordu canım, iyi tanıdığı birine benziyordu ya, kime?

Bakışları vapurun geniş penceresinden dışarılara kaydı. Parçalanmış kirli bulutların ardında yanıp sönen, uzaklardaki pencere camlarında yansıyan güneş. Güneşin ısıttığı damlar, çatılar, sislere gömülü minareler, cami kubbeleri. Görmüyordu. Bakıyordu oysa. Baktığı hâlde görmüyor, şu karşısındaki avradın kime benzediğini bulmaya çalışıyordu. Benziyordu işte, köy yerinde birine benziyordu. İlle de gülüverince. Gülüverince, köydeki... Zalha dese, değil, Meryem? Değil. Anşa?

Durdu. Dikkatle bakıyordu kadına. Kadın, farkında bile değildi, dudakları acı kırmızıyla boyalı haşarı kadının anlattıklarına gülüverince buldu: Emine'ye be! Rahmetli Köse Hasan Emmisinin kızı Emine'ye... Tuuuh... Emine'ye ya, bakışı, gülüşü, sakınışı... Uzunların Haydar'a söz kesildi demediler

miydi? Söz kesildi dediler de, Uzunların Haydar'ı istemiyormuş Emine diye laf çıkarmadılar mıydı?

Rahatlamıştı, yerine yerleşti.

Emine, Uzunların Haydar'ı istemiyor diye anası saçlarını eline dolayıp... Hatta Boyalısakal Hoca, Rifat Efendi araya girip, Haydar'dan yana şöyle zengin, böyle zengin diye az mı öğütlemişlerdi? Lakin pek güzeldi hani. Köse Hasan Emmisini pek hatırlamıyor, şöyle bir. O zaman dört, beş yaşında var, yokmuş. Babası, Köse Hasan Emmisi, bir de Pehlivan Ali Emmisi. Pehlivan Ali Emmisinin güleştiğini hatırlıyor. Dere boyundaki çayırda. Lakin zorlu güleştiği köy yerinde hâlâ söylenir. Nerde bu İstanbul'da öyle babayiğit? Anası, "Dağ gibiydi!" derdi. "Fukaraya gurbet yaramadı!"

Bir de Köse Hasan Emmisine yaramamıştı gurbet. Gurbetin yaramamasını babasından bilmişti köylü ya, babasına ne? Babası alıp götürmüş de öldürmemişti ya! Boyalısakal Hoca'nın dediği gibi, "Her bir şey Allah'tan"dı. Cenab-ı Allah bacağını harman makinesine kaptırdıysa kaptırdı. Cenab-ı Allah bu. Babasına ne? Bacağı makinesinde kasığından koparan, Köse Hasan Emmisine ısıtmayı veren, ısıtmaynan alıp götüren, hep Cenab-ı Allah. Babası da onlar gibi bir adam, bir kul, bir köylü mesela. İster mi ölmelerini? Hiç kimse kimsenin ölmesini istemez. Ölmeyi itler bile istemez. Topraktaki solucanlar, bit, pireler, baykuşlar, dağdaki canavarlar bile. "...Ölüm gibi kötü var mı? Mezar, toprağın altı. Adamın etlerini yılan, çıyan, karıncalar... Ölünün canı yanar mı yenirken acep? Niye yansın? Can tenden çıktıktan sonra... Amma kim ne derse desin, öte dünya var? Boyalısakal Hoca mescitte... Bu dünya yalancı bir dünya dediydi. Asıl öbür dünya. Öbür dünyasını kazanmalı adam. Öbür dünyasını kazanmadı mı... Boyalısakal Hoca kazanmıştır tabii. Boyalısakal Hoca gibi bilmeli insan ki... Boyalısakal Hoca'nın bildiğini kim bilebilir. Sarı yapraklı, kocca kitabı var. O kitabı çalmalı insan bir gece. Eğri Ali domuzu... Çalalım dediydi. Tövbe. Boyalısakal

bilir. Boyalısakal'ın malı çalınır mı? Çalınsa bile, Boyalısakal'dan başkası okuyamaz ki! Okusa bile anlayamaz, anlasa bile anlatamaz. Bu sebepten, Boyalısakal en başta girer cennete. Ardından? Mıhtar. Mıhtarın ardından Rifat Efendi. Rifat Efendi'nin ardından?"

Vapurun yürüdüğünü anlamadı. Alt alta, üst üste damları, kubbe, minareleriyle İstanbul, vapurun geniş penceresinin ötesinde kayıyordu. Yanıp sönen güneşin şavkı birden gözlerini alınca kendine gelir gibi olduysa da, gene de daldı. Yalnız bir ara, Köse Hasan Emmisinin kızı Emine'ye benzeyen kadın gülüverince, "Temam canım," dedi. "...İmne, dinime imanıma İmne. Bu giyim, bu kuşam, bu çalımı İmne'ye ver, gör. İmne bunun az cılızı. Yeyim, giyim olsun da bak!"

Emine'nin babası Köse Hasan Emmisinin ısıtmadan kurtulamayıp Çukurova'da kaldığı yıl dördünde mi, beşinde miydi neydi ya, aklında, babası Emine'ye mavi taşlı küpeler salmıştı. Ne zaman Emine'yi düşünse, kulağında hep mavi taşlı küpeler. Çeşmeden su taşır, duvara tezek vururken hep hep. İlle de güneşte bir parlardı ki. Mavi mavi. Dere boyu, dibi çakıllı su... Suya girerlerdi. Dolu oğlan, kız. Suları şapur şupur saça saça, her bir yanları ıslana ıslana. Lakin sonraları, kızlar palazlanıp da anaları gözlerini ağarta ağarta huylandıkları sıralar...

"Bilet!"

Öyle dalmıştı ki, ürktü. Sanki biletçi, avratlara baktığını görmüş, "Ne bakıyon elin avratlarına, ayı?" demişti. Kızardı, bozardı, hiç lüzum yokken gülüverdi.

Biletçi sabırsızdı:

"Bilet diyorum gülüyorsun be oğlum, versene biletini!"

Davrandı. Yanakları al al, arandı. Bilât, heye bilât amma, nereye koymuştu? Ayağa kalktı, ceplerini araştırdı, buldu birden:

"Aha burda efendi ağa. Cibimin astarına girmiş de..."

Kadınlar acıyarak bakıyorlardı.

Biletçi, bileti görünce büsbütün huylandı:

"Al biletini, geç ikinciye!"

Biletini aldı ya, anlamadı. Biletçiye pel pel bakıyordu. Biletçiyse onunla uğraşacak değildi. Ne kalmıştı şurada emekliliğine? Üstelik kızı da kocasından ayrılıp yanına gelmişti. Kambur kambur üstüne. Dönüp de, ikinciye gitmesini söylediği adamın hâlâ dikildiğini görünce, tepesi daha da attı:

"Sana ikinciye geç dedim, ne dikiliyorsun hâlâ?"

Kadınlardan biri ağzından kaçırıverdi:

"Zavallı..."

Biletçi sertçe döndü:

"Zavallı ha? Zavallı o değil, bizleriz, şehirliler! Bunca yıllık tahsilimize, şehirliliğimize rağmen, ikinci biletiyle birincide seyahat etmeyi düşünemeyiz!"

Kadınlardan Emine'ye benzeyeni, "Düşünemeyiz değil, düşünmeyiz!" dedi.

Biletçi hâlâ hırslı, bavulu, yorganıyla kapıya ilerlemekte olan delikanlıya nefretle baktıktan sonra, hınçla başını salladı:

"Düşünmeyiz, düşünemeyiz... Hepsi bir kapıya çıkar. Tenezzül etmeyiz deyin şuna. Ama onlar, şu ayılar var ya, şu ayılar? Her şeye tenezzül ederler. Sorarım size, apartman kapıcıları bunlardan başkası mı?"

Büyük bir hikmet savurmuşçasına öteki sıralardakilerin biletlerine gitti.

Kadınlar ardından gülerek baktılar. Dudakları acı kırmızıyla boyalı olan, "Biletçi bey bugün çok öfkeli," dedi.

Yanındaki, elini salladı:

"Çaptan düşmüş adamın öfkesinden ne çıkar?"

"Hiç," dedi Emine'ye benzeyen.

"Ellisini aşkın galiba?"

"Herhalde."

"Amca bey!"

"..."

"!.."

Bütün bunlardan habersiz, biletçi işini bitirip de dışarı çıkınca, az önce kızdığı "Ayı"yı bavulu, yorganıyla kapı önünde dikilir gördü, yeniden tepesi attı:

"Ne dikiliyorsun burda?"

İflahsızın Memed:

"Ben mi?"

"Hayır, baban!"

"Bubam İflahsızın Yusuf dirler, köyde kaldı..."

"Başlarım şimdi babanın suratından. Geç ikinciye!"

İyi ama "İkinci" nereydi? Bavulunu yerden tam almıştı, gene biletçi. Omuzundan yakaladı:

"Bavulun bileti nerde?"

Pel pel baktı:

"Bavulun bilâtı mı?"

"Bilâtı değil, bileti. Evet, bavulun bileti nerde?"

Açık kapıdan birinciye kaydı gözü. Deminki kırmızı dudaklı kadınlar ta içerdeydi.

"Yok mu? Almadın mı?"

"Virmediler."

"Virmedilermiş. İstemezsen virmezler tabii. Pis, şivesi bozuk. Geç ikinciye haydi, bir daha bavula bilet almadan binme, marş!"

Bavulu, dürülü yorganıyla yekindi. Yekindi ya nereye? "İkinci" neydi? Nerdeydi?

"Daha duruyor musun?"

Tekme yemiş gibi karşıya geçti, durdu. Biletçi görünmüyordu. Tuvaletin yanıydı burası. Kül renkli rüzgâr bir yandan bir yana esiyordu. Aldırdığı yoktu. Hoşuna bile gidiyordu. Lakin biletçinin "İkinci" dediği yer... Gene yanlış bir iş yaparsa azarlanacaktı. Azarlanırsa azarlansın. Avratlar yoktu ya. Dövsünlerdi isterse, tekmelesinler. Avratların önünde dövülmek, tekmelenmek... Avratların önünde olmadı mı, kulak asma. Bu yıl değil, gelecek yıl askerdi. Şehir yerinde okuma yazma bellerse onbaşı,

çavuş olurdu. Onbaşı, çavuş oldu mu da mangaya, takıma kumanda eder, maaş alırdı. Biletçi subaya benziyordu. Askerde subay mıydı ki? Subay olmasa kumanda mı edebilirdi. Askere Abdullah, Cılız Hasan, Eğri Ali, Ağzıkara'nın Durdu, Veli'nin Gömleksiz birlikte gideceklerdi. Eğri Ali mapisti, gidemezdi. Gitmesin. Eli uzundu pisin. Eli uzun olandan her bir zarar gelirdi insana. O bu değil ya, şu İstanbul'da okuma yazma belledi de, asker ocağında onbaşı, çavuşluk kazandı mı, eh. Arkadaş markadaş, vazife bir sırasında arkadaşlık markadaşlık. Abdullah, heye, him dim komşuydular amma, komşusu, arkadaşı diye kumandanından azar mı işitecekti?

Burnunun bir deliğini tıkayıp ötekinden sümkürdü denize.

Subay babasıgili karşısına dizmiş, "Okuması yazması olan ayrılsın!" demiş, babası ayrılmamış okuma yazması olmadığından ya, gene de kursa göndermişler, terfiye takmış. Terfiyesi evde durur, rafta. Onbaşı terfiyesi. Onbaşı terfiyesiyle çekili resmi de. Resim duvarda asılı. Anası asmıştı. Ölmeden. Fukara. Kurda kuşa yem mi olmuştu şimdiye? Kurda kuşa değil de, solucana molucana. Fukarayı göremediydi ölümünde. Hacının tarlasında ekin biçiyordu. Anlatıyorlar da, "Memmed Memmed" diye diye... Bilse, anasının ruhunu teslim ettiğini, ah bilseydi! Değil Hacı, kumandanın tarlası olsun isterse. Ana bu, ana ne demek? Bir ana bir ata demek. Gafur Ağasına birazdan tekmil anlatacak. Bir iki de ağladı mı, Gafur sağlama imana gelir. İmana gelip de... Mektubu var elinde. Babasına yazmış: "Memmed'i sal gelsin. Burada yıkım yapım üstüne çok iş var. Yıkım yapıma ne hacet? Ben neciyim? Koskoca kabzımal dükkânı mesela. Bana da Memmed gibi adam lazım..."

"İkinciye geçip oturmadın inadından değil mi?"

Korkuyla baktı: O. Bilâtçı!

"Nereye gidecektin?"

"Ben mi? Gafur Ağamın orya!"

"Nerde bulunuyor?"

"Gafur Ağam mı? Sebze hali'nde."

"Yemiş'te ineceksin öyleyse. Biletin nerde?"

"Aha, elimde."

"Kaybetme. Bak, vapur yanaşıyor, iner, biletini memura verirsin. Bir daha bavuluna da bilet almayı unutma."

"Olur efendi, unutmam. Sağ ol!"

"Başını sallama çok, torbaları düşürürsün!"

Duydu, anlamadı. Torbayı duymuştu, aklında torba. Kıl torba, ahır, hayvanın yemliği. Hayvanın yemliğindeydi kıl torba. Gülüverdi. Köse Hasan Emmisinin kızı Emine'yi bir gün... Amma çocukken, ahıra sokmuştu. Geceydi. Fışkıların üstüne uzanmışlardı, yan yana. Sonra çırayla anası gelmişti, birden. Lakin Emine de Emine'ydi. Kınalı elleri vardı. Boyu az kısaca amma, cilveli. Uzunların Haydar'a amma cilve yapardı ha. Uzunlar da hani varlıklı insanlar. Sırt mırt alırlar Emine'ye, boynuna beşibirlik. Uzunların Haydar, tezek kardırmaz Emine'ye, inek sağar sadece. İyi ya, bu İstanbul'un inekleri nerde? Yaylıma hangi yoldan giderler? Yaylıma giderken taksi maksi çarpmaz mı? Sürü dağılmaz mı?

"Yemiş!"

Kendine geldi. Vapur iskeleye ağır ağır yanaşmıştı. İskeledeki demir babalara geçirilen halatlar... Bu vapur dedikleri de beygir gibi, canlı. Beygiri nasıl yularından bağlarlarsa, vapuru da bağlıyorlardı.

Vapurdan kalabalıkla birlikte yürüdü. Daracık, eğri büğrü sokaklardan geçti. Sağı solu yıkık dar yollardan güneş dolu caddeye çıktı. Havanın soğuğu kırılmıştı. Vapurdan çıkan kalabalık, caddede dağılıvermişti. Kalakaldı. Burası neresiydi? Yemiş olmaya Yemiş'ti ya, sebze hali nerdeydi? Kadere kırk beş, soracaktı. Gafur Ağasını kime sorsa bilirlerdi herhalde. Koskoca kabzımal!

Kılık kıyafetleri kendisine benzeyen adamlar çoktu burada. Sırtlarında sandıklar, küfelerle karşıdan karşıya geçiyor, bir kenarda güreşiyorlardı. Sıra sıra camekânlar, camekânlarda tatlılar,

pilavlar... Bir pilavcının camekânı çevresinde pilav yiyenlere daldı. Pilav da pilavdı. Sıcak sıcak. Tüysüz bir oğlana sokuldu:

"Boğaz ola!"

Tüysüz oğlan şöyle bir baktı, işine koyulurken, "Buyur," dedi.

"Yi afiyet olsun, afiyet olsun ya, sana birini soracaktım. Bilin mi?"

Ağzı pilav dolu tüysüz hamal, isteksizlikle:

"Kim?"

"Gafur. Köy yerinde Topsakalın Gafur dirler. Burda kabzımallık ediyormuş..."

Ağzındaki pilavları çabuk çabuk çiğneyip yutan tüysüz, "Kabzımallık ediyorsa sebze hali'ne bakacan," dedi.

"Sebze hali nirde?"

"Burdan doğru git. Gittin mi?"

"Gettim."

"Sağda kamyonlar mamyonlar durur..."

"Durur.."

"Küfeler müfeler, sandıklar munduklar..."

"Temam, sandıklar munduklar..."

"Ora işte. Sebze hali nere diye kime sorsan deyiverir."

"Sağ ol kardaş."

"Sen de sağ ol!"

Sırtlarında fasulye, nohut, mercimek çuvalları taşıyan hamallar. Hamallardan biri, az önce konuştuğu delikanlıyı kolundan çekti, yan yana uzaklaştılar.

İflahsızın Memed gene yalnız kalmıştı. Kalmıştı ya, babasının dediği gibi, "Şehir yerinde hımbıl olmıyacan, delinmedik kabağa girecen!"

Caddeyi tuttu. Bir zaman yürüdü. Tüysüz oğlanın dediği yere geldi. Kamyonlarla arabalar başlı kıçlı duruyorlardı. Sebze küfeleri, meyve sandıkları, gürültü. Elinde tahta bavulu, omuzunda yorgan, sokuldu. Ta yanlarına gelip uzun uzun dikildiği

hâlde kimse dönüp de ne istediğini sormadı. Patırtılı bir kalabalık, bir gidip geliş. Sormaktan da korkuyordu. Herkeste dumanı üstünde bir öfke. Sorsa, soruverse azarlayıverirlerdi belki de. Azarlamayacak birini gözüne kestirmeliydi. Birden kestirdi. Güler yüzlü, kurumsak bir adam. Köse. Gitti yanına. Sigara içiyordu adam yanıp sönen güneşe karşı. Rahat.

"Öyle mi efendi ağa?"

Adamın kara gözleri tatlılıkla baktı:

"Neyle mi?"

"Gafur Ağamı bilin mi sen?"

"Sarı çizmeli Memet Ağa oğlum. Ne iş tutar?"

"Gafur Ağam mı? Kabzımal!"

"Senin adın ne?"

"Benim mi? Memmed."

"Nerden olursun?"

"Ben mi? Suvaz'ın köylüğünden."

"İyi. Ben de Divriği'den olurum. Beni dinle şimdi Memmed: Şu böyük kapı var ya..."

"Var efendi ağa."

"Gir. Girdin mi?"

"Girdim efendi ağa."

"Sıra sıra kabzımallar. Sor. Önüne kim çıkarsa sor. Kocca sebze hali. Arayan mevlasını da bulur, belasını da!"

2

Köse'nin dediği gibi, tahta bavulu, yorganıyla hal'in büyük kapısından girdi. Lakin hal dedikleri yer de bir kocaman binaydı. Yüksek, çok yüksek bir tavan, tavanda buzlu camlar, karmakarışık kollar, demir kollar. Demir kolları, tavanı, meyve sandıkları, sebze küfeleri, karıncalar gibi kaynaşan uğultulu kalabalığıyla hal, başını döndürüyordu.

Demek Gafur Ağası buradan çıkarıyordu ekmeğini?

"Dikilme lan, dikilme!"

Yekindi. Bir boy gitti. Dönüşte sora sora geldi. Hal'di bu. Sarı çizmeli Memet Ağa. Git gidebildiğin kadar, ha sor, de sor. Arada küfredenler, ters ters bakanlar...

Aldırmıyordu. Bulacaktı, mümkünü yok. Gafur Ağası diye gelmişti. Ümidi, mümidi Gafur Ağasıydı. Bulamadan, iyi kötü bir işin başına geçip üçün beşin yoluna bakamadan sılasına döndü mü, babasını, babasından geçtim, Abdullah, Cılız Hasan, Ağzıkara'nın Durdu, Veli'nin Gömleksizi dinle gayri. İlle de babası. Açıkgözlülükte, delinmedik kabağa girmişlikte bir kendi vardı!

Koca hal'in insan kaynaşan kalabalığı içinde Gafur Ağasını saatlerce aradı. Yorulmuş, sıkıntıdan ter boşanmıştı gövdesinden. Boşanmıştı ya, boşansın varsın. Bulacaktı, mümkünü yok, bulacak. Yanında iyi kötü yosun tutacak, para kazanıp üstünü başını düzecekti.

Dolan ha dolan, sor ha sor. Hiç ummadığı bir sıra, sarı toplu bir kantarın başında buldu Gafur Ağasını. Hemen sokulmadı. Geriden, gülerek bakıyordu. İstiyordu ki, Gafur Ağası başını kantardan kaldırsın, görsün, şaşsın, işi mişi bırakıp köye geldiği sıra yaptığı gibi, "Vay, Memmed!" desin, "Geldin ha?"

Kantara birtakım sandıklar, küfeler konuyor, tartılıyor, hamallar hızla sırtlayıp uzaklaşıyorlar, yeniler konuyordu. İçleri sebze dolu küfeler, meyve sandıkları her tartılıştan sonra müşterilere teslim ediliyordu. Gafur Ağası ufacık, kırış kırış kâtibinin tepesine dikilmiş, yazılanlara bakıyor, müşteriden para alıyordu. Lakin iyi semizlemişti Gafur Ağası da hani. Köye geldiği sıra da semizdi ya, bu kadar değil. Ee, tabii, yiyim, giyim, kuşam... Yiyim, giyim, kuşam gibi var mıydı? İnsanı insan eden, semirten, yiyim, giyim, kuşamdı. Babası bile. Askere gitmeden önce nasıldı?

"Eferim!" diye geçirdi içinden Gafur Ağasına.

Gafur'un başı hafifler gibi olunca sokuldu. Etli yüzü terlemişti. Ellerini ardına koyup düşünceli düşünceli bekledi. Gafur'un gözü dünyayı görmüyordu. Birinde baktı, gördü gibi geldi Memed'e ya, görmemişti.

İflahsızın Memed genç irisi, az daha sokuldu. Kantarın yanında durdu. Gafur gene görmeyince, elini kantarın sarı topuna dostça koydu. Gafur Ağasının şakayı köy yerinde sevip İstanbul'da sevmediğini nerden bilecek?

Gafur, sövüp sayacak kadar hırslı, döndü. Dükkân komşularından sulu biri sanmıştı. Karşısındaki hemşerisi değil de yadırgı biri olsaydı tamamdı. Ana avrat dümdüz gider, tekme bile atardı. Lakin hemşerisiydi, İflahsızın Memed!

İsteksizlikle, "Sen miydin?" dedi.

İflahsızın Memed karşılanışını soğuk bulduysa da bozmadı:

"Benim ya Gafur Ağa. Kim bellediydin?"

"Bırak... Hoş geldin."

"Hoş bulduk. Bu kantar, bütün bu öteberiler senin mi?"

"Eh işte."

"İşleri böyütmüşsün maşallah..."

Terli, kalın, simsiyah kaşlarını elinin tersiyle silen Gafur, "Allah'ın sayesinde," dedi. "Demek geldin?"

"Geldim Gafur Ağa, seni deyi geldim!"

Gafur'un canı sıkıldı:

"Beni deyi mi?"

"Seni deyi ya Gafur Ağa. Gel dediydin ya... Aha mektup..."

Gafur mektuba yan gözle baktı. Ellerini beline dayadı, bakışlarını hal kapısına kaldırdı:

"O zamandan bu zamana üç yıl geçti."

"Doğru Gafur Ağa, doğrusun ya, kısmet şimdiymiş. Anam bu yaz sen sağ ol..."

En güçlü silahını kullanmıştı. Gafur'un birden değişip, "Ya! Demek anan, anacığın öldü? Vay benim öksüz Memmedim... Niye öldü? Nasıl öldü?" demesini bekledi. Demedi.

"Başın sağ olsun," dedi.

İflahsızın Memed bozuldu. Niye? Niye yanmamıştı? Uzaktan da olsa hısımıydı! Gafur, "Vallaha Memmed," dedi. "Şimdi vakıtlar o vakıtlar değil!"

Memed soğuk soğuk:

"Ne gibi yani?"

"Şu gibi ki, işler durgun, kesat senin anlıyacağın. Yazdığım sıra gelseydin iş vardı. Şimdi..."

"Şimdi yok mu?"

"Yok değil, bulunur a, çetin. İstanbul'a ırgat, maraba akıyor. Akın akın geliyorlar. İstanbul İstanbul'luktan çıktı. İstanbul'u pisletiyorlar, kirletiyorlar tekmil... O vakit gelseydin, şimdiye sen de benim gibi... Bak bu dükkâna! Ben bu dükkânı ele geçirip bu hâle koyana kadar..."

Memed gülmeye çalıştı:

"Canım Gafur Ağa, sen başka ben başka..."

Gafur koltuktan almıştı. Bakışları yumuşadı. Bunu anlayan İflahsızın Memed, babasını hatırladı: "Köprüyü geçene kadar ayıya dayı di, sakala göre darak vur!"

"...Sendeki akıl kimde var? Benimki, sayende, buğazı tokluğuna bir iş. Ben sennen sidik mi yarıştırabilirim?"

Gafur memnun, çalımlı çalımlı öksürdü. Bir sigara yaktı. Köy yerinde, "Kabzımal dükkânı benim!" demişti. Aslında onun değildi. O da işçiydi ya, İflahsızın Memed'e doğrusunu söyleyip piyasasını ne diye düşürtecekti? Oğlan yarın kalkar, köye varırsa, "Gafur Ağam var ya Gafur Ağam? Gittim, gördüm. Büyük bir dükkânı var ki, dilinen tarifi gayri mümkünsüz!" gibilerden adını yüceltirdi. Onun için, dükkânı gördüğü, Gafur'un sandığı yeterdi. Buradan umudunu kesmeli, basıp gitmeliydi. İstanbul'du burası. Yapım yıkım üstüne iş mi yoktu? Varsın, gitsin, arasın, bulsun. Bulurken iyi bir terlesin ki, anlasın Gafur Ağasının ne adam olduğunu. Gafur geldiğinde kim arka çıktıydı? Kim kayırdıydı? Kim iş bulduydu? İş bulmak kolay değildi öyle...

Köyden kalk, bin trene, gel İstanbul'a, düş Gafur'un yanına. Gafur yanına alsın. Üçün beşin yoluna bak, giyin kuşan, karı kız ardında dolan. Sonra da deste deste fotoğraflarla köy yerine var, İstanbul'da şöyle yaşadım, böyle yaşadım de, beni işe alan Gafur Ağamdı deme. Gafur Ağa'nın da el kapısında bir işçi olduğunu söyle, burda size fort atmış, yalan. Kabzımal mabzımal değil, o da bir işçi diye köylüyü güldür...

"Burda, bu hâlde sana göre iş yok," dedi. "Olsa bile, az buçuk okuma yazma bilmek lazım. Okuma yazma bilsen, kâtibin yanına yardımcı verirdim seni. Lakin okuma yazman olmayınca..."

Memed, "Doğru," dedi.

Gafur kopçalı sarı kopya kalemini çıkardı, bir kenardaki beyaz ambalaj kâğıtlarının üstüne rasgele imzasını atmaya başladı. Bir, beş, on... Okuma yazma bildiği üzerine köylüsüne fikir verecekti. Köye varınca, "Gafur Ağam gibi yok!" demeliydi İflahsızın Memed. "Koca İstanbul'un kocca halinde dükkân sahibi olduktan başka, okuma yazma bile bellemiş anam avradım olsun!"

Bir ara başını imzalar attığı kâğıttan kaldırdı:

"İşte böyle Memmed," dedi. "İstanbul büyük şehir. Okuma yazma bilmek lazım. Okuma yazma bilmeyene ekmek virmezler burda. Burda ekmek yiyebilmek için..."

Memed'in ağzından kaçıverdi:

"Sen nasıl belledin?"

Kızdı:

"Bana ne bakıyon? Benim aklım başka, fikrim başka. Kendini bennen bir mi tutuyon?"

Sırtını döndü. Köylüsüne olan öfkesini, dükkânda şakalaşan hamallardan aldı:

"N'oluyorsunuz lan ayılar, n'oluyorsunuz? İşyeri mi bura, güleş yeri mi?"

Memed'i bırakıp iki dükkân aşağıdaki komşusuna gitti.

Memed, ardından uzun uzun baktı. Kızdırmıştı Gafur Ağasını. Kızdırmasa iyiydi ya, olmuştu bir sefer. Tuuu... "Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demeli, sakala göre darak furmalı"ydı. Ne diye unutuvermişti!

Az önce Gafur Ağasının azarladığı hamallara kulak verdi.

"Ayılarmış..."

"Ayı kendi!"

"Kendini kabzımal belliyor..."

"Düne kadar sen de bizim gibi hambaldın, aç it!"

"Aç it ki aç it..."

"Yağcı be..."

"..."

"!.."

İflahsızın Memed her şeyi anlamıştı. Demek Gafur Ağası ne kabzımaldı, ne de bu dükkânın sahibi! Bu dükkânın asıl sahabının yanında işçi. Demek fort atıyordu? Şöyle bir düşündü, babası aklına geldi:

"Köprüyü geçene kadar ayıya dayı di, sakala göre de darak vur!"

"Doğru," dedi içinden. "Neme gerek Gafur'un üçü beşi?"

"Sakala göre tarak" vurmalıydı. Gurbetti bunun burası. Dükkân Gafur'un olsun, başkasının olsun, ona ne? Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demedi, sakala göre tarak vurmadı mı, yandı. Gurbette insan düşman değil, dost kazanmalıydı. Gafur Ağasıysa düşman değil, dosttu. Ne de olsa anasının hısımı. Dükkân onun, onun değil, okuma yazma bilir bilmez, fort atar atmaz... Yanına varsa, eline sarılsa, "Ağam, ağam. Gafur Ağam. Küçükten kusur, böyükten af. Ben ettim sen etme!" dese?

Birden aklına yattı. Tam iki dükkân aşağıdaki Gafur Ağasının yanına gidecekti ki, yanında biri. Döndü: Az önce dükkânın ardında güreşip, Gafur Ağasından azar işiten hamallardan kısa boylu, mavi gözlü, kalını:

"Gafur'un köylüsü mü olursun?"

Başını salladı:

"Köylüsü olurum."

"Ne diye geldin yanına?"

"Heç. Öyle..."

"İş için mi?"

"İş için."

"Kendin mi geldin, o mu çağırdı?"

"Ne sayarsan say. Yarı o çığırdı, yarı kendim geldim. Geldim a, beni kodu getti o dükkâna. Kızdırdık herhal..."

Sebze hali'nin büyük kapısına baktı. Koyu gri bir nemlilikle serin hal'in öbür başındaki kapı, günlük güneşlik bir dünyaya açılıyordu. Günlük güneşlik dünyanın caddesinde taksiler, dolmuşlar, yüklü kamyonlar gelip gidiyordu.

Mavi gözlü hamal:

"Ne diyor şimdi?"

Gözlerini kapının öbür yanındaki güneşli dünyadan hamala çevirdi:

"Kim?"

"Gafur."

"Gafur Ağam mı?"

"Ağalığı kim yitirmiş de o bulmuş?"

Bayağı zoruna gitmişti. İki dükkân ötedeki Gafur'a baktı. Sonra sinirli sinirli, "Hiç," dedi.

"İş miş için bir şey demiyor mu?"

"Demiyor."

"Nerde yatıp kalkıyon?"

Sahi, bu dert de vardı. Yolda tren arkadaşları içindeki kıranta biri, kahve mahve, bekâr odaları mekâr odaları demişti ya, nerdeydi bunlar? Bulabilir miydi, bulamaz mıydı?

"Hı? Nerde?"

"Ben mi?"

"Sen."

"Ne bileyim kardaş, belli değil daha. Bu sabah trenden indik. Arkadaşlar vardı vardı ya, Gafur Ağam deyi... Bilsem onlardan ayrılmazdım."

"Demek yatacak yerin yok?"

"Yok kardaş."

"Yoksa, bizim orda bir kişilik yer var..."

Memed için önemli değildi henüz. Gafur Ağasını deyip gelmişti. Bir ses çıkar mıydı ola?

"Ne düşündün? Ben senin için diyorum. Otelde yatsan en azından iki buçuk, üç lira. Bura elli kuruş mesela..."

İflahsızın Memed döndü, Gafur Ağasından yana tekrar baktı.

Kısa, kalın hamal anladı:

"Elini yu* ondan. Beni dinlersen yu. Ona Gafur demişler, dırnaksız Gafur. Yaralı barnağa işemez Allahıma..."

Duymadı. Duydu, anlamadı. Kısa kalın hamal değil de, Gafur Ağası... İş Gafur Ağasındaydı. Ne de olsa anasının hısımı, köylüsü. Yanına varsa, ellerine sarılıp öpse, küçükten kusur, büyükten af diye bir iki yağcılık etse... Babası sık sık, "El öpmeynen ağız kirlenmez!" derdi. Doğruydu, kirlenmezdi. Gafur Ağası gâvur değildi ya!

Tam gidecekti, Gafur, kahkahayla, ağır ağır döndü. Memed umutlandı. Gülüyordu Gafur Ağası, demek kızgınlığı geçmiş, yumuşamıştı?

Lakin öyle olmadı. Köylüsünü görünce gülmesi silindi, yüzü asıldı, karardı hatta. Ne demiye bekliyordu? Bırakıp yürümüştü işte. "Gafur Ağa seni deyi geldim!" Niye geliyor? Gafur hacet kapısı mı? Aşocağı mı kaynatıyor? Beylik ahır mı işletiyor yoksa? İstanbul'du bunun burası. Köye vardığında "Gel!" dediyse, hemen bavulunu, yorganını omuzlayıp gelmesi mi lazımdı? Heye, mektup da yazdığı doğruydu, doğruydu ya, iki yıllık

---

* Yıka.

mesele. Ne diye atlayıp geliyor? Hepsini bırak, okumayı nerden bellediği... Ambalaj kâğıtlarının üstüne yığınla imza attığını görmüştü. Gördüğü hâlde "Nirden belledin?", derken "Nasıl belledin?", yüz göz olunca da, "Gafur Ağa be, köye, babama iki satır mektup yazıverin mi?"

Ambalaj kâğıtlarına tekrar bir iki imza attı.

"Yazmam desem, niye diye sorar. Sonra canım, yarın asıl mal sahabı gelir melir, neme lazım? O zaman temelli piyasamız bozulur. En iyisi, boş ver, gitsin. Koca İstanbul bunun burası. Arayan mevlasını da bulur, belasını da. Yarın köye varır, babasına böyle böyle, Gafur Ağam beni yanında eyleştirmedi derse desin. Anası da ölmüş hazır... Ölmese bile, benim neyim? Anamın bacısının hısımı. Dış kapının mandalı hesabı..."

Köylüsünün yüzüne bile bakmadan dükkâna girdi. Unutmuş gibiydi. Memed'se, elinde tahta bavul, yorgan, dükkânın önündeki sarı toplu kantarın yanında dikilip duruyordu. Şaşırmıştı. Yutkundu. İki yanına bakındı. Mavi gözlü hamal gözüne çarptı. Onu da unutmuştu. Hamal gülümsüyordu. Bir ara başıyla, "Konuşsana!" demek isteyen bir işaret yaptı. Konuşacaktı, konuşacaktı konuşmaya da, deminki gülmesi uçup gitmişti Gafur Ağasının. Ufacık, kırış kırış kâtibin tepesine dikilmiş, yazdıklarına bakıyordu kara kara. Yanına varsa, elini alıp öpse, "Gafur Ağam, ben ettim sen etme Gafur Ağam. Kurbanın olam Gafur Ağam. Böyükten af güççükten kusur Gafur Ağam..." dese, kızar mıydı ola?

Tekrar baktı. Sonra, "Kızarsa kızsın be!" diye geçirdi. "Kovarsa kovsun. Kadere kırk beş!"

Dükkâna yaklaştı:

"Öyle mi Gafur Ağa?"

Gafur hırsla başını kaldırdı:

"Neyle mi?"

"Seni deyi geldiydim de..."

Gafur'un esmer yüzü birden mosmor kesildi:

"Beni deyi niye geliyorsun oğlum?"

"Bir iş miş..."

"Ne işi?"

"Eyi kötü bir iş işte..."

"Ne işi oğlum? Okuman yazman var mı?"

"Yok."

"Başka ne iş gelir elinden?"

"Hamballık, mumballık..."

"Burası hammal yeri mi? Hacet kapısı mı? Ben sana ta ne zaman gel diye yazdım. O zaman gelseydin iş vardı. Şimdi yok. Başkasını çıkarıp yerine seni mi alayım? Allah, kitap razı olur mu?"

İflahsızın Memed, sebze hali'nin yüksek tavanına gözlerini kaldırdı. Sonra bakışlarını koca hal'in içinde şöyle bir dolaştırdı, daha sonra gene Gafur Ağasına döndü:

"Kocca bir hal mesela... Senin yanında olmasa da, bir bildiğinin yanında bi iş uyduraman mola?"

Gafur kesti attı:

"Uyduramam. İş yok!"

İçini çekti:

"Seni deyi geldiydim Gafur Ağa..."

"Ben senin anan mıyım, baban mı? Bana niye güveniyorsun?"

"Gel didiydin, iş miş bol didiydin, mektüp saldıydın..."

"Saldıysam iki yıllık bir salıntı. İki yıldır aklın nerdeydi? O zaman iş vardı. O zamandan bu zamana iş seni bekler mi? Babanın uşağı mı iş? Memmed olmazsa Ehmed olur, Ehmed olmazsa Hasan, Hasan olmazsa Hüseyin. İş babanın uşağı değil. İstanbul bura. Burda herkes herkesin gözünü oyar. Kardaş kardaşıynan düşman olur. Bura İstanbul..."

Dükkândan çıktı gitti.

Memed ağlayacak gibi bakakaldı ardından, "Vay Gafur, vay Gafur Ağam vay. Dimek buydu ideceğin sonunda? Dimek köy-

lüne, hem de anası hısımın köylüne dişini çekip atacağdın böyle? Köy yerinde ağzından yağ bal akan Gafur Ağam..."

Islak kirpikli gözlerini çevrede dolaştırdı. Bu büyük, bu çok büyük, çok kalabalık, hiç tanımadığı şehirde sahapsız, yersiz yurtsuz kala mı kalmıştı? Demek kardaş kardaşınan kanlı kinli, kardaş kardaşınan düşmandı? Bu, kardaşların kardaşları düşman idiği şehirde nasıl barınacak, düşmanlardan kendini nasıl koruyacaktı? Ne diye gelmişti sanki? Babası gitme demişti. Ne diye dinlememişti babasını? Geri dönemez, babasının yanına varamaz, burda kalsa kalmak güç. Yer bilmez, yurt bilmez, kimseyi tanımaz. Bilse, tanışsa bile herkes yadırgı. Üç buçuk kuruşu var, kardaşına düşman olan kardaşların arasında onu da kaptırınca...

"Düşünme aslanım, sıkma canını. Allah büyük. Cenab-ı Allah bir kapıyı kaparsa bir başkasını açar!"

Denize düşenin yılana sarıldığı gibi, hamala yaş yaş baktı. Gafur Ağasını sevmediği belliydi. Yakınlık gösteriyordu ama, yürekten mi? Diliyle yakınlık gösteriyor da, yüreğinden hainlik geçiyorsa?

Yan yana, hal kapısına doğru ağır ağır yürüdüler.

3

Gafur, onları on beş yirmi dükkân aşağıdaki bir ahbap dükkânının üst üste yığılı meyve sandıkları ardından gözetliyordu. Demek kendisinin boş verip başından attığı köylüsünü o Veli denilen hergele arkalamıştı? Peki, bu Veli ne demek istiyordu? Sidik mi yarıştırıyor, yerine göz mü dikiyordu?

Dükkâna öfkeyle geldi:

"O Veli ne konuştu o oğlanla?"

Ufak tefek, kırış kırış kâtip, önündeki defterden başını kaldırıp baktı:

"Hangi oğlanla?"

"O oğlan işte, bizim köylü."

Hamal Veli'yle boğuşurken Gafur'un azarladığı hamal omuz silkti:

"Ne bilelim? Yanlarında değildik ki."

Tepesi attı:

"Ne biçim laf o lan?

"Bayağı laf Gafur Ağa. Yanlarında mıydık?"

"İnsan amirinin, mamürünün, kumandanının karşısında böyle mi konuşur?"

"Sen bizim kumandanımız mısın?"

"Amiriniz değel miyim? İnkârdan mı geliyon? Hıı? Cuvap virsene, amiriniz değel miyim?"

Hamal kâtibe baktı. Kâtip başını gene defterine indirmişti.

Gafur, "Terbiyesiz," dedi hamala.

Hamalın karşılık vermesini bekledi. Vermeyince, hal kapısına sinirli sinirli yürüdü. Ulan ne pis heriflerdi be. Bir şey değil, o eşşoğlu eşek Veli, okuma yazma bilmediğini, dükkânın Hüseyin Efendi'nin olduğunu da söyler, bir çuval inciri berbat ederdi. Ederdi, mutlaka ederdi. Bu hayvanoğlu hayvanları dükkândan sepetlemeliydi. Başta Veli, ellerinden gelse bir kaşık suda boğabilirlerdi. İlle de Veli. Gözü çakır değil mi? Bırak. Gök gözlülerden hayır gelmezdi. Evet, bu dükkânın asıl sahibi o değildi, Hüseyin Efendi'ydi, kendi de onun yanında bir hamal mesela, ama Veli'den mülüden daha gözde. Gözde olmasa ağanın köşkünde yatar kalkar mıydı? Herif bugüne bugün dükkânı hemen hemen ona bırakmış, "Aman Gafur, sen benim sağ kolumsun. Ben öteki işlerden baş alamıyorum, gözünü severim!" diyordu. Demek ki dükkân ha Hüseyin Efendi'nin, ha kendinin. Ayrı gayrı yoktu. Yoktu amma, o Veli iti Memed'e, "O Gafur var ya Gafur?" derdi. "Biz ona dırnaksız Gafur deriz. Tatavacının biridir. Ne okuması yazması var, ne de dükkân kendinin!"

Hal'in büyük kapısında durdu, güneş dolu caddeye sinirli sinirli baktı. Sağda, solda tozu dumana katarak Balıkpazarı'nın

eski, köhne yapılarına toslayıp yıkan istimlakin dev makinelerini görmüyordu. Birden ta karşıda, yıkıntıların arasından karşıya geçmekte olan köylüsüyle Hamal Veli'ye gözü ilişti. Gidiyorlardı, yan yana. Gidiyorlardı ya, İflahsızın Memed büyük bir kusur işlemişlerin tasası içindeydi. İstanbul'a ayak bastığı andan beri her şeyi gören gözleri, sağda, solda kocaman kocaman yapılara toslayan dev makineleri görmüyordu. Demek bu büyük, bu çok büyük, kalabalık, yadırgı şehirde... "Vay Gafur Ağam, bizi böyle it eniği gibi mi azıtacağdın? Köydeki atıp tutmaların neydi ya? Gel didiydin, delikanlı adamsın hemen gel didiydin. Sonunda bu muydu yapacağın? Bu gurbet illerde n'örecem ben şincik? Bubama ne cuvap virecem? Gafur Ağam beni it eniği gibi azıttı disem, bir terbiyesizlik etmesen ne diye azıtsın dir? Okumayı sen nasıl belledin dimek günah mıydı Gafur Ağa? Başka ne didim? Tavuğuna mı kış didim, horozuna mı? Sen benim böyüğümsün mesela. Böyükten af, küçükten... Beni bir kenara çekip iki şaplak fursan niye furdun mu dirdim? Ah Gafur Ağa, vah Gafur Ağa. Bileydim böyle geri duracağını, o değilden geleceğini, yazının İstanbul'unda ne işim vardı Çukurova dururken?"

"Düşünme kardaş, düşünme!"

"Ben düşünmeyim de kim düşünsün kardaş?"

"Devasız yaraya merhem neylesin? Kötü kötü düşünmek adamı hasta eder. Koca İstanbul burası..."

"Babam dediydi ki, bırak İstanbul'u dediydi, var git Çukurova'ya, orda bildik, tanıdık çok dediydi. Dinlemedim. Bilir miydim Gafur Ağamın dırnaksızlık edeceğini? Dimek o dükkân onun değel?"

"Kim yitirmiş de o bulmuş?"

"Okuma yazma bildiği ya?"

Hamal Veli durakladı:

"Ne okuması? Ne yazması? İmzasını karaladığına ne bakıyon? İşi gücü tatavacılık!"

Yıkılmış yapıların arasından Küçükpazar'ın Osmanlı ortaçağından kalma bozuk parkeli, çamur sokağının bir Orta Anadolu kasabası çarşısını hatırlatan kalabalığı içinde ağır ağır yürümeye başladılar.

"Bizim uşaklar ona dırnaksız Gafur dirler. İş bulmak şöyle dursun, adamı yanıldır da olacak işini bile bozar!"

İyi amma, nereye gidiyorlardı böyle? "Bizim orda bir kişilik yer var. Geceliği elli kuruş," demişti ya, nasıl bir yerdi? İş bulamazsa, her gece elli, her gece elli... Başa mı çıkılırdı? Sonra bu Veli. Gözleri de çakırdı. Çakır gözü pek bir makbul saymazlardı köyde. Heye, arka çıkmış, elinden tutmuştu ya, hırlı mıydı, hırsız mıydı? Şehir adamı olmaya şehir adamı değildi, o da kendi gibi köylüydü ya, gene de şeher yerinde gözü açılmamış mıydı bakalım?

Sordu:

"Sen her yıl gelir misin bu İstanbul'a?"

"Ben mi? Gelirim."

"Hangi köyden olursun?"

"Divriği'nin köylüğünden. Bu İstanbul'da bizim hemşeriler çok. Unkapanı'nda eyleşirler çokluk. Kayfe var orda bizim hemşerilerin. Pehlivanın kayfesi. Kayfenin ardında yatardım ben ya, bakma..."

Memed duymuyor, duysa bile üzerinde durmuyordu. Oğlan İstanbul'a her yıl gele gele, kim bilir? Tanımadığı, yadırgı insanın gıyabında konuşmak günahtı. Günahtı ya, gene de kendine mukayyet olmalıydı. "Şeher adamı cin, bir cin!" demişti babası. "Şehirliye yem oldun mu yandın!"

Doğruydu. Pehlivan Ali Emmisiyle Köse Hasan Emmisi meydandaydı işte. Babası niye onlar gibi yem olmadı da, duvarcılık zanaatını belledi? Gözü açıklığından. Madem öyle gözü açık bir babanın oğlu, o da gözünü açar, delinmedik kabağa girer. Girer ya, ne fayda. Şu Gafur, dırnaksız Gafur... Adam olan bir adam, köylüsüne böyle...

"Aha bizim ev!"

Dükkânların üstündeki yüksek ama harap kâgir eve baktı.

"Burda mı oturuyonuz?"

"Burda oturuyoruz," dedi Hamal Veli. "Gel ardımdan!"

Tahta bavulu, dürülü yorganıyla ardından yürüdü. Kapısı sokak içindeydi evin. Hamal Veli girdi. İflahsızın Memed durdu. Girse miydi? Ne olacaktı girdiğinde? Her gece elli kuruş, her gece elli kuruş. Bir baltaya sap olmadan...

"Ne demiye girmiyon?"

Yutkundu. Bir şey söyleyecek oldu. Gözlerini Veli'den boyuna kaçırıyordu. Veli kolundan çekti:

"Geceliği elli kuruş hemşerim. Otelde yatsan iki buçuk, üç lira..."

"Doğru, doğru olmaya doğru ya..."

"Ee?"

"Hani diyeceğim o ki, insan bir baltaya sap olmadan..."

"İlahi ocağın yana. Baltaya sap olsan da olmasan da bir yere başını sokacan a hey. Dışarda mışarda kalınır mı? Hem dur bakalım, Allah bu. Allah diyen neden geri kalmış?"

"Doğru."

"Akşam pek eğlenceli olur bizim bura. Ustalar mustalar, ameliyeler mameliyeler gelir. Ustalardan biriynen görüşür sana iyiden kötüden bir iş de uydururuk belki!"

Ferahladı. Madem iyiden kötüden bir iş uyduracaktı, iyi. Koynundaki harçlığı tükenmez, geceden geceye elli kuruşa da kıyabilirdi.

Evden içeri besmeleyle adımını attı. İçerisi çok pis kokuyordu. Karanlık altevde ya kedi ya da it ölüsü olmalıydı.

"Abarruuuuuh," dedi. "Pek pis kokuyor!"

"Aldırma. Bunun burası gurbet. Bir varmış bir yokmuş hesabı. Yarın iş bulur çıkar gidersen ne koku kalır ne bir şey."

Altevin karanlığı bol alacasında basamakları çamur içinde bir merdiven. Basıldıkça gıcırdayan çamurlu merdiveni ağır ağır

çıktılar. Sofada durdular. Geniş bir sofaydı. Memed yüksek tavana baktı. Oymalı tahtalarında yağlı boyaları iyice solmuş uçan melek tasvirleriyle bu konak bilmem hangi Abdülhamit paşasının kızlarından birine düğün hediyesi olarak özenile bezenile yapılmış, temeline besili kurbanların kanı akmış, yanık sesli hafızların ramazanlarda çeşitli dualar, mevlitler ile gümbür gümbür gümbürdemiş bir konaktı. Yıllar yılı çeşitli değişimlerle elden ele geçiş, elden ele geçerken de hoyratça hırpalanışlarla canlı cenaze hâline gelen konağı şimdilerde Anadolu'dan İstanbul'a iş için gelmiş, Anadolulu gurbet kuşları dolduruyordu.

Hamal Veli'nin ittiği kapıdan geniş bir odaya girdiler. Geniş, yüksek tavanlı bir odaydı. Duvarların bütün sıvaları dökülmüş, kurşun kalemle acemice ayıp resimler, dalgalı denizler, dalgalı denizlerde vapuru, yelkenliyi hatırlatan resimler yapılmaya çalışılmıştı. Ta dipteki ufacık, kambur bir ihtiyardan başka kimse yoktu odada. Önündeki işine eğilmişti. Ne yaptığı belli olmuyor, dönüp de bakmıyordu gelenlere.

"Selamünaleyküm," dedi Hamal Veli.

Ufacık ihtiyar bakmadan başını salladı:

"Aleykümselam."

"N'örüyon Hacı Emmi?"

Hacı Emmi başını şöyle bir çevirip baktı:

"N'örim bire Veli, içliğimi yıkıyom."

Veli'nin yanındaki yabancıya gözlerini dikti bir süre. Sonra sordu:

"Kim bu delikanlı, hemşerin mi?"

Yanına gidip, içliğini yıkamaya çalıştığı, ortasından kesik gazyağı tenekesinin başına çömeldiler.

"Değil," dedi Veli. "Hemşerim değil a, eyi oğlan."

"Burda mı eyleşecek?"

"İznin olursa eyleşsin, garip."

Hacı Emmi sordu:

"Nirden oluyon sen?"

İflahsızın Memed yutkundu:

"Ben mi? Suvaz'ın köylüğünden..."

Hamal Veli, üst yanını kısaca anlattı. Hacı Emmi de gurbetçiydi. Hem de ta Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan'ı bozduğundan beri. O da tıpkı Memed gibi, hemşerisinin yanına deyi gelmiş, hemşerisi sahap çıkmamıştı.

"Hemşeri memşeriye kulak asma," dedi. "Bura İstanbul. Taşı toprağı altın dinime imanıma. İnsan buraya gelip de epmeğini yidi, suyunu içti mi, temam. Epmeği bereketlidir İstanbul'un. Suyunda zemzem abuhayatı vardır. Ben senin gibi nicelerini bilirim. Gurbete siftah mı düşüyon?"

İflahsızın Memed, "Bunca yıl İstanbul'da, bu da şeherliden sayılır. Amman fendine gelmiyek..." diye düşündüğünden, anlamadı. Hacı Emmi tekrar sordu:

"Gurbete siftah mı düşüyon?"

Başını salladı:

"Siftah Hacı Emmi."

"Aldırma. Madem geldin, sık dişini. Anan, baban var mı?"

"Anam sen sağ ol. Babam var!"

Babasını uzun uzun anlattı: Babası da yıllar yılı Çukurova gurbetine düşerdi. Lakin açıkgözdü. Çukurova'da Kılıç Usta'dan duvarcılığı bellemişti ya, adam gurbete düştü de eli ekmeğe değdi mi, kulak asma, yerini yurdunu unutuyordu bayağı. Babası gurbete deyi malasını, şakulünü alıp alıp gitmese, anası onun kahrından ne diye ölsündü?

"Sen evli misin, ergen mi?"

"Ergenim şükür Hacı Emmi."

"Oooh, bey de sen, paşa da. Burada iş çok oğlum. Bura işin harman olduğu yer..."

Hamal Veli, Hacı'nın sözünü kesti:

"Gafur diyesiymiş ki, okuman yazman olmadı mı, burada epmek yiyemen diyesiymiş..."

Hacı Emmi Memed'e baktı:

"Kendi bilir miymiş?"

"Fort atmış buna," dedi Veli. "Bu kabzımal dükkânı da benim, demiş."

"Benim demiş hı?"

"Benim demiş, yazının uğrusu, yalancısı. Öte gün de söyledim ya Hacı Emmi, hırhızlık onda, yalan dolan onda, ırza namusa dolanmak onda. Giçende ağa didi ki: 'Veli, oğlum' didi, 'benim gözüm heç su içmiyor bu Gafur'dan' didi. 'Benim has adamım sensin. Aman oğlum, ben yokken dükkâna göz kulak ol!'"

Hacı kıskıs güldü:

"Öte gün de söyledim sana Veli, tavşana kaç, tazıya tut hesabıdır onların lafı. Kulağasma. Hı, mı di, lakin sıdk ile bağlanma. Niye dirsen, ta Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan'ı bozduğundan beri buralardayım ben, gurbet kuşuyum. Öyle nice nice Hüseyin Efendiler gördüm. Şeher adamı mı, isterse dili dişi senin benim gibi olsun, inanmıyacaksın!"

İflahsızın Memed çok hoşlanmıştı bu Hacı Emmi'den:

"Şeher uşağı cin," dedi, "bir cin!"

Hacı Emmi sertçe baktı:

"Sen nirden biliyon şeher adamının cin idiğini?"

"Bubamdan."

"Hele öyle di. Dün bir, bugün iki gurbete düşeli. Doğrudur, şeher adamı cindir, bir cin. Fendine akıl sır ermez."

"Bubam dirdi ki, sen sen ol oğlum, şeherlinin dolabına girme, dirdi."

Hacı Emmi önündeki yarım tenekede bir süre içliğini yıkadı. Sonra doğruldu:

"Adam bile bile lades hesabı, düşer. Hem de aha tongasına basıyom şeherlinin, ulan aman bastım gitti diye diye basar. Daha toysun sen, aklının ermesine birkaç fırın epmek ister!"

Veli'ye:

"Dimek burda yatacak?"

Veli başını salladı:

"İznin olursa yatsın."

"Yatsın. Bana göre hava hoş. İş miş uyduramadın mı?"

Memed içini çekti:

"Gafur'u deyi geldiydim..."

Veli ayağa kalktı çömeldiği yerden:

"Gafur'u batsın bre herif," dedi. "Gafur, Gafur..."

Hacı:

"Gafur'dan nefsi anasına, babasına fayda olmaz. Gafur gibi firavun var mı? Ne yapacan Gafur'u? Hökümatımız şükür ver ediyor bina, apartuman yıkıyor. Bu kadar yıkım yapım işi var. Koca İstanbul'un toz toprak yapımı yıkımına sen mi çok gelecen? Burda yatar kalkarsın, iş ekiplerinde adama çok ihtiyaç olur, girer çalışırsın."

Memed çömeldiği yerde kımıldandı:

"Sağ ol Hacı Emmi."

"Sen de sağ ol. Ben senin gibi nice nice gurbet uşağına iş buldum, paralar kazandırdım da sonunda beni unutuvirdiler. Var sen de unut. İnsanoğlu çiğ süt emmiştir aslanım..."

"Ben onlardan değelim emmi."

"Senin Gafur var ya Gafur? Onu o çalıştığı kabzımalın yanına ben soktuydum. Geldiğinde senden beterdi, dökülüyordu da acındım, karnını murnunu doyurdum. Şimdi adam oldu. Dimek sennen uğraşıyor Veli?"

"Boş vir Hacı Emmi. Onun uğraştığından ne olur? Kabzımal bennen. Kabzımal bennen olduktan sonra..."

Ayağa kalktı:

"Ben gidiyom."

"Get," dedi Hacı Emmi.

"Memed sana emanet!"

"Sen heç kaygı çekme aslanım. Memed gibi nicelerini gördüm ben. Yarın o da alışır, koynu para görür, saç maç uzatır, elinden ayna tarak düşmez olur, karı kancık ardında dolanmıya başlar..."

Memed gülüverdi. Vapur beklerken merdiveni inen kadınların savrulan etekleri altındaki bacaklarını, sonra da vapurda, biletçi gelinceye kadar karşılarında oturup gizliden gizliye seyrettiği burcu burcu kokan kırmızı dudaklı kadınları hatırlamıştı.

"Haydi ısmarladık!" dedi Veli.

Uğur dilediler. Veli çıktı. O da İflahsızın Memed gibi, anası ölünce, kardaşlarını ihtiyar babasına bırakıp gurbete düşmüştü. Düşüş o düşüş. Sırtı sıra beş yıl, beş koca yıldır sılasını unutmuş, ama kardeşleriyle ihtiyar babasını unutmamıştı. Beş kazansa, ikisini yer, üçünü köyüne yollardı.

Sokağa çıktı. Sabahın saat on güneşi İstanbul'u kavramıştı. Balıkpazarı'nı yıkan dev makinelerin kaldırdığı toz bulutu, zaman zaman güneşi kapatıyor, sonra güneş gene her zamanki parmağıyla İstanbul'u kavurmaya başlıyordu. Ama güvenilmezdi İstanbul'un martına, nisanına. Şurda günlük güneşlik, şurda bir bakarsın kara bulutlar dolanmaya başlar. O bu değil ya, demek bu Gafur iti... "Amma da fort atmış! Okuma yazmayı kim yitirdi de sen buldun aç it? Ya kabzımal benim demesi? Sana gösteririm kabzımalın sen olduğunu! Ağa bi duysa tozunu atar onun. Diyecem, anam avradım olsun diyecem!"

Üç tekerlekli, camekânlı arabasında sıcak sıcak pilav satan Hamdi'nin başı gene arı kovanı gibiydi. Pilav, zerde, pilav, hoşaf... Ağzı sulanarak durdu:

"Davşanın ayağı kaç Hamdi?"

Hamdi sövdü:

"Onu senin boynuzlu baban bilir, git ona sor!"

Bir başkası, "Erkeksen cuvap vir," dedi.

Sağdan soldan her karışan, ateşin alevine atılmış çalı demetleri gibi, pilavcının çevresindeki yarenlik kahkahalarını artırıyordu. Veli sıcak pilavı bir kâse zerdeyle kaşıklarken gülüyor, güneşin vurduğu mavisi bol çakır gözleri hazdan yumulup açılıyordu.

Birden zarif, bej bir Opel araba gözüne ilişerek ciddileşti. Ağasının hanımefendisinin de böyle bir Opel'i vardı. Ara sıra

sebze hali'ne gelirler, sonra gene giderlerdi. Dikkat etti, direksiyonda kart bir herif. Demek bu Opel hanımefendinin değil, bir başkasının.

Pilavıyla zerdesini çabucak kaşıklayıp boşları uzattı:

"Al bakalım pilavcı!"

Pilavcı boşları aldı:

"Mangırlar unutulmasın," dedi. "Hem hadi bakalım fazla kalabalık ettiniz. Kayıntısını yapan alsın voltasını!"

Veli bayılıyordu bu su katılmamış İstanbul çocuğunun şakalarına. Gülerek parayı uzattı, sonra tuttu hal'in yolunu.

Gafur ordaydı. Dükkânın önüne iskemlesini atmış, parmaklarının arasında sigara, bacak bacak üstünde... Veli'nin tepesi attı. "İpne," diye geçirdi. "Gören de dükkânın sahabı beller. Aç it. Okuma yazma bilirmiş de, dükkân kendininmiş. Fukara Memed'i sepetlediğin değil. Ağa sorsun da bak!"

Yanına yaklaşınca, Gafur, "Eyi bi yere yerleştireydin bari," dedi.

Veli sinirli sinirli, "Vaktıyla senin yerleştiğin Hacı Emmi'nin yanına yerleştirdim," dedi.

"Ne demek istedin yani?"

"Ne demek istiyecem? Demek istediğim meydanda. Yarın o da senin gibi okuma yazma beller, kabzımallık kazanır!"

Gafur, her şeyi anlamıştı. Uzatmanın faydası yoktu, kısa kesmek için, "Yaa! dedi.

Veli aldırış etmedi. Kâtibe:

"Ben iskeleye iniyom!"

Kâtibin başı defterden kalkmadı:

"İyi ya."

Gafur, Veli'nin ardından hınçla baktı. Kendisine değil de, mızmız kâtibe haber veriyordu gideceği yeri. Demek İflahsızın Memed'e de anlatmıştı? Kim bilir, belki de "Ona dırnaksız Gafur dirler," de demişti. "Asıl dırnaksız sensin, aç it. Boyun kıssa, lakin enli olmasan bilirim sana yapacağımı ya, enlisin.

Eşşek gibi de kuvatlı. Güç mü yeter? Seni burdan attırmazsam, sen beni attıracan, aklım kesti gayri, iyice kesti!"

Sigarasından duman aldı.

Hüseyin Bey dükkâna geldi mi, tatavacılığı artardı Hamal Veli'nin. "Göze girmek için elinden geleni ardına komaz. Yağcı. Ağa, ağa. Ulan ağa ağa diye dolansan ne ütecen? Belle ki istemeden çay, kayfe söyledin, ağa anlar mı öyle şeyden? Beni çıkarıp yerime seni mi kor? Akıl işte. Veli aklı, it aklı."

Kâtibin kocaman siyah kaplı defteri gürültüyle kapamasına döndü. Adam ufacık, sıska mı sıska, lakin içinden pazarlıklı, mızmızın biriydi. Defterlerden birini kapamış, öbürünü açmış, çokluk olduğu gibi, başını gene defterine indirmişti. Bu mızmıza da kızmıyor değildi hani. Elinden gelse yalnız Veli'yi değil, bunu da dükkândan attırır, yerine yenisini, daha açıkçası onu sayacak, ondan çekinecek, avantasına ortak edebileceği birini getirirdi. Lakin olmazdı. Mal sahibi öyle bağlanmıştı ki, bir değil birkaç Gafur bir araya gelse yerinden oynatamazlardı. Çünkü yıllar yılı kabzımal kâtipliklerinde piştiği için, İstanbul yakınlarıyla, Adana, Mersin'den gelen turfandaların hesaba geçirilişlerinde kabzımal çıkarına nasıl çalışacağını gayet iyi biliyordu.

Çift defter tutuyordu. Sağdan soldan gelen malları ilk önce eski harflerle kocaman bir deftere doğru dosdoğru geçiriyor, borçlanılacaklara dükkânı gerçeklere uygun biçimde borçlandırıyor, mal satılıp da faturaların ödenmesine sıra gelince, ırzı namusu torbaya koyup çalıyordu satırı. Posta posta gelen malların hiçbiri sağlam değildi her şeyden önce. Taze bamyalar çokluk kapalı vagonlarda yanıyor, sonra da denize dökülüyordu. Turfandalar Beyoğlu, Harbiye, Nişantaşı, Maçka, Şişli, Adalar'da ateş pahasına satıldığı hâlde, deftere, "Çürümüştür. Belediye emriyle denize döküldü!" diye kayıt düşülüyordu. Anadolulu komisyoncu ne kadar kızarsa kızsın, postayı kesemez, "Madem belediye emriyle denize döküldü, nerde tanzim edilen zabıt evrakı?" diyemezdi. Derse, kabzımala karşı olan güvensizliğini

açığa vurmuş olurdu ki, bunu büyük bir hakaret sayan kabzımal, bütün hesabın üstüne yatıverirdi. Sonunda mahkeme, muhakeme... Vızgelirdi. Dava aylarca uzar, sonundu komisyoncu kazansa bile, üç sefer temyiz hakkı, ondan sonra da Allah kerimdi. Zaten çoğu sefer komisyoncu posta posta gönderdiği mallara bağlı parasının kabzımalda takılıp kalması yüzünden sıfırı tüketir, iflas eder, dava açmak için gerekli harçlarla avukat masrafını karşılayamayacağı için dava bile açamazdı.

İşte, bu ufak tefek, bu içinden pazarlıklı, bu mızmız kâtip yıllar yılı bu işlerin kurdu olmuştu. Mal sahibi dükkâna gelen malları hemen hemen hiç bilmezdi. Ne gelir, İstanbul esnafına ne satılır, kaçtan satılır, hep kâtibin bildiği, bileceği işlerdi. Hele Kabzımal Hüseyin Efendilikten çıkıp Müteahhit Hüseyin Beyefendi olalıberi, dükkânla ipi büsbütün koparmış, öte yandan da mavi boncuklarını Gafur'a, kâtibe, Hamal Veli'ye dağıtmıştı: "Mavi boncuğum kimdeyse gönlüm onda!"

Gafur, o sıra oradan geçmekte olan kahveci çırağına, "Bize iki çay getir," dedi.

Maksadı kâtiple konuşmaktı. Konuşmaktı ama, Veli'yle boğuşan hamal, dükkânın gerisinde, elinde kurşunkalemi, ambalaj kâğıtlarının üzerine bir şeyler karalayıp duruyordu. Bu sarı benizli, solucan yapılı oğlanın Veli'nin adamı olduğunu bildiğinden, hiç sevmezdi.

"Git Veli Ağa'nın yanında dur," dedi.

Hamalın canına minnet, dükkândan çıktı, gitti. Yalnız kalmışlardı kâtiple. Kalmışlardı ya, lafa neresinden başlasaydı acaba?

Bir ara, "Ne dedin şu Veli'nin dırnaksızlığına?" dedi.

Kâtip Hilmi Efendi hiçbir şeyin farkında değilmiş de kendini işine kaptırmışların dalgınlığıyla başını defterden kaldırdı:

"Ne oldu?"

"Daha ne olacak Hilmi Efendi? Benim baştan attığım birini o tutuyor. Olur mu? İnsan gelir, sorar, Gafur Ağa der, madem

köylün, niye başından attın? Ben de adam adam derim ki, böyle böyle böyle! Öyle değil mi amma Hilmi Efendi?"

Kâtip Hilmi başını kaldırmadan sordu:

"Böyle böyle de ne yani?"

"Ne olacak, hırhız!"

"Hırsız de şuna bre Gafur Efendi..."

"Hırhız, hırsız hepsi bir. Gözleri çıksın, dükkâna alıp da adamı mı soyduruyum?"

"Mektup yazmışsın, gel demişsin ya?"

Kızdı:

"Canım, dediysem hemen de kalkıp gelmek mi lazım? İnsan dir. Ne bakıyon didiğime?"

"Neyin olur senin bu?"

"Benim mi? Hiçbir şeyim. Anası uzaktan hısımım olurdu, o da sizlere ömür. Öküz öldü ortaklık ayrıldı hisabı. Buraya kalkıp geleceğine babası gibi Çukurova'ya varaydı. İstanbul'un daşı toprağı altın belliyorlar. Dilenci doldu İstanbul'un sokakları, meydanları tüm!"

Özbeöz İstanbullu olduğunu bildiği kâtip üzerinde sözlerinin etkisini anlamak için uzun uzun baktı. Lakin boştu, hiçbir etki yapmamıştı. Yapsa bile belli etmezdi ki. Yılların tecrübesiyle pişmişti. Gafur da, köylüsü de, Hamal Veli de, hatta hatta Kabzımal Hüseyin Efendi veya Müteahhit Hüseyin Beyefendi bile vızgelirdi. Ne Hüseyin Efendiler, nice nice Hüseyin Beyler, beyefendiler biliyordu o. Sonra, pek o kadar uzaklara gitmeye de lüzum yoktu. Yedi, sekiz yıl önceye gelinceye kadar o da Gafur'dan farksız bir işçiydi. Gafur gibi, tıpkı tıpkısına Gafur gibi, o da bu dükkânın ilk sahibinin gözüne girmiş, ihtiyar kabzımalı avucunun içine almıştı. Aksırıklı, öksürüklü ihtiyar, Hüseyin der, bir daha demezdi. Yediğinden yedirir, evinde yatırır kaldırırdı. Adamın ekmeğini yiyip, evinde yatıp kalktığı hâlde, ekmek su hatırı saymamış, kısır karısıyla mercimeği fırına vermiş, adam ölünce de yalnız karıya değil, dükkâna da konmuştu.

Çayları gelmişti. Gafur kendi eliyle ikram etti kâtibe. Ama kâtip gene de tava gelmedi. Bir zamanlar Hüseyin Efendi'nin tuttuğu yolu tutmaya çalıştığını biliyordu Gafur'un. Biliyordu ya, Hüseyin Efendi gençti henüz, eli ayağı tutuyordu. Karısına gelince, otomobil kullanan, şeytana pabucunu ters giydiren bir "orospu çocuğu"ydu. Değil Gafur, Gafur gibi, Hüseyin Efendi gibi nice nicelerini suya götürür de su içirmeden getirirdi!

Kafasından hanımefendinin kullandığı bej Opel hızla geçti.

Gafur'un, "Öyle değil mi amma?" demesini duydu, ne için "Öyle değil mi amma?" dediğinin üstünde durmadı.

"Doğru," dedi.

Doğru, eğri... Nesiydi Gafur? Kabzımal Hüseyin Efendi nesiydi? Hamal Veli? Hiç. Yaşı elliyi aşmıştı. Bundan sonra at olup kuyruk sallayacak değildi. Patronu ister Hüseyin Efendi, ister Gafur, hatta isterse Veli olsun. Evet evet Veli, şu çakır gözlü, güçlü kuvvetli, yakışıklı Veli. Dalgasına bakardı o. El adamıydı. Şeytanın bile akıl erdiremeyeceği yollardan gemisini yürütür, bal tutan parmağını yalardı. Ayda aldığı üç yüz lira aylıkla dehşetli bir geçim sıkıntısı içinde kıvranıyormuş gibi görünmesi, zaman zaman sağa sola dert yanıp, inmeli karısı, hasta çocuklarından söz açması, avans istemesi, mal sahibine "namusu hakkında fikir" vermek içindi. Hoş ister öyle ister böyle, mal sahibi taşralı sebze komisyoncularının hakkını yerken namusa filan aldırıyor muydu?

4

Gafur, oturduğu yerden hızla kalktı:

"Ağa geliyor!"

Geliyordu gerçekten de. Geniş omuzlu, uzun boylu, kırka yakın.

Kâtip Hilmi, küçücük masasında ayağa kalktı. Ağanın yanına koşan Gafur'dan ötürü, "Yağcı!" diye geçirdi. "Hamal Veli'yi gammazlamaya koştun değil mi? Belki de boş sebze sandıklarını filan Veli'nin sattığını söyleyeceksin. Sen o paralardan beni görme de bak. Çarıklı. Sen giderken ben geliyordum!"

Gafur, genç irisi ağasının hafifçe sol gerisinden yürüyordu. Saygıda zerrece kusur etmeyen, ağası için gözünü budaktan sakınmayan bir işçi, ağasının fakiri gibi davranıyordu ama ağasının aldırdığı yoktu. Farkında bile değildi aslında. Sırtında İngiliz kupon kumaşından kahverengi bir kostüm. Bu kostümler aynı kumaştan, başka başka renklerde tamam altı takımdı ki, karısı istemişti böyle olmasını.

Yeleğinin iki cebi arasına gerili gümüş saat kösteğiyle oynayarak durdu:

"Kim? Veli mi?"

"İnanmazsan Kâtip Bey'e sor!"

Kabzımal Hüseyin Efendi üzerinde durmadı. Sandık, sepet, haşa, çuval, teliz... Satılmış, satılmamış, hesaba geçmiş, geçmemiş. Ama gene de umurundaymış, pek umurundaymış gibi davranması gerektiğine inanıyordu.

"Kâtip Bey'e mi sorayım? Ayıp ettin. Ben sana inanmayıp da yazının İstanbullu kâtibine mi inanacağım?"

"Sağ ol ağa. Ben senin de, kapının da itiyim. Sağ ol!"

"Estağfurullah Gafur, it ne kelime?"

Dükkâna geldiler. Aslında hiç umursamayan kâtip, laf olsun diye, "Hoş geldiniz," dedi.

"Hoş bulduk."

Gafur, "Çay, kayfe bi şey emreder misiniz?" dedi.

Ağa durucu, uzun uzun oturucu değildi.

"İstemem. Hanım kapıda, arabayla bekliyor!"

Gafur koşmak, hanımın bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormak, ihtiyacı varsa hemen yerine getirmek, getirilemeyecek

kadar zorsa kendini feda edecekmiş gibi davranmak... Ama hiçbir zaman etmemek!

Gafur enayi değildi. Bu dünyaya kendini feda edivermek için gelmemişti. Sakala göre tarak vurup, dümenini çıkarınca kullanmak! Öz çıkarının nerede olduğunu henüz bilmiyordu. Patronunun karısı hiçbir zaman ona göre olmamıştı. Koyu kırmızı rujlu dudakları, rujunun kızılından ojeli tırnakları, hemen her zaman tepeden bakışlarıyla Hüseyin Efendi'ye göre de değildi. Değildi ama, herhalde onun kalbinde de biri ya da birileri yatıyordu.

"Ablama bir şey lazım mı ağa?"

Kabzımal omuz silkti:

"Bilmem... Git sor..."

Gafur dükkândan fırlayıp çıktı.

Hüseyin Efendi, kâtibine usullacık sordu:

"Ne var ne yok?"

Ufacık, kırış kırış kâtip ellerini iki yana açtı:

"Sağlığınız ağa."

"Bu Gafur'a göz kulak oluyon değel mi?"

"Elbette."

"Sattığı öteberilerin hisabını veriyor mu?"

"O günden sonra tamamı tamamına veriyor."

"Hammal Veli'den şikâyetçi oluşuna ne diyon?"

Küçücük kâtip, yeşil yeşil güldü:

"Aldırmayın."

"Veli zararsız oğlan bellersem?"

"Dedim ya, aldırmayın!"

Konuşmayı burada kesmek zorunda kaldılar. Karşı, bitişik dükkânların sahipleri, partili kâtipler filan birer ikişer gelmiş, Hüseyin Efendi'nin çevresini almışlardı.

"Hoş geldin Hüseyin Bey!"

"Hüseyin Bey hoş geldin!"

"Hoş geldin ağa!"

"..."

"..."

Oturduğu iskemlede yayıla yayıla, "Hoş bulduk," dedi.

Eli, saatinin gümüş kösteğinde, altın dişleriyle memnun, gülümsüyordu. Bu gülümseyiş yalnız malca, mülkçe, paraca rahat olmanın değil, parti ileri gelenleriyle şerefe kadeh kaldıracak, onların muhalefet, yapım yıkım üzerine gizli gizli konuştuklarını dinleyecek, hatta zaman zaman onlara öğütlerde bulunacak kadar onlara yakınlığının bilinmesini sanmaktan gelen gururlu, hâkim bir gülümseyişti.

Sağdan soldan çeşitli sorular sorulmaya başlanınca memnunluğu daha da arttı. Falan yerin istimlaki için hükümet, daha çok da Başbakan ne düşünüyordu? Hani sevgili Başbakanlarının aklına gelen her şey en doğru, yaptığı şeyler de en yerinde, millet ve memleket için en hayırlı, en uğurluydu, buna şüpheleri yoktu ama, halk, cahil halk vardı ortada! Kuyruklarda sabahlardan akşamlara kadar bekleşen, zaman zaman homurdanan, kavga eden ya da dünyadaki tek dayanağı dededen kalma harap evinin de başka evler gibi tepeden inme bir emirle istimlake gidip gitmeyeceğini öğrenmek isteyen halk!

Kabzımal Hüseyin de bilmiyor değildi bütün bunları ama, sevgili Başbakan'ın yarın uyanınca ne yapacağını kendisi bile biliyor muydu? Kanun oydu, nizam oydu, proje, plan oydu. Çevresindekiler baştan başa ona kul köle olmuş insanlar. O ne derse keramet bilmeye, parmak kaldırmaya, gözlerini kapayarak parmaklarını kaldırmaya hazır insanlar kalabalığı.

Nesine gerekti bütün bunlar Kabzımal Hüseyin'in?

"Her şey düzelecek," dedi. "Muhalefetin olumsuz propagandalarına kanmayın arkadaşlar. Bu kuyruklar yok mu bu kuyruklar? Refah alâmeti, nurlu ufukların müjdecisi. Eskiden bir avuç insan yer içer, millet onlara bakardı. Şimdi herkes yiyor içiyor da ondan mal kalmıyor ortada. Kuyrukların sebebi bu! Geçen gün bizim hanım bir meclisteydi... Bizim hanım dedim de hani, biliyonuz ya, kendisi doktor kızıdır. İngilizce, Fransızca,

Rumca bilir. Övünmek gibi olmasın, hangi meclise gitse, lafı sözü en üst olur. İşte o dedi ki..."

Hanımefendiyse, zarif, pırıl pırıl Opel'inin direksiyonunda sıkılmaya başlamıştı. Gafur'a sertçe baktı:

"Oturdu mu, açtı mı gene çenesini?"

Gafur, hanımefendisinin adını bilmediği kokusuyla mest, "Bilmiyom," dedi. "Lakin onu kolay kolay bırakmazlar ordan."

"Niye?"

"Esnaf bizim ağayı çok seviyor. Malum ya, parti ileri gelenlerinin yakını da..."

Parti ileri gelenlerinin yakınıymış. Nerden yakını? Demek adamlarına filan böyle söylüyor, böyle övünüyordu? Parti ileri gelenlerinden hangisiyle dost? Hangisiyle ahbap? Kendisi olmasa kim onu adam yerine koyar?

"Git söyle, çeneyi bırakıp çabuk gelsin," dedi.

Gafur, tekme yemiş köpek gibi koşarak hal'den içeri girdi. Dükkâna geldiği zaman, patronunu muhabbeti sardırmış buldu.

"Evvel Allah, sonra başımızdakiler bu memleketi..."

Gıcık tuttu birden. Öksürdü bir süre. Aslında gıcık tutmamıştı. Başımızdakilerin bu memleketi ne yapacaklarını unutmuş, lafın ardını getiremeyince, gıcık tutmuşçasına öksürmeye başlamıştı ama, bu sefer de gıcık sahiden tutmuştu.

Gafur, Opel'i, içinde sabırsızlıkla bekleyen hanımının emrini filan unutarak ağasının yardımına koştu. Kabzımal Hüseyin Efendi'nin öksürüğüyle ilgilenip yanına, yardımına koşan yalnız o değildi. Arada göze çarpan muhaliflerin inadına, dükkânın hemen hemen bütün komşuları, partili meslektaşlar. Meslek rekabeti yüzünden "Geber deyyus" diye geçirseler bile, sevgili Başbakan ve öteki partili büyüklerin açıklamalarına uyarak "parti dayanışması" noktasından su, ekmek parçalarıyla koşuyor, hain muhalifler gibi, partili arkadaşlarının gırtlağına sarılan gıcıktan onu kurtarmaya savaşıyorlardı.

"Geber deyyus!" diye geçirenler, düne kadar kendilerinden farksız, herhangi bir kabzımal olan bu adamın partide birdenbire artmış görünen nüfuzundan rahatsız oluyorlardı. Çekemiyorlardı da. Herif, üst üste alıp, dolgun kârlarla devrettiği taahhüt işleriyle birdenbire kalınlaştıktan başka, parti büyüklerinin ziyafetlerine bile çağrılıyordu. İstanbul'un denizi, havası, yeşiliyle ünlü sayfiyelerinden birinde yükselttiği köşkten başka, Şişli, Osmanbey'de iki de apartman satın almıştı.

Nihayet gıcık dindi. Oflaya puflaya doğruldu. Gözlerinin akları kızarmış, alnı terden yaş yaş parlıyordu. Sağdan soldan başladılar:

"Neyse, geçmiş olsun."

"Geçmiş olsun ağa."

"Böyük geçmiş olsun!"

"..."

"..."

Gafur yerinde duramıyordu. İğne üstündeymiş gibi kıvranıyor, öfkesini gayet iyi bildiği hanımefendinin hırsla gelip hem ağayı, hem de kendisini rezil etmesinden korkuyordu.

Canını dişine takarak sokuldu, kulağına, "Ağa," dedi. "Hanım sizi acele istedi!"

Hüseyin Efendi karısının beklediğini unutmuştu. Çevresindekilerin içten ilgisi coşturmuştu. "Hanım" sözü, aklını başına getirmeye yetti, iskemlesinden kalktı:

"Bana müsaade..."

Müsaade ama, ayrılmak pek de kolay olmayacaktı. İstanbul'un Haliç kıyıları bucak başkanlarından birine fena hâlde içerlemekte olan komşu kabzımallardan biri koluna girmiş, kenara çekmişti:

"Hanımı manımı bırak da, dinle beni. İş bildiğin gibi değil. Partimizin gelişme ve yükselmesi bakımından çok mühim. O herif var ya o boynuzlu?"

"Var."

"CHP'lilerle temasta olduğu söyleniyor!"

Kabzımal Hüseyin'in gözleri büyüdü:

"Yaa!"

"Evet!"

"Peki ne yapmalı?"

"Ne yapacaksın? Durumu İl Başkanı'na bildir. Elin uzun, kolun uzun. Lafın sözün dinlenir. Ben bildirsem başka, sen bildirsen başka. Senin bildirmeni daha ehemmiyetli dikkate alırlar. Benim bildirmemi ise..."

Kabzımal Hüseyin'in koltukları kabardı. Aslında İl Başkanına filan yakınlığı yoktu. Ne varsa karısında ama, kerametin kendinden bilinmesi hoşuna gidiyor, gururunu okşuyordu.

Adam sözünün ardını getirdi:

"... pek öyle mühümsemezler."

Parti büyüklerinden birine, pek beğendiği birine öykünerek, "A tabii," dedi.

Kaçmak, kurtulmak, karısının yanına bir an önce gitmek.

Beriki bırakmıyordu ki:

"Muhtarlığın CHP'lilere kaptırılmasında tek sebep o dürzü. Unutma. O dürzü Bucak Başkanlığından defedilmezse, senin sözünün de geçmediğini anlayacağım!"

Hal kapısına doğru ağır ağır yürüdüler.

"Merak etme," dedi Kabzımal Hüseyin. "Heç merak etme!"

"Hüseyin Efendi bunu senden bekliyoruz!"

"Bekle bekle..."

"Arkadaşlara söyleyim mi? Böyle böyle dedi deyim mi?"

Kapıya yaklaşıp da Opel'in direksiyonundaki karısının siyah astragan mantolu hayalini görünce her şeyi unutup adımlarını açtı:

"Hadi hoşça kal!"

"Güle güle. Dediğimi unutma Hüseyin Efendi!"

Duymadı bile. Opel'in yanına suçlu suçlu geldi. Kadın, mantosunun kumaşından, kalpak biçimli, ona dehşetli yakışan şapkasıyla gerçekten bir içim su, sert sert bakıyordu.

Kabzımal Hüseyin yılışmaya çalışarak, "Beklettim mi?" dedi, "Çok beklettim mi?"

Kadın boşandı:

"Bir de soruyorsun değil mi? Hayır bir şey değil, etrafına toplanan aptalları nasıl dinletirsin şaşıyorum, seni nasıl dinlerler?"

Arabaya girdi:

"Onlar sen mi karıcığım? Senin aklın onlarda ne gezsin?"

"Çarıklı, beni de mi tavlamak istiyorsun yani?"

"Vallaha değel. Lakin, Partimiz aleyhine bir habar aldım, sana ağnadacağım. Sen de böyüklerimize ağnadırsın artık..."

Araba çalıştı. Sonra güzel hanımının emrinde uysal bir âşık gibi geri gitti, ileri gitti, tekrar geri, sonra çevik bir davranışla yola çıktı.

Astragan mantolu, sinirli hanımefendinin kaşları çatıktı. Mantosu, şapkası, ruju, ojesi, ayakkabıları gibi, çatık kaşları da yakışıyordu. Hatta onu büsbütün güzelleştiriyor, arada gaz, şeker kuyruklarında bekleyen "ayaktakımı" yüzünden duraklayışına, sağı solu yıkılmış bu harap çarşıya, İstanbul'u eskilikten, pislikten, gerilikten, modern olamamaktan alıkoymaya çalışan, istimlakin hayırlı hamlelerine karşı koyan muhalefete sedef dişlerini gıcırdatıyordu.

"Atatürk'ten sonra en büyük Türk" işbaşındaydı. Yıllar yılı gazeteler İstanbul'un dar sokaklarından, trafiği aksatan bol dönemeçli, eğri büğrü caddelerinden yakınmıyor, karikatürler yapmıyorlar mıydı? İşte "Atatürk'ten sonra en büyük Türk"ün nurlu eli İstanbul'u taş taş üstünde koymamacasına yıkıp yeniden yapmak için harekete geçmiş, dev makineler, hayırlı istimlakin dev makineleri tarihsel kocaman kocaman yapılara toslamaya başlamıştı.

Kuvvetli bir frenle durmasa, çıplak ayaklarında takunyalarıyla karşıdan karşıya geçen küçük bir kızı ezecekti. Elinde küçük bir gazyağı şişesi bulunan kızdaydı suç. Arabanın geldiğini gördüğü hâlde geçmesini beklememiş, bir parça da mahalle çocuklarının

o, tehlike yakınlarında dolaşmak, bundan zevklenmek ihtiyacıyla kendini arabanın önüne atmış, tam zamanında da kaçıp kurtulmuştu ama, direksiyonunda zarif bir genç kadının bulunduğu Opel araba, kuyrukta saatlerdir gaz ya da şeker bekleyen fakir fukaranın zaten gergin, varlıklılara esasen hınçlılıklarını alevlendirmiş, çığlıklar yükselmişti:

"Ay ay, çocuğu ezecekti!"

"Allah kahretsin seni de arabanı da!!"

"..."

"..."

Sağdan kalın, şehvetli, kupkuru bir ses parladı:

"Yavaş ulan Opel, başlarım tekerleğinden ha!"

Öteki ses ve çığlıkları bastırıvermişti. Genç kadın tam zamanında durduğu hâlde neden böylesine yaygarayı basmışlardı? Başını dışarı çıkardı, oradakilere sertçe, daha çok da onları küçümser, onlara hakaret edercesine gelen bir sesle, "Kim o?" dedi.

Zeytinyağı kuyruğunun ortasında, eli Ayvalık zeytinyağı tenekeli iriyarı bir delikanlı, "Ben," dedi.

Genç kadın hınçla baktı. Ona gerçekten çok yakışan çatık kaşlarıyla canlı bir taş bebek kadar renkli ve güzeldi.

"Ne demek istiyorsun?"

"Ne demek isteyeceğim ulan, çocuğu ezeceksin dikkat etsene!"

"Ağzını bozma, terbiyeli konuş. İt!"

"Nee? İt mi? Ulan senin Allahı'nı kitabını varını yoğunu..."

Opel'in üstüne geldi. Omuzunda siyah gocuğuyla heybetliydi. Kocaman kocaman yumrukları, kalın siyah kaşları, eski mintanın açık göğsünden fışkırmış isyankâr simsiyah kılları...

Genç kadın kolay kolay ürküp yılacaklardan olmadığı için, zarif ayakkabılarıyla arabadan inmiş, delikanlının karşısına dikilmişti:

"Terbiyesiz!" diye bağırdı. "Karşında bir kadın olduğunu unutuyor musun? Hiç mi aile terbiyen yok?"

"Yok!"

"Belli."

"Belli, belsiz. N'olacak yani?"

"Bilmem n'olacağını. Son pişmanlık fayda vermez!"

Genç adam ifrit oldu. Unkapanı'nın Eminönü yakasındaki evleri yıkılıp, kış ortasında sokakta kalıp, karların savrulduğu gecelerde Başbakan'a da, kamulaştırmasına da, hatta anasıyla kız kardeşinin sızlanmalarına dayanamayarak onu yaratan, milletin başına Başbakan yapana da silme kantar gittiği için karakolda nice nice dayaklar yemiş biriydi. Bu yüzden İstanbul'un bütün yıkılmamış evlerine, apartmanlarına, evleri ya da apartmanlarında rahat rahat yaşayan, duraklarda saatlerce dolmuş, otobüs bekleyenlerin inadına gibi, hususilerinin içinde püfür püfür insanlara dehşetli kin besliyordu.

"Vermesin," dedi. "Fayda verip de n'olacak?"

"Beni tanıyor musun?"

"Tanısam n'olur tanımasam n'olur be? Alt tarafı zilli değil misin?"

Kahkahalar yükseldi. Genç kadının yanakları al al, öfkeden deliye dönerek bağırmaya başladı:

"Poliiis, polis yok mu, poliiiiis!!!"

Çok geçmeden birkaç polisle bekçi koşarak geldiler. Ne vardı? Ne oluyordu?

Genç kadın al al, polisleri kenara çekti. Mantosunun cebinden maroken kaplı kimliğini çıkardı, gösterdi. Polisler anlamışlardı. Genç kadını tanımıyorlardı ama, kimliğine göre saygıdeğer, saygı gösterilmesi gereken önemli biriydi.

Polisler selam durdular:

"Emredersiniz efendim!"

"Alın bu terbiyesizi," dedi.

Polislerden yaşlısı:

"Davacı değilsiniz, değil mi efendim?"

"Hayır hayır. Resmiyete dökmeden..."

"Terbiyesini veririz."

"Teşekkür ederim."

İki polis, sonradan koşarak gelen öteki polislerle bekçilerin yardımıyla, asi gencin kollarına girdiler, yaka paça karakola sürüklemeye başladılar.

Genç adam çırpınıyor, bas bas bağırıyordu:

"Ne hakkınız var arkadaş? Suçum ne? Hakkımda şikâyetçi varsa gelsin. Hükümet yok mu? Kanun yok mu? Allah yok mu???"

Şık, zarif, pırıl pırıl Opel bütün bunları ardında bırakıp, hep o çalımlı, aşırı sinirli hâliyle uzaklaştı. Az sonra Unkapanı. Sağa saptı. Köprü. Önü açıktı. Sağda, Haliç'in kirli suları üzerinde kara kara kımıldanan mavnalara, duman duman geçen sarı bacalı vapura, güneşin zaman zaman sularda göz alarak yansıyışına, ta Galata Köprüsü'ne kadar uzanan hafifçe mavi sis içindeki yağlıboyaların ölü cümbüşüne bakmadan geçti.

Şişhane yokuşunun başlangıcındaki trafik polisinin kalkan eli. Kuvvetli bir frenle durdu. Genç kadın o zarif astragan şapkasını sol kaşına az daha yıkarak, arkadaki kocasına hafifçe döndü:

"Küstah!" dedi.

Adam, saatinin gümüş kösteğiyle oynuyordu. Kendine sanarak:

"Kim?"

Trafik polisi yol vermişti. Opel yokuşa hızla vurdu. Kabzımal Hüseyin, "Gene ne yaptım da küstah dedi?" diye düşünüyordu. Gerçekten de, hal'de birazcık bekletmekten başka bir şey yapmamıştı. O da lazımdı. Parti, partilerinin gelişmesi. Haliç kıyısındaki o mahallede muhtar seçimlerini CHP'ye kaptırmalarının sebebi demek...

Genç kadın vites değiştirerek Şişhane'deki trafik polisinin noktası çevresini dönüp düze çıktıktan sonra rahatlamıştı. "Küstah"ın açıklamasını yaptı:

"Sana değil tabii. Balıkpazarı'ndaki adama söyledim."

Kabzımal Hüseyin ferahladı:

"Hele öyle de..."

"Sana mı söylediğimi sandın?"

"Öyle bellediydim."

"Öyle bellediydim değil, öyle sandıydım. Fakat hüviyetimi görünce polisler nasıl selam durdular. Ha?"

Dikiz aynasındaki kocasının memnun, yağlı yüzüne baktı.

Memnun, yağlı yüz keleş keleş güldü:

"Tabii duracaklar şekerim. Bugüne bugün sen, partimizin..."

"Bir şey değil, o kadar halkın önünde..."

"İyi sabrettin. Az kalsın ben girişeceğdim!"

"Şahsi prestij meselesi değil, vallahi değil. Bana sövmüş, saymış... Fakat kuyruktaki halkın önünde... Dikkat ediyorum, bizim halkta hususilere, apartmanlara, köşklere, varlığa, refaha karşı tuhaf bir sinirlilik başladı. Niçin? Ne hakları var başkalarının varlığını kıskanmaya? Açsınlar gözlerini, onlar da mal mülk edinsinler efendim. Öyle değil mi?"

"Öyle tabii karıcığım."

"Acaba abartıyorum mu diye çok düşündüm. Fakat hayır. Geçenlerde Rana'larda bu mesele söz konusu olmuştu, onlar da aynı düşüncedeler!"

Çok kuvvetli, ani bir frenle zınk diye durunca, Kabzımal Hüseyin arkadan öndeki karısına çarptı. Kadın aldırmadı. Birden önüne çıkıverip duran külüstür dolmuşu sollayıp geçerken öfkeyle bağırdı:

"O biçim durulmaz sersem!"

Şoförün ne karşılık verdiğini duymadı. Belki de Balıkpazarı'ndaki gibi okkalı bir küfür sallardı. Üzerinde durmadı. Taksi, dolmuş şoförlerinin hususilere içerleyişleri de umurunda değildi.

Zarif Opel İngiliz Sarayı'nın ardından Tarlabaşı'na doğru kayarken, az önce tatlı bir eğriyle solunda kalan sisler içindeki Haliç'i, Haliç'in iki kıyısındaki alt alta, üst üste yapıları, daha yukarlardaki minareler kalabalığını görmemişti bile. İstanbul'du orası. Halk yığınlarının besin ve yakacak maddeleri için kuyruklar yaptığı, başkalarının refahına hasetle, kinle bakılan, en küçük fırsatlarda sövülüp sayılan yerler. Opel'se Taksim'e gidiyordu. Garaja girecek, astragan manto, astragan şapkalı tatlı hanımının kim bilir kaç saat sonra örselenmiş, yorgun dönmesini hasretle bekleyecekti.

Garajın önünde arabadan indiler.

"Buyurun efendim," dedi, ela gözlü, genç irisi usta.

Genç kadın, "Buyurduk," dedi.

"Revizyon lazım mı?"

"Zannetmem ama, alın anahtarı. Belki yağlarsınız..."

Adam anahtarı aldı:

"Emredersiniz efendim."

"Haydi eyvallah."

"Güle güle."

Gözleri kadının ufacık ayaklarıyla dolgun bacaklarında. Bitiyordu. "Ulan açılamadım gitti karıya, ama nasıl açılmalı? Olgun kadın. Ya bozarsa? Kocası kavalın biri ya, sıkı herif. Kocasına söyler, iş uzar. Bakışları zaten tuhaf..."

Karısının hafifçe sol gerisinden gitmekte olan adama nefretle baktı, yüzü buruştu. Köşeyi dönüp gözden kaybolmuşlardı. Kahverengi İngiliz kupon kumaşından elbisesi içinde Niğde köylerinden birinin her an esneyip gerinmeye can atan, hart hart kaşınmayı, altıkollu iskambil oynamayı, havyarla viski içmeye hemencik değişivermeye hazır bu, parti ve lüksün bozduğu Anadolulu, hayatından memnun muydu? Mal, mülk, para, kendinden aşağılar yanında önemli kişi sayılmak, şu bu, o rahat rahat esneme, gerinme, hart hart kaşınmaların yerini tutamıyordu. Şimdi Taksim, Talimhane apartmanlarının koyu

gölgeli ağır başlılığı içinde değil de, Niğde yakınındaki köyünün şırıltılarla akan dere boyunda, ulu cevizlerin koyu yeşili altında, yanüstü uzanmış, eli apış arasında, tatlı bir uyku kestirseydi!

"Bana bak!"

Şırıltıyla akan dere boyundaki ulu cevizin altından, bir eski doktor kızı olan karısının çatık kaşları önüne geldi:

"Buyur karıcığım."

"Söyle hanımcığım, de."

"Söyle hanımcığım."

"Şimdi gideceğimiz yerde çok dikkatli ol, beni utandırma. Hanımların eli şap diye öpülmez. Hafifçe eğilir, eli hafifçe, zarifçe tutar, tırnakların üzerine..."

"Ben öyle yapmıyor muyum?"

Kızdı:

"Yapmıyorsun ya. Haminnenin elini öper gibi, şap! Ya o öptükten sonra eli alnına koymak ne oluyor?"

Ağır demir kapısı, buzlu camlarıyla son derece zarif bir kapı önünde durdular. Genç kadın zile bastı. İçerde, derinlerdeki hafif bir vınıltıdan sonra otomatik kilit şak diye açıldı.

Girmeden önce, "Sonra, dedi, "beyefendiyi görünce ayaklarına kapanacakmış gibi, heyecanla koş. Bilirsin bunlar dinamik insanlar. Heyecanlı jestleri severler. Anladın mı?"

Kocasının vereceği karşılığı beklemeden, hafifçe nemli, serin antreye girdi. Kocası da ardında. Asansör uyukluyordu. Kapısını açıp içine girilince uyandı. Portakal renkli bir ışık. Kapı kapandı. Genç kadın bembeyaz, zarif parmağıyla düğmeye bastı. Asansör obur bir iştahla yükselmeye başladı.

"Beyefendiden Ankara için bir kartını rica edeceğim. Kartı alır almaz hemen ilk uçakla Ankara'ya atlarsın. Bayındırlık. Uuuuf, şu pis terminoloji de... Nafia Vekâleti yani, gidersin, müsteşar beyi görürsün."

Kabzımal Hüseyin, Müteahhit Hüseyin Beyefendi, "Söz vermemiş miydi?" diye sordu.

"Vermişti ama, belli olmaz. Bir içki meclisinde, koskoca bir bakanın verdiği söz..."

Asansör dördüncü katta durdu, çıktılar.

"Dediğimi unutma: Hanımefendinin elini kibarca tutar, tırnaklarının uçlarına zarif bir buse. Köyde değilsin, Kabzımal Hüseyin Efendi de değil, koskocaman Müteahhit Hüseyin Beyefendisin. Göze girdin mi, bir dahaki devrede milletvekili, unutma!"

"Peki karıcığım."

Kapıya yaklaşmışlardı. Genç kadın gene durdu, iriyarı, güçlü kuvvetli kocasını çabucak gözden geçirdikten sonra ekledi:

"Beyefendiyi görünce aşırı saygı ve heyecanla ayaklarına kapanacakmışsın gibi... Anlıyorsun ya?"

Kabzımal Hüseyin başını salladı. İyice heyecanlıydı. Sonu milletvekilliğine varacak olduktan sonra, ayaklarına kapanıp öpse ne lazım gelirdi?

Genç kadın zile bastı. İçerde derin derin yansıyan zil sesi. Az sonra, kapının ceviz tahtasından tek bir göz gibi bakan yuvarlak camda karaltı. Demek içerden kimin geldiği kontrol ediliyordu.

Kapı açıldı. Beyaz, kar gibi beyaz önlüğüyle uzun bacaklı, zarif hizmetçi kız:

"Buyurun efendim!"

"Beyefendi çıkmadılar ya?"

"Çıkmadılar efendim."

"Hanımefendi?"

"Hanımefendi henüz uyandılar. Buyurun!"

Müteahhit Hüseyin Beyefendi'nin gözleri hizmetçi kızın biraz fazlaca şişkin göğsünde, karısının ardından girdi. İçeride koyu bir cami durgunluğu. Bembeyaz duvarlar, serin gölgelerin sessizliği. Ta derinlerde tramvay gıcırtıları, otobüs homurtuları hâlinde yansıyan, ama bu dördüncü kat sessizliğini bozamayan gürültü, İstanbul'un gürültüsü.

Önde hizmetçi kızın zarif gölgesi, ardında hanımefendininki, daha arkada da Kabzımal Müteahhit'in İngiliz kupon kumaşı

giydirilmiş Anadoluluğu. Karısının zarif hanımlar meclislerinde zaman zaman sözünü ettiği kocaman ayakkabılarıyla çekingendi. Dar bir koridor sessizce geçildi. Tül perdeleri yer yer kaldırılmış pencerelerden vuran bol bir güneşin taban halıları, muhteşem ceviz büfe içindeki billurlarda sessiz, aydınlık şakırtısıyla kırmızı, mavi, siyah, modern koltuklu kocaman bir salona birdenbire girdiler. Kimsecikler yoktu. Yüksek tavan, zarif desenlerden ibaret birkaç soyut tablo, sarı topuzları pırıl pırıl kapılar...

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey, ceketinin düğmelerini ilikleyerek, "saygıdeğer koltuklar"dan birine kalçasının ucuyla ilişmiş, hanımefendiden çok beyefendiye heyecanla koşacağı anı beklemenin tedirginliği içindeydi. El öpmeyle ağız kirlenmezdi. Az sonra karşılaşacağı adam koskoca bir bakandı. Büyük beyefendiye sözü geçeceklerden. Karısının dediği gibi, Büyük beyefendi ilimden, âlimden nefret ederdi. Çevresindekilerden ona kayıtsız şartsız bağlanmalarını ister, Atatürk'ten bu yana en büyük Türk olabilmek için yalnız İstanbul'a değil, bütün Türkiye'ye, hatta bütün dünyaya damgasını vurmak isterdi. "Tek lider, tek şef"likti amacı. Şimdilik "Atatürk'ten sonra en büyük Türk", ondan sonra da "Atatürk de dahil, en büyük Türk!" olacaktı. Çevresindekiler buna hazırlıyorlardı zaten. Madem böyle istiyordu, o hâlde, o da, yani Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey de zekâsını kullanıp daha ileri neden gitmesindi? Gerekirse el ayak öper, "Atatürk'ten daha büyük Türk" ne demek? "Dünyaya gelmiş geçmiş herkesten daha büyük Türk" der çıkardı. Bağışlamakla deniz tükenmezdi ki. Karısı, "Dünyaya bir defa geliyor insan," demişti. "Hayat bir merdiven, inmeyi düşünmeyeceksin. Çıkmak için her şey mubah, her şey meşru. Bunun için kafayı çalıştırmak yeter!"

Duvarlardaki soyut tablolara bakmakta olan karısına gözlerini yavaşça kaldırdı. Hey gidi dünya hey! Kim derdi, kim bilirdi ki Niğde köylerinden birinde, hem de galiba en fakirinde doğacak, anasını babasını küçük yaşta yitirecek, dayısıyla İstanbul'a gele-

cek, dayısını da yitirecek. Unkapanı, Küçükpazar kahvelerinin artlarındaki bekâr odalarında barınacak, hatta kahvelerden birinin biraz yaşlı ama genç çocuklara düşkün ocakçısının okşamalarına katlanacak; katlanmak ne kelime? Bir sabah, sabahın çok erken saati, daha camlar bile ışımadan ocakçının...

İçini çekerek doğruldu oturduğu yerde.

Bu ne zaman aklına gelse yüzü asılırdı. Gene öyle. Düşünceleri buralardan çabucak atladı.

Allah, "Yürü ya kulum!" demişti sonraları. Bu şimdi sahibi olduğu sebze hali'ndeki dükkâna işçisi Gafur gibi hamal olmuş, zamanla ihtiyar ağasının gözüne girmiş, daha sonraları da adamın evine yerleşmişti. On yıl önce. Kocaman yumrukları, geniş omuzu, sağlam bilekli kollarıyla kütür kütür, ağasının kısır ama genç, bir kısrak kadar da iştahlı karısıyla mercimeği fırına... Vermişti ama, suç kendisinde değildi. Gece, geceler... Ağasının Sultanselim taraflarındaki konağının alt kat odalarından birinde yatıp kalkıyordu. Bir gece, tuvalete gitmişti. Dışarıda kış kıyamet. Belki de karlar savruluyordu soğuk geceye. Birden hanımı. Kapının yanında sessiz, bembeyaz bir gölge gibi, bakıyordu. Ürkmüştü. Geri kaçmak istemiş, kaçmıştı da. Kadın kısık ama istekli kısrak sesiyle öyle şeyler söylemişti ki, çaresiz, girmiş odaya, kendini kadına bırakmıştı. Gençti, toydu, o işlerden pek anladığı yoktu. Kadınsa alev alev, bileğinden tutmuş, yatağa çekmiş, erkek kendisiymiş gibi... O zaman şimdiki gibi değil, yüreğinde Allah korkusu, içinde ağasına saygı, sevgi, daha kötüsü, "Yediği çanağa sıçmak" gibi gelen ekmeksizlik, sütsüzlük düşüncesi. Kadınsa, "Hadi hadi," demişti. "Er olup da beni şuna buna muhtaç etmesin. Sen olmazsan başkası olacak. Hem bana bak, Hazreti Yusuf kıssasını bilin mi? Vallaha dirim ki, Hüsüyün bana böyle böyle didi dirim, tozunu tozağını attırırım senin!"

Hiç sebep ve hiç lüzum yokken hafifçe öksürdü. Sonra kendini topladı. Neresiydi burası? Koskoca bir vekil, vükelâ evi. Öksürülür mü?

Karısına yeniden baktı. O hâlâ duvarlardaki soyut tabloların önünde. Öksürdüğünü duymamış mıydı? Ya duymamıştı ya da koskoca bir Bakan vükelâ evinde öksürmek ayıp, saygısızlık filan değildi. Rahatladı. Canım zaten bu kadın olmasa, böyle kibar salonlarını nerede görecekti? Sinirli, hoppaydı ama, Kabzımal Hüseyinlikten Müteahhit Hüseyin Bey, hatta birçoklarının yanındaki Hüseyin Beyefendiliğe nasıl ulaşacaktı?

Oturmakta olduğu koltukta yer değiştirdi. Kalçasının orası kocaman gövdesini taşımaktan yorulmuştu, öbür ucuyla ilişti.

Bu kadın, bu cin gibi kadın olmasa, evvelki yıl köyüne sepetlediği yaşlı, kart karısının kahrını çekip duracaktı. Lakin o karı da epeyce kurnazdı hani. "Sen heç meraklanma Hüsüyün. Ben o pisin canını cehenneme yollarım. Lakin di bana: O ölünce beni alacan mı? Hökümat nikâhı istemem. Hoca nikâhı olsun. Di, alacan mı?"

Dükkânı, Sultanselim'deki konağı üzerine yapmak şartıyla, "Senden eyisini mi alacam gız?" demişti.

"Madem öyle, sen heç gaygu çekme. Ben onu evelallah tahtalı köye yolcu iderim!"

Etmişti de. Nasıl? Bunu Hüseyin hiçbir zaman öğrenemedi. Kadına kalırsa, "Cenab-ı Allah öyle istemiş öyle olmuş"tu ya, vardı bir bit yeniği gene de. Nesine gerekti işçi Hüseyin'in. Kaymak gibi karıya, koca konağa, dükkâna sahip olmuştu ya!

Burnunu elinin tersiyle sildi. Saatinin gümüş kösteğiyle oynadı.

Lakin kart mart, karı bu şimdiki karısından daha ateşli, daha cilveliydi doğrucası. Komşular "Cilveli Nesibe" derlerdi. Köyden gelen haberlere bakılırsa, şu sıralar alnı secdeden kalkmıyormuş, tarikata marikata girmiş. "Armudu elmayı taşladı, illallaha başladı" hesabı. Bu karısının dediği gibi, dindar görünüp gemini yürütmeye bakacaksın. Öte dünyaya gidip de gelen yoktu ya!

Karısının bir sözünü hatırlayarak kadına tekrar baktı.

Beyefendiler beyefendisi, Atatürk'ten daha büyük Türk, karısının da bulunduğu bir mecliste bir gece kafayı çekip çekip, "Arkadaşlar, her ne pahasına olursa olsun, iktidardan düşmeyeceğiz. Hak, hukuk, adalet, demokrasi boş laflar. Muhalefetin ak dediğine kara, kara dediğine ak diyeceğiz. Muhalefet bâtıl mı dedi? İrtica mı dedi? Biz onların burunladığı her şey gibi bunlara da dört elle sarılıp, halkın hoşuna gitmekten çekinmeyeceğiz. Bizi biz yapan halktır, muhalefet değil. İktidar onların eline yeniden geçse, vallahi tozumuzu attırır. Onun için, bizden olmayan herkesi kendimize can düşmanı bileceğiz, vuracağız, kıracağız, yakıp yıkacağız. Ta ki akıllarını başlarına alıp ya bizimle birleşirler ya da mahvolup giderler. Başka çaremiz yok. Vaktiyle onların bize kullandıkları silahı şimdi biz onlara karşı, onlardan da ileri giderek, zerrece acımadan, gözümüzü kırpmadan kullanacağız!"

Gene karısının anlattığına göre. Beyefendiler beyefendisinin sözünü kesen bir başka beyefendi:

"Halkımıza kahve verme, şeker verme, gaz verme, hatta ekmek verme zarar yok... Yeter ki ibadethanelerini onar, radyolarında mevlüdünü, ardından da gümrah sesli duahanlarının kalpleri dalgalandıran seslerini eksik etme!"

Eski kabzımal, yeni müteahhit milyonerlerimizden Hüseyin Korkmaz, beyefendiler beyefendisinin radyolarda, partide, şurda burda çok dinlediği bitmez tükenmez, ateşli mi ateşli konuşmalarını yeniden hatırladı. Elma kadar sımsıkı, pırıl pırıl beyefendiler beyefendisi, coştukça coşuyor, açıldıkça açılıyordu. Huyu buydu. Karısından işittiğine göre, Avrupa'dan mı, Amerika'dan mı ne, coşturucu haplar, iğneler getirtir, gerektikçe damarına vurdurur, iğnenin tesiriyle coşarmış. Yalnız karısının değil, bütün partili, hatta memleketini seven herkesin inandığı gibi, gerçekten de "Atatürk'ten sonra en büyük Türk"tü. Madem İnönü'ye kızıyor, istemiyordu onu, İzmir Belediye

Reisi'nin dediği gibi, memleketten sürüp çıkarmalıydı. Çıkmıyor mu? Yüzmeliydi derisini, içine saman doldurmalıydı. Dahası var, il başkanlığında toplanan bucak başkanlarından birinin dediği gibi, bu adam neden "Atatürk'ten de büyük Türk" olmasındı? Atatürk devrini de biliyorlardı bu devri de. O devirde, her mahallede yedi sekiz milyoner nerdeydi? En biri kendisi! Kabzımal bile değildi. İnönü devrinde karısının mallarına konup kabzımallığa yükselmişti ya, kulak asma, işler katırın kuyruğu, ne uzamış ne de kısalmıştı. Şimdiki gibi sermaye sahiplerine hak tanınsa, sermaye sahibi başıboş bırakılsaydı, daha o zamandan milyoner olmaması işten bile değildi?

Sanki karısı aklından geçenleri duymuş da azarlamak için dönmüş gibi ürktü. Evet, bu karısı olmasa milyoner Müteahhit Hüseyin Beyefendi olamazdı, doğrusu.

Karısı bunun için değil, bu yandaki duvarda asılı tablolara bakmak için dönmüştü ki, bir duvar ötede bir erkek kahkahası patladı birden. Genç kadın bu yandaki duvarın soyut tablolarına gitmekten vazgeçerek, kocasına sertçe baktı, kaşıyla gözüyle birtakım işaretler yaptı. Hüseyin Bey anlamadıysa da, oturduğu yerden kalktı, ceketini eteğinden yanlara çekip alesta bekledi. Çok geçmeden kısa boylu, ufak tefek bir adam, art ayakları üzerine kalkmış küçük bir "Şempanze"yi hatırlatarak salona girdi. İnce çerçeveli gözlüğü elindeydi.

Müteahhit Hüseyin Beyefendi'nin kafasındakiler uçup gitmişti. Karısının sıkı sıkı tembihlediği üzere, koştu. Art ayakları üzerine kalkmış Şempanze'nin ellerine sarıldı. Öptü. Öperken de sağ dizinin yere konması tembihini hatırlayarak, çöktü.

Şempanze yumuk gözleriyle memnun, "Nasılsın?" dedi.

Kabzımal Müteahhit'in kulakları vınlıyordu:

"Canıyın sağlığına duacıyım beyefendi hazretleri!"

Astragan mantosunun kumaşından şapkası sol kaşına çapkınca yıkık genç kadının yanaklarından bir kızarma geçti. Bin defa, bin defa söylemişti "Canıyın" değil, "Canının" demesini. Ama neye yarardı? Eşekti, eşşoğlu eşekti hem de!

O sıra Şempanze dönüp gülümseyince fırsatı kaçırmadı:

"Hüseyin hemen Ankara'ya gitmek istiyor beyefendi..."

Şempanze'nin bir topatan kavununu hatırlatan kafası ıvır zıvırla öyle doluydu ki, zaten yumuk gözlerini bir parça daha yumarak düşündü. "Hüseyin. Kocası herhalde. Ankara'ya ister hemen, isterse bir hafta sonra gitsin. Bana ne? Yoksa kim bilir hangi mecliste verilmiş bir sözüm mü vardı? Olabilir. Olabilir ama, söz verdimse senet vermedim ya!"

Genç kadına döndü.

Genç kadın, "Bir kart vermeyi vaat buyurmuştunuz," dedi.

"Ne zaman?"

"Hani Beyefendi'nin himayelerindeki baloda..."

Birden hatırlar gibi oldu:

"Ha, evet. Şu taahhüt işi için değil mi?"

"Evet efendim."

Kabzımal Müteahhit'e döndü:

"Ne zaman gideceksin?"

Genç kadın, "Kartı alır almaz," dedi. "Hatta hemen şimdi!"

Bunu, pek çok şeyler vaat eden, çapkın bir bakışla söylemişti. Şempanze anladı. Anladı ama, öyle yorgundu ki!

Beyaz önlüklü hizmetçiye, "Bana bir kartla stillomu getir!" dedi.

Sonra Kabzımal Müteahhit'e:

"Parti çalışmalarınız nasıl gidiyor?"

Kabzımal Müteahhit kızardı bozardı, karısına baktı. Genç kadın, "Şu, CHP'nin kazandığı muhtarlık meselesini anlatsana!" dedi.

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey, düğmesine basılmışçasına, Haliç kıyısındaki o semt muhtarlığının CHP'lilere neden, niçin, kimlerin yüzünden kaptırıldığını anlattı. O semtin bucak başkanında iş yoktu. Beyefendiler beyefendisinin "Atatürk'ten sonra en büyük Türk" olduğuyla, seçimlere hile karıştırılması,

bir de radyolardaki aşırı mevlüt ve dualaların doğru olmadığını ileri sürüyordu.

Şempanze birden şahlandı:

"Yaa," dedi. "Demek partimizin genel politikasını beğenmiyor? Demek koynumuzda yılan besliyormuşuz da haberimiz yok? Alçak! Ben ona gösteririm. Kızım, getir bana cep defterimi!"

Kabzımal Müteahhit'e:

"İhbarınızdan dolayı teşekkür ederim. Bize işte böyle, sizin gibi uyanık partililer lazım!"

Çapkın kadın fırsatı kaçırmadı:

"Hüseyin'i zamanla daha yakından, çok daha iyi tanıyacaksınız beyefendi!"

Şempanze kendi havasındaydı:

"Radyolardaki aşırı mevlüt ve dualardan da memnun değildi demek? Ne biçim partili bu be?"

"İşte o biçim partili beyim. Milletimizi bilmez değelsiniz a. Epmek virme, su virme, gaz, şeker, giyim kuşam virme, yeter ki dinlerinden diyanetlerinden geri koma. Lakin bu CHP'liler temelli mikrop beyim. Partimizin gelişme ve yükselmesini istiyorsak, siz böyüklerimizden recamız, bu yalan yuvasını kapatmak, başları olacak o İnönü'yü yurtdışına atmaktır!"

Beyefendi'nin kartı, stillosu, cep defteri gelmişti. Aldı:

"Neydi o bucak başkanının adı?"

Kabzımal Müteahhit heyecanla söyledi. Şempanze eski harflerle not ettikten sonra, bu fevkalade gözü açık, bu parti için son derece elverişli, fedakâr arkadaşın işine bakmasını, kart yazdığı zattan rica etti. Yazısı işlek ama çirkindi.

Uzattı.

Beriki, kocaman ayakları, uzun boyu, geniş omuzlarıyla, yerlere kadar eğilerek kartı aldı. Beyefendi, Kabzımal Müteahhit'in gammazladığı bucak başkanının sözlerini cevapladı:

"Sayın partili arkadaşlarımıza müjdele ki, o hain bucak başkanımız gibi düşünenler partimizden defedilecekleri gibi,

çok yakın bir gelecekte de o fesat yuvası CHP kapatılacaktır. Partimiz halkla beraber, halk için ve halkın arzularınca çalışmalarına devam edecektir. Demokrasi, çoğunluğun arzusu demektir. Halk din istiyorsa, bizim vazifemiz ona dinini vermektir!"

"Çok doğru beyim," dedi Kabzımal Müteahhit.

"Halkımızın Allah'ı, dini, imanı ve ibadetlerine hiç kimse engel olamayacaktır. Biz, bu millete dinini nasıl iade ettikse, komünistlerle CHP'lilerin işbirliğini de gerekirse kanla ortadan kaldıracağız. Bu, namusuna sımsıkı bağlı millet din istiyor, iman istiyor. Tekrar ediyorum: Demokrasi halk çoğunluğunun arzularını yerine getirmektir. Bir muhtarlık, beş muhtarlıkla yıkılmayız biz. Gerekirse o seçimleri iptal eder, yeniden seçim yapar ve kaybettiklerimizi kazanırız!"

Bir an sustu. Alnında biriken ter tomurcuklarını ipek mendiliyle sildikten sonra, "İşte böyle," dedi. "Müsterih ol, müsterih olun. Bu memleket bundan sonra CHP'nin eski bozuk devrine dönmeyecektir. Radyolarda mevlüt okunacaktır. İcap ederse yirmi dört saatin yirmi dördünü mevlüt ve Kur'an'a ayıracağız. Ne sanıyorlar? 19 Mayıs günlerinde, memleketin namusu demek olan kız evlatlarını yabancılara hayasızca baldır bacak teşhir ettikleri gibi mi yapalım?"

Sözlerini adeta hınçla bağladı:

"Din, iman ve elbette ki namus devrini yaşıyoruz namuus!!!"

Kabzımal Müteahhit mest olmuştu. Parti ve hükümet ileri gelenlerinden birinin altın, elmas, pırlanta değerindeki sözlerini yalnız, evet yalnız kendisi dinliyordu. Ah şu sıra, haldeki partili arkadaşları da olsa, beyefendinin ona söylediklerini dinleselerdi! Karısı, hizmetçi de dinliyorlardı ya, onlar faal partili değillerdi. Ankara'dan şu taahhüt işini koparıp döndü mü, partili arkadaşlarına durumu müjdeleyecekti. Demek hükümet, yirmi dört saatin yirmi dördünde de mevlüt, Kur'an okutmayı kuruyordu gerekirse?

Tanıdığı partili ihtiyarların yüzleri kafasından hızla geçti. Karısı, "Haydi. Hiç vakit geçirme Hüseyin!" demeseydi kara sakallı Tatar Hoca'yı düşünecekti.

"Peki," dedi.

Beyefendi'nin küt parmaklı, kıllı kocaman elini tekrar üstün saygılarıyla öpüp hızla salondan çıktı. Hizmetçi de yol göstermek bahanesiyle savuştuktan sonra yalnız kaldılar. Yalnız kalmak, bu çok eski ahbaplara az önceki resmi tavır ve sözler kalabalığının büyüsünü bozdurmuştu.

Genç kadın yaklaştı. Şempanze'nin kocaman burnunun ucunu parmağıyla bastırarak, "İş yok," dedi.

Şempanze, suçlu suçlu güldü.

Kadın kızdı:

"Gülüyor bir de... Kimle yattın akşam?"

"Hiç, vallahi hiç kimseyle."

"İnanmam. Burası neresi be? Sen buraya gelirsin de hiç kimseyle yatmazsın ha?"

"Vallahi yatmadım şekerim!"

"Ulan senin vallahinin, billahinin ne kıymeti var benim yanımda? Ben Müteahhit Hüseyin Bey miyim?"

Şempanze katıla katıla gülmeye başladı. Salon üzerindeki sarı, pırıl pırıl topuzlu kapılardan biri açıldı. Kırk beşin üstünde, hâlâ bıngıl bıngıl, ama artık ununu elemiş eleğini asmışlardan ev sahibesi kadın, yarıdan çoğu ağarmış saçlarıyla göründü. Memnun, gülüyordu:

"Allah muhabbetinizi artırsın kız. Beyefendi'yi gene ne sıkıştırıyorsun?"

Astragan şapkası sol kaşına çapkınca yıkık kadın, 1961'den önceki İstanbul ahlak polisinin himayesindeki ev sahibesi kadının yanına şımarık şımarık gitti:

"Haksız mıyım ablacığım, bana sözü vardı bugün için, akşam başkasıyla yatmış!"

Ev sahibesi kadın, Şempanze'yle yatmaya pek de can atmadığını bildiği genç kadını sözde yatıştırmak için, "Yoo," dedi. "Vallahi iki elim yanıma gelecek şekerim. Hiç kimseyle yatmadı."

"İnanayım mı?"

"İnan bir tanem. Ben yalan söyler miyim?"

Odasına geçen Şempanze'yi gözüyle işaret etti, fısıltıyla:

"İfadesini alıver!"

Genç kadın, rugan ayakkabılarıyla odaya girdi, kapıyı yavaşça kapadı. Astragan şapkasını, sonra mantosunu çıkarırken, "Büyük mevkilere geleli beri bakıyorum görgü kurallarını iyice unutmuşsun," dedi.

Şempanze, elinde gözlüğü, soyunan genç kadına yorgun, tükenmiş, bitkin, hatta yılgın, bakıyordu. Sanki, "Evet, bir zamanlar senin için yanar tutuşurdum ama, bir zamanlar! Şimdi nerdeee? Bende, seninle başa çıkacak kudret mi kaldı?" demek istiyordu.

Şempanze'nin yüzündeki tebessüm birden uçup gitti.

"Nermin," dedi. "Nerminciğim, yavrum!"

"Ha şöyle..."

"Hayır, çok meşgulüm, biliyorsun. Bu muhalifler bizi lüzumundan çok fazla uğraştırıyorlar. Bütün gece çalıştım. Aktedron almıştım, sabaha kadar uyuyamadım..."

Genç kadın işi anlıyordu. Önemli de değildi üstelik ama, ne de olsa koskoca bir bakandı, kendisine en yakın. Belki de tek dayanağı. Bir zamanlar CHP ileri gelenlerinden birinin hoppala hanımı iken deliye çevirdiği şu Şempanze o zaman bilmem hangi bakanlıkta solda sıfır bir daire müdürüydü. O zamanlar koklatmamıştı. Şimdiyse... Bakandı. Bakan!

Bilmem hangi tetkik heyetinin Amerika'dan getirdiği naylon mu, reyon mu, orlon mu ne zarif, pembe kombinezonu içinde harikuladeydi. Kocasına içerlediği zamanlar yaptığı gibi, ufacık bembeyaz yumruklarını beline dayayıp sordu:

"Yani?"

Şempanze, elinde tuttuğu gözlüğü komodinin üzerine koydu:

"Hiç. Çok yorgunum da..."

"Bir zamanlar deli divane olurdun benim için ama?"

Derin bir iç geçirdi:

"Bir zamanlar, evet bir zamanlar Nermin..."

Genç kadın, burnuna hafifçe vurdu:

"Demek bu kadar boşaldın?"

"Yıllar boşalttı."

"Patronunuzun maşallahı var ama?"

Tam cevap verecekti, telefon çalmaya başladı. Genç, ateşli, aşk oyunlarında belki de lüzumundan çok yırtıcı kadından bir süre kurtulmuştu. Kulaklığı aldı:

"Aloo... ha, zatıâliniz misiniz Beyefendi?"

Saygıyla eğildi.

"...Nerde? Vilayette mi buyurdunuz? Emredersiniz, emredersiniz efendimiz!"

Öbür taraf kapamıştı telefonu. Kapandığını anladığı için, sırf genç kadından kurtulmak maksadıyla, "Hemen geliyorum," dedi. "Hemen beyefendi!"

Kulaklığı yerine bıraktı. Yüzü birdenbire ciddileşmişti. Bir dakika bile geçiremezdi. Vilayette toplantı vardı, laf değil. Hemen gitmeliydi. Gitmezse müthiş, ama müthiş şeyler olabilirdi. Sonra Başbakanın başkanlığındaki toplantıda bulunmayışı...

Çabuk çabuk giyinirken, "Efendim," dedi. "Huyunu bilirsin. Sen yabancım değilsin nasıl olsa, şu döviz meselesi var ya döviz meselesi?"

Zeki kadın, numarayı yemedi.

"Döviz meselesini bırak da bana bak!" dedi.

Sinirli:

"Neyine bakayım senin?"

"Beni böyle bırakıp mı gideceksin?"

"Ne yapayım şekerim? Başka zaman artık..."

"O olsa bırakır mıydı?"

"O başka, ben başkayım. Haa, kocan o işi koparır. Koptuğu andan itibaren, yüzde otuzu benim. Anladın mı?"

Genç kadın, kadınca hiçbir istek duymadığı bu eski âşığının önünde hırslı hırslı giyinirken, gözüne telefon ilişti. Birden Balıkpazarı'ndaki delikanlıyı hatırlayarak gitti, numaraları sinirli sinirli çevirdi:

"Alooo, neresi? Ha, tamam. Ne oldu o küfreden delikanlı? Öyle mi? Çok teşekkür ederim, çok çok teşekkür ederim!"

Kulaklığı yerine hırsla koydu. Sonra gözucuyla baktı Şempanze'ye. Güldü içinden. Sanki onunla yatmaya can attığından... "Çürümüş, kof herifler!" diye geçirdi. Sonra patronlarını hayalledi. İçlerinde bir oydu galiba kadından anlayan. Yatmamıştı, yatanlardan duymuştu. Çeşitli vitaminler, tahrik edici iğneler; yüzünü kanlı göstersin diye boynunu sıkan dar kolalı yaka dar pantolon, dar ceket...

Dargınmışlar gibi, birbirlerine arkalarını dönerek giyindiler. Basamak olarak kullandığı, "Koca" yerine koyar göründüğü adamın yanında hiçbir metelik etmezdi ama, köprüyü geçinceye kadar...

Şempanze giyinmişti. Elini uzattı:

"Şekerim, başka sefere olmaz mı? Haydi, orövvar!"

Elini isteksizlikle uzattı:

"Bilmem orövvar'a lüzum var mı?"

"Niçin?"

"Tekrar buluşmaktan ne çıkacak? Demek artık seni tahrik edecek cazibeyi kaybetmişim?"

"Değil şekerim, suç sende değil. Kendine iftira etme!"

"Suç kimde ya? Hangimizde?"

"Bende. Bende de değil, aktedronda!"

"Kullanma efendim. Madem zararı dokunuyor..."

Şempanze birden kontrolünü yitirerek, gerçeği konuştu:

"Ne yapayım şekerim? Yalnız benden değil, hepimizden, herkesten, bütün partililerden, hatta bütün Türk milletinden canlılık, dinamizm istiyor. Ona ayak uydurabilmek için..."

"Beni öpmeden mi gideceksin?"

İsteksizlikle, angaryaya tutmuşlar gibi yaklaştı. Kalın, etli, yaş dudaklarını genç kadının sabit kırmızı rujlu, bir kiraz kadar ateşli, iştah verici dudaklarına yapıştırdı, çekti:

"Oldu mu?"

Genç kadın, "Eh işte," dedi.

5

İflahsızın Memed, sırtüstü uzandığı yerden tavana bakıyordu. Camı boydan boya çatlak beş numara gaz lambasının sarı ışığında soluk soluk uçuşan kanatlı melek tasvirlerini görmüyordu. Bakıyordu oysa. Bakıyor, görmüyor, odayı dolduran usta, amele, işsiz bir alay insanın sigara dumanı yüklü uğultusunu da duyuyor, anlamıyordu. İşli, işsiz bir alay insan ikindiden beri birer, ikişer, üçer, dörder gelmiş, ekmek, kara zeytin, helva ekmek, kaynamış yumurta, peynir ekmek ya da Küçükpazar çarşısındaki balıkçılardan satın aldıkları kara kara kızarmış palamut dilimleriyle karınlarını doyurmuş, şimdi de üçer beşer kişilik topluluklar hâlinde zarla barbuta başlamışlardı.

"Eyi salla zarı Koçisarlı!"

"Yiyemiyon mu?"

"Ben erkek adamım arkadaş..."

"Al, iki bir! Zarına söyleme arkadaş..."

"..."

"..."

İflahsızın Memed içini çekti. Uçan melek tasvirlerinden köye gitmişti aklı ki, Hamal Veli'nin kalın, hırslı sesi:

"Düşeş. Ver arkadaş manda gözlerini!"

Veli'den yana baktı. Göz göze geldiler:

"Arabım gülüyor Memed kardaş. Bu gece şunları eyi bi temizleyim, yarın kızlara bendesin!"

Gülerek başını salladı ya, Memed sevmiyordu Veli'nin bu huyunu. Sevmiş sevmemiş. Oynasın oynamasın, ütsün ütülsün... O oynamazdı. Bilmediğinden değil, sevmediğinden. Köy yerinde oğlanlar oynarlardı da o katılmazdı. Babasından nasihatliydi esasta. Babasından nasihatli olduğundan oynamıyor da değildi. Sevmiyordu. Onun derdi zoru kumar değil, işti iş!

Gözlerini yeniden tavandaki uçan meleklere kaldırdı.

Babası, kardaşları köyde ondan haber bekliyorlardı. İlle de babası. "Mıhtar salma oğlunu diyor Memmed. Ne diyon? Gafur mafur... Gafur eski Gafur değel oğlum. Gafur da şeher adamı oldu. Şeher adamı bir cin, aspaplı cin. Adamı çarpar. Mıhtar emmin didi ki, Memmed güççük daha didi. Hemi de parlak. O yaşta bir oğlan çocuğu kızdan kıymatlıdır Yusuf. N'örüyon didi. Beni dinnersen salma. O burda kalsın, sen var git Çukurova'ya. Memmed kardaşlarının başında kalır. Memmed akıllı, Memmed gibi var mı?" Dinlememişti. Dinlememesi, mıhtardandı. Kötü bakıyor, yüzünü müzünü okşuyordu. Abdullah demişti ki birinde, senin Eğri Ali var ya Eğri Ali... Mıhtarın odasına pek bir girip çıkıyor. N'örüyorlar acep? Meraklanmıştı. Gözetliyek demişti. Gözetlemişlerdi. Lakin mıhtar lambayı kısınca...

"Oğlum Memed, yarın bendesin!"

Kafasındakiler uçtu. Döndü:

"Ütüyon mu?"

"Ütüyom Allahıma..."

"..."

"..."

Mıhtar lambayı kısınca görememişlerdi ne yaptığını. Amma anlamışlardı. Abdullah, "Varak imam emmiye söyliyek, bastırak..." demişti ya, Memed yanaşmamıştı. Nesine gerekti el âlemin ne yaptığı? Hem koskoca mıhtardı, kimse inanmazdı ki...

Sağında birden bir bağlama tımbırtısı. İstimlakin yıkım işinde amelelik eden Bayburtlu Hasan. Veli tanıştırmıştı ama, oğlanda hiç hacı yüzü yoktu. Saçları sıkı sıkı taralı, kara kaş, kara gözlü bir oğlan. Kucağındaki bağlamaya yumulmuş tezhanayı tellere ver ediyordu.

"Yaşa Bayburtlu, yaşaaa!"

"Yaşa da gor temaşa!"

Hacı Emmi, kumarın başında, gülüyordu. Memed, yeni yeni anlıyordu Hacı Emmi'yi. Ev sahibinin gecelik elli kuruşlarını amelelerle ustalardan peşin alıyor, kendi kontuna kumar oynatıyor, sökük dikiklerini dikiyor, çamaşırlarını yıkıyordu. Fayızcılık da yaptığını söylemişti Hammal Veli. Fayızcılık amma, tutu bırakacak değerli öteberisi olana. Değerli öteberin olmadı mı, yandın. Yaralı parmağa işemiyordu Hacı Emmi!

"Eyi salla zarı!"

"Sallıyok ya..."

"O yok."

"Ohooo..."

"Oho ya. Allahına kadar ütüldük aslanım!"

"Paran datlıysa oynama!"

"Salla zarını, salla!"

"..."

"?.."

Hacı Emmi'nin yaralı parmağa işeyip işememesi de vızgelirdi İflahsızın Memed'e. Hacı Emmi'den fayiznan para alacak değildi ya. Bir gün, iki gün bakar, iş oldu oldu, olmadı mı, haydi allahaısmarladık. Lakin olacağını söylemişti herkes. Ustalar, işçiler. Omuzlarında ceketleriyle yorgun argın ama, çoğunun da saçları sıkı sıkı taralı gelmişlerdi işten. Zaten dikkat ediyordu, çoğunun elinde ayna, tarak, dillerinde karı kancık adı... Gafur Ağasının dediği gibi, karı kancık essahtan da boldu bu İstanbul'da. Hacı Emmi de öyle demişti ya. Delikanlı ol, ergen ol yeter. Delikanlı, bir de ergen oldun mu at da sana, avrat da.

Şimdi iş, işti derdi zoru. Yarın, bürgün işi sağlamladı da babasına mektup saldı mı...

Babasını hatırladı. Trene yolcu ederken, "Aman oğlum," demişti, "yüzümü kara çıkarma. Babayın oğlu olduğunu göster şu millete. İlle de mıhtara. Benim oğlumsan sırtın yere gelmez. Heye İstanbul gurbeti çetin, İstanbullunun cinden de beter olduğunu söylerdi emmim ya, kulağasma. Var, git sağlıcağnan, eyi kötü bir işin başına geç, bize mektup sal. Ondan sonrasına karışma. Ben hepsinin yuvasını yaparım!"

İçini çekti.

Odada kumar kızışmış, gaz lambasının sarı ışığında çırılçıplak küfürler şimşek gibi çakmaya başlamıştı. Duymuyor, duysa da anlamıyordu. Yapım ya da yıkım işinde bir iş bulduğunu tasarlıyordu. Günde beş altı liralık bir iş. Babasına hemen mektup: "Baba, müjde. İstanbul'da iş buldum iş. Hem de Gafur Ağamın dırnaksızlığı kendine kalsın. Sen haklıymışsın. Okuma yazma bilip bilmediğini, nerden öğrendiğini sordum, rengi bozardı herifin. Okuma yazmayı nasıl belledin dimek suç mu?"

Öyle daldı ki, sanki karşısında babası, konuşmaya başladılar:

"Ben sana dimemiş miydim oğlum, Gafur'da iş yok. Gafur dırnaksızın biri. Töbe iş yok Gafur'da diye?"

"Doğruymuşsun baba. Lakin ona değil, hiç kimseye yük olmadan iş buldum. Hamal Veli diye bir oğlan vardı, eyi uşak. O beni arkaladı. Yatacak yer uydurdu. Geceliği elli kuruş. Hacı Emmi de bana iş buluvirdi!"

Gözleri Hacı Emmi'yi arandı. Kumardan mano alıyordu o sıra. Ufacık, kırış kırış. Bulursa o bulurdu. Bulsun da mano alsın, dövsün isterse. Aklı kesiyordu iş bulacağına.

"Ulan ne talih be. Bugünkü kazancımız tüm getti!"

"Kalbini serin dut Beyşehirli..."

Dağ gibi bir delikanlı, bir ıslık öttürerek odadan çıktı.

İflahsızın Memed, bütün bunları duydu, gördü ya, anlamadı. O sıra elinde Gafur Ağasınınki gibi bir tahta bavul,

sırtında Gafur Ağasının laciverdinden palto, boynunda atkı, cebinde kopçalı sarı kalem... Köy kahvesinden içeri giriyor:

"Selam!"

Tıpkı tıpkısına Gafur Ağası. Herkes bakıyor, tanıyamıyorlar ilkin. Sonra farkına varıyorlar: "Vay Memed, bizim İflahsızın Memed gelmiş. Ulan bu ne hâl oğlum? Ne hâlı olacak geldik işte, köyümüz değel mi? Babayın haberı var mı lan? Yok. Niye yok? Vakit olmadı. Dimek İstanbul'da iş tevatür? Soruyonuz mu? Biz de gelip çalışsak?"

Gafur Ağasının hal'deki dükkânda onu karşılayışını hatırladı: Asık yüzü. Elinde kopçalı sarı kalem, İstanbul'da okuman yazman olmadı mı epmek yiyemen! Amma o köylülerine Gafur gibi yapmayacak, dırnaksız değil o. Var diyecek. İstanbul'un taşı toprağı altın aslanım. Yıkım yapım tevatür. Bir Hacı Emmi vardı, dirdi ki, Allah hökümatımıza zeval virmesin, millete iş çıksın diye yık ha yık ediyor. Herkes, bütün işçiler böyle diyorlar. İstese yıkmaz amma, yıkıyor. Niye? Millete iş çıksın, millet çalışıp para kazansın diye. Gelin, tümünüz, bütün köy gelin. Ne varsa İstanbul'da var. Ayılar muyular dirler a, kulak asmayın. Gelin. Yıkım, yapım...

Bağlama durup durup çalıyordu.

... Gene yıkım, gene yapım. İstanbul gibi var mı? İstanbul di, orda dur. Bi avratlar, dilinen tarifi mümkünsüz. Bir Veli vardı, bizim dırnaksız Gafur'un sevmediği; o oğlanla gettik kızlara. Veli aslan. Veli gibi yok. Adamın Veli gibi arkası oldu mu, korkma. İstanbul değel nire olursa olsun!

Veli kaşınarak geldi, düşüncelerini dağıttı:

"Üttük üttük bir zarda..."

Memed döndü:

"Ütüldün mü?"

"Ütüldük tekmil. Kazandığımda kalksam iyiydi ya, kalkamadık işte. Neyse canım, sağlık olsun. Sen yatacan mı?"

"Yatacam Veli Ağa, n'örüyüm?"

"Yorganını ser, burda yat. Benim yerim de biliyon, burası..."

Yan yana yatacaklardı. Yatacaklardı ya, oğlandan birden huylanmıştı. Kumarda kaybetmiş, belki de meteliksiz kalmıştı. Hem niye istiyordu yatmasını? Belki de yattıktan sonra parasına murasına el atmak için. Niye olmasın? Şeherdi bunun burası, hem de kocca İstanbul şehri. Veli doğma büyüme şeherli olmasın. İstanbul'da eyleşiyordu ya!

"Ne diye yatmıyon?"

Kuşkusu büsbütün arttı:

"Yatarım."

"Parayı virdin mi Hacı Emmi'ye?"

"Elli kuruşu? Virdim."

"İş miş için şöyle böyle dir, sonra da haraç ister. Kendine mukayyet ol. Haraç muraç virme e mi?"

"Ne haracı?"

"Sana iş buldum, beni görmezsen işi elinden alırız, başkasına viririm," der.

Kalktı, odadan çıktı. İflahsızın Memed yanüstü uzanmıştı. Gaz lambasının sarı ışığında kumar postaları ağır ağır eriyor, yutulan öfkeyle kalkıp yatağına dönüyordu. Küfürler, yüz eğrileri, hart hart kaşınmalar, öte yanda da Âşık Hasan'ın bir hayli acemi bağlaması.

İflahsızın Memed bütün bunların dışında, kendi dünyasındaydı. Veli, "Kendine mukayyet ol. Haraç muraç virme!" demişti ya, virmezse iş bulabilir miydi? Bulamazdı. Bulsa bile, Hacı Emmi zıt düşer, işini bozardı.

"Memmed!"

Sesin geldiği yana baktı: Hacı Emmi, el ediyordu. Davranıp kalktı, yanına gitti:

"Buyur Hacı Emmi."

Hacı Emmi'nin yanında kalın yapılı, kıpkırmızı bir adam, sertçe gözden geçiriyordu Memed'i.

Hacı Emmi, "Tam da yıkıma göre adam," dedi.

Kalın yapılı, sordu:

"Burda, Balıkpazarı'nın yıkımında çalışacan benim ekiple..."

Sevinçten uçarak, "Çalışak efendi ağa," dedi. "Ne zaman?"

"Yarın, şafaknan."

"Olur, çalışak."

"Ver cüzdanını!"

Memed az önceki yerine sevinçle geldi, tahta bavulundan nüfus cüzdanını alıp götürdü. Adam aldı, baktı. Sonra bir defter çıkardı cebinden, bir şeyler yazdı, geri verdi:

"Hadi git yat, yarın erkenden kalkacaksın!"

"Olur efendi, sağ ol. Erken kalkarım..."

Tam ayrılırken, odaya Veli girdi, gördü. Yerlerine yan yana yürüdüler. Otururken Veli usullacık sordu:

"Ne o?"

"Heç, öyle..."

"Kafa kâğıdını niye götürdün?"

"Hacı Emmi istedi."

"İş mi bulmuş?"

Saklayamadı:

"İş bulmuş."

"O adamın yanında mı?"

"Heye."

"Yevmiye kaçtan?"

"Bilmem, dimediler."

"Dimediler olur mu be? Sormadın mı?"

"Sormadım."

Veli, bir onlara baktı, bir Memed'e. Sonra Memed'in elinden nüfus kâğıdını aldı, açtı kapağını. Okuma yazma biliyormuş gibi evirdi, çevirdi, geri verdi:

"O adama yıkıcı Bekir dirler. Hacı Emmi'nin adamı. Kendini kolla."

"Ne gibi yani?"

"Oyun iderler sana."

Çeyrek saat içinde gaz lambası sönmüş, pencerelerin kirli camlarından vuran ayak kokulu alacakaranlıkta horlamalar başlamıştı. İflahsızın Memed de yorganını sermiş, arasına girmişti. Uyuyamıyor, korkuyordu. Ya paralarını çaldırırsa? Hacı Emmi'nin iş bulduğuna yerinen Veli'den korkuyordu en çok. Kumarda ütülmüştü, üstünü başını o değilden arar, ceplerinde bulamayınca apış aralarına el atar, orda bulurdu.

Bacaklarını az daha sıktı.

Bu Veli'yle tanışmasa iyiydi ya, tanışmıştı bir sefer. Gafur Ağası, ah Gafur Ağası. Dırnaksızlık etmese de yanında iş verseydi bunların hiçbiri olmazdı. O, bu değil. Veli kumarda ütülmese hadi neyse. Kumarda ütülmüştü. Babasının oğlu değildi ya!

Küçük kardeşini hatırladı. Hasan'ı. Hasan olsaydı şimdi. Lakin fukara... Isıtmadan göz açtığı mı vardı? Isıtma, sarılık... Anasının sağlığında ölüp ölüp gitmişti de, anası imama koşmuş, okutup üfletmiş... İmam değil de kuru karının nefesi iyi gelmiş derlerdi.

Yanı başındaki Veli'nin kalın öksürüğü, kardeşi Hasan'ı, kuru karıyı filan sildi. Eli apış arasına gitti. Para çıkını ordaydı. Veli aklına şu işi taksa, her yanını arasa, bulamasa apış arasını akıl edebilir miydi? "İder" diye geçirdi. "İder anam avradım olsun. Parasız adam, aç adam aç kurda benzer dirdi babam. Doğru. Veli bir aç kurt şimdi. İş bulduk, işimize karıştı. Beni buraya getirdiyse ne olmuş? Hacı Emmi. Hacı Emmi'yi bana Allah rastgetirdi. Allahu... Allahutealamız... O şimdi bizi görüyor öyle ya. Niye görmesin? Boyalısakal gözü yok dirdi Allah'ın. Allah'ın gözü olma mı? Adamların, cümle kurdun kuşun var da Allah'ın... Töbe. Allahımız görür. Hemi de görür. Bu Veli'nin didiğini de duyar. Kulağı olmadığına ne bakıyon? Allah o, ben, sen mi? Allahımız ben, sen değel. Allahımız gibi var mı? Gâvırların Allahı olsa... Gâvırların Allahı göremez, kulağı olsa bile bizim Allahımız gibi duyamaz. Koy yerinde, Abdullah mabdullah... Şimdi Abdullah olmalı. Abdullah olsa töbe korkmam

Veli'den. Veli gibi iki denesi gelse de gene fos. Abdullah güleşçi. Abdullah'da bi bilek var, benim bileğimin ikisi. Abdullah olsa yatar uyurdum. Heç korkmazdım. Abdullah değel de Eğri olsa... Eğri'de din iman ne gezer? Eğri'nin eli uzun. Eğri, Mıhtarnan böyle böyle. Abdullah girek, varak yanlarına didiydi. Girsek ne olurdu? Mıhtar böyle böyle böyle bile olsa, üste çıkardı. Amaaan..."

Gözleri karanlık odanın pencere camlarına gitti. Kirli camlar dışardan vuran elektriklerin sarısıyla aydınlıktı. Saat kaçtı acaba? Gece yarısı mı? Olsun. Nesine gerekti gece yarısı, akşam, ikindi? Yarın işe gidecek. Yevmiyesinin kaç olduğundan Veli'ye ne? Bekir Usta yanında çalıştıracak. Bekir Usta baba adam. Baba deyince, babasını adam eden de Kılıç Usta'ymış. Bekir Usta. Kılıç Usta, ustalar. Ustalar çırakları adam eder, çırak usta olur, usta olan çıraklar kendilerine yeni çıraklar bulurlar, ustalar çırakları... Marifet usta olmakta. Usta oldun da zenaati bileğine taktın mı, bırak. Ustalık gibi yok. Babası duvar ustası olduydu. Çukurova'dan kaptıydı ustalığı. O, İstanbul'dan kapacak. İstanbul, kocca şehir. İstanbul gibi yok. Çukurova ne ki İstanbul'un yanında? Vızırtı. Bir de Suvaz. Babası Suvaz'ı beğenirmiş ya, Çukurova'nın yanında vızırtı derdi. Çukurova da İstanbul'un yanında vızırtı. İstanbul gibi şeher...

Karanlık odanın derinlerinde ilkin ağırdan bir horultu. Memed duymadı. Horultu gittikçe artmaya başlamıştı. Bir ara biri sayıkladı. Memed duydu bunu, anlamaya çalıştı, anlayamadı. Üzerinde durmadı. İşti onun aklı fikri. Ne gündelik verirlerdi acep? İki buçuk lira verseler... İki buçuk lira verseler, ellisi odanın geceliği, kalırdı iki lirası. Bir somun alır, pendir alır, kara zeytin alır, havla alır... "Amma hepsini birden almam. Böün pendirnen epmek mi aldım? Yarın epmeknen kara zeytin. Bürgün havla epmek. Günde epmek, pendir, havla, epmek, pendir, havla olmaz. Buraya niye geldim? Çalışıp üçün beşin yoluna bakıyım diye. Epmek, pendir, havla, kara zeytin, epmek,

pendir, havla, kara zeytin... başa mı çıkılır? Adam Gurguroğlu'nun torunu olmalı ki..."

Güldü. Babasından çok duymuştu bu Gurguroğlu'nu. Babası da Çukurova'da, yapı işinde mi ne. Kızdı mı, "Ben Gurguroğlu'nun torunu değilim," derdi.

"Anam, irahmetli, Çukurova'dan sabın getir herif dirdi de kızardı babam. Anam, öldü getti fukara heye amma, her daim sabın, her daim sabın... Adam Gurguroğlu değel de Mıhtar bile olsa gene her daim sabın bulamaz. Her daim sabına can mı dayanır, kazanç mı? İki buçuk lira gündelik, iyidir. Virmezler a, söz temsili, virdiler... Ellisini odaya virdim, bir somun bana bir gün yeter. Yirmi beş kuruşluk da kara zeytin, ne gider? Gitsin gitsin bir manda gözü. Bana kalır bi manda gözü. Bi ayda? Otuz manda gözü. Param da para, bellediğim zenaat da zenaat!"

Bir yandan bir yana döndü.

"...Zenaatım ilerledi de, usta oldum mu, beş lira, on lira olur yevmiyem. On lira! Ayda otuz dene kırmızı onnuk. Yi yi tükenmez. Adamın ayda otuz dene onnuğu oldu mu sırtı yere mi gelir? Babamdan bile çok param olur. Bir mektup, çocukları al, gelin. Gelirler. Hacı Emmi'ye ellişerden yüz elli, elli de benim için, iki manda gözü. Geriye kalır sekiz lira. Ohoo, sekiz lira!"

Veli yanında kuvvetli yellendi. Memed, elinde olmayarak, "Dert!" dedi.

Dedi ya, ürktü. Nesine gerekti el âlemin yellenmesi? Karanlık odanın inleme, horultu yüklü havasını dinledi. Değişen hiçbir şey yoktu.

"Duymadığı iyi oldu. Neme ilazım Veli'nin yellenmesinden? Sekiz lirama bakarım ben. Sekiz liranın ikisini yisek, yinmez a, yidik belle, ne kalır? Altı lira. Beş kalsın. Beş kalsın ya, babam kocca usta, duvar ustası. Elini kolunu sallıya sallıya gezip dolaşacak değel ya! Ona da bi iş uydururuz. Yıkımın yanında yapım işleri de var. Ben yıkıcı, babam yapıcı. Benim yıktığım duvarları babam yapar. Oh ne gozel. Kardaşlarım da çalışır. Biri

kız, kulağasma, kız kısmı çalışmamalı. Kız kısmının babası, ağası, sağsa töbe çalışmamalı...

Birden dehşetle kalkıp oturdu. Her yanı buz kesilivermişti. Yüreği öyle çarpıyordu ki. Bir ayak birden üstüne pat diye düşmüştü. Elini uzattı, tamam, bir ayak. Bacak yani. Eliyle yokladı, bacak, tamam. Bacaktı ya, kimin bacağı? Sağında Veli yatıyordu. Veli'nin olacaktı. İtti bacağı. Kısa, kalın, sıcak. Kim bilir, belki de sınıyordu uyuyup uyumadığını. Bacağını o değilden üstüne atmış olacaktı. Uyuyup uyumadığını anlamak için. Keşke itmeseydi. İtmeseydi de uyuyor belleseydi Veli. Uyuyor belleyince, parasını arar, bulamaz, apış arasını akıl eder... Eder miydi acaba?

Aydınlık pencereden vuran külrengi karışık hafif sarı ışıkla aydınlanmaya çalışan sıra sıra insan yüzleri. Yüzler insan yüzleri ama, hangi yüzün kimin yüzü olduğu belli değil. Yanındaki Veli'ye döndü. Onun yüzü de belli değildi, belli olmasa da görüyordu. Hatta çakır gözlerini de. Çakır gözleri iyi değildi, köy yerinde iyi saymazlardı çakır gözü. Cin, şeytan böyle gözlerden çıkarmış. Kuru karının gözleri de çakırdı da, büyücü derlerdi köyde. Büyücü, afsuncu. Geceleri herkes yattıktan sonra köyün mezarlığına gidermiş. Mezarlardan çıkan ölülerle... Mezarlardan çıkan ölülerin tümü de ecinni değil tabii, sağlıklarında cinlik, şeytanlık yapmış olanlar, harama uçkur çözenler, fayıza para verenler, dul, yetim hakkı yiyenler. En çok da orospuluk eden avratlar. Onun için orospuluk pek kötüydü. Hem eden, hem ettiren. Öte dünyada, cehennem. Cehennemde zebaniler, kızgın sac. Kızgın sacda namaz kılacaklardı günahkârlar!

Yerine usullacık yattı, yorganın yarısı altında, öbür yarısını üstüne çekti. Uyku tutmuyordu. Cehennem, zebaniler, kızgın sac. Veli, Veli'nin bacağı. Sınaması. Sınamışsa uyumadığını anlamış olacaktı. Bir zaman sonra gene atardı niyeti kötüyse. Uyumuş, uykuya geçmiş görünmeliydi. Bir süre sonra hafiften hafiften horlamaya başladı. Veli uyuduğunu sanacak, niyeti kötüyse belli edecekti.

Pencereden içeri dökülen kirli aydınlık birden daha da kısıldı. Dışardaki dükkân, sinemadan dönenlere de satacağını satmıştı, kapanacaktı.

Camlardan vuran kirli ışığın portakal rengi de kaybolunca, ışık daha kirlendi, ama oda, odadakiler hemen hemen zifir karanlığına gömüldüler. İflahsızın Memed hafiften hafiften horluyor, Veli'nin elini bekliyordu. El, Veli'nin eli, Veli'nin hırsız eli çalacağı parayı bekleyecek miydi bakalım?

Belki de vazgeçmişti. Vazgeçmesi, bir başka gece, daha uygun bulacağı zamanda bu işi tekrarlamaması için sebep miydi? Değildi elbette. Bu gece değilse yarın gece, yarın gece değilse öbür gün gece...

Bir ara düşüncelerinin şeridi koptu. Sayıklamadan başka bir ses, kalın, boğuk bir ses, "Recep!" dedi.

İflahsızın Memed kulak kesildi.

Ses yeniden fısıldadı:

"Recep, Recep lan, hey Recep!"

Uykulu genç bir ses homurdandı:

"Hıh."

"Beri bak hele, beri bak..."

"Ne diyon?"

"Dışarı gediyom ben, gel e mi?"

"Amaaan Bekir Usta sen de, uykum var!"

"Uykuna sokarım ha, deli. Bekliyom!"

Memed usullacık baktı. İriyarı bir adam karanlıkta daha karanlık bir insan karaltısı hâlinde, don paça, dışarı çıktı. Az sonra da gene bir insan karaltısı ama, bir genç çocuk olduğunu belirten bir insan karaltısı hâlinde ardından çıktı. İflahsızın Memed, elinde olmayarak köydeki Eğri Ali'yi hatırladı. Nesine gerekti elin keçisi, koyunundan? Düşünmek bile istemediği hâlde, elinde olmayarak, aklında ayıp ayıp şeyler... Eğri Ali, Mıhtar. Kimse bir şey demezdi açıktan açığa ya, Eğri Ali'ye

aykırı bakılırdı. Idıbıdıgilin kahvesine gelse arada, ocakçı ne çay yapardı ne kahve. Birinde kovmuştu hatta:

"Get ulan kayfeden, ipne!"

Yalnız orospular değil, ipnelerin de cehennemlik olduklarına şüphesi yoktu. Onları da orospular gibi, zebaniler dövecekti ateşten topuzlarla. Ateşten topuzlarla dövecekler, kızarmış ateşten saclarda namaz kıldıracaklardı.

Dışarı çıkanlar geri dönüp yerlerine yatıncaya kadar cehennemi, zebanileri, kızgın sacı, dışarı çıkan adam olarak köydeki muhtarı, ötekinin yerine de Eğri Ali'yi düşündü. Sonra gözleri ağır ağır kirlenmeye, uyku bastırmaya başladı. Bir ara daldı gitti hatta. Kapısında kıllı topuzlarıyla zebaniler, alev alev cehennem, Muhtar, Eğri Ali. Zebaniler ilkin ikisinin de üstünü aradılar. Sonra zebanilerden birinin eli kendi üzerini aramaya başladı. Korktu. Ona neydi? Eğri Ali değildi ki o. "Ben Eğri Ali değilim, vallaha billaha Eğri Ali değilim ben!"

Zebani başını hırslı hırslı salladı:

"Bacın Ümmü yunarken bakmadın mı?"

"Gozüm kaydı, vallaha gozüm kaydı!"

"Kaydı maydı. Baktın ya! Gordün ya!"

"Vallaha billaha bilemedim. Ben İstanbul'a geldiydim, bura nire? Yattıydım, sabahınan Bekir Usta beni işe götürecekti. Dimek ben öldüm? Vay başıma gelenler..."

Birden ardından itildi. Alev alev cehenneme uçarken uyandı. Biri ardından itiyordu, döndürmek için. Telaşlandı: Veli!

"Ne o? Ne yitiyon?"

"Heç, öyle."

Apış arasına el attı, duruyordu yerinde.

"Essah niye yittin be?"

"Benim yerime yuvarlanmıştın..."

Pencerelerde sabahın çok erken saatlerinin kirli, çiğ ışığı. Herkes uyuyordu gene. Gördüğü düşün korkusu içindeydi hâlâ.

"Bir ürya gördüm Veli kardaş," dedi.

Veli uykulu uykulu:

"Hayırdır işallah."

"Cehennemi gördüm tekmil. Aboo, alaflar minare boyu uzanıyor. Lakin bırak, bu ipnelernen orospular..."

Aklına zebaninin dedikleri geldi.

Veli:

"N'olmuş orospularnan ipnelere?"

"Cehennemlik değeller mi tekmil?"

"Cehennemlik amma, boş vir."

"Niye?"

"Sennen giderik. Bak, gor... Orospular gibi var mı?"

"Töbe di!"

"Boş viiiir..."

Demek şehir adamı gibi, şehirde uzun zaman eyleşen köylülerin de dini, imanı kısa oluyordu. Yoksa bu şehir kısmının Allah'ı başka mıydı?

Aklına zebaninin lafi geldi.

"Bizim orda bi Eğri Ali var, pek namıssız. Mıhtarnan adı çıktıydı ya, bacısı var ya nefsi bacısı?"

"Ee?"

"Yunarken geriden seyrine bakmış!"

Veli gene şaşmadı. Elini sallayarak:

"O da bi şey mi? Bizim köyde kızıynan karı koca olan baba var. Lakin bırak, uykum var..."

Arkasını dönüp yorganını tepesine çekti.

İflahsızın Memed de duymuştu ama inanamamıştı. Günahtı be, pek günahtı, "Abooo, adam kızıynan... Şimdi söz temsili babam, bacım Ümmü'yle yatsa... Töbe töbe... Yatmaz be, olur mu? Mümkünü gayri kabil. Kardaşlarım vurur onu. Babam, töbe töbe..."

Aklından babasının kuru yüzü geçti. Sonra bacıyı Ümmü'nün sarı, ince yüzüyle kara gözleri. Anasına benziyordu. Anasının körpesi tabii. Şu kadarken ordan oraya koşar, tezek karar, duva-

ra yapıştırır, evin ardındaki ocakta sac ekmeği pişirir, çeşmeden su taşırdı.

Hacı Emmi'nin boğula boğula öksürmesi köyü, bacısı Ümmü'yü, babasını filan silip götürdü. Pencereden vuran sabah aydınlığı Hacı Emmi'nin kırış kırış yüzünü aydınlatıyordu. Bir ara kalın bir ses, akşamki sesi hatırlatarak, "Hacı Emmi be," dedi.

Hacı Emmi sesin geldiği yana baktı:

"Hı?"

"Bir teneke su ısıtıversene..."

Hacı Emmi sesli sesli güldü:

"İlaha Bekir, gene mi su iktıza etti?"

"Ne yapayım Hacı? Şeytanı lain..."

İflahsızın Memed kendi kendine bıyık altından güldü, sonra ciddileşti. Demek akşam çocukla dışarı çıkan bu ustaydı? Bekir Usta!

"Olur ağa, ısıtak..."

Kalktı, odadan usullacık çıktı.

Su ısınıp da Bekir Usta yıkanıncaya kadar oda halkı uyanmış, su dökmeye, el yüz yıkamaya çıkıyorlardı.

Veli de uyandı, el yüz yıkayıp geldi. Camlardan birinin kirli aynasında saçlarını sıkı sıkı taradı. Sonra, "Öyle mi Memmed?" dedi.

"Ne?"

"Harçlığın var mıydı?"

Memed'in aklı gitti.

"N'örecen?"

"İlazım. Haftaya para alınca fayızıynan veririm..."

"Niye Hacı Emmi'den almıyon?"

"Boş ver."

"Benim harçlığım var olmıya var ya, bana göre vallaha Veli kardaş. Sen en eyisi Hacı Emmi'den al!"

Veli tokat atacak kadar içerlemişti. Ulan Gafur dırnaksızdı ya, demek bu da... Zaten bu dünyada kimseye iyilik yapmayacaksın.

Ortada kalmasın dedik, odamıza getirdik. Akşam Hacı Emmi, Bekir'in yanında iş buldu diye...

Sertçe döndü:

"O Bekir'e müküre güvenme," dedi. "Biliyon mu sen o Bekir'i?"

Ağzından kaçırıverdi:

"Biliyom bilmem mi?"

"Seni niye işe alacağını da biliyon mu?"

"Bilmiyom."

"Kendine mukayyet ol!"

Aklından akşamki çocuk geçti Memed'in.

"Ben mi?"

"Sen tabii."

Tam bu sırada, Bekir Usta odaya ıslak saçlarıyla girdi. Kırklık, kalın kemikli, kısa boylu, iriyarı bir adamdı. Yatağına gelip çöktü. Yanı başındaki yorganına bürünmüş kız yüzlü delikanlının saçlarını okşadı:

"Recep, yavrum, Recep..."

Memed sordu:

"Kim o çocuk?"

"Hemşerisi," dedi Veli. "Hemşerisi ya, o biçim işte!"

Memed ağzını sıkı tuttu, akşam gördüklerinden söz açmadı. Nesine gerekti?

Veli:

"Dimek iki buçuk vermiyecen?"

Memed'in gözleri Bekir Usta'yla çocuk Recep'te, laf karıştırmak için yeniden sordu:

"Dimek o İrecep, Bekir Usta'nın koylüsü?"

"Koylüsü," dedi Veli. "Koylüsü ya, bırak. İki buçuğa bak sen. Para günü üç verrim!"

Memed omuz silkti:

"Harçlığım zati kıssa Veli kardaş, tükenirse ortalarda kalırım."

"Kalman, korkma. Ben varım."

"Bana ne yevmiye virir bu Bekir Usta dirsin?

"On, on iki buçuk, on beş."

İnanmadı:

"Nee? On, on iki buçuk, on beş mi?"

"Ne belledin ya?"

"Bennen eğleniyon Veli kardaş. On, on iki buçuk, on beeeş!"

Veli eliyle odadaki işçileri gösterdi:

"Şonnara sor da bak."

"Dimek bana on, on iki buçuk, on beş virirler?"

"Virirler tabi."

Hiç beklemediği, ummadığı, inanılmaz bir sevincin pırıl pırıl rüzgârı içinden hızla geçti. Geçmekle kalmadı, sevincin, mutluluğun aydınlığı sıkıntıyı defetti, ışıl ışıl yıkadı. On, on iki buçuk, on beş? Vay anam vay! Ulan Veli, essahsa al gozümden Veli. Veli sen bennen eğlenmiyon, biliyom. İki buçuk mu istedin? Al ulan. Canıma karim olsun. Olsun ya, dur, burda olmaz. Paramın yerini beller. On, on iki buçuk, on beş! Babama mektüp salarım, heç beklemesin, kardaşlarımı toplasın, hemen gelsinler. Aboo...

El yüz yıkamaya diye çıkacak, tuvalete girecek, apış arasındaki parasından iki buçuğunu ayırıp Veli'ye verecekti. Verecekti ya, bakalım dediği doğru muydu? En iyisi, iki buçuğu hemen vermemek. İşi sağlama bağlamalı, dediği essahsa vermeliydi.

"Elimi yüzümü yıkayım bi yol..."

Veli duymadı. Ardından nefretle baktı. Demek Gafur gibi bu da dırnaksızdı? Yaramazdı canım, böylelerine iyilik etmek yaramazdı. Alt tarafi iki buçuk lira!

Kasketini aldı, toz içindeydi, rengini yitirmiş, açık grileşmişti. Avucunun içine hırsla vurdu. Kasket tozuduysa da Veli görmedi. Görse bile, toz Allah'ın tozu. O bu değil ya, şu dırnaksız oğlan. Ne diye getirmişti sanki? Ortada kaldı diye elinden tutmuştu. İnsan iki buçuk lirayı esirger mi?

Bekir Usta'yla Recep'ten yana baktı. Biliyordu dalgalarını. Yarın bu Memed'i de ardına katar... Ama belki de katmaz. Memed kart. Yüzü de Recep gibi kız yüzü değil.

Kapıya döndü, Memed yeni yıkanmış, yaş eli yüzüyle içeri giriyordu. Veli küskünlükle tekrar Bekir Usta'yla Recep'ten yana döndü. Bekir Usta saçını tarıyordu Recep'in. Herkes kendi dalgasında. Giyinen çıkıyor, işbaşı saatleri daha geç olanlarsa yatıyorlardı.

Memed yanına geldi.

"Aboo," dedi. "Ustaya hele..."

Veli sertçe döndü:

"Ne var ustada?"

"Gormüyon mu?"

"Görüyom. Saçını tarıyor Recep'in."

"Recep kız mı ki?"

"Ne ya?"

Memed gülüverdi:

"Doğru."

"Kızdan gonüllü değel mi?"

"Doğru Veli kardaş. Gece..."

Veli meraklandı:

"Gordün mü?"

"Neyi?"

Göz kırptı:

"Gece... Ha?"

"Gormedim amma, dışarı çıktıklarını gordüm."

Hacı Emmi, Memed'e seslenince yanına gitti:

"Buyur Hacı Emmi."

"Bekir'in yanında sana iş buluviren benim."

"Biliyom Hacı Emmi, eksik olma."

"Ben seni kolladım, sen de bizi kollarsın gayri değel mi?"

İflahsızın Memed'in içine kurt düştü. Babasını hatırladı. Çukurova'da, bilmem ne fabrikasına girdiklerinde, amele çavuşu

da tıpkı bu Hacı Emmi gibi avanta istemiş de babası, "Olur ağa, olur" demiş. Sonraları, tırnağı yer tutunca, bildiğini okumuş!

Hacı Emmi tilki gibi bakıyor, cevap bekliyordu.

İflahsızın Memed'in gözleri odada dolaştıktan sonra Hacı Emmi'nin sarısı bol ela gözlerinde durdu.

Hacı Emmi üsteledi:

"Ne düşündün?"

Memed omuz silkti:

"Heç. Öyle..."

"Ben ihtiyar bir adamım Memmed. Sen gençsin. Elin kolun sağlam. Gorüyon, benimki de bir lokma epmek derdi. Senden beş, ondan on, ötekinden iki buçuk..."

"Benim yevmiyem kaçtan?"

"Esas on ya, ben Bekir Usta'ynan konuştum, on iki buçuktan sayacak, onunu sen alırsın, iki buçuğunu bana. Oldu mu?"

Demek Veli aldatmamıştı? Ulan aman ne işti bu be! "Vay İstanbul, vay senin taşına toprağına kurban oluyum İstanbul! Ben ne demiye bunca yıl koy yerinde boy gezdirdim de gelmedim İstanbul'a?"

"Olur Hacı Emmi," dedi. "Top gibi olur hem de..."

Ve sevinçten coştu:

"Sen de benim bir babamsın, dedemsin. Var sen de sebeplen bir iki. İki buçuk ne ki? Sırtımı murtumu yıkarsın, bavuluma mavuluma sahap olursun..."

Hacı Emmi de coşmuştu:

"Sen heç kaygu çekme bavulundan mavulundan. Evvel Allah'ın izniynen sırtını da yurum, bavulunu mavulunu da gözlerim. İşim ne?"

Hacı Emmi günde iki buçuktan on günde yirmi beş lira alacağını hesapladı. Zaten alıp alacağı bundan ibaret olabilirdi. Oğlan şimdi hamdı, gözü açılmadık sığırcık yavrusu, ne desen verir. Lakin el adamı, gözleri çıksın, gözünü açarlar, kaburgası kalınlaşır, iki buçuk değil, meteliği kurban ederdi. Hem canım

İstanbul'un yıkım yapım üzerine alabildiğine tozuduğu şu günlerde bir yıkım işçisinin on iki buçuk liraya çalıştığı da yoktu. Menderes para saçıyordu para! Ah genç olsaydı... Genç olsaydı da, yevmiyesi yirmi, yirmi beş, hatta otuz liralık kalfalıklar mı bulmazdı? Duvarcılık mı? Bekir Usta'nın taşeronu gibi taşeronluk mu?

Memed, babasından kalma şayak ceketiyle pantolonunu giydi. Karmakarışık ama kuvvetli, siyah saçlarını eliyle şöyle bir düzeltip kasketini başına geçirdi. Bekir Usta'nın işçileri birer ikişer çıkıyorlardı odadan. O da aralarına karıştı. Alacakaranlık merdiveni indiler. Pis koku, o kedi ölüsü mü, köpek mi neyse, onun kokusu. Dayanılacak gibi değildi. Burnunu parmağıyla tıkayıp merdiveni hemen indi. Dışarı adımını besmeleyle attı. Babasından öğütlüydü. Sabahleyin uyandı mı, her şeyden önce besmele çekmeliydi. Solunda yatıyorsa, sağına dönmeli, sağından kalkmalıydı. Giyinirken, ilkin sağ çorabını, ceketinin sağ kolunu, yemeği yerken de kaşığı mutlaka sağ eliyle tutmalıydı. Bütün bunları yalnız babasından değil, Boyalısakal imamdan, anasından, komşulardan, arkadaşlarından duya duya bellemiş, düşünmeden gereğince yapıyordu.

İlkin sağ ayağını atarak sokağa çıktı. Yedi sekiz yadırgı uşak, ona pel pel bakıyorlardı. Utandı. Tekrar bakıştılar. Gözler gözleri yokladı. Yumuşacık bakışlardı. Güldü. Çocuksu, usuldan, kara kaş kara gözlü bir gülüş.

İçlerinden biri sordu:

"Sen de bizim ustanın postasından mısın?"

Memed anlamadı:

"Sizin usta kim?"

"Bekir Usta."

Başını salladı:

"İyi bildin."

Yumuşak, dost bakışlar çevreleyivermişti:

"Yevmiyeni kesiştin mi?"

"Ben mi?"

"Sen."

"Ben kesişmedim."

"Hacı Emmi mi kesişti?"

"Bilmem. Herhal..."

Güldü, güldüler, gülüştüler. Memed bir şeyler sezerek şaşkın, bakıyordu.

"Hacı Emmi ne didi?"

"Ne gibi yani?"

Bir başkası:

"On iki buçuğun iki buçuğu benim mi didi?"

Memed şaştı:

"Ne biliyonuz?"

Her biri bir yandan tamamlayarak anlattılar: Ona Hacı Emmi dirlerdi. Tilkiden kurnaz. Yeni gelen uşakları arkalar, onlara iş bulur sözde. Halbuki ne işi? İş sokaklardan akıp duruyor. İstanbul'un dağı, taşı, her yanı iş. İş adamın ayağına dolanıyor. Bekir Usta olmazsa Hasan Usta olsun, Hasan Usta olmazsa Cemal Usta. İşten çok ne var? Sonra yevmiyeler... On iki buçuğa ameliye mi var bugün?

"Siz kaça çalışıyonuz?"

"Yirmi," dedi yuvarlak çeneli, mavi mintanlı delikanlı.

İflahsızın Memed sevinçten çıldıracaktı:

"Bana ne diye on iki buçuk didiler?"

"Biz de yeni girdiğimizde on iki buçuktan hesap gördülerdi..."

"Hacı Emmi'ye avanta virdiniz miydi?"

"O Allah'ın emri."

"Virmezsem?"

"Canıyın bülbülü bilir aslanım. Gözünü aç, virme. Hemi de di ki Bekir Usta'ya, ben on iki buçuğa çalışmam di. İş çetin, çok çetin. On iki buçuğa dayanılmaz. Toz, toprak... Tozdan topraktan geçtim, duvarların muvarların üstü. Elinde kazma. Duvar sallanır. Minare boyundan ha yıkıldı, ha yıkılacak. İş çetin..."

Çok geçmeden Bekir Usta, yanında Recep oğlan, geldiler.

"Haydi, temam mıyız?"

Yıkım işçilerinden bir grup, "Temamık usta, temamık!" dedi.

İşyerinin yolu tutuldu.

Sabahın taze güneşi Küçükpazar'ın bozuk parkelerinde parlıyordu. Caddeye çıktılar, sonra da yıkıntı hâlindeki Balıkpazarı'na saptılar. Masmavi göğün altında derinden derine buldozer uğultuları. İflahsızın Memed, istimlakin dev makinelerine yeni dikkat ediyordu. "Vay anasını! Makineye hele makineye... Abooo... Duvarlara tosluyor. Lakin ne akıl ya! Babamın didiği doğru. İnsan gezmeli, görmeli, delinmedik kabağa girmeli dirdi, doğru. Lakin on iki buçuk... Di lan Memed uzun etme gayri sen de. İki buçuk virirler mi acep diyordun kendi kendine. On iki buçuk viriyorlar. On iki buçuk be. Yaşasın hökümatımızın kumandar paşası!.."

Şantiyenin önünde durdular. Kazmalarla kürekler dağıldı. İflahsızın Memed de kazma aldı. Beyaz dikişli mavi kovboy pantolonlu, mavi gömlekli delikanlı, "Kürek al," dedi.

"Niye?"

"Dediğimi dinle, zarar etmezsin!"

Memed kazmayı bir kenara bırakırken, şantiyenin montgomerili, sarı suratlı, sinir kâtibi gördü, ispirto gibi parladı:

"Bırak lan o küreği, ibne!"

Kıçına bir tekme.

"Tatlısu kurnazları. Hepiniz küreğe sarılıyorsunuz. Al kazmanı bakalım, yallah!"

Mavi pantolonlu gülüyordu. İflahsızın Memed kızdıysa da aldırmadı. On iki buçuğun hatırı vardı. Bir tekme, beş tekme. İsterse anasına avradına sövsün. Anası toprak altındaydı, avradıysa... Yoktu ki!

"Hadi bakalım, sallanmayın, marş marş!"

Bekir Usta, Recep, mavi pantolonlu, ötekilerle Memed de adımları açtı. İşyerine geldiler. Sağda solda yıkıntı hâlinde kalın

bedenli duvarlar, karanlık pencereleriyle aksi aksi bakan yapılar, ta Bizans'tan kalma kemerler, duvarlar, gene duvarlar, mahzenler.

Delme, yıkma, toslama makinelerinin kulakları yırtan uğultusu, vınıltısı, gıcırtısı. Ortalık toz duman içindeydi. Havaya yükselen tozlar zaman zaman güneşi kapatıyor, kara bulutlar geçmiş gibi, güneş bir an sönüyor, sonra tekrar yanıyordu.

Mavi pantolonlu delikanlıyla yan yana çalışıyorlardı.

"Adın ne senin?" diye sordu mavi pantolonlu.

"Benim mi? Memed."

"Nirden olursun?"

"Ben mi? Suvaz'ın köylüğünden. Sen?"

"Ben Karadenizliyim."

Bilirmiş gibi sordu:

"Niresinden?"

"Kastamonu'dan."

"İçinden mi?"

"Yok canım, köylüğünden. Köylüğünden ya, köyde çok kalmadım."

İşçi çavuşunun kalın, hırslı sesi:

"Lan Kastamonulu. Kastamonuluu!!"

Bakmadı bile, avuçlarına tükürüp küreğinin sapına yapıştı. Yıkılmış duvarların kiremit, kireç, kuru harç kalabalığını sarı kamyonlara kürekle atıyor, çokluk dalga geçiyordu. Şehir uşağıydı o. Köyde doğmuş, sekiz on yaşına kadar köyde büyümüş, hatta köy okulunda da iki yıl okuyup okuma yazma belledikten sonra, anasının dostuyla kaçması üzerine babasıyla İstanbul'a gelmişti. Babası sapasağlamdı, turp gibi. Kadıköy'den öte, şu hal'deki Gafur vardı ya, onun ağasının köşkü karşısındaki yapıda duvar ustalığı yapıyordu.

"Gafur Ağan..."

"Gafur" sözü İflahsızın Memed'i ilgilendirerek:

"Nirden biliyon sen Gafur Ağamı?"

"Veli her şeyi anlattı."

"Bana iş virmediğini de anlattı öyleyse..."

"Anlattı. Biz ona dırnaksız Gafur deriz. Bir, iki ay evveline kadar o da burda, bizim odada yatar kalkardı. Şimdi adam oldu. Ağası köşküne aldı..."

"Bize mayetinde bir iş virseydi iyiydi ya, virmedi."

"Baban, anan yok mu senin?"

"Benim mi? Anam sen sağ ol. Senin?"

"Dostuyla kaçtı!" demeyi kendine yediremediği için, "Benim anam da öldü," dedi. "Baban ne iş tutuyor?"

"Koyde, kardaşlarımın yanında. Zenaatı duvarcı, duvar ustası!"

"Duvar ustası da daha ne? Kardaşlarını alıp gelsin. O da çalışır, sen de. Sırt sırta verdiniz mi, dünyanın parasını kazanırsınız."

Ulan ne işti bu be! Dün bir, bugün iki... Gerçekten de taşı toprağı altındı bu İstanbul'un!

"Onun gozü Çukurova'da açıldı esas... Açıldı ya, sen ne diye babanın yanında çalışmıyon da burda çalışıyon?"

Kastamonulu küreğine dayanıp doğruldu:

"Bakma. Babamın dalgası ayrı, benim dalgam ayrı. Ne babamın bana muhtaçlığı var, ne de benim babama. İki el bir baş için. Akşam işten paydos olduk mu, elimi yüzümü yıkar, haydi Vezir Bahçesi'ne..."

"Vezir Bahçesi de nere ki?"

"Bilmiyor musun?"

"Heç bi yerini bilmiyom İstanbul'un ben."

"Kolay. Yarın sen de öğrenirsin. Vezir Bahçesi Sirkeci'de. Tramvay yolu var ya?"

Biliyormuş gibi, "Var," dedi.

"Sola sap. Zaten Sirkeci'ye geldin mi, çalgı sesi seni kendine çeker. Çalgı, kızlar, içki. Bi şişe bira açtırdın da ufaktan ufaktan kafayı buldun mu, bırak..."

"Bira ne?"

"Beyaz köpüklü, gazoz gibi, sarı. Katır sidiğine benzer ya, değil tabii..."

"Kaça şişesi?"

"Dışarda, bakkalda yani, şişeyi bakkala verdin mi altmış kuruş. Vezir Bahçesi'nde yüz elli!"

İflahsızın Memed bir hayret ıslığı çaldı:

"Yüz elli guruuuş???"

"Çok mu?"

"Değel mi?"

"Öyle avratlar var ki, yüz ellinin, iki yüz ellinin sözümü olur?"

"Dudakları boyalı öyle ya?"

"Dudakları, tırnakları..."

Memed vapurdaki kadınların tırnaklarını hatırlamıştı:

"Biliyom," dedi. "Burcu burcu da kokuyorlar değel mi?"

"Yatmadım, herhalde kokarlar."

"Bi tarihte, papır var ya papır?"

"Papır değil, vapur."

"Vapur işte, Gafur Ağamın yanına geliyordum, bu avratlarnan..."

"Dalga mı geçtin?"

"Geçecektim, bilâtçı..."

"Ne dedi?"

"Ne diyebilir? İkinciye didi."

"Birincide mi oturuyordun?"

"Birincide. İkinci nere ki?"

"Yani, ikinci mevki. O da salon, salon ya, sıraları tahtadan. Birincinin sıraları minderli, yumuşacık. Ne dedi sonra biletçi?"

Gerçeği olduğu gibi anlatmakta ne vardı?

"Heç. Ne diyebilir? İkinci ikinci... Kalktım yörüdüm."

"Adam amma da bozum olur karıların yanında ha! Arkandan gülmediler mi?"

"Yok canım."

"Gülerler halbuki. Bu İstanbul'un karıları gibi var mı? Allah kimseyi tırnaklarına düşürmesin. Adamnan matrak geçerler!"

"Matrak ne?"

"Alay ederler yani. Lakin bırak, haklarını da yemiyelim. Yürekleri çok yufkaları da var. Bi tarihte Kadıköy'de, babamla çalışıyorduk..."

Sarı kamyonun ardından birdenbire çıkıveren işçi çavuşu top gibi patladı:

"Eşşoğlu eşşekler! Burası işyeri mi, çene yeri mi?"

Bir tokat ona, bir tokat ötekine.

"Sen zati mikrobun birisin, ipne. Geç bu yana!"

Küreği müreği bir yana giderek, Kastamonuluyu aldı ta öbür başa götürdü. İflahsızın Memed'in kasketi molozların üzerine düşmüştü. İşçi çavuşunun ardından korkuyla baktıktan sonra kasketini aldı, başına geçirdi, yapıştı kazmasına. Bir tokat, beş tokat... Lakin Kastamonuluyu sevmişti pek. Oğlan okuma yazma biliyordu madem, arkadaşlığı ilerletir, okuma yazma beller, lakin kızlara mızlara gitmez, rakı muku içmezdi.

"Ulan bana bak! İşe gireli bir saat olmadı daha, dalgaya başladın, anam avradım olsun kolundan tutar atarım!"

Birden içinde babası, "El öpmeynen ağız kirlenmez. Köprüyü geçene kadar gâvıra dayı denir!"

Doğruldu:

"Yok efendi, huylanma. Sayende bi epmek yiyeceğim şurda. Bir daha dalga mulga geçmem..."

İşçi çavuşunun gururu okşanmıştı. Savuşup gitti.

Memed'in gözü ta karşıdaki Bekir Usta'ya ilişti bir an. Sırtı dönüktü. Kocaman bir duvarı deliyordu burgu makinesiyle.

Nesine gerekti o, bu. Kazmasına kuvvetle yapıştı. Önündeki yarı yıkık duvara güçlü güçlü indirip kaldırmaya başladı. Kazma her indikçe duvardan bir parça düşüyor, parçaların düşmesi çoğaldıkça da sert duvarda gedikler açılıyordu.

6

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey bir haftadır Ankara'da, Bakanlıklar'da taban tepiyordu. Havayollarının kocaman bir Vaykant uçağıyla Ankara'ya ümit dolu gelmişti ama, anlıyordu, gayet iyi anlıyordu boyuna atlatıldığını.

Uçaktan inmiş, pırıl pırıl bir taksiyle otele gelmiş, soyunmuş, banyosunu almış, çamaşır değişip vurmuştu kafayı. Ertesi gün friksiyonlu mriksiyonlu bir tıraştan sonra, kupon kumaşından elbiselerinin laciverdini giymiş, karısının her zamanki tembihine uyarak kravatın acı kırmızısını değil, hafif, daha doğrusu çürük kırmızıdan olanını bağlamıştı. "Acı kırmızı komünistlerin kullandığı renktir. Lacivert elbisenle mavi de bağlayabilirsin ama, kırmızı insanı daha çok açar, daha çok dinamik gösterir. Onun için Ankara'da çürük kırmızıyı tercih et!"

Şempanze'nin tavsiye kartı, CHP'lilerin deyimiyle Bayındırlık, DP'lilerin deyimiyle de Nafia Vekâleti Müsteşarı'na yazılmıştı ama, ihale edilmek üzere olan iş, Nafia'da değil, olsa olsa bir başka bakanlıktaydı. Böyle olunca, Nafia Vekâleti Müsteşarı'na yazılmış kartı başka herhangi bir bakanlık müsteşarına veremezdi. Demek ki, bu kart hiçbir işe yaramayacak, ihale işinin koparılabilmesinde işlemeyecekti.

Peki, ne yapacaktı?

Ankara'nın en pahalı, en temiz, en lüks otelindeki odasında başını avuçlarına alıp uzun uzun düşünmüştü. Karısının dediği gibi, gerçekten de elinden iş gelmez, uyuşuğun biri miydi? "Herhal öyle," diye geçirdi. "Elimde koskoca bakanın kartı var. Bu bağ olmazsa şu bağ hesabı, var, git, ara, sor, delinmedik kabağa gir a Hüsüyün!"

Bütün gece düşünmüş, çok az uyumuştu. Aklında, aklının ortasında karısı. Sanki nerden çıkagelmiş, karşısına dikilmiş, ellerini beline dayayıp başlamıştı: "Sen adam olmayacak mısın ulan hırt! Elinde koskocaman bir bakanın kartı, sırtında İngiliz

kupon kumaşından elbise, boynunda çürük de olsa kırmızı kravat. İhale işi Nafia'da değilse Ziraat'tadır, Ziraat'ta değilse Dahiliye'de, Dahiliye'de değilse bilmem ne Allahın belasında. Aç gözünü, gemini yüzdürmenin kolayını bul. Bulamazsan aç bana telefonu."

O geceyi de bu türlü kuruntularla geçirdikten sonra, sabahleyin dokuzda, yeni banyo, friksiyonlu yeni bir tıraştan sonra Bakanlıklar'ın yolunu tuttu. Tuttu ya, ne kadar erken giderse gitsin boştu. Kendinden önce gelenler illaki bulunuyor, bakanlıkların önleri, mermer sütunlu salonlar dolu oluyordu. Şaşıyordu bu işe. Yoksa bütün bu erkenciler geceyi buralarda mı geçiriyorlardı?

Bakanlıklardan birinin "Özel Kalem" Müdürü'nün kapısını fazlaca kalabalık bularak, sokuldu. Ohooo... Çeşitli İngiliz kupon ya da en azından Sümerbank, İpek-iş kumaşından elbiseleriyle taşralı taşralı bakışıp, taşralı taşralı dolaşan insanlar ikili, üçlü, beşli topluluklar hâlinde fısıldaşıyor, yanlarına yaklaşanlara şüpheyle bakıyorlardı. Hepsi de tıraşlı, hepsinin yüzünde de tokluğun, cari hesaplarındaki kabarıklığın, eskilerin deyimiyle "Endişe-i ferda"dan uzaklığın semirmişliği.

Tıpkı tıpkısına Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey gibi!

Eski kabzımal, bir zamanların kabzımal işçiliğinde edindiği güçlü sezgiyle anladı ki, göğüsleri DP rozetli bütün bu insanlar bal alacak bir çiçeğin çevresinde sinirli bir sabırla bekleşmektedirler.

Aralarına çekinerek girdi. Herkes kendi havasındaydı. Fısıl fısıl konuşanların bile gözleri masası başında "Özel Kalem" Müdürü'nde. Hiç çaktırmamaya bilhassa dikkat ederek, sağa sola kulak misafiri oldu. Yarım, kırık tümcelerin kulağına çarpmasından anlıyordu ki, karısının ta İstanbul'dan kokusunu aldığı büyük yapı işi buradaydı ve bütün bu insanlar bu işi koparabilmek için üstü örtülü bir yarış hâlindedirler!

İçeriye az daha sokuldu. Bakanın yanına girebilmek için sıra bekleyenler, odanın mabet sessizliği içinde aksırıp öksürmek, en

azından kaşınmaktan çekinircesine oturuyor, çağırılacakları mutlu anı bekleşiyorlardı.

Ne olacaktı çağırılınca?

Ne olmayacaktı ki! Partilerinin kudretli bakanıyla yüz be yüz gelecek, mübarek elini, bırakırsa ayağını öpecek, Bakan Beyefendi'nin, "Ee, ne var ne yok bakalım? Nasılsın? Memleketinde partimizin vaziyeti nasıl? Muhalefetin hakkından gelebiliyor musunuz? Bir şikâyetiniz var mı? İcraatımızı nasıl buluyorsunuz?" gibi sorularına Bakan, dolayısıyla Başbakan Beyefendileri sevindirecek karşılıklar yakıştıracak, sonra da memleketine dönüp, habbeyi kubbe yaparak, Bakan Beyefendi'nin -ona, sırf ona- dediklerini, Bakan Beyefendi'yi görmemiş, hiçbir zaman da görmek şerefine ulaşamayacak olanlara büyük bir çalım, ondan da büyük bir gururla anlatacaktı.

Telefon çaldı. Bütün başlar aynı zamanda düğmelerine basılmışçasına Özel Kalem Müdürü'ne döndü. Ağır ceviz masasının başında sert, ama aslında yumuşacık bir adam, kulaklığı aldı:

"Buyrun Beyefendi. Emredersiniz efendim..."

Kulaklığı yerine koydu. Önündeki listeden bir ismi fısıltıyla okudu. Kocaman kulaklı, iri başlı bir değirmenci eskisi, lacivert elbisesiyle kalktı. Özel Kalem Müdürü'nün ardında, odadan çıktı.

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey'in içinden karısı emretti: "Ne duruyorsun aptal. Boşalan yere geçip otursana!"

Davrandı. Tam zamanında davranıp gitmişti. Biraz gecikse, yerini kaptırabilirdi. Nitekim beş altı kişi ardından hınçla baktılar. Hele Güneyli bir eski manifaturacı, "Allahına kitabına" sövdü içinden. "İbne!" dedi. "Görgüsüz. Marş marşnan getti. Surata bak. Halis kereste. Lan ben sana o yeri kaptırmazdım amma, görgüsüzlüğüne dua et!"

Bütün bunlardan habersiz Kabzımal Müteahhit, çevresindekilerin neler düşünebileceklerini sezmişçesine gözlerini kaldırıp bakamıyor, boşalan yeri marş marşla kaptı, başkasına kaptırmadı

diye bir saygısızlıkta bulunup bulunmadığını kestiremiyordu. Neden sonra, bir parça da içindeki karısının "Aldırma!" demesiyle ferahladı, çevresine bakındı. Burada her şey saygıdeğerdi. Yerdeki taban halısı, sıra sıra koltuklar, duvarlar, tavan, tavandaki avize. Özel Kalem Müdürü'nün ceviz masası, telefon, sumen, çifte stillo, sigara tablası, şu bu...

Arada bir baştan bir başa uçan karasinekler bile saygıdeğerdi burada!

Bir ara gözlerini yerdeki halının kırmızı, yeşil, mavi, sarılar cümbüşünden duvara kaldırdı. Duvarda elektrikle işleyen simsiyah bir saat. Akrep, yelkovan. Saniyeyi gösteren incecik çubuğun durmadan dönüşü. Birden saatin on biri geçtiğini fark ederek huzursuzluğu arttı. Bir hafta olmuştu İstanbul'dan çıkalı. Bu bir hafta içinde karısına bir kerecik olsun telefon edememişti. Edecek olmuş, ne zaman santralden İstanbul'u istemişse, Başbakanlığın İstanbul'la konuşur olduğunu öğrenmiş, saatlerce beklemekten vazgeçmişti. Hem sonra ne diyecekti karısına? "İşi kopardım karıcığım!" mı? Koparamamıştı ki. Koparamayınca karısını ne yüzle arayacaktı? Ta İstanbul'daki köşkten zılgıt yemek için mi?

En iyisi, işi kopardığı müjdesini vereceği zamanı beklemekti!

Yanı başındaki siyah elbiseli, iriyarı adam fısıldadı:

"Bakan Bey'le ne işiniz var?"

Adama çekinerek baktı: Ablak beyaz yüzlü, bıyığı sünneti şerif üzere kırpık, kırlaşmış saçları bıyığı gibi kırpılmış, iriyarı bir adam. Başbakan'ın kısa zamanda yarattığı her mahalledeki beş on zıpçıktı milyonerden biri, enflasyon parası milyoneri!

Başbakan'ın "Bırak yapsın!" politikasından cesaret alarak derme çatma fırınının yanındaki dul kadının arsasını ufacık arsasına katıp, parti ileri gelenlerinin de yardımıyla bankalardan aldığı krediyle fırının yerine "Modern ekmek fabrikası" kurmuştu. Kurmuştu ya, yetmezdi bu. Başbakan iş sahiplerine

sonsuz krediler verilmesini istiyordu. CHP'nin yıllar yılı milletin dişinden tırnağından artırarak biriktirdiği altınlar hep bu dinamik politika uğrunda eriyip gidiyor, buna karşılık DP'li -daha çok DP'li- milyonerler sevgili şeflerinin sayesinde mahallelere sığmaz oluyorlardı.

Bu eski fırın, şimdiki "Modern ekmek fabrikası" sahibi de, ulaştığı aşamayı yeter bulmamış, fırını damadına bırakıp, taahhüt işlerine başlamış, milyonlar milyonları kovalamış, şimdi de memlekete bir basma fabrikası kazandırmak için gerekli aletlerle makinelerin Avrupa'dan getirilmesine yarayacak döviz izinini koparmaya çalışıyordu.

Bütün bunları bilmeyen Kabzımal Müteahhit sordu:

"Benim mi?"

"Senin."

"Ne yapacaksın?"

Kırpık bıyıklı eski fırıncı, yeni modern ekmek fabrikası sahibi ve geleceğin basma fabrikatörü, öyle kolay kolay bozulacaklardan değildi. CHP devrinde şapkasını eğenlere ana avrat sövüşüyle, şuna buna parmak atışıyla milleti kahkahadan kırıp geçiren bu adam son zamanlarda bir hayli çekidüzen vermişti kendine ama, gene de çokluk kantarın topunu kaçırır, eski günlerin "Lan fırıncı, deyyus fırıncı!"sı oluverirdi.

"Hiç," dedi. "Bir partili değil miyiz?"

"Hangi partidensin sen?"

"Senin partinden."

Kabzımal Müteahhit, ceketinin yakasındaki DP rozetini unutmuştu. Baktı. Sonra da gözleri, kırpık bıyıklı adamın yakasında aynı rozeti aradı. Bunu anlayan fırıncı yakasını çevirdi, içteki rozeti gösterdi.

Kabzımal Müteahhit:

"Niye dışa takmıyon?"

"Hangi partiden olduğum anlaşılmasın diye."

"Anlaşıldığında ne var ki?"

"Şu var ki, CHP'liler bazen artık eksik konuşuyorlar. Akıllarının dibini öğrenmek için benim DP'li olduğumu bilmemeliler!"

Kabzımal Müteahhit başını salladı:

"Doğru."

Tıpkı karısı gibiydi demek. O da CHP'lilerin yanında CHP'li, MP'lilerin yanında MP'li, hatta komünistlerin yanında komünist görünür, ama bildiğini okurdu ki, bakanların yanındaki değeri de buradan geliyordu.

"Doğru tabii," dedi fırıncı. "Bu memlekette bundan böyle muhaliflere hakkı hayat tanımayacağız!"

"Ya toptan DP'li olurlar..."

"Ya da defolup giderler bu mübarek topraklardan!"

Heyecanla sordu:

"Sen hangi yıl Demirkırat'tın?"

Kabzımal Hüseyin bu inceliğin farkında değil, "Dokuz yüz elli," dedi.

Geleceğin basma fabrikatörü hınçlı bir fısıltıyla yumruğunu göğsüne vurdu:

"Ben kırk altı Demirkıratıyım kırk altı! Damarımı kessen kan yerine Demirkıratlık akar. Senin?"

Karısı içinden başını sallayınca, "Benim de," dedi.

"Madem öyle, ne diye kırk altı Demirkırat'ı değilsin?"

"Benim hanımla elliye doğru tanışmışdık da..."

"Kim senin hanım?"

"Tanımazsın."

"Mebus mubus mu?"

"Değil."

"Mebus, bakan bacısı, yahut baldızı mulduzu olmasın?"

"Değil, değil amma, Demirkıratlık için CHP'den ayrıldı!"

"Yaa, demek CHP'liydi?"

"Kendinden çok kocası CHP'liymiş. Şimdi bütün bu Bakanlar, mebuslar ne ahbabı!"

Eski fırıncı bıyık bükerek umursamadığını belirtti:

"Geç bir kalem..."

"Niye?"

"Arkan Başbakan olmadı mı hava. Meclis Başkanı'nın, hatta Cumhurbaşkanı'nın bile başı ona bağlı. Kimden tavsiye kartın?"

Kabzımal Müteahhit'in canı sıkılmıştı:

"Seninki kimden?" dedi.

"Benimkine kulak asma seninki?"

"Benimki bakandan."

Fırıncı pek de önem vermemekle beraber, gene de şöyle bir düşündü... Yirmi gündür buralardaydı. Bu kocaman kocaman yapıların insana ürküntülü saygılar verdiği yüksek sütunlar, zarif koridorlarda çok şey öğrenmişti. Mebus vardı, mebusçuk vardı. Mebuslar Özel Kalemi, mözel kalemi dinlemeden bakanlar, hatta Başbakan'ın odalarına giriveriyorlardı. Mebusçuklarsa, öteki iş sahiplerinden hemen hemen farksız, girip girmemekte çekimser, işlerini çokluk odacıların yardımıyla gördürmeye bakıyorlardı. Böyleleri saygılı birer gölge, yani "Mebusçuk"lardı. Bakanlar ya da Başbakan gelip geçerken, iş sahipleri gibi yerlere kadar saygıyla eğilerek selam duruyor, kazara göze ilişip de, "Nasılsın bakayım?" diye sorulmayı iltifatların en büyüğü sayıyorlardı ama, memleketlerine döndükleri zaman, en çok da şehrin en büyük içkili lokantasında kafayı bulunca, "Adnan'a dedim ki...", "Samed'e dedim ki..."lerle mangalda kül bırakmıyorlardı.

Kabzımal Müteahhit'in, "Benimki bakandan" demesi eski fırıncı, yeni basma fabrikatörü adayını gene de pek ilgilendirmemişti.

"Hangi bakandan?"

Kabzımal Müteahhit, Şempanze'nin adını verdi. Beriki, "Haa," dedi. "O şu sıralar sözü geçenlerden. Ver bakayım kartını!"

Kabzımal Müteahhit, Şempanze'nin kartını ceketinin cebinden çıkarıp uzattı. Basma fabrikatör adayı gümüş çerçeveli

gözlüğünü taktı, kartı heceleye heceleye okudu. Sonra, "İyi ama," dedi, "bu kart, Nafia Vekâleti Müsteşarı'na yazılmış!"

"Benim hanım inşaatı Nafia'da biliyordu da..."

"Olmadı. Nafia'da böyle bir iş vardı, vardı ya, Trabzonlular aldılar. Beni dinlersen sen hiç vakit geçirmeden hemen kartı değiştir!"

Kabzımal Müteahhit şaşaladı. Şuraya geleli kocaman bir hafta olmuştu. Bu kocaman haftada değil işi koparıp almak, işin hangi bakanlıkta olduğunu bile yeni öğrenmişti. Karısı demez miydi ki, "A budala, sen ne zaman adam olacaksın? Koca bir haftada bu kadarcığını mı becerebildin?"

"Ne düşündün?" dedi fırıncı.

İçini çekti. Dalgın dalgın:

"Heç, Öyle."

"Vakit geçirme. Evinizde telefon var, değil mi?"

"Var."

"Aç telefonu karına. Bakanı, müsteşarı da bırak, genel müdüre bir yeni kart yazdırsın..."

Durdu, sonra kesinlikle:

"En iyisi, atlasın kendi gelsin. Ha?"

"Doğru."

"O daha iyi tabii. Demir tavında dövülür. Hem sana bir şey söyleyim mi? Böyle işleri karılar daha iyi becerir. O aksi heriften kartı nasıl aldı?"

"Karım mı? Aldı işte. Eskiden tanırmış, aile dostu senin anlıyacağın..."

Fırıncı müteahhit, ensesini alaylı alaylı kaşıdıktan sonra, "Şimdi oldu," dedi.

"O aksi herif" dediği Şempanze'nin kadınlara düşkünlüğünü işitmişti.

Kabzımal Müteahhit'se, adamın ense kaşıyışı, hafifçe gülümseyişinden ne demek istediğini sezmişti ama, anlamazlıktan geldi. Eski bir doktor kızı, CHP devrinin pék öyle yüze

gelmemiş, milletçe tanınmamış, perde arkası büyüklerinden birinin eşiyken, dillere düşecek kadar gemi azıya aldığı için boşanmış, uzun bir süre şendulluk etmiş, iktidar değişip de DP işbaşına gelince, "Gadre uğramış, CHP'ye isyan etmiş mağdur bir yurttaş, bir hürriyet âşığı" kılığına bürünerek yeni parti saflarına katılmıştı. Henüz gençti, güzeldi. Hiç ummadıkları anda, hiç ummadıkları bir iktidara geliverenlerin toz duman telaşesi içinde yeni iktidarın yatak odalarında, yeni kahramanlara heyecanlı dakikalar yaşatmak zor olmamıştı. Başbakan gibi birkaçı ayrı tutulursa, mebuslar, hatta bakanlardan pek çoğu, çeşitli memurlukların az maaşlı görgüsüzlüklerinden gelmiş, eli yüzü düzgün kadına hasret, utangaç, hayalı insanlardı. Yıllar geçip de millet kesesinden birbirini kovalayan havyarlı, viskili, şampanyalı ziyafetlere, böyle ziyafetlerin bayıltacak kadar güzel kadınlarının iltifatlarından şımartılmaya başlanınca, iş değişmişti. İşte şendulun sebze hali'ndeki kaba saba kabzımalla aşna fişnası, daha doğrusu bu yontulmamış adama düşüşü bundandı.

İlk zamanlar bakanlardan başlayıp, milletvekillerine kadar derece derece düşen bu kadın, sonraları genel müdürler, daha sonraları da müdürlerde karar kılacaktı ama, olmuyordu. Hem sonra ne vardı müdürlerin, muhasebecilerin elinde? O alelade bir fahişe olmak da istemiyordu. Çünkü onca hayat ne sade para, ne de sadece şehvetti. Belki her ikisi. Ya da her ikisinin bulunduğu bir üçüncü: Mevki!

Bu "mevki"i siyasiler katında bulamayacağını, şansını o katlarda yitirdiğini anlayınca, başka dallar düşündü. Hatta düşündü de değil, tesadüf bir gün hiç ummadığı biçimde hayatını değiştiriverdi: Bir gece, gönül eğlendirdiği bir ahbabıyla Tepebaşı Gazinosu'na gitmişti. Bu Kabzımal Hüseyin Korkmaz'ı, kendinden epeyce yaşlı kart karısını orada tanıdı. Çünkü gazinoya birlikte gittiği ahbabıyla tanışıyordu bu Kabzımal Hüseyin. Masaları yan yana. "Dostlarımızın dostları dostlarımızdır!" kuralına uyularak masalar birleşti. Dereden

tepeden, hoş beşten sonra, içkinin de verdiği içtenlik, dostluğu artırdı. Artırdı ya, kabzımalın siyah başörtülü kart karısı bu artan dostluğa nedense yabancı kalıyor, sarhoş şarkıcı kadınların en dekolte şarkılarını bu yıldız dolu, bu sıcak geceye dökerek halkı eğlendirmeye çalışmaları belki de yalnız bu geçkin kadını etkilemiyordu.

Şendulun gözünden kaçmadı bu. Kabzımal gençti, kadın yaşlı, çirkin, alelade, üstelik de posası çıkmış. Öte yandan kabzımalsa, silinmiş, tertemiz, kütür kütür. Ele alınır, yontulursa tam olmasa bile, işe yarayabilir, iktidarın pek öyle vefasız sayılamayacak mevki sahibi dostlarının himmetiyle, Kabzımal Hüseyin Efendi kısa zamanda Müteahhit Hüseyin Bey, hatta Hüseyin Beyefendi olabilirdi. Zemin, zaman da alabildiğine uygundu hazır. Çünkü "Dinamik ziraat", "Dinamik sanayi", "Dinamik ticaret" edebiyatı almış yürümüştü. Batı ile aramızdaki bir iki yüzyıllık ara ancak her alandaki "Dinamizm"le kapatılabilecekti. Neden kapatılmasın? CHP'nin kıskanç bir titizlikle yıllar yılı adeta küflendirdiği altınlar iş alanlarına yatırılır, bütün Türkiye toprakları "Dinamik ziraat" ve "Dinamik sanayi"nin faryap edilmesi, fabrika, toprak ürünlerinin iç, daha çok da geri kalmış dış memleketler pazarlarında satılmak suretiyle elde edilecek dövizlerle altınlar yeniden, hem de Türk ve Osmanlı hazinelerinin görmediği kertede yerine konurdu.

Şendul hiç vakit geçirmemiş, Kabzımal Hüseyin Efendi'yi ele almıştı. Sanatının ustasıydı. Hangi cins erkekler, hangi yollardan elde edilir? Bakışlar, gülüşler, karşısındakilere anlayışları ölçüsünde ümit vermeler, aldıkları ümitlere göre erkeği yeni yeni çitler, duvarlardan atlatmalar...

Kabzımal Hüseyin daha ilk gecede bu kurnaz, bu anasının gözü kadının ağzında Hüseyin Bey oluvermişti. Bakışlar, gülüşler, masa altından adamın kırk altı numaralı kocaman ayaklarına basışlar, sanki birdenbire âşık oluvermiş de onsuz yaşayamayacakmış gibi bakmalar, baldırına çimdik atmalar...

Sonraları her şey umduğundan da kolay gelişivermişti. Hal'deki dükkânı ziyaret. Naz, cilve, numara. Dul bir kadındı. Üstelik çok da yüksek bir aileden. Duyulur, görülür, dile düşerse yazık olur. Yazık olmaktan geçtim, kendine kıyıverirdi. Şerefsiz yaşamaktansa ölmek elbette evlaydı!

Kabzımal Hüseyin üstüne titriyordu kadının. Evde kart karısı, yıllarca öncenin genelevlerindeki kadınlardan başkasını pek tanımadığı için, Şendul, onun için ufkuna doğmuş bir çoban yıldızı, bir ay, bir güneşti.

Boğaz'da otomobil gezintileri, birlikte eşin dostun Maçka, Şişli, Nişantaşı partilerine gitmeler, DP'nin içkili toplantılarında görünmeler.

Şendul, adamı çok yakışıklı buluyordu. Çok yakışıklı, çok güçlü, çok kibar, gizli kalmış pek çok meziyetin sahibi. Şimdiye kadar bütün bu üstünlüklerin belirmemesine, layık olduğu kata ulaşamamasına tek sebep siyah başörtülü, yabani, görgüsüz kadındı elbette. Şendul, bunu açık açık söylemiyordu ama, anlıyordu Hüseyin Bey. Bir erkeği yeniden yaratıp yükselten karısıydı. Kadın cahil, pısırık, geri kafalıysa, erkek istediği kadar kabiliyetli olsun. Kabzımal Hüseyin Bey örneğin... Dehşetli kabiliyetleri kendinde toplamıştı ama neye yarar? Kadın kadın değildi. Oysa Hüseyin Bey, işbilir bir kadının elinde... Evet evet, çok, ama çok yükselebilirdi. Çünkü Hüseyin Bey sıradan bir kabzımal olarak kalamazdı, kalmamalıydı. Para her şey değildi. Paranın yanında mevki de lazımdı. Öyle bir mevki ki, her davranışta, pis kabzımallıktan kazanılanın birkaç katı, hiç terlemeden kazanılıvermeliydi. Devir, istemesini bilenin devriydi. Tahsil mi? Diploma mı? İlmü irfan mı? Hadi canım. Bütün bunlar birer kuruntudan ibaretti. Dünyanın en zengin, en akıllı insanları diplomasızlar, hayatları dehşetli mücadelelerle geçmiş kaba saba insanlardı. Mihveri paraydı bu dünyanın, para! "Para" kazanıldıktan sonra her şey gibi ilmü irfan da satın alınabilir, ilim irfan sahipleri huzurda elpençe divan durdurulabilirdi.

Nasıl mı? İşte Başbakan! Bir süre kolejde okumuş, sonra Ankara Hukuk'tan, Atatürk devrindeki mebuslardan pek çoğu gibi, diplomalandırılmıştı. Memlekette onun ilmü irfanca cebinden çıkaracak bu kadar üniversite profesörü, doçenti, hatta asistanı varken, neden onlardan biri Başbakan olamamıştı da, bu olmuştu? Demek mesele diplomada, ilmü irfanda değil, yaratılışta, yaratılışın verdiği girginlikte, beceriklilikte, açıkgözlülükteydi. Hüseyin Bey de Başbakan gibi üstün yaratılışlı bir insan olduğuna göre, Başbakan olmasa bile, ticaret alanında neden yükselmesin? Niçin hatta günün birinde memleket ticareti ufuklarında bir yıldız gibi parlamasın?

Kabzımalın aklına yatmıştı. Kadın doğru söylüyordu. Gençti, yakışıklıydı, gün ışığına çıkarılmamış üstün kabiliyetlere sahipti. Ne diyordu kadın? "Ah Hüseyin Bey, her bakımdan üstün insansınız. Tam erkek, tam işadamı. Ben sizin kadınınız olmalıydım ki!"

Birden uyanmıştı. Yoksa onunla evlenmek mi istiyordu.

"Vahıt geçti mi şimdi?"

"Geçmedi ama, siz evlisiniz!"

"Evliysem ayrılması zor mu?"

"Değil ama, bilmem ki..."

"Bilmem ki'si milmem ki'si yoh. Benim avrat yaşlı, kart, çirkin, ahılsız da üstelik..."

"Güzel ama, ayrılmak isteyecek mi bakalım?"

"Hökümat nikâhı yoh ya aramızda, hoca nikâhı!"

Düşünmüş, uzun uzun düşünmüştü güya. Yuva yıkmaktan çekinir, beddua almaktan kaçınır gibi.

"Ne düşündün?"

"Hiç."

"Söyle Allasen, ne düşündün?"

Gözlerinde yalandan bir yaş:

"Benim yüzümden yuvan yıkılacak. Karın kim bilir ne kadar üzülecek..."

Kesti attı:

"Üzülürse üzülsün. Tohumuna para mı virdim?"

Doğru söylüyordu. Tohumuna para vermemişti. Böyle genç, güzel, iktidar büyüklerinden pek çoğunu tanıyan, aklı fikri, tahsili yerinde bir kadın. Kabzımal Hüseyin'de üstünlük görmese ne diye hal'deki dükkânına kadar gelsin? O kadar yüksek bir aileden olduğu, dile düşmekten korktuğu hâlde ne için Boğaz'da otomobil gezintilerine çıksın? İstanbul'un zengin, kibar toplantılarına alıp götürsün?

İlk fırsatta kaba saba karısını köyüne defetti. Gerçekten de resmi nikâhları yoktu. Üstelik kocasından kalan bütün mallarını Kabzımal Hüseyin'in üstüne yapmıştı.

Şendulla evlendiler.

Kadın kolları çemirlemiş, Kabzımal Hüseyin'e bitmez tükenmez dersler veriyordu: Çatal bıçak tutmadan, bayanların ellerini öpmeye; hangi renk elbiselerle ne renk kravatlar bağlanacağından, bilgiç insanlar meclisinde lafa söze karışmadan nasıl bilgiç görünüleceğine kadar. Kalın kafalı olduğundan, kavrayamıyordu ama, hanımefendinin aldırdığı yoktu. Kavrayamadığı daha iyiydi. Böylelikle karısının yüzde yüz etkisi altında kalıyor, ondan korkuyor, çekiniyordu. Zaman zamansa şurda burda, "Benim karım mı? Benim karım gibi avrat mı var? Tohtur kızı olduğundan geçtim, bugüne bugün İngilizce, Fransızcayı su gibi bilir. Öyle bir İngilizce konuşuyor ki, heç kimse onun gibi konuşamaz şerefsizim!" diyordu.

Bunları eski fırıncıya da tekrarlayınca, adam başını salladı:

"Tamam canım. Sen hiç vakit geçirme, karını hemen getirt. Adamın böyle karısı olduktan sonra sırtı yere mi gelir?"

Kabzımal Müteahhit, şehirlerarası telefona nefes nefese koştu. Numarayı verdi. Yarım saat sonra:

"Aloo.. Neresi?"

Telefonun öbür ucundaki hizmetçi kızın sesi:

"Burası mı? İstanbul. Müteahhit Hüseyin Bey'in köşkü."

"Sen misin Anşa?"

"Benim beyefendi."

"Hanım orda mı?"

"Yok."

"Nirde ya?"

"Hanım mı?"

Kocaman elleri, kocaman ayakları, ablak yüzüyle kadından çok erkeğe benzeyen hizmetçi Ayşe, hemen karşılık veremedi. Beyden habersiz, eve zaman zaman gelip hanımefendinin yatak odasına hırsız gibi giriveren, çokluk da hanımefendinin Opel'inin direksiyonuna geçip hanımı yanına alarak giden sarı kaytan bıyıklı, ince uzun Erol Bey'le çıktıklarını mı söylesindi? Söyleyemezdi. Sıkı tembihi vardı hanımın. Olmasa bile gene de söylememesi, ser verip sır vermemesi gerektiğini biliyordu. Garip bir gurbet kuşuydu o. Anadolu bozkırının uçsuz bucaksızlığında yitmiş saz damlı, kerpiç evleriyle unutulmuş köylerinden birinden, on yıl önce el kapılarına getirilmişti. Ne anası vardı, ne babası. Köse bir dayısı vardı, o da aylar, hatta yıllardır görünmüyor, yeğenini arayıp sormuyordu.

Nesine gerekti hanımının gizli kapaklı işlerini ortaya dökmek? Her koyun kendi bacağından asılırdı, herkesin günahı kendineydi.

Kafadan attı:

"Bir bayan arkadaşı geldi, çarşıya gettiler!"

"Gelince unutma, işler sarpa sardı. Yarın ilk uçaknan atlayıp Angara'ya gelsin he mi?"

Hizmetçi Ayşe usullacık güldü. Hanım olsaydı, "He mi?" denmez kaba adam. "E mi de" derdi!

"Olur bey, dirim."

"Unutma ha, işimiz pek möhüm. Mücerret söyle!"

"Söylerim söylerim, mücerret söylerim."

"Gelsin ki şu işi koparak evvel Allah. Bir haftadır anamdan emdiğim burnumdan geldi. Unutma!"

"Unutmam."

"Uçaktan inmiş, doğru Bakanlıklar'a getmiş dirsin. Kalabalık bildiği gibi değel. Bunu da di he mi?"

Hizmetçi gene güldü:

"Peki."

"Orda ne var ne yok başka?"

"Ne olsun, sağlığın..."

"Gafur n'örüyor?"

"Bildiğin gibi bey. Zabah gidiyor, akşam geliyor."

"Dükkânı yalnız komasın. Kâtibe mukayet olsun. Dürzünün gozü goz deel. Amanı biliyon mu Anşa?"

Başını salladı:

"Biliyom bey, biliyom."

"Haydi ısmarladık. Didiklerimi hanıma, Gafur'a bi gozel ağnat oldu mu?"

"Oldu bey."

Telefon kapandıktan sonra da Ayşe, kulaklığı bir zaman kulağında tuttu. Birtakım mırıltılar, konuşmalar geliyordu ya anlamıyordu. Aklında hanımefendi. O ince, sarı kaytan bıyıklı oğlanla şimdi kim bilir nerelerde, ne yapıyordu. Hanımının her huyunu seviyordu da bu huyunu... Allah mal vermiş, mülk vermiş, yediği önünde, yemediği ardında, bir giydiğini bir daha giymez. Böyle olduğu hâlde ne vardı o kaytan bıyıklı, irin suratlı oğlanda? Allah kocanın da güçlü kuvvetlisini vermiş hazır... Dayısının çokluk "Buldukça bunamak" dediği bu olmalıydı. "Senin erin o kaytan bıyıklı gibi bi kaç dene ider postal!"

Öz ablası gibi sevdiği Hatçe, Zeytinburnu'ndaki gecekondusunda bir gün, "Disene ki avrat uruspu?" demişti.

Kulaklığı yerine koydu. Eli kulaklıkta, aklında kırmızı dudaklı hanımı. Hanım sanki karşısındaydı da, Hatçe Ablasının, "Disene ki avrat uruspu?" dediğini duymuş, "Orospu senin o Hatçe Ablan!" demişti. Kaşları kara kara, kalın kalın çatıldı, "Yoo, Hatçe Ablama uruspu diyemezsin hanım. Hatçe Ablam

gibi var mı? Eteğini beline sokup herifini önüne katıp, sırt sırta vermiyeydiler, Zeytinburnu'ndaki o gecekonduyu kura mı bilirlerdi? Hatça Ablama uruspuluk sürsen bulaşmaz. Hatça Ablam akıllı avrattır, terli tertipli. Onun döktüğü şehriyeyi, kestiği erişte, makarnayı kim kesebilir? Lakin eri, Rıza Ağam... Rıza Ağam ne didiydi? Avradım gibi yok dediydi. Hatça olmasa benim iki yakam bir araya mı gelirdi? Doğru. Allah insana kocanın Rıza Ağam gibisini virmeli. Gençliğine genç değil a, avradının sözünden çıkmaz. Bir erkeğin bu huyu dünya malı değer. Allah bana da Rıza Ağam gibi bir..."

Yüzü birden nefretle buruştu. Aklına Gafur gelmişti. Beyin hal'deki dükkânının bekçisi Gafur. Hemen her gün takılır, asılır, benden iyisine mi varacan kız, derdi. İstemiyordu. Gafur'un ne anasının gözü olduğunu biliyor, güvenemiyordu. İçkicilik onda, karıya kıza dolanmak onda. Semt bakkalının yirmilik, kız yüzlü çırağıyla çoğu akşamları kafaları çekip ağaçlardan evlerin yatak odalarını gözetlediklerini Pervin'den duymuştu. Pervin deyince... Yüzü güneşli bir su gibi yumuşadı. Neler anlatıyordu beyefendiye, küçük beylere dair aboo. O kadar kapı dolaşmıştı, hiçbir kapıda beyin sarkıntılık ettiğini hatırlamaz. Pervin, "Sen asık yüzlüsün şekerim!" demişti. Biliyordu, asık yüzlüydü evet, hem de ne asık yüzlü. Elin yabancı erkeklerine ne diye yüz vermeli? Hatça Ablası, "Kendine mukayet ol Ayşe" demişti. Demişti ne, her zaman, ne zaman Zeytinburnu'ndaki gecekondularına gitse, derdi: "Amman Ayşe kendine mukayet ol bacım! Şonnan şunnan zevklenmekten hayır gelmez. Vakti saati gelince Cenab-ı Allah kısmetini yoluna çıkarır. Marifet şonnan şunnan zevklenmek değil, eyi kötü yurt yuva sahabı olmak. Söz temsili biz... Ben olmasam, Rıza Ağa'nın iki yakası bir araya mı gelebilirdi?"

Kocaman elini telefonun üzerindeki kulaklıktan çekti. "Doğru" diye geçirdi. "Hatça Ablam olmasa... Hatçam gibi var mı? Ben de senin gibi... Senin gibi bir Rıza bulsam da, benim de yurdum yuvam olsa..."

İçini çekti. Zeytinburnu, gecekondular kalabalığı. Bir yaz akşamının devrilmiş güneş altındaki gecekondular kalabalığı geçti içinden. Basamaklarına kadar insan dolu trenin çığlık çığlığa gelişi. Ellerinde somunlar, sebze meyve dolu ya da birtakım paketlerle yuvalarına dönen yorgun erkekler. Böyle erkeklerden biri de kendinin erkeği olsa. Genç, yakışıklı değil, otuzluk, hatta otuzu da aşkın olabilir. Koltuğunda evinin somunları, elinde sebze dolu file, yorgun argın eve gelse. Ayşe gecekonduların daracık sokağında. Hatça Ablası gibi, koşsa, erkeğinin elinden somunlarla fileyi alsa. Sonra eve gelseler. Çocuklar... Bir kız iki oğlan. Hatça Ablasının çocukları gibi. Çeviriverseler babalarının çevresini. Her biri bir laf, bir gevezelikle güldürseler babalarını. O da fırsattan faydalanarak koşsa, gitse, bakraçla su, bir de leğeni getirse. Ayakkabılarını çıkarsa adamın. Kocaman kocaman ayaklar. Terden iyice şişmiş, yer yer pamuklamış. Rıza Ağası'nınkiler gibi leş gibi koksunlar isterse. Soğuk suya soksa onları. Kızarmış, pişmiş, pamuklamış ayakların leğendeki soğuk suda yan yana, uslu iki güvercin gibi yatışı. Yatsalar. Alsa onları avucuna, okşasa, öpse hatta. Hatça Ablası gibi. "Ne demiye iğrenecekmişim? Erkeğim benim. Erkeğimin yorgun ayakları. Koksun kız, ne var koktuğunda? Onların kokusu bana lavanta, kolonyadan daha burcu gelir!"

İçinde, içinin derinliklerinde devrilmiş güneşlerin yaz akşamlarında Hatça Ablalarla Rıza Ustaların sıcak tadı, mutfağa doğru yürüdü. Kapıda durdu. Mutfağın fayans musluğu altında sıcak sıcak tüten bulaşık suyu. Yemek düdüklü tencerede pişer, irili ufaklı tabaklarda yenirdi. İstediği kadar çok olsun, çabucak yıkanıverirdi. Bundan önceki evlerin bakır ya da çinko kaplarının ov ov çıkmayan zifiri nerde, buradaki tabakların sıcak suya sokuverince yağı eriyip akışı nerde!

Tam bulaşığa tekrar başlayacaktı ki, kafasından her şey silindi: Köşkün bahçe kapısında gene karşı yapıdaki işçilerden biri, elinde testi, sorup danışmadan, izin mizin almadan kapıyı açma-

ya çalışıyordu. Açtı. Girdi. Bahçenin kırmızı kum yolunda, babasının evinde gibi, musluğa gelmeye başladı.

Ayşe dehşetli bir öfkeyle ellerini sıcak sudan çekti, önündeki beyaz önlükte kurulayarak mutfaktan, salondan çıktı. Taş merdivenin başında durdu, sert sert, "Ne o?" dedi. "Ne o gene?"

Karşı yapının eli testili işçisi durdu:

"İznin olursa su dolduracam abla!"

"İznim olursaymış... Babanızın evi gibi açıp giriyor, dolduruyorsunuz. Kapıda durulur, hanımefendi izniniz olursa su dolduracam denir, izin verilirse girilir. Her bir şeyin bir yolu yordamı var. Ne biçim insanlarsınız siz? Bin kere söyledik..."

Kara kuru işçi, İflahsızın Küçükpazar'daki bekâr odasında yatıp kalkan gurbet kuşlarındandı. Divriğili. Bu aksi avrattan çekinen öteki işçiler bu sefer de bunu göndermişlerdi suya.

Geri döndü, çıkıp gidecekti, Ayşe, "Doldur haydi doldur," dedi. "Bir daha, hanımefendi izniniz var mı diye sor, izin al, öyle doldur!"

Adam anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı, boyun kırdı filan, sonra musluğa gitti. Tam açacaktı, Ayşe merdiveni koşarak indi:

"Elini sürme musluğa, dur!"

Zifirli ellerini önlüğüne tekrar sildikten sonra, "Getir testini," dedi.

Adam testiyi musluğun altına yerleştirdi. Ayşe musluğu çevirdi. Basınçlı berrak bir su, testiye bembeyaz köpükler içinde kuvvetle dolmaya başladı.

"Sağ ol bacı, su gibi aziz ol!"

Musluğu sonuna kadar açtı. Beyaz beyaz, köpüklü köpüklü fışkıran sular testiyi çabucak doldurdu. Musluk kapandı.

"Hadi bakalım."

"Sağ ol abla."

Adam su dolu testisini damlata damlata kırmızı kumlu yoldan geçip kapıya gidinceye kadar ardından baktı.

"Kapıyı eyice çek!"

Çekti, karşı yapının sıvasız kırmızı kiremit duvarları arasında kayboldu. Ayşe döndü, dönünce de komşu köşkün hizmetçisi Pervin'le karşılaştı:

"Ne o kız?"

Dolaştığı çeşitli kapılarda on yaşından beri Edirnekapı'daki mahallesinin bakkalı, manavı, palazlanmış mahalle çocukları tarafından mıncıklana mıncıklana büyümüş, sutyenle sarkmaktan kurtarılmış yüklü memeleri dizlerinin üstünde, küçük hanımdan iyi ettiği siyah poplin etekliğiyle usullacık gelmişti. Çok seviyordu bu kendini beğenmiş, görgüsüz kızı. En çok da Hatça Ablasına sözü getirip, onu göklere çıkardıktan sonra, günün birinde kendinin de öyle bir koca, öyle bir gecekondu, öyle çocuklara sahip olacağından iştahla bahsetmesini.

"Bakıyorum, işçilerle kırıştırıyorsun?"

Kalın, siyah kaşları öfkeyle çatıldı:

"Get kız get!"

Pervin kahkahalarla gülerek boynuna sarıldı:

"Niye be?"

"Ben sen miyim?"

"Ne var bende şekerim?"

"Önüne gelennen..."

Pervin, İstanbul kenar mahalle kızlarını hatırlatan bir baş hareketiyle alnındaki saçı geriye atarken:

"Canım sağ olsun."

Musluğa gitti, açtı. Fışkıran suyla hiç lüzum yokken yüzünü deli deli yıkayıp tekrar Ayşe'nin karşısına dikildi:

"Canım sağ olsun, canım sağ olsun... Hanım gelmedi mi hâlâ?"

"Gelmedi."

"Evde yalnızsın yani?"

"Yalnızım. Sen?"

"Ben de."

"Nirye gittiler?"

"Ne bileyim ben? İçerenköyü'ndeki ahbaplarına mı ne... Boş ver de bir şeyler getir yiyelim!"

Ayşe'nin aklından mutfaktaki büyük buzdolabı geçti. Beyin sebze hali'nde dükkânı olduğundan, hizmetkârı Gafur akşam gelirken fileler dolusu muz, portakal, elma armut getirirdi.

"Haydi yukarı çıkak!"

Taş merdiveni Ayşe ağır, uslu çıkarken, Pervin hoplaya, zıplaya deli deli çıkıyordu.

"Muz var mı muz?"

"Var."

"Elma?"

"Elma da var."

"Elma da getir muz da. Sana neler anlatacağım."

Gözüne hanımefendinin yatak odası ilişmişti. Kapı açıktı. Odanın dipteki pencerelerinin iyice kapatılmamış panjurlarından vuran güneş, serin loşluğu ışık ışık bölmüştü. Ayşe meyve getirmek üzere mutfağa giderken, Pervin yatak odasının kapısına geldi, durdu. Sarı pirinç demirlerinde panjurlardan çizgi çizgi vuran güneşin yansıdığı süslü karyola karmakarışıktı. Pembe ipek yüzlü yorgan, deve tüyü, tiftik battaniye yere sarkıyordu: Pervin bunları gördü, aldırmadı. Onu tuvalet masasıyla ayna, masa üzerindeki çeşitli, pahalı rujlar, kalemler, irili ufaklı kolonya, esans şişeleri ilgilendirmişti. Her şey bir Beyoğlu parfümerisinin vitrini kadar bol ve çeşitliydi. Ne iyiydi Ayşe'nin hanımı! Kendi hanımı, kuru bamya, yatak odasına kendinden habersiz kocasını bile sokmazdı.

Güldü. Adımını içeri attı. Döndü mutfaktan yana baktı. Ayşe buzdolabının açılı beyaz kapısı ardında kaybolmuştu.

Bej renkli, yürek biçimi möbleli aynanın karşısına geçti. Böyle bir tuvalet masası olsun isterdi ama, nerde? Babası kamyon altında kalıp ölmüştü. Annesi, o daha dokuz on yaşlarındayken birini sevip ortalardan silinmişti. İhtiyar teyzesiyse, "Ziyan zebil

olmasın" diye tutmuş zengin kapılardan birine evlatlık vermişti. "Ziyan zebil olmasın!" El kapısıydı bu. Yüzde yüzü değilse bile, yüzde yetmişi, sekseni bakmıyordu insanın gözünün yaşına. Ayşe, "Ben mi? Ben kendimi elledir miyim? Töbee. İnsan senin gibi kurtlu olmalı ki el adamına orasını burasını sıktırsın!" diyordu ama, belki de şurasını burasını sıkmaya heveslenen olmamasından. Pervin gibi daha on yaşındayken erkeklerin gözünü dolduran cinsten olsundu da görelim!

Böyle bir tuvalet masası, renk renk, boy boy, cins cins rujları, kalemleri, ojeleri olmayacaktı. Hanımının, kuru hanımınınkileri ancak, indirilmiş tül perdeler gerisinden hayal meyal görüyordu. Kadın kuru, kupkuru kollarıyla odasına kapanıp, tuvalet masasının böyle yürek biçimi değil, yuvarlak aynası karşısında saatlerce boyanırken, Pervin pencerenin tül perdesi ardından, içi yana yana seyretmişti.

Ayşe'nin hanımının iskemlesine oturdu. Öyle yakışıyordu ki! Beyefendi, ihtiyar kurt, kaç sefer "Pervin," demişti. "Pervinciğim, yavrum, bir tanem. Sen bir yanasın dünya bir yana!"

Sevildiğini biliyordu. Kırk beş, elli, hatta altmışlıkların nasıl tutulup, nasıl sevildiklerini yeni öğrenmiyordu ya! Ellerinden bir şey gelmese bile, sevmek, okşamak, dizlerine kapanıp genç bir mektepli gibi ağlamak, sadakat yeminleri ettirmek. Aldatıldıklarını anlayınca da çılgına dönüp varlarını yoklarını feda etmeye kalkmak, bütün bunlardan sonra da terk edileceklerine akılları yatınca, ne koparırlarsa kâr gibilerden, boynuz takmaya bile razı olmak...

Adamı baştan çıkarmıştı ya, yetmezdi bu. Çılgına çevirecek, İstanbul tarafında iki odalı, bir hollü, küçük, zarif bir apartman katı satın aldırtıp, olmazsa kirayla tutturup döşetmek, aydan aya da dolgunca bir parayla geçimini sağlama bağlatacaktı. Söz de vermişti dün akşam. Haftada iki, üç, o da öğleleri gelecek, birlikte yemek yiyecekler, yarım saat, bir saat yatacaklar, ondan sonra...

Ondan sonraki saatler kendisinin olacaktı. Bu saatlerde ne yapacağını şimdiden düşünmüyordu. Böyle bir tuvalet masası aldıracaktı pinpona. Böyle rujlar... Uzandı, kırmızının en koyusunu aldı. Dudaklarını şööööyle boyardı! Boyadığı dudaklarına sağdan, soldan baktı aynada. Tamam, olmuştu. Hem de kuru hanımının kansız dudaklarından çok, çok yakışmıştı boya. Beyefendi bu hâliyle görseydi!

Birden aynada Ayşe.

Elinde ruj, suç üstünde yakalanmışçasına döndü, bir kahkaha attı. Ayşe'nin yüzü asıktı, kalın siyah kaşları da çatık:

"Hanımefendinin ötesini berisini ellemek yok Pervin!"

Pervin elindeki ruj tüpünü masaya bıraktı:

"Yemedim ya şekerim..."

"Yi, yime. Evi bana emanet ettiği hâlde ben bile girmem içeri. Çık, kapıyı kapadacağım!"

Pervin, boyalı dudaklarını emerek, arsız arsız çıktı:

"Kapat bakalım. Hanımefendi hanımefendi... Ne kadar da çok seviyorsun hanımefendiyi? Bana muz ver!"

Ayşe, hanımının yatak odasının kapısını çekmiş, kilitlemişti. Muz isteyen arsız kıza içerleyerek mutfağa yürüdü. Pervin de ardında. Buzdolabının kapağını açtı. Kocaman bir hevenk, sapsarı, iri iri muzlar. Pervin en kocamanlarından birini kopardı:

"Ayşe!"

Bakmadan, "Hı?" dedi.

"Bu neye benziyor?"

Ayşe baktı, kalın siyah kaşları çatıldı hemen:

"Ben böyle şakaları sevmem Pervin!"

Dışarda gene telefon çalmasaydı, Pervin'in yuvasını adamakıllı yapacaktı. İsterse küssün, bir daha gelmesin, komşu köşklerin hizmetçileriyle onu çekiştirsin...

Kulaklığı aldı:

"Aloo... Benim hanımefendi. Geldi, telefon etti az önce. Sizi sordu. Bir bayan arkadaşı geldi, çarşıya gittiler dedim. Vallaha

bilmem. O işin üstesinden gelememiş herhal, sizi oraya istiyor. Yarın dedi, yarın sabah..."

7

Hanımefendi kulaklığı yerine öfkeyle koydu:

"Lanet!" diye söylendi. "Elinden bir iş gelmez..."

Beyoğlu ara sokaklarından birinin hemen hemen yalnız sanatçılara mahsus stil, bir hayli bohem içkili lokantalarından birindeydi. Lokanta sahibi kısa boylu, tıknaz adam, oturmakta olduğu kasası başından sordu:

"Kim?"

"Kim olacak, bizim aptal!"

Lokanta sahibi yabancı olmadığı için, bilhassa kadın müşterilerinin birçok yanını bilirdi:

"Sahi, Ankara'ya gitti demiştiniz. Ne oldu o taahhüt işi?"

"Ne olacak şekerim? Elinden iş gelmiyor ki. Bir haftadır Ankara'da boy gösteriyor. Şimdi de beni istiyor oraya!"

Lokanta sahibinin ne karşılık vereceğini beklemeden, daracık belli kavuniçi elbisesi içindeki dolgun kalçalarını kıvıra kıvıra Şair Erol'un az önce birlikte oturdukları masasına gitti. Hep o sinirli hâliyle, kolu yere sarkmış kahverengi lütrden dökarını aldı, iskemleye yeniden koydu.

Erol merakla, "Kim?" dedi.

Oturdu:

"Kim olur?"

"Ankara'dan mı telefon ediyor?"

"Bari hayırlı bir haber için olsa..."

"Koparamamış mı?"

"Nerde şekerim? Zaten biliyordum elinden iş gelmeyeceğini. Yarın sabah acele hareket etsin demiş!"

Şair Erol'un inceltilmiş sarı bıyığından hırslı bir huzursuzluk geçti. Sevdiği, sevdiğinden çok da bilmem kaç Fransa'sı sanat âşığı milyoner madamlarından birine benzetip bol bol faydalandığı kadını üç gün, beş gün, bir haftacık bile olsa elden kaçıracak olmanın sıkıntısı içinde, gözlerini lokanta duvarlarındaki figüratif, daha çok da non-figüratiflerle soyutlanmış renk renk boyalarda gezdiriyordu. Sonra tavandaki lambaya kaldırdı. Lokantanın alçak masaları üzerindeki ampuller de dahil, bütün lambalar al, yeşil, mavilerle kamufle edildiği için, içerisi bir rüya âleminin egzotik havasına bürünmüştü.

Elindeki çatalı tabağına sinirli sinirli vururken, birden sordu:

"Uzun lafın kısası. Ne yapacaksın?"

Ellerini yanlara açtı:

"Bilmiyorum."

"Gidersen çok kalır mısın?"

"Onu da bilmiyorum ki!"

"Gitmesen olmaz mı?"

Kadehine rakı koydu, sulandırdı, kaldırdı. Şair Erol da kendininkini aldı, tokuşturup içtiler. O sıra yanlarına gelen garsona, "Bir pancar turşusu al," dedi.

Erol burnunu sağ elinin şahadetparmağıyla silerek:

"Bana da beyin ama, garnisi bol olsun!"

Ta dipteki kalabalık masalardan birinde aniden bir kahkaha patladı. Erol gülerek baktı o yana. Kocaman bıyığı, ablak beyaz yüzüyle tatlı bir ressam. Göz göze geldiler kim bilir kaçıncı sefer. Tanışıyorlardı. Dalgalı siyah saçlarıyla ressam anasının gözü, uzaktan kadeh kaldırdı:

"1800'den sonraki bütün Fransız madamlarının şerefine!"

Yanı başında oturan kupkuru denemeci, "Bonkör madamların!" diye düzeltince Şair Erol kıpkırmızı kesildi:

"İt!"

Yeni bir kahkaha ve sonra inceli kalınlı kahkahalar. Erol da gülüyordu. Başka zaman olsa hanımefendi niçin güldüğünü, ne

demek istendiğini, "1800'den sonraki bonkör Fransız madamları" sözüyle neyi, kimi kastettiklerini sormaz, ama hemencik bir şişe rakı yollardı garsonla.

Bilek saatine baktıktan sonra, "Jujulara da gidemeyeceğiz," dedi.

Erol'un aklı gitti:

"Nasıl olur? Söz verdik. Çok ayıp..."

Genç kadın bir an sıkıntıyla düşündü, sonra kalktı:

"Ben telefon edeyim, yarın için uçak biletimi alsınlar!"

Kalçalarını kıvıra kıvıra telefona giderken ardından bakan öbür masadakilerde alaylı, şakacı, matrak bir sessizlik oldu. Bakıyorlardı kadına, yiyecek gibi. Bu Erol da amma boktan adamdı. Ulan karıyı tekeline almakta ne mana vardı yani?

Kocaman bıyıklı, "Gelsenize bizim masaya," dedi.

Erol:

"Anlamadım."

"Bizim masaya gelin diyorum..."

"Masamızdan memnunuz kardeşim!"

Bir anlık sessizlik. Genç kadının sesi telefondan taştı:

"Sen misin Gafur? Bana yarın sabah için hemen bir uçak bileti al!"

Bıyıklı ressam, Erol'a sordu:

"Gafur kim Gafur?"

Karşı masanın alaycı, matrak bakışından rahatsız olarak, "Sana ne?" dedi.

"Kürt mü, Kürt mü?"

"Ne bileyim ben?"

"Gafur ha? Vay anam vay. Herif yeniçeri gibidir ha... Hanımın nesi oluyor?"

Birisi ayıp bir laf kaçırdı. Sarhoş Erol'un öfkesi birden taşarak, masadaki bardağı kaptı, fırlattı. Yana çektiler başlarını. Bardak duvarın renkli soyutlarında parçalandı.

Bıyıklı ressam, "Çüş be!" dedi.

Erol deliye döndü bu sefer:

"Bana mı söylüyorsun?"

"Sana söylüyorum ulan, hıyar!"

Yeni bir bardak. Karşıdan bir başka bardakla karşılık. Sonra masalardan kalkılış, yumruk yumruğa geliş. Bereket lokanta sahibiyle garsonlara. Gözler dönmüş, ağızlar küfür kusan makineler gibi açılmıştı. Hanımefendi koşarak geldi:

"Erol, hişt Erol, Erolcuğum... Ah ne ayıp ne ayıp!"

Dökarını iskemleden aldı, garsonların kapıya götürdükleri Erol'un ardından koştu. Erol dışarı çıkmıştı. Hanımefendi hesabı çabucak verdi. Çıktı ardından. Lokanta kaldırımına yanaşık Opel'in yanında saçlarını tarıyordu.

"Ne oldu birdenbire Erol?"

Tarağını pantolonunun arka cebine soktu:

"Bırak..."

"Peki ama, sebep ne?"

"Bırak dedim ya."

"İyi ya. Gir arabaya..."

Genç kadın dökarını omuzuna almıştı. Direksiyona geçti. Erol da yanına oturdu, Opel ağır ağır Tepebaşı'na indi. Güneş devrilmiş, serin bir ikindi başlamıştı. Genç kadın üzerinde pek de durmak niyetinde değildi. Şu durup dururken Ankara'ya uçmak canını sıkmıştı. Eski kocası zamanında hemen hemen bütün macerası Ankara'da geçmişti. Dile orada düşmüş, orada elden ele dolaşmıştı. Eski, hayli mahrumluk içindeki yaşayışını Ankara bilirdi. Şimdiki hâlini yadırgayan Ankara'ya hiç gitmese aramazdı.

Tepebaşı'ndan Perapalas yanındaki aralıktan, caddeye indi, sağa kıvrıldı, tekrar Tepebaşı'ndan, Aynalıçeşme, İngiliz Sarayı'nın ardından Tarlabaşı, sonra Taksim.

"Sarıyer'e açılalım mı?"

Erol hâlâ sinirli:

"Sorma bana Allah aşkına!"

"Dönüşte Levent'ten Jujulara gideriz."

Ayazpaşa'dan Dolmabahçe'ye hızla indi. Sonra hafifçe dalgalı Boğaz'ı sağına alarak Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme yoluyla Sarıyer'e uzandı.

Akşam Jujuların kalabalık salonunda bir köşeye çekildiler. Erol'un canı hâlâ sıkkındı ama aldırmıyordu. Salon çok kalabalıktı. Edebiyat, resim, heykel, mimari, müzik kollarının yalnız İstanbul değil, Türkiye'de tanınmış en belli başlı kişileri, kalın çerçeveli tablolarla gerçekten zevkle seçilip yayılmış kilimlerin renk renk nakışları üzerinde kümeler hâlinde tartışıyor, konuşuyorlardı.

Kümeler arasında yalnız sanatçılar değil, daha çok da CHP'nin kurt politikacıları, solculuklarıyla tanınmış politikacılar, bütün bunları ağırlamaya çalışan Juju ve kocası.

Erol bu gece şiir üzerine tartışan meslektaşlarıyla bile ilgilenmiyordu. Başka günlerde olsa, şiirin "Ş"sini duyunca bütün antenlerini gererek koşar, çağımız şiirinin ilkelerini savunurdu.

Kalın bir ses, "Hayır monşer," dedi. "6-7 Eylül'ü bırak. Kapat o sayfayı!"

İnce bir ses sordu:

"Neden?"

"Nedeni var mı birader, düpedüz vahşet, vandalizm de ondan!"

"İyi ama birader, bu vahşeti, bu vandalizmi neden örtelim?"

"Milli ayıbımız da ondan."

"Bana ne?"

"Sen bu milletin ferdi değil misin?"

"Ne çıkar bundan? Benim için bu milletin, şu milletin ferdi olmak değil, insanlığın yüz karası olup olmamak önemli. Neron, Hitler ne kadar yüzümü kızartırsa, sizin Menderes'iniz de..."

"Yoo, sizin deme. Neden benim oluyormuş?"

"Neden olmuyormuş?"

"Ben CHP'liyim azizim..."

"..."
"..."
Hanımefendi Erol'un kolunu tuttu:
"Kim şu pipolu?"
Erol sertçe baktı.
"Kenefin biri..."
"Neci?"
"Avukat."
"Yazıhanesini biliyor musun?"
"Yahu sen de polis hafiyesi misin nesin? Ne bileyim nerde?"
Erol'u bırakıp kalktı, yanlarına gitti usullacık. Yeni görüyordu bu adamı. Gözlüklü, orta boylu, geniş omuzlu...
"Kıbrıs mitingleri, arkasından 6-7 Eylül. Bu, acz içindeki idarenin, eski tabirle nevmidane savletlerinden başka şey değildir. Hükümet iflas hâlindedir. Ekonomik sosyal şartların zaruri neticesi olan çöküşten kurtulmak için..."
Juju, Erol'un yanındaki kadına "Zağar" diyordu. Birden gözüne ilişerek, yanındakilere onu işaret etti:
"Bakın bakın, Zağar nasıl koku sezdi gene!"
Kadınlı erkekli kalabalıktan birçoğu tanıyordu onu. Hatta vaktiyle Ankara'da öğretmenlik yapmış olan sarışın bir bayan, "Macerasını biliyor musunuz?" diye sordu.
Juju onları orada bırakıp, gözlüklü avukatın yanına geldi:
"Gene mi politika? Ah Yarabbi... A, sen de mi şekerim?"
Kabzımal Müteahhit'in karısının koluna girdi. Maksadı kadını oradan uzaklaştırmaktı. Ankara'dan bu yana macerasını yüzde yüz bilmese bile, sanatçılarla, sanatçı topluluklarında niçin dolaştığını bilirdi. Ne için dolaşırsa dolaşsın ama, gözlüklü avukat gibi beynelmilelcileri onun salonundan rapor etmesi işine gelmezdi. Korku filan değildi. Karı koca keyifleri, zevklerince yaşayıp sonra da geçip gideceklerdi. Salonlarında herhangi bir tevkifin yapılması, sonra da şahitlik için mahkemelere gidip gelmek hoş değildi.

Kadını az evvel ayrıldığı topluluğun yanına çekip götürdü, onlara toptan takdim etti:

"Geleceğin milyoner, belki de milyarderlerinden Hüseyin Beyefendi'nin eşleri!"

Çaktırmadan göz kırptı ama, beriki her şeyi anlayacak kadar zekiydi. Alaya alındığını anlamış olmanın utancına düşerken, kendini toplayarak, soğuk bir espri savurdu:

"Milyarder mi? Affedersiniz efendim, trilyoner diyecekti..."

Kimse gülmedi. Hatta içlerinde dudak bükenler bile oldu.

Sarışın öğretmen, "Hanımefendi," dedi. "Ankara'dan beri bir hayli kilo almışsınız..."

Ankara, gene Ankara, ah bu Ankara!

"Ankara'dan mı tanışıyoruz efendim?"

"O şerefe bendeniz erememiştim ama, sizi gayet iyi tanıyorum."

"Rica ederim. Asıl o şerefe bendeniz ermek isterdim."

"Ankara'dayken beyiniz..."

"Rica ederim, bırakın şu aptal adamı!"

"Niçin? Ayrıldınız mı?"

"O zaman, fikirlerinden dolayı terk etmiştim..."

"Kendisi başka anlatıyor ama?"

Kızdı:

"Anlatabilir, siz de inanmakta serbestsiniz şekerim."

"Ben sizin şekeriniz miyim?"

"Söz gelişi."

"Tuhaf."

"Daha tuhafi nedir bilir misiniz?"

"Öğretirseniz faydalanmış olurum!"

"Resmen tanımadığınız bir insan hakkında..."

"Bildiklerimi söylemek mi?"

"Hakkımda çok şey biliyorsunuz demek?"

"Epeyce."

"Bense sizin hakkınızda hiçbir şey bilmiyorum."

"Bundan daha tabii ne olabilir?"

"Niçin?"

"Şöhretler böyledir: Bilinirler, bilmek zorunda değillerdir!"

Juju bu sefer sarışın öğretmenin koluna girerek yaklaşan kavgadan kaçırmak için, "Gel seni kiminle tanıştıracağım bak," dedi.

Uzaklaştılar. Kabzımal Müteahhit'in karısı arkalarından hırslı hırslı bakıyordu. Sonra hırsını filan belli ettiğine pişman olarak, gülmeye çalışarak tanış bir dost arandı, buldu:

"Ne tuhaf insanlar var değil mi?"

"Çok," dedi ufak tefek bir kadın.

"Sanki onunla aramızda gelmiş geçmiş var. Şu gözlüklü beyi tanıyor musunuz?"

Ufak tefek kadından başkaları da baktılar.

Ufak tefek kadın:

"Siz tanımıyor musunuz?"

"Yoo."

İsmini, politik mezhebini bir çırpıda anlatıverdi.

"Beni onunla tanıştırır mısınız?"

"Gel!"

Birlikte gittiler. Adam sönen piposunu tutuşturuyordu:

"Buyurun hanımefendi!"

Ufak tefek kadın onu bir kenara çekerek, "Sizi bakın kiminle tanıştıracağım," dedi.

Pipolu adam gözlüğünün üstünden genç kadına baktı, güldü:

"Hanımefendiyle galiba. Ah ah ne saadet!.."

Kabzımal Müteahhit'in karısı kırıttı:

"Hangimiz için acaba?"

Adam:

"Elbette benim için..."

"Rica ederim."

Ufak tefek kadın şaka yaptı:

"Sizin felsefi mesleğinizle bağdaşmasalar da..."

"Nasıl yani?"

"Eşi müteahhittir!"

Gözlüklü adam güldü:

"Ne beis var? Eşleri müteahhit olur da, kendileri... Hangi partiyi tutuyorsunuz hanımefendi?"

Güldü:

"Hiçbir partiyi."

"Niçin?"

"Hiçbirine itimat etmiyorum da ondan!"

"Bravo."

Juju gene kadının oraya gittiğini görmüş, koşarak gelmişti:

"Haydi çocuklar sofrayaaa!"

Müteahhit kabzımalın karısını kolundan yemek odasına doğru çekti, sonra bir kenarda hâlâ düşünmekte olan Erol'un yanına gitti:

"İspinoz, gene ne düşünüyorsun? Vezin mi, kafiye mi? Hooş, siz yenilerin bunlarla alakanız yoktur yaa..."

Erol başını kaldırdı:

"Alaka değil, ilgi!" dedi.

Juju isteksizce gülerek gözlüklü avukatın yanına geldi:

"Az önce tanıştığın kadınla çok dikkatli konuş!" dedi.

Gözlüklü adam, "Neden?" dedi.

Kulağına eğildi, bir şeyler fısıldadı. Beriki kendinden emin, adeta neşeli bir memnunlukla doğruldu:

"Yaa, güzeeel."

"Bilmem artık güzel mi, çirkin mi?.."

"Canım beni rapor edeceği kimseler benim hakkımda bilmediklerini ondan öğrenecek değiller ya!"

"Bilmem dedim şekerim. Benden söylemesi!"

Gözlüklü adam birden samimileşerek Juju'nun koluna girdi:

"Şu az önce şurada oturan çocuk nesi oluyor?"

"Şair Erol mu? Hiiç, jigolosu..."

"Jigolo besleyecek kadar yaşlı değil ki!"

"Canım maksadı sanat muhitlerine girmek. Senin anlayacağın, Şair Erol bu maksadı için mükemmel bir yem!"

Gözlüklü adamı bırakıp salonun şurası burasında takılıp kalmış hâlâ kim bilir hangi politik ya da edebi çekişme üzerindekilere toptan seslendi:

"Çocuklar hepinize son ihtar: Sofraya!"

Bekledi, sonra hemen hepsini önüne katarak yemek odasındaki geniş, uzun masaya getirip yerlerine oturttu. Küçük tabaklarda doğranmış pastırma, sucuk, salamdan, leblebi, badem, fındık fıstığa, daha iri tabaklarda balık yumurtası dilimleri, siyah havyar, salamura zeytin, beyazpeynire, fevkalade zarif porselen kâselerde bol bol kıvırcık salata, turşuya, düz tabaklarda pembe pembe kızarmış küçük böreklere kadar çeşitli mezelerle yüklüydü masa. Salondaki gibi gene hemencik gruplar meydana gelmiş, sanat, edebiyat, politika çekişmeleri başlamıştı. Rakı, şarap, bira istendiği gibi, dilendiği kadar içiliyor, kafalar dumanlandıkça tartışmaların özü ve biçimi Kabzımal Müteahhit'in karısının istediği biçimde sere serpe bir hâl alıyordu. Sanatçılarla, onların soyut, somut, öz, biçim, yeni, eski tartışmalarıyla ilgilenmiyordu. Onun derdi, az önce salonda tanıştırıldığı gözlüklü adamdaydı. Yarın Ankara'ya gideceğine göre, Haliç kıyılarındaki CHP'li muhtardan başka dişe dokunur havadisler de götürmeliydi. Bu havadisler yüksek makamlar için enteresan olmayabilir, işlerine yaramayabilirdi. Bütün mesele, yakın ve büyük dostluklarını kazandığı üst makamların belli politik tutumları çerçevesi içinde onlara yararlı olmakta olduğu inancını vermekti. "Görüyorsunuz ya, her ne kadar Ankara'da değil, İstanbul'da sizden, size yakınlardan uzakta yaşıyorsam da, gene de sizin direktifleriniz içinde, size faydalı olmaya çalışıyorum. Beni çevrenizden attınız. Size yakınlardan çok daha faydalı oluyorum size. Onlar, alevinizin ışığında parlayarak

dönen pervaneler. Gün gelir ışığınızdan uzaklaşırlarsa dönüp yüzünüze bile bakmazlar. Bense, işte, görüyorsunuz... Işığınızdan çok uzaklardayım ama gene de size bağlıyım!"

Yemekten hayli geç kalkmaları gerekti. Biraz daha gecikseler araba vapurunu kaçırabilirlerdi.

"Efendim, toptan Allahaısmarladık, iyi geceler, iyi eğlenceler!"

Şair Erol da "Çağımız şiirinin ilkeleri"yle "Eski şiirin etkinliği" üzerindeki tartışmayı yarıda bırakıp kalkmıştı. Sinirliydi. Bu eski şiirin alışkanlıklarına sıkı sıkıya bağlı eskileri, artık eskimiş alışkanlıklarından nasıl kurtarmalıydı? Efendim anlamıyorlardı, anlamıyorlar!..

Ankara'dan tanış sarışın öğretmenin başını nefretle çevirişini görmezlikten gelen kabzımal müteahhit karısı, pipolu gözlüklü adama usullacık sokuldu, fısıldadı:

"Sizinle daha uzun, daha derin konuşmak isterdim!"

"Hayhaay hanımefendi. Bir kartımı takdim edeyim isterseniz..."

"Çok memnun olurum."

"Yazıhane Karaköy'de. Ankara dönüşü bekleyeceğim!"

Kartı aldı, masaya yeniden veda edip Erol'la birlikle çıktılar. Bir an ortada şüpheli bir duraklama oldu. Sanki salon kapısının açılıp kapanması beklendi. Kapı açılıp kapandıktan sonra sihir bozuldu adeta.

Sarışın öğretmen, "Sırnaşık," dedi gözlüklü adama bakarak.

Gözlüklü adam dehşetli bir rahatlık içinde, bembeyaz ellerinde çatal bıçak, önündeki salam yuvarlağını ortadan ikiye kesti, hep o dehşetli rahatlık içinde çatalıyla ikiye katlayıp ağzına attı. Sarışın öğretmenin ona bakarak az önceki kadın için "Sırnaşık" deyişini duymuş, tahmin ettiği gibi, gözlerini kaldırınca da sarışın öğretmenin kendisine bakmakta olduğunu görmüştü. Bu tahmin ve tahminindeki isabetten memnun, çatalıyla bıçağını tabağa bırakıp iskemlesinde doğruldu, sonra

da gözleri sarışın öğretmende, iskemlesinin arkalığına yaslanarak, "Evet," dedi. "Sırnaşık... Bunlar, dünyanın her tarafında böyledirler. Bal alacak çiçeği bildiklerini sanırlar. Halbuki iş, sanılarının tamamıyla dışında cereyan eder."

Sol elinin başparmağıyla gözlüğünü şöyle bir düzeltti.

"Zavallılar!.."

Juju hep o harbi, şakacı hâliyle:

"Niye zavallı oluyormuş? Yarın atlayıp Ankara'ya gidecek, kocasının başaramadığı taahhüt işini koparıp gelecek!"

Sarışın öğretmen hınçla ekledi:

"Buna emniyet edip, ehemmiyet verenlerin akıllarına turp sıkayım."

"Neden?" dedi gözlüklü adam.

"Efendim, Ankara'dan tanırım kendisini. Tabii o da beni tanır ama, tanımamazlıktan geliyor. CHP devrinde az cevizler kırmadıydı. O zaman da CHP aleyhindekileri gerekenlere rapor ederdi. Ne oldu? 1950'de CHP'nin seçimi feci şekilde kaybetmesini önleyebildi mi?"

Gözlüklü adam çatalıyla bıçağını gülerek alırken, gene, her zamanki gibi kendinden emin, tabağındaki salam yuvarlağının geri kalmış öteki yarısını çatalına takabilmek için bıçağıyla yardım ediyor, bunu çatala gerçekten takmak için değil de, oyun oynar ya da ifade etmeye hazırlandığı fikirlerini toparlamakta faydalı olacakmış gibi, düşüncelerinin ifadesi gibi kullanıyordu. Nihayet konuştu:

"Önleyemedi, önleyemezdi de. Toplumun temelindeki zıtlıklar bu ve bunun gibi nice nice hanımefendi, beyefendilerin çabalarına zerrece önem vermez ki!"

Sözlerini biraz çapraşık, iyi ifade edilmemiş bularak, dudaklarını yaladı yaladı, sonra yeni baştan, "Yani demek istiyorum ki," dedi, "altyapıdaki birikmeler, günün birinde adamakıllı ağır basar, bir sıçramayla yeni bir keyfiyete geçer. Dün bu kanun gereğince CHP yuvarlanmıştı, bugün sıra DP'de."

Juju'nun pek öyle aşırı konuşkan olmayan kalın, kumral bıyıklı kocası gözlerini önündeki tabaktan kaldırmaksızın, bir parça da alayla, "Sonra?" dedi.

Gözlüklü adam meslektaşına sinirli bir gülüşle baktı:

"Sonra da daha sonrakilerde. Ta ki..."

Simsiyah saçları, yüzünün sert, keskin çizgileriyle sinirli bir egzistansiyalist,* "Bugüne bakalım bugüne beyler!" dedi. "Haydi şerefe!"

Kadehler coşkunlukla kalktı. Yalnız gözlüklü adam ciddiydi, kadehini de kaldırmamış, önündeki tabağa aldığı yeni bir salam yuvarlağını tam ortasından kesmeye çalışıyordu. İstese kesebilirdi, istemiyor, oyalanıyor, İstanbul'un büyük gazetelerinden birinde yabancı dillerden çeviriler yaptığı, sanat, edebiyat, müzik, oyun eleştirmeleri yazan bu adamla kim bilir kaçıncı tartışmaya girişip girişmemekteki faydayı düşünüyordu.

Salam yuvarlağını ortadan kesti.

Bu ve bunun gibi, öğrenimini Batı'da yapmış, Batı'nın belli başlı dillerini bilen bu imansız aydınlarla tartışmanın hiçbir faydasına inanmıyordu. Yalnız o değil, şu masadaki kadınlı erkekli topluluktaki hiç kimsenin böyle bir tartışmayı candan dinleyip faydalanmaya heves edeceklerine de inanmıyordu. Yarın, gelecek için tırnaklarını bile feda etmeyen, yaşadıkları günlerin rakısı, şarabı, kahkahasına bağlı insanlardı bunlar. Üstelik iyiyi kötüden ayırt ederler, her şeyi bilirlerdi de. Her şeyi yalnız anadillerinden değil, Batı'nın büyük dillerinden izlerler, dünyaya Türkiye açısından ama Batı gözüyle bakarlar da, olması gerekene sadece bakarlardı.

Egzistansiyalist, çevirmekte olduğu yeni bir Fransız romanının yazarından söz açmıştı. Romandı roman! Günümüzün bunalan insanını hayata, bugünü yaşamaya çağıran, buram buram yaşama sevinci dolu yepyeni bir roman!

---

* Varoluşçu.

Birbirine yakın, kara, ışıl ışıl gözleri kurnazlık dolu:

"Bana ne yarından, gelecek iyi günlerden? Ben bugüne bakarım. Birtakım solcu yobazlar gibi yarın, yarının başkaları için vaat edilen mutluluğu..."

Gözlüklü adam elindeki çatalla bıçağı sinirli sinirli bıraktı, iskemlesinin arkalığına sırtını dayayarak:

"Solculuk neden yobazlık oluyormuş?"

Egzistansiyalistin birbirine çok yakın kara gözlerindeki yaşama sevinci uçtu birden, yerine dehşetli bir kinin sinirliliği gelip oturdu:

"Nedir ya?"

"Sen solculuğu bilir misin?"

"En az senin kadar!"

"Hangi edisyonlardan okudun?"

"Tuhaf."

"Neden?"

"Mektep çocuğu gibi sana, senin sorularına cevap mı vereceğim? Aslında buna hiç mecburiyetim yok!"

Gözlüklü adam acı acı güldü:

"Başbakan gibi konuşuyorsun. Doğru, senin, senin gibilerin ne insanlara, ne de insanların bilimine ihtiyaçları yoktur. Tıpkı tıpkı Başbakanınız gibi!"

"Benim Başbakanım filan yok. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Senin Marks'ın, Engels'in de, Marksizmin de bana vızgelir!"

"Sen de bütün bu saydıklarına, anlamadan saydıklarına, vızgelirsin!"

Dizindeki beyaz peçetesiyle ağzını hafifçe silip kalktı. Juju yerinden fırladı:

"Nereye kuzum? Ne oluyorsun?"

Bilek saatine baktı:

"Saat on ikiye geliyor."

Kabzımal Müteahhit'in karısının bileğindeki zarif saatte de zamanın on ikiye yaklaştığını gösteriyordu ki, Erol, "Kaç?" dedi.

"On ikiye geliyor."

"Beni şurada indir!"

Küçük Opel, Altıyol ağzını hızla geçip, sağdaki kapalı durağın önünde durdu.

Erol indi:

"Haydi bay bay."

"Bay bay şekerim. Ben dönünceye kadar yaramazlık etme!"

"Çabuk dön."

"Mümkün olduğu kadar çabuk, bilmiyor musun?"

"Ve..."

"Ve?"

"Sen de yaramazlık etme!"

"Aa... daha neler!"

Şair Erol kalın bilekli elini kaldırıp hızla uzaklaştı.

Opel ve o baş başaydılar. Yalnız kalınca sarhoşluğunu anladı. Başı dönüyordu. Ne diye bu kadar içmişti sanki? Hem yarın erkenden kalkıp İstanbul'a inecek, havaalanına gidecek...

Opel zarif, pırıl pırıl bir davranışla bomboş caddede kaydı. Cadde gerçekten de bomboştu ama, arada hızla gelip geçiveren bir taksi ya da hususi, bu bomboşluğu yırtıveriyordu.

Köşke geldi, durdu. Karşı yapıda ışık ve bağlama sesi. Gecenin bu saatinde. Arabadan indi. Yapıya gitti usul usul, henüz kırmızı tuğlalardan rasgele duvarlar hâlindeki yarım yapının aydınlık içerisine baktı: Kumar vardı gene. Gözü birden Gafur'a ilişti. Dizlerinin üzerine oturmuştu, hırslıydı. Zarları kapıyor, sallayıp sallayıp attıktan sonra yumruğunu göğsüne vuruyordu.

Ona neydi Gafur'un kumarından? Arabasının yanına geldi, kornaya kısa kısa, kesik kesik bastı. Çok geçmeden köşkün alt kattaki odasında ışık yandı. Gafur da yapıdan koşarak geldi:

"Hoş geldiniz hanımefendi!"

Sertçe:

"Hoş bulduk ama, ne yapıyorsun sen orada?"

"Ben mi? Heç. Uşaklar zar oynuyorlar, ben de uyumayım diye sizi bekledim."

"Arabayı garaja sok!"

"Başüstüne."

"Sonra, nedir bu çalgı gece vakti?"

"Dirim hanımefendi, kesdirrim..."

"Derim de şuna. Dirim de ne oluyor?"

"Derim."

Hanımefendi zarif ayakkabılarıyla kırmızı kumları ezerek köşk merdivenine yürürken, Gafur da Opel'in yanına geldi, girdi direksiyona, arabayı garaja sokup karşı yapıya tekrardan gitti. Semt bakkalının çırağı bir zarda yutulmuş, bir kenarda bağlama çalmaya çalışan Hamal Veli'nin yanına çekilmişti.

Gafur kapıda durdu:

"Veli kardaş," dedi.

Bir zamanlar Yemiş'te aynı yerde çalıştıkları, hemşerisi İflahsızın Memed'e arka oldu diye araları açılan, ama şimdi İflahsızın Memed'in ne mal olduğunu anlayan, ondan nefret eden Veli, Gafur'a tatlılıkla bakarken bağlamayı kucağından indirdi:

"Buyur."

"Hanım diyor ki, gece vakti bağlama çalmayı bıraksınlar diyor..."

Veli elindeki tezhanayı bağlamanın telleri arasına sokup ayağa kalktı:

"Aha bıraktım..."

Gafur memnun, içeri girdi. Ayakta durdu.

"Dimek Memed okuma yazma belliyor?"

Hamal Veli üç gündür bu yapıda çalışıyordu. Bağlamayı boynundaki kınnabından duvardaki çiviye astı:

"Ne dimezsin kardaş? Bi çalışıyor ki!"

"Çalışsın, bellesin de kâtip olsun bakalım. Hadi ısmarladık!"

Kumar hızla sürüp gidiyordu. Yapıdan çıktı. Dışarda yıldız dolu gök, göğün altında bir türkü, yumuşak bir türkü gibi uzanan İstanbul!

Görmedi. Köşkün oymalı demir kapısından girdi, kapıyı kapadı. Az önce hanımının yüksek topuklu zarif ayakkabılarıyla gıcırdayan incecik kırmızı kumlu yoldan taş merdivene geldi, ağır ağır çıktı. Hanımın aydınlık perdelerinden sofaya ışık dökülüyordu. Ayaklarının uçlarına basa basa, kedi sessizliğiyle merdivene gitti, hep o aynı kedi sessizliğiyle merdiveni indi. Hizmetçi Ayşe'nin penceresinde de ışık vardı. Durdu, kapısını itti. Ardından sürgülüydü. Vurdu.

Ayşe'nin sesi:

"Kim o?"

"Benim!"

Erkeği hatırlatan, kalın bir ses:

"Ne var? Gece vakti ne istiyon?"

"Niye yatmadın?"

"Senin üstüne vazife değel!"

Gülerek odasının yolunu tuttu. Tuttu ya Ayşe değildi derdi zoru. Memed'di, İflahsızın Memed! Veli'nin anlattığına göre oğlan alfabe almış, defter kalem almış, silgi almış... Yarın okuma, ardından da yazma belledi mi...

Odasının kapısını ayağıyla itip girdi, kapıyı kapadı. Elektriği açtı, sonra serili yatağına sırtüstü uzanıp düşünceli düşünceli bir sigara yaktı.

...Okuma yazma belledi mi, tamam. Köye vardı mı, Gafur Ağasının okuma yazma bilmediğinden söz açacak, kabzımalım diye fort attığını sokuşturacaktı. "Nirden geldi bu pis oğlan şuraya! Lakin suç onda değel, bende. Ne demiye eşşeğin aklına karpuz kabuğu düşürdüm de mektup saldıydım? Akıl işte. Lakin okuma yazma bellemesi..."

Sigarasından üst üste duman alıyor, ağız dolusu dumanları aydınlık tavana bırakıyordu.

8

Kuvvetli güneşin altında İstanbul tozdan duman dumandı.

Sağdaki yıkık yapıların aralarından Haliç'in kirli denizi mavi mavi görünüyorsa da, İflahsızın Memed'in gördüğü yoktu. İçleri nasırlı, kocaman elleriyle sımsıkı kavradığı kazmasını önündeki duvara vargücüyle kaldırıp indiriyor, kazmanın kalkıp inişlerinde duvar bir parça daha bozulup dağılıyordu. Ne inip kalkan kazmanın, ne de inip kalkan kazma darbeleriyle bozulup dağılan duvarın farkındaydı. Aklında, aklının içinde alfabesi. Yeni yeni bellemeye başladığı heceleri boyuna tekrarlıyordu:

"Be e bee, Be o boo. Be i bii..."

Kan tere batmıştı. Sıcak suda haşlanmışa benzeyen yüzünden kirli bir ter sızıyor, o bunun da farkına varmıyordu:

"Ce e cee, Ce i cii, Ce a caa..."

Belleyecekti okuma yazmayı, mümkünü yok. Belleyecek, kendi el yazısıyla babasına mektup salacaktı. Ah o gün bir gelse de babasına oturup uzun uzun yazsa. Babası amma da sevinirdi ha!

"Ka i kii, Ka a kaa, Ka o koo..."

Elinde mektüp, koşa koşa kahveye varır, millete mektubu gösterir, "Oğlumdan mektüp geldi!" derdi. "Bakın, kendi el yazısı. Nasıl? Babasının oğlu muymuş, değil miymiş? Hani o mıhtar? Bir de gönderme, İstanbul'da ziyan olur dediydi. Nirde? Niye olmadı? Benim oğlum o. Ben oğlumu bilmem mi?"

Akları tozdan pembe pembe gözleriyle güldü kendi kendine. Evvel Allah'ın izniyle kara çıkarmayacaktı yüzünü babasının. Okuma yazmayı da belleyecek, duvar örmesini de. Okuma yazma bellemesi şu mavi pantolonlu Kastamonulunun sayesinde. O gece arka cebinden alfabesini çıkarıp yastığının altına koymasaydı...

Kazmasına dayanıp soluk aldı.

Kastamonulu alfabesini arka cebinden çıkarıp yastığının altına koyarken Memed görmüş, sormuştu:

"O ne ki, Kastamonulu?"

Kastamonulu, güler yüzlü oğlan:

"Heç demişti. Alfabe!"

"Ver bakim."

Uzatmıştı:

"Okuman yazman var mı?"

Utana utana:

"Yok."

"Niye bellemiyon?"

"Kendi kendime belleyemem ki!"

"Ben belledirim sana istersen..."

Elindeki alfabenin yapraklarındaki kara kara harflerden gözlerini Kastamonuluya kaldırmışlı sevinçle:

"Essah mı?"

"Tabi essah."

"Demek ben bu okuma yazmayı belleyebilirim?"

"Çalışırsan bellersin."

"Mektüp yazabilir miyim?"

"Yazabilirsin."

"Kaça belledecen?"

Kastamonulunun kaşları çatılmıştı:

"Ayıp ettin Sivaslı... Her şey parayla mı?"

İflahsızın Memed pençe pençe kızarıveren ablak yüzüyle sevinçten kırılarak boynuna sarılmıştı Kastamonulunun:

"Kurban olurum sana Kastamonulu, itin olurum kardaş. Sen bana okumayı yazmayı bellet, ondan sonra öl dediğin yerde ölürüm senin!"

Hemen o gece başlamışlardı derse.

Avuçlarına tükürdü, tükrüklü avuçlarını birbirine sürdü, sonra gene sımsıkı sarılıp kazmanın sapına, başladı. Kazma taptaze bir güçle köhne duvara indikçe duvardan parçalar dökülüyor, teri az daha artıyordu. Bunun da farkında değildi. Demek babasının dediği gibi, "Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar

konuşa konuşa"ydı. İlk zamanlar bu Kastamonuluyu gözü hiç tutmamıştı. Beyaz dikişli mavi pantolonu, kolları kısacık sarı fanila gömleği, gülüverince sarı sarı parlayan teneke dişi... Gafur Ağası olsa bu dişe "Altın" der çıkardı. Kaşları çatıldı. "Fort atardı ipne. Kabzımal dükkânına benim dediği gibi. Kastamonulu ya? Oğlana dişini sordum, teneke, dedi, okuması yazması olduğu hâlde övünmedi. Gafur'un okuması yazması olsa töbe belletmez. Para alır. Almasa bile belletmez. Hasut. Lakin Kastamonulu... Ulan eferim kardaş. Elime kalem tuttur, babama mektüp yazdır bana, eh. Ben de insansam..."

Temelini durmamacasına kazmaladığı duvarın kocaman bir parçası gürültüyle yıkılınca ortalık harç, kireç tozundan görünmez oldu. Terli saçları, eli yüzü toz içinde kaldı. Nasırlı avucunu yüzünden geçirdi, yapış yapış olmuştu. Sonra yıkılan duvarın tozu güneşli gökyüzüne doğru dağılınca kazmasına yeniden yapıştı.

Kastamonulunun iyi oğlan olduğunu babası bir bakışta anlar mıydı acep? "Cık" yaptı. "Nirden anlayacak? Sen elli olsan gene anlayamazsın. Babam değil ya, babamın emmisi olsa anlardı. Canım bırak şimdi babamı, emmimi... Okuma yazma belledikten sonra köye salacağım mektübe bak sen asıl. Kastamonulununki gibi bir de dolmakalem alırım, mektübü dolmakalemle yazarım. Yüz yirmi beşe veriyorlarmış. Cebe takacak yeri de var. Sarı. Oh. Bir gün de köye vardım mı bizim uşaklar şaş ha şaş ederler!"

Buldozerle delme makinelerinin kulakları sağır eden gürültüsü yüklü sıcak, toz toz havayı duymuyordu. Babasına saldığı mektuptu önemli olan. "Baba, babacığım, bak, ben senin oğlun, Memmed. Okuma yazma belledim. Duvarcılık da belledim. Al kardaşlarımı gel. Burda duvarcılık üstüne çok iş var. İstanbul'u sen bilmezsin. Bilme. Ben varım, Kastamonulu var. Korkma gel. Sen de çalışırsın, ben de. Sırt sırta verdik mi kazancımız iki kat olur. İstanbul'da tomafil var, tramba var. Sen

trambayı nirden bilecen? Tramba bir tren. Trambanın yolu tıpkı tıpkısına treninki. Bi gidiyor ki. Sen İstanbul'u bi görsen yangına kalırsın Allahıma. İstanbul gibi var mı?"

Kazmasına dayanıp doğruldu.

Arkasında bir ses:

"Ne o Suvazlı, yoruldun mu?"

Döndü: İşçi çavuşu. İşe ilk girdiği gün tokat atmıştı ya, şimdi iyiydi arası. Candan çalışıyordu, görüyordu herif candan çalıştığını, seviyor, candan çalışmayanlara Sivaslıyı örnek gösteriyordu. Hem iyi çalıştığını Bekir Usta'ya demese gündeliği nasıl artardı?

"Belim ağrıdı çavuşum."

Çavuş uzun boylu, geniş omuzlu bir adam, elleri, yüzü güneşten iyice yanmış, kaşları, kirpikleri toz içinde, yaklaştı:

"Şehir işleri böyle... Pişeceksin, sen de pişeceksin bir gün. Lakin dediğimi unutma: Sen sen ol, kara amelelikten kurtul oğlum. Gençsin, güçlüsün. Baban madem duvar ustasıymış, sana da belleteydi!"

"Ben kendim belliyemem mi?"

"Ustasız belleyemezsin. Dur bakalım, gün gelirse o da olur inşallah. Ben göz kulak olurum. İnşaatlarda duvarcı ustaları ahbaplarım var. Birinin yanına katarım seni..."

Düdüğünü öttürerek hızla uzaklaşmakta olan işçi çavuşunun ardından şüpheli şüpheli baktı. İşçi çavuşu ta karşılarda dalga geçen işçilerin yanına gidiyordu. Gidiyordu ya, ne demeye arka oluyordu Memed'e? Onu ahbabı duvarcı ustalarından birinin yanına salıp duvarcı ustası yapınca eline ne geçecekti?

Kazmasının sapına sıkı sıkı sarıldı, başladı.

Yoksa Hacı Emmi gibi avanta mı isteyecekti?.. "İstesin!" diye geçirdi. "Veririm. Ustalığı kaptım mı, ondan sonra da kimse avanta isteyemez ya!"

Okuma yazma belliyor, duvar ustası oluyor. Babasıyla kardeşlerini getirtiyor. Geliyorlar. Haydarpaşa'da karşılıyor

onları. Sonra vapura götürüp bindiriyor. Kardeşlerinin dili tutulmuş gibi. Bakışıyorlar. Kocaman kocaman açılmış gözleriyle. Hele "Ayı!" desinler. "Ayılara hele ayılara!"

Bir tatil günü Kastamonuluyla Sirkeci'den geçiyorlardı. Kravatlılar, "Ayılara hele ayılara!" diye takılmışlardı da Kastamonulu durmuş, öyle laflar söylemişti ki, kravatlılar susakalmışlardı. Kastamonulu gibi yoktu. Bilgiliydi de oğlan. Kravatlılara efendi gibi karşılık vermiş, yıldırmıştı. Kitap okuyordu da ondan. Kitap okumak gibi var mıydı? Adam kitap okudukça bilgisi artıyor, bilgisi arttıkça kitap okuyası geliyor diyordu Kastamonulu. Şu okumayı bir bellerse o da Kastamonulu gibi. Babasıyla kardaşlarına hele, "Ayılara hele ayılara!" desinler. Kastamonulu nasıl? Belleyecek, hem de belleyecek okuma yazmayı!

Kazmasına dayanıp doğrulduğu bir sıra havaya baktı. Bir uçak gidiyordu. İstanbul'un toz duman göklerinin mavilikleri rinde gri bir uğultu hâlindeydi. Bir Vaykant. Ankara'ya uçuyor, Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın hanımını götürüyordu.

Yorgunluktan bitik hâldeydi genç kadın. Akşam köşke hayli geç dönmüş, sonra da uykuya geçebilmek için iki Belloid hapı almıştı. Uykuya geçtiği sıra saat ikiye geliyordu. Şu aptal adam bir haftadır Bakanlıklar'da boy gezdireceğine şu işi koparsaydı da, hiç sevmediği, ürktüğü Ankara'ya kadar onu yormasaydı!

Akşam, Jujulardaki sarı öğretmeni hatırladı. İyi ki kadınla uzun uzun tartışmaya girişmemişti. Girişebilirdi belki de. Juju olmasa hâliyle girişeceklerdi. Kadının ters ters, aksi aksi laflarına, imalı laflarına susacak mıydı? İlk kocasının zamanını açacaktı çok çok. Açsın. Ne olmuş? İhtiyar, ukala, sarsak kocasına boynuz boynuz üstüne taktırmıştı, evet. Canı sağ olsundu, elbette taktırırdı. Koca olsaydı da zapt etseydi karısını. Yalnız, şu sarı öğretmen... Sahi, ne diye akıl etmemişti hangi okulda öğretmenlik yaptığını? İstanbul'a dönüşte inşallah. Juju'dan öğrenirdi. Pis, kokmuş karı. Ankara'dan beri kilo almışmış.

Derdin dibi. Sana ne? Mesele o değil, "Beni kıskandı. Adam ol da sen de mevki tut, para sahibi ol. Beş kuruşluk bir öğretmensin. Jujuların salonu sana göre mi? Neydi o sırtındaki poplin lacivert? Ben sana gösteririm. Dur, sahi bende de hiç akıl kalmadı. Bunu bizim Zerrin mutlaka tanır. Uçaktan iner inmez hemen Zerrin'lere gider, hem bu kadın hakkında bilgi alırım, hem de birkaç saat dinlenirim."

Düşündüğü gibi, uçaktan indi, eski hovardalık yıllarının can ciğer arkadaşı Zerrin'lere gidecekti ki, kocası:

"Karıcığım hoş geldin!"

Tepesi attı:

"Bir hafta, koca bir hafta boy gezdirdin de bir işi koparamadın, öyle mi?"

Bozuk şiveli diliyle birtakım mazeretler, sağa sola tükrük saçarak bir şeyler anlatmaya çalışmalar...

"Yeter yeter," dedi. "Elimi yüzümü tükrükle yıkadın. Bana bak, ben şimdi doğru Zerrin'lere gidiyorum. Öğleden sonra Bakanlıklar'da beni bekle!"

"İyi ama karıcığım..."

"Eeeh, yorgunluktan imanım gevriyor zaten... Taksi!"

Siyah, pırıl pırıl bir Kadillak'tı taksi. Kibar bir şoför.

Arabaya girdi:

"Bahçelievler!"

İstanbul'un Levent'ine pek benzeyen Bahçelievler'in zarif duvarlarından taşmış ağaç, yaprak kalabalığı yeşilindeki rahat sessizlik arasından geçerek verilen adresin bahçe kapısı önünde duran Kadillak taksi, yorgun ama gene de iştah verici müşterisini bırakıp, efendi bir sinirlilikle çekti gitti.

Yeşil bir karanlık içindeki bahçe, güneşte adeta terlemiş mermer basamaklar, mavi boyalı camekânlı kapı, bir kenara kıvrılıp kalmış tembel kırmızı su hortumu, şu bu, sanki derin bir uyku içindeydiler. Hanımefendi bütün bunları uyandırmak istemezmişçesine, yılan derisi zarif ayakkabılarının uçlarına basa-

rak merdivenleri çıktı. Zile bastı. Zil sesi derinlerde yankılar yaptı. Neden sonra kapı açıldı:

"Oooo... Sen haa???"

Genç kadın kahkahalar içinde Zerrinciğinin boynuna sarıldı:

"Hiç beklemiyordun değil mi?"

"Nerden bekleyim şekerim? Şeytanın aklına gelir mi?"

Ankara'nın öğleye doğru güneşi altında tembel tembel uyuklayan kırmızı kiremitli damlar, ağaç kalabalıkları, mermer merdivenler filan kadınların çığlıklarıyla uyanmışlardı. Can sıkıntısıyla ters ters bakıyorlardı sanki. Ama eski dostların umurunda bile değildi bu. Camekânlı kapı dışarının uykulu öfkesine kapandı. İçerisi koyu gölgeli, serindi. Adı gibi altın sarısı saçları bigudilerle toplanmış başı, bembeyaz gerdanı, usul boyu, kalın ama zarif kolları... Salonun bahçeye açılan penceresine memnunlukla gitti, yeşil pancuru itti. Salona nemli ormanların serin yeşili doldu bir anda sanki.

"Ee şekerim, anlat bakalım şimdi!"

Aralarındaki zarif sigara iskemlesinin üzerinde Amerikan Cool paketleri. Zerrin Hanım'a Amerikalı dostları bol bol getiriyorlardı ama kullanmıyordu ki. Amerikalı dostlar deyince... Şu Amerikan erkeklerinin gerçekten eşi yoktu dünyada. Kadınlarına gelince... Aman canım, onlara neydi kadınlarından? Soğuk, ukala bakışlı, bilhassa bir Anadolulu mutaassıp kasaba kadını kadar tutucuydular.

"Benim Tomson'um yetiyor bana şekerim..."

"Evli mi?"

"Yok canım."

"Ya?"

"Dur bak, bir dakika!"

Yüksek topuklu, zarif beyaz terlikleri üzerinde bir tüy hafifliğiyle odalardan birine girdi. İçerde çekmeceler çekilip itildikten, bir yerlerde kâğıtlar çabuk çabuk karıştırıldıktan sonra, gittiği gibi geldi:

"Bak!"

Zarif gümüş çerçevesi içinden gözlerinin akıyla bakan, kalın dudaklı bir zenci erdi.

Kabzımal Müteahhit'in hanımı, "Aaa..." dedi.

Onu şaşırtan, sevgilinin zenci olması değil, Zerrin'in bu yeni sevgilisinden haberli olmamasıydı.

"Geçen ay tanıştık daha şekerim."

Göz kırptı:

"Nasıl?"

"Bütün zenciler gibi."

"Pratts ne oldu?"

"Ohoo..."

"Ya beyefendi?"

Güldü:

"Beyefendi Bakanlık peşinde. Başbakan'ın yanından ayrıldığı yok!"

"Olacak mı?"

"Çok kuvvetli bir ihtimalle evet. Bakanlıklar'da karşılaşmışlar, bizimki de bilmem ne işi için gitmiş. Görmüş, iltifat etmiş bizimkine, hatta çakmağıyla sigarasını yakmasına müsaade etmiş. Samuş diyor ki, 6-7 Eylül'den beri adama fena yükleniyorlar diyor. O bilir. Malum ya?"

"Aa, tabii."

"Muhalefet de zaten yangına körükle gidiyor. Bizimki yanından hiç ayrılmıyor. Ona kalırsa, muhalefet filan bir darbede yıkılması şart engeller. Başbakan bana yetki versin diyor, bir hafta içinde memleketi dikensiz gül bahçesine çevireyim diyor. Ben de dedim ki, ayol dedim. Başbakan'a söyle de sana yetki değil, başka şey versin, evini dikensiz gül bahçesine çevir, dedim."

"Ne dedi?"

"Hiç. Keleş keleş güldü."

Keleş keleş sözü kendi kocasını hatırlatmıştı Kabzımal Müteahhit'in karısına:

"Bizim keleş'i sormuyorsun ya?"

Zerrin Hanım saçlarını elleriyle düzeltti. Hiç lüzum yoktu oysa buna:

"A sahi. Kocaman ayakları küçüldü mü?"

"Yok canım, yegâne meziyeti. Tam tersi, gittikçe büyüyor?"

Açık pencereden içeri vuran orman nemliliğinde patlayan kahkahalar.

"Bir haftadır Ankara'da. Bir taahhüt işi vardı. Bizim eski göz ağrısından bir kart aldım..."

"Şempanze'den mi?"

"Yazık şekerim, söyleme!"

"Aa..."

"Tabii."

"Niye?"

"Öğleden sonra işim düşecek de..."

Yeni bir kahkaha kalabalığı. Sonra güzel güzel konuşmaya devam ettiler: Zerrin biliyor, o, kendisine Zerrin gibi bir politikacı uyduramadı. Bütün derdi, şu koca ayaklı Kabzımal Müteahhit'i adam etmek. Fakat ne kadar güç iş bu biliyor mu? İnsanın bu dünyada kocaman ayaklardan başka meziyetleri de olmalı. Olmadı mı, olmuyor işte. Düşünüyor, yarın milyoner hatta milyarder oldu, milletvekili olup meclise girdi. Ne çıkacak? Oturup kalkmasını beceremeyen, iki lakırdı edemeyen biriyle mesela Başbakan'ın himayelerindeki bir baloya gittiler...

Ağlayacak kadar kederli bir sesle:

"Düşün şekerim, bütün sükse erkekler orada. O alaycı kadın, erkek gözlerinin bakışlarını düşün. Vallahi Zerrin, bu bakımdan çok bedbahtım, kardeşim!"

Yaşaran gözlerini avucuyla sildi.

Zerrin:

"Haklısın. Para, mal, mülk evet ama, doğrusu etrafın süksesini toplayamayan, hatta bulunduğu meclisin tek hâkimi oluveremeyen bir erkeğin kolunda..."

"Başbakan gibi."

"Yaa, evladım. Geçen geceki baloda gene bir yıldız gibi tekti, pırıl pırıldı! Hele bal renkli sarı saçları..."

Kabzımal Müteahhit'inki birden Juju'nun evinde rastladığı sarı saçlı öğretmeni hatırlayarak:

"Sarı saçları dedin de aklıma geldi. Şu hani dokuz yüz elliden önce cırcır bir öğretmen vardı, sarı saçlı, neydi adı onun?"

Zerrin tatlı ela gözleriyle dokuz yüz elliden öncenin Ankara'sını kafasından geçirmeye çalıştı. Evet, vardı böyle bir öğretmen. Sahi, cırcır karı derlerdi. Neydi adı? Leman mı? Lamia mı?

"Dur, bir dakika..."

Telefona gitti, numaraları çabuk çabuk çevirdi:

"Aloo, sen misin Fifi? Ben Zerrin şekerim. Fificiğim, sana bir şey soracağım. Dokuz yüz elliden önce hani bir cırcır öğretmen vardı. Herkes DP'li olmuştu da keçi gibi inat edip durmuştu. Ha ha, tamam. Hay yaşa Fifi. Lemia değil mi? Tamam. Koca ayaklının karısı bizde de..."

Bir kahkaha. Kabzımal Müteahhit'inki telefona koştu:

"Merhaba Fifi. Beni tanıdın mı? Ayakları mı dedin? Gittikçe büyüyor kardeş. Değişelim şekerim. Hem de temelli. Vallahi ha. Nasıl yontayım. Bir insanın kendisinde olmalı. Kimi? Lemia'yı mı? İstanbul'da, Juju'nun evinde rastlaştık. Tanımazlıktan geldim ama, kâfir karı. Etmez olur mu? Bilmez misin, gevezeyi? Aklınca Reşat'tan söz açacak. Onun bildiği bir Reşat. Ya ya... Feyzi'den, Murat'tan, Nermi'den ne haber değil mi? Aptal işte. Evet, tabii, tabii şekerim. Süksesi yok. Olsa neden dedikodu yapsın? Dedikoduya vakti olmaz ki. İstanbul'da hangi okulda öğretmen? Dil alışkanlığı şekerim. Doğru, haklısın. Mektep mektep. Affedersin dedim ya! Bugün, yarın icap ederse bir hafta da, ben kalırım ama, dışarlarda pek görünmek istemiyorum. Buraya gel, Zerrin'e. Haydi bay baaay!"

Telefonu kapattı:

"Ne şeker kızdır şu Fifi, değil mi?"

Zerrin'in yüzünden kıskançlığın hafif gölgesi geçti:

"İnsanlar hakkında çabuk hüküm verme!"

"Niçin? Bir şey mi geçti aranızda?"

"Yoo, değil. Ama aramızda kalacak..."

"A, tabii. Beni bilmez misin?"

"Tomson'u benden kıskanıyor!"

"Daha neler..."

"Vallahi."

"Koca Ankara'da Tomson mu yok şekerim?"

"Var ama, bilmiyor musun, beni bütün hayatınca kıskanmıştır. Ta lise, sonra üniversite boyunca. Lemia'nın mektep adresini yaz. Yahut daha iyisi, dur, ne yapalım biliyor musun?"

"Ne yapalım?"

"Öğleden sonra Bakanlıklar'a gideceksin, değil mi?"

"Bizimkine öyle söyledim."

"İyi. Git Maarif Vekili'ni doğrudan doğruya gör, ha?"

"O da olur ama..."

"Aması ne?"

"Beni hatırlar mı dersin?"

"Deli."

"Niçin?"

"Sen hatırlanmayacak kadın mısın?"

Heyecanla kalktı, Zerrinciğinin boynuna sarıldı.

"Şekerim benim. Ne iyisin sen!"

Gözleri gene dolmuştu. "Sen hatırlanmayacak kadın mısın!"ın içinde saklı iltifat bir kadın için, hele güzel bir kadın tarafından gelirse, iltifatların en büyüğü, hatta şahanesiydi.

Zerrin, arkadaşının kollarından kurtulup telefona gitti, numaraları çevirdi:

"Aloo. Ben Zerrin!"

Karşısındaki Maarif Vekili'nin "Özel Kalem" Müdürü'ydü. Çocuk Esirgeme Derneği'nin bir hafta önceki balosunda gene uzun uzun komplimanlar, aşk ilanları...

"...Beni şımartacaksınız, vallahi şımartacaksınız. Bilmem ki. Vallahi hiç vaktim yok. Mersi, çok mersi. Evet ama düşünmedim henüz. Söz veriyorum, düşüneceğim. Atlatmıyorum, vallahi atlatmıyorum. Yoo. Tomson'a laf yok. Ah şekerim ah, yüzünüzü siyaha boyamakla iş bitse... Bitmiyor maalesef. Hiç de bile. Neden? İnsafsızlık etmiyorum, vallahi etmiyorum. Dedim ya, düşünmem lazım. Bentler'e mi? Çıldırmışsınız siz. Neyse, şimdi bırakalım bunu. Şeyy, Maarif Vekili'ne bir ahbabım gelecek. Bayan. Pardon, hanım. Hiiişt... Kendinize gelin rica ederim. Yoo, sonra bakın külahları değişiriz. Not edin lütfen. Demek doğrudan doğruya sizi gelip görsün. Mersi."

Telefonu kapadı. Kabzımal Müteahhit'in karısı yanına gelmişti:

"Ne oldu?"

"Not etti. Öğleden sonra gittiğinde uğra."

Göz kırptı:

"Nasıl adam?"

Omuz silkti:

"Bilmem? Benim tipim değil. Sen belki beğenirsin..."

"Zayıf mı?"

"Adeta."

"Esmer? Beyaz? Kumral?"

"Bilmem. Hiç dikkat etmedim ama, kumral galiba. Şekerim iki kadeh içti mi bizim erkekler, cıvıyıveriyorlar. Bir de Amerikalıları düşün!"

Konuşarak yerlerine döndüler.

"Onlar cıvımıyorlar mı sanki?"

"Cıvıyorlar ama, onların cıvımaları bile Amerikanca. Ah canım Amerika!"

Gözlerini bir an nazla yumdu. Yumulu gözkapaklarının ardından Amerikan gök tırmalayanlarıyla masmavi Amerikan göğü geçti. Sonra muhteşem Valdorf Astorya Oteli'ni hatırladı. Kocasıyla birlikte bir öğle yemeği yemişlerdi bilmem kaç dolara.

Ne kocası, ne Valdorf Astorya'nın ihtişamı, ne de iki kişinin baş başa bir öğle yemeği için ödedikleri avuç dolusu para. Tam karşısına rastlayan masada, gri kostümü, kırmızı papyonuyla inadına siyah, kapkara bir zenci görmüştü. Uzun boy, geniş omuzlar, yuvalarında zekice parlayan, arzu dolu, baktığını yakan simsiyah gözler. Bu zenciyi hâlâ unutamadı.

Elini ağzına siper ederek bu kalın saplı kocaman mantar tekerinden söz açtı. Katıla katıla güldüler.

"Çok hınzırsın," dedi Kabzımal Müteahhit'inki.

"Neden tanışmadım diye hâlâ yanarım!"

"Ne olurdu Tomson'dan fazla?"

"Bilmem? Belki fazla bir şey olmazdı ama yanıyorum işte."

"Adam belki de basketbolcuydu... Ne dersin?"

"Mutlaka. Kocaman kocaman eller. İki metreye yakın boy. Ah şekerim, düşün, seni koltukaltlarından kuvvetle kavrayıp havaya kaldırıyor, düşün. Bir çocuk gibi oynuyor seninle..."

"Tomson nasıl?"

"Onun gibi değil tabii."

"Ne zaman, nerde buluşuyorsunuz?"

"Söylemeeem!"

"Neden?"

"Sır."

"Deli!"

"Öğleden sonra adamın yanına uğramayı unutma!"

"Beni yatır önce, sonra doyur, daha sonra da..."

"Anlaşıldı.. Gözlerin iyice ufaldı, senden hayır yok. Ama bana bak, o kocaman ayağı defet gitsin İstanbul'una. Oldu mu?"

"Olmayacak ne var nonoşum?"

Zerrin yatak odasının kapısını açtı:

"Buyursunlar muhterem prenses hazretleri!"

Katıla katıla güldükten sonra:

"Nedimelerime söyleyin, Tovzend gelince doğru buraya alsınlar!"

"Emredersiniz asaletli misis..."

Kapıyı çekti.

Kabzımal Müteahhit'in karısı çabucak soyunup Amerika dönüşü getirilen beyaz, zarif naylon mu, orlon mu, reyon mu ne örtülerin serinliğine kendini sırtüstü bıraktı ama, tuhaf, uykusu kaçıvermişti. "Eyvah!" diye düşündü, "Kâfir uyku kaçtı gene. Zerrin'in bir şeyleri yok mu acaba?"

Ufacık, tombul, bembeyaz ayaklarıyla yerdeki Amerikan tipi mavi kıvır kıvır halının üstüne atladı. Stil kitaplığın çekmecelerini, dolaplarını karıştırdı, buldu: Her zaman kullandığı Belloid şişesi. Su? Yoktu. Susuz filan attı ağzına, zorla yuttu. Sonra yatağa tekrardan girdi.

Uyandığı zaman saat iki buçuktu. Dehşetli bir rahatlık ve neşe içinde giyinip salona çıktı. Zerrin görünürlerde yoktu. Az sonra beyaz prostelalı, cıvıl cıvıl bir hizmetçi kız, son derece tatlı, hanımının DP kadınlar kolu toplantısına gittiğini bildirdi. Bir şeyler almak istiyorlarsa yemek odasına buyurmasını rica etti.

Genç kadın şöyle bir düşündü.. Karnı aç değilse de, bir şeyler yiyip iki kadeh de bir şeyler içse?

Hizmetçinin ittiği kapıdan yemek odasına girdi. Her şey tertemiz, pırıl pırıldı. Koca buzdolabı, Jujulardakinin ufağı, maundan yemek masası, pırıl pırıl havagazı, düdüklü tencereler... Buzdolabını açtı: Şişe şişe Coca Cola'ların yanı başında siyah, kahverengi şişeleri soğuktan terlemiş İskoç viskileri.

İnce, uzun kristal bardaklardan birini yarı yarıya doldurdu. Sodayla inceltti, hafif mezelerle içti. Bu arada Zerrin'i kıskanmadı değil. Kocası pek öyle moruk sayılmazdı ama, kadının ne ihtiyacı vardı nikâhlı kocaya? Ayrılmasa şimdi kendisi de tıpkı tıpkısına bu Zerrin gibi, kocasının bakan olmasını beklerdi pekâlâ. Çünkü adam birçok eski, koyu CHP'liler gibi "Maksat şu veya bu parti değil. Maksat, vatana hizmet!" ya da "Büyük Atamızın aziz ruhu DP'de, nabzının DP'de attığını duyuyo-

rum!" gibi düşünerek iktidar partisine geçmenin yolunu bulmuş, hatta Başbakan'ın değilse bile, Başbakan'a çok yakın çevrelerin sakalı altına girmişti.

Zerrin'in zarif evinden çıktığı sıra saat üçtü. Kafası tatlı tatlı dönüyordu. Şu İskoç içkisinin üstüne içki yoktu vesselam. Ne diye herkes bunu içmez de rakı, votka içerdi sanki?

"Taksi!"

Atladı:

"Bakanlıklar!"

Araba hâlâ kızgın bozkır güneşinin altındaki boş yollardan Bakanlıklar'ın yolunu tuttu. Kocası oradaydı. On ikiden beri karısını bekliyordu. Doğrucası şu adamın keleş keleş gülüşünü şu Ankara'da çekemezdi.

"Bana bak," dedi. "Bir haftadır buradasın da Zerrin'e neden uğramadın?"

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın gözlerinden tekme yemiş bir köpeğin lacivert korkusu geçti. Vakit bulamamıştı ki. Yoksa bilmiyor muydu? Karısı her zaman tembih ederdi, nasıl unuturdu sevgili karısının tembihini? Lakin aksilik işte, sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar Bakanlıklar'ın koridorlarında...

"Kâfi, kâfi. Zerrin beni bırakmıyor. Sen atla git İstanbul'a. Ben bu işi Zerrin'le Fifi vasıtasıyla hallederim. İkimizin birden buralarda sürünmemize lüzum yok!"

"Ne zaman gideyim?"

Bunalacak kadar hırslandı:

"Mümkünse hemen şimdi!"

Kocasını bırakıp Şempanze'nin odasına doğruldu.

Şempanze yerinde yoktu. Sağa baktı, sola baktı. Nihayet bir odacı.

Sordu:

"Nerde Bakan Bey?"

Elindeki sigarayı saklamaya çalışan odacı, karşısındakinin zarif, güzel, alımlı çalımlı hâlinden huylanarak, son derece kibar olmaya çalıştı:

"Başbakan Beyefendi'nin yanına gitti efendim!"

"Niçin? Ne var?"

Kadın, belki de mebustu? Kadın mebusların Başbakan'ın yanında sıradan erkek mebuslardan daha sözleri geçtiğini biliyordu. Hoş mebus olsa bilirdi, tanırdı. Bilip tanımadığına göre mebus değilse, gene de hatırlı biri ya da hatırlı birinin karısı olabilirdi.

Genç kadın huzursuzlukla çevresine bakındı, tekrar sordu:

"Başbakan Başbakanlık'ta değil mi?"

Odacı bir sır verir gibi:

"Sanayi Bakanı'nın yanına geldi, bakanları aceleden topladı!"

Evet, biliyordu, dinamik Başbakan'dı o. Çat burda, çat orada. "Atatürk'ten sonra en büyük Türk" yani!

Sanayi Bakanı'nın kapısında bir telaş, bir girip çıkma. Başbakan'ın geldiği her yerde aynı telaşın görüldüğünü biliyordu. Adam sanki ayaklı bir dinamo ya da tansiyonları yükseltiveren, elle tutulmaz bir ilaç özelliği taşıyordu da, o geldi mi tansiyonlar lüzumundan fazla yükseliyor, uğradığı yerde telaş artıyordu.

Sanayi Bakanı'nın odasına ellerinde dosyalarla girenler, çıkanlar. Dalmıştı. İnsan ne mebuslara, ne de bakanlara, Başbakan'a yakın olmalıydı. Başbakan'a yakın olsa, Şempanze'nin ardında ne diye dolaşsın? Hatta Bakanlıklar'da işi ne?

Başbakan'a yakın güzel kadınlar geçti aklından. Yüzü nefretle buruştu. Onlardan nesi eksikti? Hiç. Bütün mesele... Birden Şempanze! Gözlüğünün camında kımıldayan cıva ışıltılarıyla telaşlı, hemen hemen koşarak geldi, odasına girdi.

Genç kadın ondaki bu telaşa şaşmıştı. Demek bu ufak tefek, bu yumuk gözleriyle gerçekten bir şempanzeyi hatırlatan adam da telaşlanabilirdi? Vızgelirdi onun telaşı. Taşradan çekilip çekilip gelmiş şu taşralı işadamlarından biri miydi de sabırla bekleyecekti? Odacıya filan boş verip daldı odaya!

"Merhaba!"

Şempanze'nin arkası dönüktü. Ağır ceviz masasının üzerindeki evrakların arasından bir dosya arıyordu. Şu anda bu dosya çok lazımdı. Başbakan da hep böyle, en akla gelmeyecek, en nereye konulduğu hatırlanmayacak, en en zor bulunan şeyleri isterdi.

Sıkıntıyla döndü, baktı, gördü. Gene bu kadın!

"Merhaba şekerim," dedi.

Yaklaştı:

"Kartın işlemedi!"

"Neden?"

"Ne bileyim ben? Başkasını ver..."

"Hemen şimdi mi?"

"Hemen şimdi."

"Görüyorsun, Başbakan'ın yanındaydım!"

"Peki!"

"İki ayağımız gene bir pabuçta. Akşam gel bana, yemeği birlikte yiyelim. Hem de..."

"Hem de?"

"Hem de konuşuruz canım."

Şempanze'yi dosya telaşesi içinde bırakıp çıktı.

9

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz, uçaktan inip eve geldiği sıra güneş Eyüp sırtlarından devrilmiş, Fener Patrikhanesi, Sultanselim, daha soldaki Süleymaniye Camii batan güneşin kan kırmızısı üstüne kartpostal matlığıyla gelip oturmuştu.

Karısını seviyor muydu, sevmiyor muydu? Seviyordu herhalde ama, ondan ayrıldığı zamanlar dehşetli bir rahatlık, bir ferahlık duyduğu da saklanamayacak kadar açık seçikti. Karısını geceleri yatakta kollarının arasına alsa, ondan sonra bütün gün

görmese razıydı. Hatta kolalı yaka, kravat, İngiliz kupon kumaşından renk renk kostümler, Müteahhit Hüseyin Korkmaz'lık, karısıyla zaman zaman gittiği Şişli, Nişantaşı sosyetesi, bu sosyetenin süzek bayları bayanları da olmasa, eskisi gibi Kabzımal Hüseyin olsa; haldeki dükkânında, dükkân komşularının zaman zaman insanı gülmekten kıran şakalaşmalarına kendini bıraksa!

Hizmetçi Ayşe, köşkün taş merdiveninde karşıladı:

"Nirde hanım?"

Ayşe hep böyle, senli benli konuşurdu. Hanım olmadığı zamanlar yadırgamazdı da. Hanım olsa kızı hemen azarlayıverirdi: "Nirde denmez, nerde, de. Sonra, beyefendiyle bu türlü laubali konuşulmaz dememiş miydim sana ben? Hanımefendi nerde beyefendi, diye sor soracaksan!"

Cevapladı:

"Hanımı sattım kız, eyi ettim mi?"

"Aboo. O ne biçim laf?"

"Beğenmedin mi?"

"Beğenilir mi?"

Ayşe'ninki de candan bir karşılık değildi. Hanımı satsa, yerine Zeytinburnu'ndaki gibi dili diline, huyu huyuna benzeyen, allıksız, pudrasız birini getirse daha memnun olurdu. O zaman kaldır masaları, tabakları, ser sofra bezini yere, getir bulgur pilavı tenceresiyle turşu kabını, ooooh!

Hüseyin Korkmaz kocaman ayaklarıyla taş merdivenin başında durdu:

"Anşa be!"

"Hı?"

"Canım ne istiyor biliyon mu?"

Anladığı hâlde, anlamazlıktan geldi:

"Ne istiyor?"

"Hanım bugün yok, yarın yok. Belki de bir hafta yok. Köşkte biz bizeyiz. Bulgurumuz vardı, değil mi?"

Memnun, güldü:

"Olmaz mı?"

"Soğanı bol bir bulgur pilavı yap, bakkaldan bir kutuda turşu al. Hıı?"

"Kendi keyfin bilir bey!"

"Öyle yap bacı. Öyle yap da, bu gece, bu geceden sonra bir hafta memleketteki gibi yaşıyak!"

Birden anasının evi burnuna tütmüştü.

"Pilavı hemen yapayım mı?"

"Hemen yap bacı. Ben de şu gâvır cenderesinden kurtuluyum..."

Odasına, soyunmaya giderken, Ayşe de mutfağa geçti. O da şimdi bulmuştu havasını. Şu bey ne iyiydi! Ah hanım olmasa da hanımın yerinde Hatça Ablası gibi eke toka, kütür kütür bir kadın olsa, bulgur pilavları pişse, turşular, yumrukla kırılıp fırlayan cücüğü tuza banıla banıla yenilen soğanlar olsaydı. Eğri basma şöyle olur, doğru basma böyle olur. Bıkmış usanmıştı be. Neydi bu cendere gibi yaşamak? İstemiyordu. Milyonu olsa da köşkler satın alsa gene de istemezdi buzdolabını, çamaşır makinesini. Allah insana el, kol, tükenmez güç vermişti. Çamaşırı elle yıkamadıktan, sofra bezini yere serip anadan atadan alıştığın gibi karnını duyuramadıktan sonra... İnsanın içine sinmiyordu yediği be!

Havagazını yaktı, pilav tenceresini oturttu. Su kaynamayadursundu. Kocaman iki baş mosmor soğan aldı, halka halka doğradı. Bunları yaparken gözlerinin önünde hep Hatça Ablası. O da tıpkı böyle, soğanı ayakta doğrardı. Yaz kış, kolları dirseklerine kadar sıvalı, yalın ayaklarında nalın. İş yaparken yalnızsa, dilinde mutlaka Elmalı türküsü. Bu türküyü çok seviyordu herhalde. Sevmese her zaman her zaman söylemezdi. O da, farkında olmadan, mırıldanmaya başladı.

Ah Hatça Ablası gibi olabilse!

Zeytinburnu, gecekondular. Hatça Ablasıgilin gecekondusu gerilerdeydi. Sırtını trenin başını alıp gittiği yöne dönmüş, iki

odalı, bir salonlu. Salon dediyse hani sözün gelişi. Ufacık, duvarları sıvasız. Amma şu içinde yaşadığı köşk yok mu, Hüseyin Bey'in köşkü, vallaha da değişmez, billaha da. Neden? Çünkü Hatça Ablasıyla kocası, çocukları... İçini çekti. Çocuklar, ah çocuklar. Ne severdi çocukları. Bir evin gülü, çimeni, buzdolabı, radyosu, elektriğiydi çocuklar. Çocuğun olmamış da buzdolabın, çamaşır makinen, radyon olmuş kaç para?

Gözlerini mutfağın penceresinden karşı yapıya kaldırdı, işçiler ateş yakmışlardı. Alacakaranlığın içinde kara dumanla karışık turuncu bir alev göğe uzayıp gidiyordu. Yemek pişiriyorlardı herhalde. Lakin içlerinde adam yoktu. Bin kere söylediği hâlde gene de babalarının köşküymüş gibi, ellerinde kırmızı toprak testi, bahçeden içeri dalıveriyorlardı. Köşk babalarının malı değildi, dalamazlardı öyle rasgele. Kapıda durmalılar, beklemeliler, sonra da, "Abla, iznin olursa su dolduracağız!" demeliler. Eşek başı değildi. Koskoca bir köşkün hizmetine bakan bir hizmetçi. Amma gün gelecek, Hatça Ablası gibi...

Saygısız işçileri filan unuttu birden. Erkeği hatırlatan sert yüzü yumuşadı. Hatça Ablası gibi, tamı tamına. Tamı tamına ya, Hatça Ablasının kocası gibisini bulursa. Herif haza erkekti. Genç irisi, Osmanlı, tuttuğu yeri koparır... Güldü. Bu laf da Hatça Ablasının lafı. "Sen onun öyle sessiz durduğuna ne bakıyon? Onda bir pençeler var, abooo..."

Bir gün Hatça Ablasıgilde gece yatısına kalacaktı. Dağ taş çamaşır yıkamışlardı Hatça Ablasıyla. Şonun, şunun çamaşırı. Parasıyla. Hatça Ablasının kocası çalışıyor, kazanıyordu ya, Hatça Ablası bu, boş durur mu, evde çamaşır yıkıyor, dikiş dikiyordu. Singer dikiş makinesi de alacaklardı. Belki de başka marka. Taksitle. Singer'i taksitle verirlerse ne âlâ, vermezlerse başka. Alman makinesi mi, İtalyan makinesi mi? Burası lazım değil, çamaşırdan çıkmışlar, güneş de bugünkü gibi devrilip gitmişti. Yorgundular. Hatça Ablası yere oturmuş, dizlerini dikmişti. Trenlerse gelip gelip gidiyorlardı. Bu yorgunluğun

üstüne ne lazım demişti Hatça Ablası. Az önce beyefendinin sorması gibi. Şıp, anlamıştı:

"Pilav!"

"Ne pilavı?"

"Bulgur."

"Yanına ne ister?"

"Ayran!"

"Ne duruyoruk ya?"

İkisi iki yandan, biri soğanı doğramış, biri yoğurdu ezip ayran yapmış, bir gülme, bir türkü, bir mani... Trenlerse düt geliyor, düt gidiyordu. Bol soğanlı pilav tenceresi ateşten duman duman indiği sıra Hatça Ablasının eri de gelmesin mi? Sofra bezini bahçeye sermişler, çoluğu çocuğu toplamış, güle söyleye çal kaşık...

O gece İstanbul yerinden oynamıştı işte! İstanbul tarafında bir çığrışma, bir alev... Hatça Ablasının kocası, "Durun hele," demişti. "Ben gidip anlayayım!" Hatça Ablası üstüne titrer kocasının, bırakır mı hiç? Kapıya gerilmişti.

"Çekil yolumdan Hatça!"

"Çekilmem, gitmeyeceksin!"

"Hatça aksilik etme, gider, öğrenir, gelirim!"

"Beni tepele öyle git. Bırakmam seni. Bu çığrışmalar, bu alevler boşuna değil. Ben seni bırakmam!"

Sonraları pişman olmuştu Hatça Ablası. Meğer hükümetin emriyle millet gâvur mallarını yağma ediyormuş.

"Ah deli kafa!" demişti Hatça Ablası. "Gidenler sebeplenmiş fena mı? O top top kumaşlar, o altın bilezikler, deste deste paralar... Beyoğlu sokakları mala bulanmış. Çok değil, bizimki de birkaç altın burma, bir iki top patiska getirseydi fena mı olurdu?"

Ama Ayşe, Hatça Ablasının kocasını asıl başka günden tanır. 6-7 Eylül dedikleri günün gecesinden epeyce sonra, gene çamaşırdan çıkmışlar, bulgur pilavıyla ayranı el birliğiyle

hazırlamışlardı. O sıra Ayşe, su dökmeye mi gitmişti, bahçeden maydanoz toplamaya mı? Hatça Ablasının kocası gelmiş, eve girmiş. Ayşe'nin hiç haberi olmamıştı. Elinde bir avuç maydanoz, mutfağa hızla girecekken, gazocağının şöyle bir aydınlattığı mutfakta çekişen iki kişi. Şaşırmıştı. Hatça Ablasını yalnız bırakıp gitmişti bahçeye. Kimdi peki yanındaki? Geri çekilmiş, kapının ağzına sinerek kulak vermişti.

"Dur, doğru dur, kız geliverir şimdi!"

"Hatçam benim, yavrum!"

"Kız geliverir diyorum azgın it. Lan kız geliverir lan! Aboo. Allah canını almıya, deli!"

Anlamıştı, Hatça Ablasıyla kocası. Ayaklarının uçlarına basarak çekilip gitmişti bahçeye. Gecekondulara akşam inmişti. Pencerelerde lambalar yanmış. Öyle olduğu hâlde, bir yerlerde top oynayan çocukların sesleri.

Neden sonra mutfağa o değilden döndüğünde, gazocağının üstünde su dolu gaz tenekesini görmüş, sormamıştı da, Hatça Ablası, "Bizim herif işten pek kirli geldi. Anşa, kusura kalma. Yıkamazsam ekşi ekşi kokar!" demişti. Çocuklar toptan ter içinde gelmişler, pilavla ayrana saldırmışlar da neden sonra karı koca yıkanmadan dönmüşlerdi. Dönmüşlerdi ya, nesine gerekti onun da mı yıkandığını sormak? Bilmeyecek ne vardı? Yalnız en küçük oğlan, Murat sormuştu:

"Sen de mi yıkandın ana?"

Oğlana öyle sertçe bakmıştı ki...

Soğanı şöyle bir kavurduktan sonra iki tas bulgur, üstüne suyu doldurup tencerenin ağzını kapattı. Kaynayıncaya kadar beyin istediği turşuyu alıverip gelmeliydi. O pis bakkala da hiç gitmek istemiyordu canı. İhtiyar bakkal değil de çırağı. Gafur itinin içki, kumar arkadaşı. Turşu için kap lazım değildi. Kutu turşusu alacaktı nasıl olsa. Ekmek var mıydı? Dolaba gitti, baktı, vardı. Bakkalın yolunu tuttu.

Pencereden bey:

"Nirye gidiyon Anşa?"

Durdu:

"Bakkala."

"Niye?"

"Turşu istemedin mi? Turşu alacam!"

"İyi ya."

Hanımdan çok seviyordu beyi. Huyu huyuna, suyu suyuna benzerdi. Hiçbir şeyi olmasa, hanımın yokluğuna sevinmesi, o yokken bulgur pilavıyla turşuya can atması, dünya malı değerdi. O da seviyordu pilavla turşuyu. Ne zaman bulgur pilavının kokusunu alsa, aklına babasının, çokluk da anasının evi gelirdi. İkisini de tanıyamıyordu esasta ama, kim bilir, ona öyle mi geliyordu?

İnen akşamın içinde esmerleşen bahçenin kırmızı kumlu yolundan köşk kapısına ağır ağır geldi. Komşu köşklerin elektrikleri yanmıştı. Radyolar ajans haberlerini veriyorlardı.

Bakkalda kimsecikler yoktu o sıra. Kocaman, bembeyaz buzdolabı, raflarda sıra sıra, renk renk teneke kutularda yalancı dolmalar, tonbalıkları, konserveler, zeytinyağları, şişe şişe bira, rakı, votka, hatta İskoç viskileri, buzdolabının camekânında kaşar tekerleriyle kanat kanat pastırmalar, sucuk, salamlar, kavanozlarda siyah, yeşil zeytinler...

Kıpkırmızı kolları dirseklerine kadar sıvalı genç irisi çırak bile ortalarda görünmüyordu. Ustası eve, akşam yemeğine gitmişti. Buzdolabının arkasındaki tahta sandığın üzerine eğilmiş, az sonra gelecek arkadaşlarıyla ikişer kadeh atabilmek için çilingir sofrasını hazırlıyordu.

Dükkâna birinin girdiğini hissederek doğruldu:

"Vaay, Ayşe Abla. Buyur bakalım!"

Gafur itinin kumar, içki, hovardalık arkadaşı bu sarışın oğlanı da sevmezdi Gafur gibi. Gafur'a yakın, Gafur'la senlibenli hiç kimseyi sevmediği gibi.

Hemen kalın kalın yıkılan kaşlarıyla, "Bir kutu turşu vir!" dedi.

Çırak göz kırptı:
"Beyefendi rakı mı içecek?"
"Sana ne?"
"Hanım da Ankara'da nasıl olsa..."
"Angara'da olduğunda ne var?"
"Gafur diyor ki..."
"Ne diyor?"
"Haydi boş ver, laf benden çıkmasın!"
"Çıksın. Ne diyor?"
"Ne diyorsa diyor."
"Benim için mi?"
"Senin için, beyefendi için, hanımefendi için..."
Boğulacak gibi sinirlendi:
"Benim için ne diyor?"

Çırak raftan yuvarlak bir turşu kutusu aldı, uzattı. Yiyecek gibi bakıyordu kıza. Cinsel açlığından değil, alışkanlığından. Yoksa yakın köşklerin bir balonlu sakız, bir paket ciklet, küçük bir kutu çikolataya kendilerini öptüren hizmetçilerinden başka, Pervin gibi geceleri bahçeye çıkıp yakışıklı çırağın kollarına kendilerini atmaya fırsat kollayanların cömertliğiyle, iliklerine kadar toktu. Ne var ki, Ayşe bunlardan değildi. Balonlu sakız, ciklet, çikolata şöyle dursun, Gafur gibi desteyle para gösterenlere bile kalın kaşlarını siyah siyah yıkmış, hatta kafalarını yarmak için taş aranmıştı.

Geceler gecesi ne zaman kıza sataşmaya kalksa, ağzının payını alan Gafur, çırak yanında üstü kapalı övünmelerden geri kalmamış, şimdiye kadar hiç kimsenin el atamadığı, atsa bile ulaşamadığı bir kızı avucu içinde göstermekten erkeksi, hovardamsı bir üstünlükte bulunmak istemişti.

Çıraksa, Gafur'a bakarak daha genç, çok daha yakışıklı olmanın, yalnız hizmetçi kızlar değil, köşklerin kısacık etekli, tombul bacaklı kızlarının bile boş veremediği bir insan olduğu hâlde bu kızın boş verişine içerliyordu.

Elinde turşu kutusuyla sinirli sinirli dikilmekte olan Ayşe çekilip gideceğine, üsteleyince göz kırptı gene:

"Akşamları iyiymişsiniz!"

"Ne dimek o?"

"Ne demek ki var mı? Beyefendiyle hanımefendi odalarına çekildikten sonra..."

"E?.."

"Gafur'la..."

Deliye döndü birden:

"Ben Gafur'nan hı? Gafur mu didi?"

Kızın tepkisi öyle sert, öyle şiddetli oldu ki, çırak ürktü:

"Canım boş ver yahu..."

Turşu kutusunu buzdolabının üstüne bıraktı:

"Gafur mu didi diyorum sana!"

"Canım belki de şaka etmiştir..."

"Ben onun bildiği kızlardan mıyım da şaka ediyor? Beni ne demiye ağzına alıyor? Hı? Ne demiye? Birazdan gelecek değil mi? Ben onun babasının ağzına..."

Kutuyu hırsla aldı, dükkândan nefretle çıktı. Babasının ağzına sıçacaktı onun Gafur gibi. Demek akşamları yorgun argın gelip bunun için gidiyordu bakkala? Kim bilir neler diyordu ondan ötürü! Demese çırak ne diye açık etsin? "Beyefendiyle hanımefendi odalarına çekildikten sonra odama geliyor hı? Odama geliyor, kapıyı kapatıp, elektriği de söndürerek... Ulan ben Pervin miyim? Güldane miyim? Yoksa yaz günleri bakkala makkala külotsuz, gömleksiz gelen, güneş vurdu mu incecik entarisinden içi görünen Mari mi?"

Köşke alev alev geldi. Beyefendi beyaz gecelik entarisini giymiş, yere serili sofra bezinin kenarına bağdaş kurmuştu. Ayşe öyle hırslıydı ki, ne beyefendinin hanımın yokluğunda giydiği beyaz gecelik entarisini gördü, ne de yere serdiği sofra bezini. Ayşe olmadan geceliğini nasıl bulmuştu? Sofra bezini nasıl? Bey de, hanım da, gecelik, sofra bezi de vızgeliyordu. Demek Gafur,

bu Gafur, ahlaksız, namussuz, ırz düşmanı Gafur bakkalda çakkalda onun lafını ediyor, böyle böyle yapıyoruz diye onu dile düşürüyordu hı?

Elinde turşu kutusu, ağlayacak kadar hırslı, beye çıkıştı:

"Bana bak! Ya bu adamının terbiyesini vir, ya da vallaha billaha, kahpe dölüyüm ki, kafasını gözünü yararım!"

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz, genç kıza adeta korkuyla baktı:

"N'olmuş?"

"N'olmuşu m'olmuşu yok! Ben onun bildiği uruspulardan değilim. Benim yaşım yirmi. Bunca yıl benim elime yadırgı erkek eli değmedi ve hem de değmez. Allah benden sormaz onu. Herkesin kendine göre bir namusu var. Ben onun oyuncağı değilim..."

Bundan önce de çekişip durdukları için, Gafur'u kıza takıldı sanmıştı. Beş vakit namazında bir dayının yanında anasız babasız büyümüş bu kızın eline eteğine temiz olduğu kadar uçkuruna da sağlamlığını biliyordu. Hatta karısıyla bu meseleyi zaman zaman indirip kaldırmışlardı. Gafur da, bu da emektarlarıydılar. Alt kattaki ayrı odalarda yatıp kalkıyorlardı. Allah'ın emri, peygamberin kavliyle odalarını birleştirip başgöz etseler... Ama karısının söylediğine göre, kız, Gafur'u zerrece beğenmiyor, adı geçse suratı buruşuyordu.

Üzerinde durmadı:

"Kutu açacağını getir!"

"Açacak maçacak, bilmem. Ben onun bildiği kızlardan da değilim. Hanımefendiyle beyefendi odalarına çekildikten sonra..."

Muftağa öfkeyle girdi, elektriği yaktı, teneke kutu açacağını raftan aldı, lambayı açık bırakıp beyin yanına geldi.

"Deli mi herif ne? Senin has adamın diye yuttum şimdiye kadar. Ben yuttukça o şirniyor,* ben yuttukça o şirniyor!"

---

* Şımarıyor.

Açacağı uzattı. Bey aldı, kutuyu usulünce açmaya başladı:

"Tabak getir!"

Kara kara, yıkık, kalın kaşları, mutfağa hırsla gitti, beyaz bir tabakla dönerken beye de içerlemişti. Buz gibi. Herkesi kendi avradı gibi mi belliyordu ne?

Tabağı uzattı. Öyle belliyordu adam herhalde. Hatça Ablasının dediği gibi, Anadolulu olsun isterse, gâvurca patırdatan, masada çatal bıçakla yemek yiyen, kravat takanların tümü de boynuzlu oluyordu. Domuz eti yemiş gibi, avratlarını bile kıskanmıyorlardı!

Bey kutuyu kolaylıkla açmıştı. Beyaz tabağa boşalttı. Tepede yanan elektriğin bol ışığı altında küçük küçük, sarı sarı biberler, doğranmış patlıcan parçaları, havuç, yeşil domates, yaprak yaprak lahanalar, turşunun bulanık suyunda iştah açıcı bir ekşilikle tuzlu tuzlu yatıyorlardı.

Ayşe bunlara da baktığı hâlde görmüyordu.

"Otur bakalım!"

Oturdu. Bey kendi eliyle beyaz tabaklara tencereden bulgur pilavı koydu. İrice doğranıp şöyle bir kavrulan soğanlar sıcak pilavın içinde diri diri yatıyorlardı. Ortalığa sıcacık bir bulgur pilavı kokusu yayılmıştı.

"Eline sağlık," dedi bey. "Pilav da pilav olmuş hani..."

İri burnunun etli kanadı hazla titriyordu. Kaşığını daldırıp ağzına götürdü, sonra çatalıyla iri bir hıyar parçası aldı. Dünyada şu anda o, bulgur pilavı ve turşu vardı. Ne zaman hanımın yokluğundan faydalanıp bulgur pilavıyla turşuya kavuşsa kendini Niğde köylüğündeki anasının evinde sanır, kendini yılların gerilerinde bulurdu. Gene öyle. Kahırdan saçları ak pak, yüzü erkek yüzünü hatırlatan, ama oğluna bakarken hemen hemen bütün analar gibi gözlerinin içi gülen anası...

Pilavı üst üste kaşıklıyor, çatalıyla bol bol turşu alıp ağzına atıyordu. Bu, böyle bir zaman sürdü. Hızını aldıktan sonra

Ayşe'ye baktı. O da onun domuz eti yemiş kıskanmazlığına bakıyordu, göz göze geldiler.

"E, söyle bakalım Anşa Abla. Kaçtan aşağı olmaz?"

Hâlâ hınçlı Ayşe başını salladı:

"Deyusun oğlunun kafasını gözünü yarıyım da anlasın benim Pervin mürvün olmadığımı!"

"Pervin mi? Ha, şo... N'olmuş da?"

"Bilmiyon mu n'olduğunu?"

"Bilmiyom, nirden biliyim?"

Buna da ayrıca kızdı:

"Bilmiyormuş."

"Vallaha bilmiyom kız!"

"Di hadi, yemin edip durma..."

Kızın bu biçim tepkileri pek hoşuna giderdi. Uzun uzun, rahat rahat güldükten sonra, "Vallaha bilmiyom Anşa," dedi. "Ne var da?"

"Ne yok ki be? Balonlu sakıza öpücük virir, çiklete kendini mıncıklatır. Şimdi de beyini avucunun içine almış!"

Hüseyin Korkmaz, yeni bir şey öğrenmişti:

"Yaa... dimek beyini? O kıranta herifi hı?"

"Hanıma hemen yetiştir e mi?"

"Yok canım, aramızda bi şey... Dimek böyle?"

"Böyle tabii. Kıranta herif şeherde apartuman tutacakmış ona!"

"Dimeee?"

"Apartumanı da bi gözel dayayıp döşiyecekmiş hanımdan habersiz..."

"Vay kart horoz vay!"

"Kendiynen selamlaşıyon, dime sakın ha!"

"Dinir mi kız, bana ne?"

"Bu Gafur itini unutma. Birazdan gelince böyle böyle di, şorda şurda beni ağzına almasın. Allah belamı versin yararım kafasını!"

Hüseyin Korkmaz duydu, anlamadı. Kıranta komşusuyla Pervin'i düşünüyordu. Pervin de Pervin'di hani. Pazardan başka günler evden erken erken çıktığı için, göremiyordu. Ama pazarları, bitişik bahçenin kırmızı toprakları üzerinde çıplak ayaklarıyla koşup duruşunu çok seyretmişti. Demek beyi avucuna almış, şehirde apartman katı tutturup dayatıp döşetecekti? Aferindi kıza be! Herifi yolar yolar, sonra da genç birisiyle... Bu işler böyleydi...

"Ne düşündün?"

Aklındakiler silindi:

"Ben mi?"

"Sen."

Pervin'in kıranta beyefendisini soyduğunu düşünmüyormuş gibi, "Hiç," dedi. "Şu Gafur'u düşünüyorum."

"Neyini düşünüyorsun Gafur'un?"

"Gafur'u niye beğenmiyon sanki?"

Irzına sövülmüşçesine:

"Niye mi beğenmiyom? Ne diye beğenecekmişim?"

"Tam sana göre!"

Elinden kaşığı attı:

"Şimdi kötü kötü söyledecen ha..."

"Niye kız?"

"Neresi bana göreymiş Gafur'un?"

"Her şeyi."

"Benim işime karışma sen. Beysen beyliğini bil!"

Kaşığını yeniden aldı. Pilava uzatacakken vazgeçti:

"Humarcılık onda, avrada kıza sarkıntılık onda, itlik uğursuzluk onda..."

"Olsun. Ergen adam. Evlendi mi hiçbiri kalmaz!"

Anlaşılmıştı, bu adama laf anlatamayacaktı. Kaşığını atıp kalktı. Gözleri dolu dolu, mutfağa hırsla gitti, yanık bıraktığı elektriği söndürüp musluğun soğuk, tertemiz porselenine yaslandı, başladı ağlamaya. Demek Gafur onu beyden istemiş,

evlenince kötü huylarından vazgeçeceğini söylemişti ki, bey de... İstemiyordu, istemiyordu işte. Ona göre değildi o. Hanımı da birinde tıpkı bey gibi, "Tam sana göre!" demişti. Akıllarınca Gafur'a uygun görüyorlardı. Kendileri gibi boynuzlu değildi ki, boynuzlu Gafur'a avrat olsun. Gafur'dan er mi olurdu hiç. Allah yazdıysa bozsun. Adamın elinde avucunda nesi var nesi yoksa alır, içkiye, kumara verir, yek ekmeğe muhtaç ederdi.

Gözlerinin yaşını avucuyla sildi.

Hatça Ablasının kocası gibisini isterdi o. İstanbul'a yeni gelmiş, yüzüne bakılınca kıpkırmızı kesilen, kana kana çalışıp beş kazandı mı ikisini yiyip üçünü, hatta dördünü saklayan, daha iyisi, kazancını olduğu gibi avradına getirip saklatan... Yavaş ama, Hatça Ablasınınki gibi, yatakta hırslı hırslı saran, tuttuğu yeri koparan biri olmalıydı onun alacağı. Bir de, huri melek olsun isterse, yadırgı avratlara bakmamalı, avradıyla sırt sırta verip çalışmalıydı. Çalışmalıydı ki, para biriksin, günün birinde de bir yerlerde bir arsa satın alıp, Hatça Ablasıgil gibi, iki oda bir sofalı küçük ama kullanışlı bir gecekondu kursunlar!

Yaslanıp ağladığı yerde doğruldu. Karşı yapının sarı sarı aydınlık pencereleri önünden geçen bir insan karaltısı gözüne çarpmıştı. Daha dikkatle bakınca bunun Gafur olduğunu anladı. İki elinde sebze, meyve dolu fileler. Her akşamki gibi.

Gitti, mutfağın açık kapısını kapadı, sonra pişman, hafifçe açtı. Bakalım bey ne diyecekti? Gafur ne karşılık verecek, inkârdan mı gelecekti?

Günün telaşesinden yorgun Gafur, köşkün taş basamaklarını ağır ağır çıktı. Düşünceli, biraz da canı sıkkındı. Kuru kâtibin bugün gene ne anasını koymuştu sövülmedik, ne avradını. Yüzüne karşı değil tabii. Ardından. Ardından ya, hamallar işitmiş, yetiştirmiş olacaklardı. Olsun. Ne gelebilirdi elinden? Ağaya söyleyemezdi. Söylerse ağanın soracağını, sorunca da Gafur'un her şeyi anlatacağını it gibi bilirdi. Boş sandık, teliz denilen çuval parçalarını el altından sattığını ağa bilmiyordu

sanki. Bunu Gafur da biliyordu. Onun derdi, son günlere kadar verdiği yarı payı, üçte bire indirmesi. Ağaya böyle böyle, "Anama avradıma sövmüş!" dedi mi, ağa tabii sebebini soracak, Gafur da, "Boş tahta sandıklarla telizleri satıp paraları iç ediyor!" diyecekti. İstediği gibi inkârdan gelsin. Yemin eder, gerekirse kitaba el basardı. O istediği kadar, "Paraların yarısını Gafur'a verirdim," desin.

Salon kapısında durdu:

"Boğaz ola ağa!"

Ağa bugün hayatından çok memnundu. Hanım yoktu, bulgur pilavı, turşu vardı, dili diline, hamuru hamuruna uygun Anşa vardı, şimdi de Gafur gelmişti.

"Hoş geldin. Buyur!"

"Sağ ol ağa. Kaynanam da severmiş!"

Hüseyin Korkmaz'ın şakacılığı tam da üstündeydi bu akşam:

"Anşa duyuyon mu Anşa!" dedi.

Ayşe'nin karanlık mutfağından hiçbir karşılık gelmedi. Gafur, ağasına şüpheyle baktı. Bir şeyler sezmişti ama ne?

Hüseyin Korkmaz, gözüyle mutfağı işaret etti:

"Git bak. Orada!"

Bir anlık tereddütten sonra, Gafur, elinde sebze ve meyvelerin en olgun, en seçkinleriyle tıka basa dolu fileler, mutfağa gitti. Kızın ardında dolandığını ağa biliyordu. Yoksa, hanımın yokluğunda kızla konuşmuş, razı mı etmişti de kız cilveden saklanmıştı mutfağa?

Hafifçe aralık kapıyı az itti, sonra elektriği çevirdi. Bol ışıkla birdenbire aydınlanan mutfağın beyaz fayansları, buzdolabı, raflarda sıra sıra tabaklar, tencereler yüze çıktı. Ama Gafur, Ayşe'den başkasını görmedi:

"Vay, gülüm... Sen burda mıydın?"

Gafur'un kafasını yaracak bir şeyler arandı çevresinde:

"Deyyusun oğlu seni!.. Gulümmüş. Ben nirden gulün oluyormuşum senin, yalancı, vacibi!"

Gafur alışkındı, şaşmadı:

"Gene ne var kız? Kuyruğuna bir basan mı oldu yoksa?"

"Ben senin gibi it değelim ki kuyruğum olsun!"

"Akşam gene yalnız kalıyok amma?"

"Kaldığımızda n'olurmuş?"

"Orasını bilmem gayri..."

"Bey bee, şu itine baksana be!"

Hüseyin Korkmaz'ın kalın sesi:

"Gafuuur!"

Raftan bir tabakla, kaşıklıktan bir de kaşık alıp mutfaktan çıktı.

"Buyur bey!"

"Niye gevezelik ediyorsun?"

"Hiç bey. Yarenlik..."

"İstemiyor, zorla mı?"

Beyin karşısına, yere bağdaş kurdu:

"Zorla değil beyim, Allah'ın emri, peygamberin kavliynen bir şey!"

"İyi amma seni istemiyor?"

"Ne diye istemiyor?"

"Beğenmiyor..."

"Beni beğenmeyip de ireisicumhura mı varacak?"

Hüseyin Korkmaz kısa kesti:

"Yol yoluynan orman baltaynan. Bakkalın çırağına mırağına gevezelik etmeynen hiçbir şey ütemen. Diline sahap ol. Madem bu kızda gözün var..."

Gafur bir şeylerin geçtiğini anlamıştı:

"Bakkalın çırağına mı?"

"Gevezelik etmedin mi?"

"Töbe vallaha," dedi. "Ne demişim?"

"Ne dediğini kendin daha iyi bilirsin!"

Demişti demesine ya, kesti attı:

"Hiçbir şey dimedim ben kimseye. Gelsin, yüzleşelim!"

Seslendi:

"Kız Anşa!"

Ayşe top mermisi gibi geldi:

"Dimedin mi? Yalancı! Geceleri beynen hanım yattıktan sonra Anşa'ynan iyiyiz dimedin mi?"

Dediğini iyice hatırladığı hâlde, gene de kızdı:

"Dimek böyle diyor? Peki. Alacağı olsun, sorarım ona ben!"

"Sor, sorma. Düş benim yakamdan. İşte bey, vallaha da billaha da karışmam Gafur Ağa. Her kuşun eti yinmez. Ne ben sana göreyim, ne de sen bana göre. Düş benim yakamdan!"

Gafur gittikçe doluyordu:

"Peki," dedi, "peki. Kısa kes, anladık..."

"Anla anlama. Ben senin bildiklerinden değilim!"

Söylenerek mutfağa gitti. Gafur ardından öfkeyle baktı. Pis kahpe, kendini amma da satıyordu. "Ben sana göre değilim"miş. Kime göreydi ya? Cumhurreisine göre mi? Yoksa Başvekile göre mi? Postal! Biliyordu bundan sonra. O bakkalın çırağının da alacağı olsun. Bir gevezelik ettiyse, hemen kıza mı yetiştirmesi lazımdı? Kim bilir, belki de gözü vardı kızda. Gözü vardı da, araya fit sokmak, kızı Gafur'dan soğutmak için... Tuuu, arkadaştı bu da hı? Karşılıklı kadeh kaldırmışlar, köşklerin iri memeli hizmetçilerini tenhalarda sıkıştırmışlar, tırnakları boyalı hanımefendilerin yatak odası pencerelerine bakan yüksek ağaçlara tırmanıp içerileri gözetlemişlerdi. İçtikleri ayrı gitmiyordu. Beş vakit namazında ustasından yaptığı makasları şuna buna söylemiş miydi o?

Pilavı filan bırakıp kalktı.

"Nirye?" dedi Hüseyin Korkmaz.

"Gidiyom."

"Nirye?"

"Şu deyyusun oğlunu bulup soracam nirden, ne zaman dediğimi."

"Karnını doyur da öyle git!"

"Yimem, ziyade olsun."

Hüseyin Korkmaz üstelemedi. Gafur'un aklına iki kadeh atmak gelmişti.

Genç irisi çırak buzdolabının ardında Gafur'u bekliyordu. Arkadaşı içeri girince, "Nerde kaldın be?" diye sordu.

Gafur dargın dargın, "Bırak yahu," dedi.

"Niye?"

"Senin ağzında da mercimek ıslanmazmış!"

"Ayşe'den ötürü mü?"

"Geçen gece sana didiklerimi deyivermişsin!"

"N'olur?"

"Hiç, n'olacak? Bir şey olacağı yok ya, kahpe gitmiş, beye beni şikâyet etmiş. Alacağı olsun. Ben de Gafur'sam..."

"Boş ver yahu, atalım iki kadeh... Bugün Pervin'le Güler'i adamakıllı yumuşattım!"

Gafur her şeyi unuttu:

"Güler'i de mi?"

"Şerefsizim ha. Lakin taş gibi."

Buzdolabının arkasındaki tahta sandığın başına karşılıklı geçtiler. Alçak iskemlelere oturdular. Beyazpeynir, doğranmış pastırma, sucuk, kutu turşusu, salamura yeşil zeytin, salam, taze francala.

"Nirde yumuşattın?"

"Burda, tezgâh gerisinde..."

"Aksilenmedi mi?"

"Ne aksilenecek? Memeleri görmüyor musun? Karpuz gibi karpuz gibi. Demek beye şikâyet etmiş? Bak hele, beyle arası nasıl?"

Gafur hıncını yalan atmakla alma yoluna gitti:

"Nasılı var mı yahu? Hanım Ankara'da ya, köşke o hanım olmuş. Anla işte. O da geyiğin biri ya, bakma. Hanım ne zaman yayılmağa gitse de bey evde bu kahpeyle yalnız kalsa, gecelik

entarisini giyer. Kaphe öyle istiyor. Beyin turşuyla pilav sevdiğini de biliyor. Tamam!"

"Bu gece?"

"Bak hele baak!"

"Ben senin yerinde olsam dikizlerim ikisini bir arada."

Kızın o biçim olmadığını çok iyi bildiğinden, "Boş ver," dedi. "Amma bundan sonra... Hani izinlerde Zeytinburnu'na gider ya?"

"E?.."

"Bilirim ben!"

"Kimi var orda, hısımı mı?"

"Yok canım. Eyüp taraflarındaki bir emaye fabrikasında çalışıyor herif. Avradı, çoluğu çocuğu var ya, kulağasma. Balı olan bal yimez mi? Yir. Bitti. Sesimizi çıkarmıyoruz diye..."

Bütün bunların boş laf olduğunu kendisi de bildiği hâlde, sırf bakkalın çırağına karşı olan öfkesini örtüp gizlemek için adamın dikkatini başka yana çekmeye çalışıyordu. Yoksa kaçın kurasıydı o? Dost yüzlü, arkadaş yüzlü çırağın kıza o gammazlığı neden yaptığını bilmiyor muydu?

Anşa olacak o kahpenin alacağı olsundu!

Kadehlere rakılar kondu, şerefe kalktı, içildi.

10

Günlerden pazardı, odada Hacı Emmi'yle İflahsızın Memed'den başka kimse yoktu. Hacı Emmi'nin gözünde gözlük, kim bilir hangi ırgatın parçalanmış montgomeri gömleğine, kim bilir kaça, yama vuruyordu.

İflahsızın Memed'se pencerenin önüne, yere, yüzükoyun uzanmış, kim bilir nereden eline geçirdiği bir gazete parçasındaki iri harfleri heceleye heceleye sökmeye çalışıyor, söktükçe sesi yükseliyordu:

"Ge a ga, ze e ze; gaze, te e te, ce i ci; gazeteci; le e le, re i ri; gazetecileri, ne de var, gazetecilerin Ha a ha, be e be; habe, re de var, haber. Gazetecilerin haber..."

Gazete parçasındaki metni "Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?" diye okudu ama hiçbir şey anlamadığı için Hacı Emmi'ye sordu:

"Öyle mi Hacı Emmi?"

Hacı Emmi de kendi dalgasındaydı. Okuma yazma belleyince sanki köye muhtar, şehre kadı olacakmış gibi cuma, pazar, bayram seyran, tatil demeyip kendi kendine veryansın çalışan oğlana içerleyip duruyordu:

"Neyle mi?" dedi.

Bu deyiş, alçaltıcı, küçük düşürücü, adamdan saymayıcıydı ya, genç adam üzerinde durmadı. Kendini okuduğu şeye öylesine kaptırmıştı ki, alçaltıcı, küçük düşürücü, adamdan saymayıcı davranışın farkına varsa bile aldırış etmeyecekti.

"Neyle mi?" sorusuna karşılık verdi:

"Tahdit ne demek?"

Hacı Emmi'nin bildiği var mıydı ki? Yoktu, yoktu ama, bilmediğini söyleyip şu daha İstanbul'a dün gelip bugün delinmedik kabağa girmeye çalışan adamın yanında küçük düşecek değildi:

"Senin aklın ermez!"

"Niye?"

"Niyesi var mı be? İki gün Kastamonuludan elifbe belleyişin kendini fasulye gibi nimetten mi sandın? Daha dur bakalım. Okumanın ucunda değilsin, ortasında değil. Okuma bir umman!"

"Umman ne Hacı Emmi?"

"Bak, daha ummanı bilmiyorsun! Umman, derya demek..."

"Deniz mi yani?"

"Deniz amma, bildiğin İstanbul'un Haydarpaşa denizi değil!"

"Ya?"

"Kelâmı kadimin denizi, peygamber efendimizin denizi, mübareğin. Mızraklı ilmihal okusan bilirdin. Ama nerden okuyacan? Mızraklı ilmihal eski harflerle. Eski harfler... (Güldü.) Senin bir haftada bellediğin gâvur elifbesine benzemez!"

Dirseklerini yere dayamış, yüzünü avuçları içine almış, kendisini kuzu gibi dinler Memed'i bulunca, savurmaya başladı:

"...Kelâmı kadim elifbesi. O elifbeyi herkes ha deyişin belleyemez. Karabaş tecvit var, sen bilmen, nirden bilecen? Karabaş tecvit, elfkisi ennik, be kisi bennik... Bunlar hep ilim. Biz bunların nelerini gördük ohooo nelerini!"

"Kimden?"

"Kimden, hacıdan, hocadan. Eski hacılar hocalar gibisi var mı şimdi? Baktılar bu dünya tekmil veledi zinaya kesti, Allahuteala'ya hamdettiler, o da onların ruhlarını peygamber efendimizin yanına kabzetti. Beni dinlersen okuma o gâvur elifbesini. Gâvur elifbesini okuyan gâvur olur. Sen daha gençsin, aklın ermez. Biz ne hacılar hocalar dinledik. Bu dünya var ya, bu dünya? Hep o hacıların hocaların yüzü suyu hörmetine ayakta duruyor!"

"Yoksa n'olur Hacı Emmi?"

"Kitapta ne olacağı hep yazılı. Kıyamet kopar. Yeryüzünde, bir tek Lailâhe illallah diyen kalsa kıyamet kopmaz. O da gitti mi, bırak!"

İflahsızın Memed, "Lailâhe illallah!" dedi.

Hacı Emmi "tahdit"i bilmediğini kaynatmıştı. Havasını da bulduğundan, devam etti:

"Şimdi Demirkırası. Neden? Cenab-ı Allah kızdı İsmet İnönü'ye, Bayar'la Menderes'i çıkarttı karşısına. O istemese çıka mı bilirlerdi? Sen beni dinle, bırak o gâvur elifbesini. Şeriatça yazı sağdan sola yazılır. Soldan sağa yazmak pek günah. Hani insan bin koyun kurban etse gene de günahlarını affettiremez. Bakma o Kastamonuluya sen. O dinsiz, kâfir o. Kâfir olmasa namaz kılar. Niye kılmıyor?"

İflahsızın Memed, "Ben de kılmıyorum," dedi.

"Sana bakma..."

"Niye?"

"Senin yaşın ufak daha. O, kır eşek yaşında... Bugün dünyada namaz kılmayan, yarın ahrette kızgın sacın üstünde kılacak!"

Memed bir dehşet ıslığı çaldı.

"Tabii ya," dedi Hacı Emmi.

"İnsan kızgın sacın üstünde yanıp kömür olmaz mı?"

"Olmaz."

"Niye?"

"Cenab-ı Allah etmez de ondan."

"Niye etmez?"

"Kömür olup da ateşin yakmasından kurtulmasın diye..."

Karşılık vermedi Memed ama, "Allah" adına köydeki Mıstık Ağa'dan da zalim birini düşündü. Düşündüğü bu "Zalim"in yüzü yoktu. İnsana benzemiyordu. İnsana benzese, insan gibi acırdı insanlara. Namaz kılmayanları yak ha yak. Zavallılar bağıra bağıra yanarlar, "Zalim" taş gibi bakar.

"Zalim" sözü, köy meclisinde bir cuma günü vaaz eden imamın sözlerini hatırlattı. O da tıpkı bu Hacı Emmi gibi anlatıyordu. Aklında kalan bir klişeyi sesli sesli tekrarladı:

"Haççacı zalim!"

Hacı Emmi duydu, başını elindeki yamadan kaldırdı:

"Temam," dedi. "Haççacı zalim. Cenab-ı Allah'ın habibi. Yarın cehennem kapısında elinde kızgın küllü topuz bekleyecek. Bir bakacak, rakı mı içtin? Şarap mı? Haram mı yedin? Fayızcılık mı ettin? Yoksa gâvur elifbesi mi okudun, yüzüne bir bakışta tanıyacak, kolundan çekiverecek, haydi cehenneme. Kızgın sacdan beter. Yan ha yan. İstediğin kadar bağır. Ne kömür olup kurtulmak var, ne de Haççacı zalimin dine imana gelip aman demesi. Amma peygamber efendimiz, gözünü sevdiğim, yalınayak başı kabak koşacak: Ümmetiim, ümmetim diye!"

"Sonra Hacı Emmi?"

"Sonra Allahuteala habibinin yüzü suyu hörmetine yeter diyecek, elverir diyecek, Haççac imana gelecek!"

Bu sırada Kastamonulu içeri girmeseydi Hacı Emmi uygun bulduğu toprağa tohumlarını daha da ekecekti. Kastamonulu içeri girdi, Hacı Emmi'nin neşesi kaçtı. Oval gözlüğünün üstünden bakarak yamasına az daha eğildi. Hiç sevmiyordu bu gâvur oğlanı. Kaç sefer odadaki uşaklara Allah'tan, dinden imandan söz açmaya kalktıysa, bu genç irisi oğlan karşı koymuş, mektepli ağzıyla susturu susturuvermişti.

"Kalk gidip dolaşalım Memed!"

Memed doğruldu, yerden gazete parçasını aldı, katlayıp cebine yerleştirdi. Yerleştirdi ama, aklı fikri Hacı Emmi'nin az önce anlattıklarındaydı. Yıkık Balıkpazarı'nın harabeleri içinden Unkapanı'na çıktılar, oradan da Unkapanı Köprüsü'nden Şişhane'ye vurdular. Demek "gâvurca elifbe"yi bellemekle boyuyla birlikte günaha giriyordu? Cenab-ı Allah da ne diye günah etmişti şu okuma yazmayı? Ne güzel, bayağı bayağı sökmüştü.

Kastamonulu sordu:

"Dersini belledin mi?"

İsteksizlikle, "Belledim ya," dedi, "kulağasma."

Kastamonulu sordu:

"Niye?"

"Bu gâvur yazısını bellemek günah olduktan sonra, bırak!"

"Günah mı? Ne günahı?"

"Hacı Emmi diyor ki..."

Hacı Emmi'nin ne diyebileceğini bildiği için, arkadaşının sözünü sertçe kesti:

"Bırak şu ötürüklü sakar domuzu..."

"Niye?"

"Onun bildiği yanıldığına yetmez!"

İflahsızın Memed kaç vakittir ona alfabeyi belleten, her sorduğunun karşılığını veriveren arkadaşını sınamak için, cebinden gazete parçasını çıkardı.

"Ben bunu bile okuyom..."

"Okuyom değil, okuyorum. Nedir o ver bakayım..." Çekti, aldı. Yüksek sesle okumaya başladı:

"Çankaya Karakolu'ndaki dayak ve tehdit hadisesinin içyüzü!"

İflahsızın Memed görmemişti bunu:

"Hani, nirde yazıyor?"

"İşte."

İflahsızın Memed'in heceleye heceleye zorla söktüğü iri harflerin üst başında, ince siyah harflerle yazılmış bir yazıydı. Hecelemeye çalıştı ya olmuyordu. Pek tanımıyordu bu küçük harfleri. Kastamonuluysa "su gibi" okuyordu:

"Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?"

Hemen sordu:

"Tahdit ne?"

Kastamonulu saflıkla:

"Vallaha bilmiyorum kardaş."

Memed, Hacı Emmi'den duyduklarını yalan yanlış tekrarladı:

"Senin, benim aklımız ermez değil mi? Neden dirsen, eski hacıların, hocaların bildiğini biz nerden bileceğiz? Bilsek amele olmaz, köyün birinde, bir mescit mi olur, cami mi yanlardık. Öyle değil mi?"

Kastamonulu "tahdit"in ne olabileceğini tümcenin kuruluşundan çıkarmaya çalıştığı için duymadı, duydu anlamadı:

"Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?"

Hepsi iyiydi ama, neydi bu "tahdit"?

Yazıya devam etti:

"Ankara, 4 (Radyo) Tövbe estağfurullah," dedi Kastamonulu. "Nato yazısının altını karıştırdım."

"Nato ne?"

"Bırak şimdi Nato'yu matoyu da şunu okuyalım. Nerdeydi? Ha, işte... (Cüneyt Arcayürek yazıyor) -Sayın Cumhurbaşkanı Celal Bayar, o gün sabah eline *Ulus* gazetesini aldığı zaman, gözüne üç sütun üzerine verilmiş üç resim çarptı. Resimler alt alta konulmuştu ve üzerlerinde kalın harflerle 'Cumhurbaşkanı'nın kabulleri' ibaresi okunuyordu. Üç resim, hakikaten Cumhur-

(Devamı sa. 5 sü. 1'de).

Gazetenin beşinci sayfası kim bilir nerdeydi?

Kastamonulu, gazete parçasını top yapıp Unkapanı Köprüsü'nden Haliç'in bulanık kirli sularına fırlattı. Kâğıttan top ağır ağır düştü, suyun yüzünde bir zaman sağa sola gidip geldi, sonunda ıslanarak çözüldü, dağıldı, su içine serilip kaldı. İki arkadaş köprünün demir kenarına dayanmış, gazete kâğıdına bakıyorlardı. Hâlâ okunuyordu yazılar:

(Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?)

İflahsızın Memed:

"Bu kâğıt denizde ne olur şimdi?"

"Hamur hâline gelir."

"Yazılar?"

"Hamur olur, balıklar yer."

"Balıkların karnında ne olur?"

"Hazım olur."

"Hazım olunca?"

"Bağırsaklarına geçer."

"Bağırsaklarından?"

Kastamonulu arkadaşını kolundan çekti:

"E, yörü gayri..."

Ağır ağır, omuz omuza yürüdüler. Bir ara İflahsızın Memed gene sordu:

"Bu balık milleti suda nasıl yaşıyor?"

"Sen havada nasıl yaşıyorsan!" dedi Kastamonulu.

"Benim ciğerlerim var."

"Balıkların da galsamaları..".
"Galsama ne ki?"
"Su ciğeri."
"Ne işe yarar?"
"Sudaki havayı koklamaya."
"Nasıl koklar?"
"Vallaha biyolojide okuduk ya unuttum."
"Biyoloji ne?"
"Ders kitabı."
"Ben okuyabilir miyim?"
"Tabii okursun."
"Okuyunca?"
"Bilmediklerini bellersin."
"Bilmediğimiz her şey kitapta yazılı mı?"
"Yazılı ama, bir kitapta değil!"
"Ya?"
"Birçok kitapta."
"İnsan o kitapların hepsini alıp okusa?"
"Okuyamaz."
"Niye?"
"Ömrü yetmez!"
"Doktorluk kitabı var mı?"
"Var. Ne yapacan?"
"Okuyacam."
"Okuyup ne olacak?"
"Doktorluk bellerdim!"
"???.."

Şişhane yokuşunu sona kadar ağır ağır yürüdüler. Hava sıcaktı, parlak, kavrayıp yakan bir güneş vardı yukarıda, terlemişlerdi. Geçen, evvelki pazarlarda da böyle konuşa konuşa dolaştıkları için, İflahsızın Memed alışmıştı İstanbul'a.

"Ha? Doktorluk bellesem belleyemem mi?"
"Çok zor."

"İnsan çalışınca delinmedik kabağa girer derler..."

"Doktorluk zor. İmtihanlar var. Sen şimdi çalışıp İlk'in imtihanını vermelisin. Sonra Orta'nın, daha sonra da Lise'nin. Liseyi bitirdin mi? Ondan sonra Tıp fakültesi, yani doktor mektebi ama, doktor mektebinin kapısını bulmak..."

"Çok zor, değil mi?"

"Hem de nasıl?"

İflahsızın Memed'i gene bir düşüncedir almıştı. Doktor mektebine girmek zor olmıya zordu ya, insan girebilmeli, bitirip çıkmalıydı felekte. Bitirip çıksa, Gafur'u gör gayri. O zaman ne, minneti mi var, korkusu mu?

Perapalas'ın önünden Tepebaşı'na, oradan da dar bir sokaktan İstiklal Caddesi'ne çıktılar. İflahsızın Memed İstiklal Caddesi'ne ilk çıkıyordu. Şaşaladı birden. Kocaman kocaman yapılar, içleri iç çamaşırları, elbise dolu camekânlar.

Kastamonulu 6-7 Eylül gecesini anlatıyordu:

"...Millet kıyamet. Polisler bir yandan arka olur, millet coşmuş, kudurmuş. İnsanın aklı başından gidiyor. Dükkân kepenkleri mukavva gibi yırtılıyor. Kim yırtıyor? Belli değil. En korkak, en zayıf insan olmuş yedi başlı dev! O koca koca buzdolapları, o canım avizeler, top top kumaşlar, o tabaklar, sürahiler... Şu bastığımız yerler kaldırımlar yok mu, bütün ipekli, yünlü serili. Bastığın yer ipekli, yünlü!"

Kastamonulu o geceyi yeniden yaşıyordu. Babası da o zamanlar Küçükpazar'daki bu şimdi İflahsızın Memed'le kaldıkları odada yatıp kalkıyordu, işten dönmüşlerdi de akşam yemeklerini yemişler miydi? Yemek için mi hazırlanıyorlardı? İyice hatırlayamıyor şimdi, tepeden, Beyoğlu yanından bir gürültü, bir uğultu. Gürültü, uğultu, emir almışçasına bir anda bütün İstanbul'a yayılmıştı. İstanbul çığlık çığlık, İstanbul alev alev. Herkes sokaklara dökülmüştü. Yemi yiyeceği kimin gözü görüyordu? Fırlamışlardı. Koşuyor, koşuyorlardı. Herkesin gözü Beyoğlu'ndaydı. Ne varsa Beyoğlu'nda. Yıllar yılı bakılıp

imrenilip ama ulaşılamayan, ulaşılamayacağı bilinen her şey Beyoğlu'nun kocaman vitrinlerinde. Elbiseler, ayakkabılar, buzdolapları, radyolar, cıncık boncuk, adını bildikleri bilmedikleri her şey. Günlerden beri kim, kimler tarafından kulaklarına sokulup duran bu yağma, bu yakıp yıkmaya çağırı sürüp gitmişti. İstanbullular, daha çok da Anadolu'dan İstanbul'un yıkım yapım işlerinde çalışıp birkaç kuruşun yoluna bakmaya gelmiş dışarılıların kulaklarına fısıldanılmıştı. Radyolar dolusu tahrik, radyolar dolusu, köpük köpük heyecan İstanbulluların kanını alev alev, bayrak bayrak coşturmuş, Türk milleti ortaçağdan bile önceki Vandalizm'in "tahrip" şuuruna itilmişti. İstanbul tahrip ediliyordu. İstanbul yaktırılıyor, yıktırılıyor, yağma ettiriliyordu. Efendisini dövemeyenin uşağını tokatlaması cinsinden bir kin, radyolar dolusu kusulup, millete radyolar dolusu aktarılmış, "tahrip", bir "Milli namus" hâline getirilmişti.

Millet tavındaydı o gece. Ortaçağ ve ondan öncenin karanlıkları öne çıkmış, dönen gözlerin salladığı kazmalar, İstanbul'u İstanbullulara belki de yüzyıllar boyu utanç verebilecek bir şuursuzlukla yıktırıyordu. Beyoğlu'ndan yükselen alev alev çığlıklar, Kumkapı, Yenikapı, Samatya ve başka yerlerinkine karışıyor, İstanbul beş yüz yıl önceki gibi, Fatih Sultan Mehmet'in askerlerinin ayakları altında kalmışçasına alev alev haykırıyordu.

İflahsızın Memed İstanbul'a ne diye o yıllarda gelmediğine hayıflanarak, "Ah be," dedi. "Bilsem o yıl gelirdim..."

Kastamonulu durdu:

"Ne olurdu?"

"İnsan öteberi sahabı olurdu bir iki..."

Kastamonulu yürüdü:

"Olanlar oldu amma, kendilerine bırakmadılar."

"Kim?"

"Hükümet."

"Niye?"

"Polisler molisler ellerinden çekip çekip aldılar. Sonra askerler mahallelere yayıldılar, evler arandı, evlerinde gâvur malı çıkanlar hapse atıldı. İnsan en iyisi helalinden bir şeylere sahip olmalı. Helalinden olmadın mı, yaramaz. Ne varsa helalinde var. İnsan çalışmalı, hep çalışmalı, yükselmeli. Kendi kazancın gibi yok!"

Ne olursa olsun, İflahsızın Memed gene de o yıllarda İstanbul'da olmayı isterdi. Madem altınlar, elmaslar, her bir şey ortalığa dökülmüş, çok değil, bir iki bir şeyler kap, kaç, sakla. Şimdi çıkar meydana...

Kastamonulu bir ara, "Haydi babamgilin kahvesine gidelim," dedi.

İflahsızın Memed babasının kahvesi olduğunu bilmiyordu:

"Babanın malı mı?"

"Yok canım."

"Ya?"

"Başkasının. Başkasının ya, babam çok sever o kahveyi. Otuz yıldır gelir İstanbul'a, hep o kahveye çıkar. Şimdi varalım görelim de bak, arkadaşlarıyla altıkolluya oturmuştur gene..."

Gerçekten de, kaşları ağarmış ihtiyar, kocaman bıyıklı arkadaşlarıyla oturmuş altıkollu iskambil oynuyordu. Saçları dökük, iri başlı, kocaman bıyığıyla rahat, memnun, huzur içinde.

Başını kaldırdı bir ara, oğluyla hiç tanımadığı yabancı bir delikanlıyı görünce, hep aynı rahatlıkla, "Otursanıza," dedi.

Kastamonulu oturmadı:

"Gideceğiz."

"Gidecekseniz niye geldiniz?"

"Sonra geliriz."

"İyi ya."

Otururlardı oturmasına ya, çok kalabalıktı kahve, omuz omuza. Gözleriyle çevreyi araştırmış, iskemle göememişti. Boş iskemle. Kocaman kocaman bıyıklı hamallar, yapı ustaları, yıllar yılı İstanbul, hem de Beyoğlu'na rağmen ne dilleri, ne de kılık

kıyafetleriyle İstanbul'a uyamamış sırık hamalları, Şişli, Nişantaşı, Maçka, Osmanbey gibi kibar semtlerde yoğurt, sebze satıcıları... Dilleri, kılık kıyafetleriyle İstanbul'a uymamışlardı ama, gözlerindeki ışıltı, kocaman bıyıklarındaki hazla İstanbul'un açıkgözlülüğünü belki de özbeöz İstanbulludan çok daha kolaylıkla kapmış, bankalara cari hesaplar açmışlardı. İçlerinde apartman kapıcıları, emlak komisyoncularından daha çok kazanan ev, dükkân simsarları, hizmetçi komisyoncuları vardı, çaylarını zevkle yudumluyor, sigaralarını keyifle fosurdatıp kahvenin sigara dumanından zaten ağır havasını büsbütün ağırlaştırıyorlardı.

Bursa Sokağı'ydı burası. İlerde Amerikan gemicileriyle taşralı hacıağaların kesildiği barlar, lokantalar, yüksek apartmanlar. Yüksek apartmanların sokağa şüpheli, çekingen, korkuyla bakan pencereleri. Gündüzleri güzel, zarif, pırıl pırıl kadınların gelip geçtiği, nispeten sakin bir sokak, geceleri barlardan al, yeşil, mor, sarı, eflatun caz müziği melodileriyle coşar, alabildiğine coşar. Az ilerdeki köşenin ta dibinde Beyoğlu Emniyet Amirliği. Yalnız bu sokağı değil, hemen hemen bütün Beyoğlu'na aydınlık pencereleriyle hırslı hırslı bakar. Tarlabaşı'na inen ara sokaklarda rakı, şarap, açık şarapla zıvanadan çıkmış sarhoş naralarıyla öfkelenen PG'lerden eliyle cıvık, sululuları yakalayıp ayıltan bina.

Kastamonulu bir sır verircesine, "Abanoza gidelim mi?" dedi.

İflahsızın Memed buranın "Genelevler" olduğunu bilmiyordu:

"Ne var orda?"

"Kızlar."

Memed'in gözleri güldü:

"Kızlar mı? Güzel mi?"

"Gidelim de gör!"

Caddeyi karşıya geçtiler. Başka gün olsa böyle kolay, böyle rahat geçemezlerdi taşıtlar zincirinden. Geçtiler, caminin yanındaki sokağa girdiler. Sokak ta Tarlabaşı asfaltına kadar uzuyordu. Sola saptılar. Abanoz Sokağı'ydı saptıkları sokak.

Akşamın yorgunluğundan halsiz, sokağa kapalı kapıları, tülleri inik pencereleriyle sıra sıra evler uykudaydılar. Taş merdivenli kapıların önlerinde çokluk taşralı delikanlılar, arada ihtiyarlar. Bütün gece, gecenin geç saatlerine kadar omuz omuza bir kalabalığın ayakları altında çiğnenmiş parkeler bile uykudaydı. Kapılardan biri açıldı, parmaklarının arası sigaralı bir hizmetçi kadın seslendi:

"Rızaaa! Rıza!"

Nerede olduğu belirsiz yırtık bir ses cevapladı:

"Hop dediiik!"

"İki çay!"

Kadın içeri çekildi, kapı örtüldü, sokak bir anlık ürpertiden sonra gene uykusuna daldı.

İflahsızın Memed:

"O kimdi?

"Hizmetçi," dedi Kastamonulu.

"Ne iş görür?"

"Orospuların hizmetini."

"Çok para alır mı?"

"Ne bileyim ben?"

Sağlı sollu yapıların uykulu bakışları arasında sona kadar gittiler. Genelevlerin tadı yoktu. Yalnız bir ara, tam sondaki evden mavi kombinezonlu, kupkuru bir kadın çıktı. Mavi kombinezonunun eteği ta beyaz külotuna kadar kısa. İflahsızın Memed utanarak başını çevirdi.

Kastamonulu güldü:

"Ne o? Utandın mı ne?"

Karşılık vermedi. Utanıp utanmadığını bilmeden utanmıştı.

Sokağı çıktılar.

"Şurda bir çaycı var, iyi çay yapar. Birer tane içelim mi?"

"İçelim."

Tarlabaşı asfaltı üzerinde küçük bir çaycı dükkânıydı. Girdiler. İçerisi pazarlık elbiseleriyle şakacı, hatta alaycı İstan-

bullularla doluydu. Tavla, iskambil oynuyor ya da birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Onların ilkin farkına varmadılar. Sonra ufacık bıyığıyla oynayan şakacı biri, yanındakini dirseğiyle dürtüp içeri girenleri gösterdi. Sanki "Dikkat" komutu yerine geçti bu. Tavla ve kâğıt oynamayanlar onlarla ilgilenmeye, onlara dair laflar atılmaya, imalara başlandı.

"Çaycı oğlum, müşterilere bak!"

"Bardakları iyi yıka!"

"Sabunla!"

"Taze çay demle..."

İçlerinden biri İflahsızın Memed'e ciddi ciddi sordu:

"Taze çay demlesin mi?"

Memed anlamadı, Kastamonuluya dönüp baktı. Kastamonulunun yüzü asılmıştı:

"Sana ne?" dedi.

Adam bozmadı:

"Hiç yani, her çayı beğenmezsiniz de..."

Sağda bir kahkaha. Kastamonulu sertçe döndü. Kahkahanın sahibi başka yana bakıyordu. Kastamonulu kahkahanın kendilerine olduğunu anlamıştı ama, ne diyebilirdi? Önüne döndü. Tam bu sırada ardında biri, "Ne bakıyorsun ulan?" diye bağırdı.

Kastamonulu bunun bal gibi kendine olduğunu anlamış, gene sertçe dönmüştü ama, adam demin kahkaha atana bakıyordu. Kahkaha atan hâlâ gülerek, "Keyfimin kâhyası mısın?" dedi.

"Keyif eşekte olur!"

"Hangi eşekte?"

"Senin gibi!"

"..."

"..."

İflahsızın Memed için hava hoştu ama, Kastamonulu anlıyordu onlarla dalga geçtiklerini. Büyük şehir insanının huyuydu bu. Köyünü, kentini bırakıp büyük şehre ekmek için

düşmüş yaban bakışlı, bozuk üst başlı, şivesi bozuklarla alay ederler, onları büyük şehre yakışmayan taraflarından dolayı tefe alırlardı.

İçi içini yiyordu. Bir yakalasa, verecekti ağızlarının payını ama yakalayamıyordu. Kurnaz, kaypak, inceden inceye alay ediciydiler. Sözde birbirleriyle, ama onlarla alay ediyor, onlardan yana göz kırpıyorlardı birbirlerine.

Gene başlamışlardı:

"Ne deyim oğlum, ne deyim..."

"Kime ne diyecen?"

"Sana!"

"Ne diyebilirsin?"

"Doğru, hiçbir şey diyemem..."

"Tabii diyemezsin. Sen de bir oy sahibisin ben de!"

"Başlarım şimdi ormanını yakandan ha!"

"Ormanımı yaktılarsa suç bende mi?"

"Sende tabii!"

"Niye?"

"Şehire ne geldin? Başka orman mı yoktu?"

İflahsızın Memed gülüverdi.

"Bak hemşerin de gülüyor," dedi biri. "Öyle değil mi aslanım?"

"Doğru."

"O niye gelmiş doğruysa?"

"Cevap ver, niye gelmiş diyor?"

Kastamonulu:

"Onun ormanını yakmadılar!"

"Niye geldi öyleyse?"

"Sen niye geldin?"

Bir başkası, "Burası bizim memleketimiz!" dedi.

Kastamonulu ortaokulda bir zaman okumuştu. Türklerin asıl anayurdunun neresi olduğunu, göç sebeplerini biliyordu.

"Kaç yıldan beri memleketiniz?" diye sordu.

Tavla ya da iskambil oynayanlar da meraklanmış, oyunlarını bırakmışlardı.

"Bin yıldan beri. Biz İstanbullu oğlu İstanbulluyuz!"

"Yavaş gel!"

"Niye?"

"İstanbul beş yüz yıldan beri Türklerin. Bin yıl diyorsun?"

Adam şaşaladı. Doğma büyüme İstanbulluydu ama Türklerin İstanbul'da kaç yıldır bulunduğunu birden hatırlamamıştı. Evet, doğru söylüyordu genç adam, daha geçenlerde Fatih'in İstanbul'u fetih yıldönümü dolayısıyla yapılacak hazırlıkları gazetelerde okumuşlar, o da dinlemişti. Okuma yazması yoktu.

Kastamonulu taşı gediğine koydu:

"Bizle alay edeceğine kendi kendinle et!"

İş birdenbire sarpa sarmış, şehirliler alınmıştı. Tavlasının başından bilgiççe fırlayan Kapalıçarşı esnafından biri, "Senin tahsilin?" diye sordu.

Kastamonulu, "Ortadan ayrıldım," dedi.

"Ben lise ondan!"

"Bana ne?"

"Arkadaşı mars etmeye kalktın da?"

"Sen onun avukatı mısın?"

"Fazla konuşma. Ortadan ayrıldınsa ne olmuş yani? Hem sana ne? Sen niye alınıyorsun? Bizim sözümüz ona!"

İflahsızın Memed'i işaret etmişti.

Kastamonulu arkadaşını kayırdı:

"Onunla da alay etmeye hakkınız yok!"

"Burası İstanbul, köy yeri değil!"

"Biliyoruz."

"Bakmasını, laf dinlemesini bile bilmiyor daha be. Ne diye köyünde tarlasıyla uğraşmaz da gelir İstanbul'u kirletirler? İstanbul sokakları bunlardan, bunların sefaletinden geçilmiyor! (Arkadaşlarına döndü.) Hükümetin yerinde ben olacağım ki

bak... Ver nüfus kâğıdını. Nerelisin? Erzurumlu, Vanlı, Bitlisli, Adanalı... Marş geldiğin yere. İstanbul İstanbulluktan çıktı be!"

Tavlasının başına geçti. Dehşetli bir sinir içindeydi, elleri titriyordu. Tıkacını atmışçasına hâlâ söyleniyor, bağırıp çağırıyordu:

"Çarşıda bunlar, pazarda bunlar, Beyoğlu'nda bunlar be! İnsan turistlerden utanıyor!"

Kastamonulunun bütün bunlara verecek işlenmiş cevapları olmadığı için öfkeyle susuyor, ama karşısındakinin haklı olmadığını sanıyordu.

Deminki adam tavlasının başına geçip oturduğu hâlde, birden kalktı, geri geldi, İflahsızın Memed'in tam karşısına dikildi:

"Niye geldin sen İstanbul'a?"

İflahsızın Memed şaşaladı. Hiç beklemiyordu. Kastamonuluya, sonra soruyu soran adamın kırçıl saçlarına baktı:

"Ben mi?"

"Yok baban!"

"Babam köyde kaldı, kardaşlarımın yanında!"

Kırçıl saçlı adam zafer kazanmış biri edasıyla arkadaşlarına döndü:

"Buyurun," dedi. "Ben diyorum bayram haftası, o diyor mangal tahtası. Babanı soran yok, sen bu İstanbul'a niye geldin?"

"Gafur Ağam mektup saldıydı da..."

"Gafur Ağan kim?"

"Dırnaksızın biri!"

"Ohooo..."

Tavlasına döndü, zarları aldı, salladı salladı attı. Karşısında gülüp duran tavla arkadaşına, "Oyna birader oyna," dedi. "İnsan yurttaşım, vatandaşım demeye utanıyor. Bunlar adam olacak da, vatana millete, memlekete fayda sağlayacak. Ölme eşeğim ölme..."

Bir başkası dikildi İflahsızın Memed'in karşısına:

"Köyde tarlan yok mu senin?"

İflahsızın Memed'in kafasında kıraç Orta Anadolu bozkırı, bozkırın göz alabildiğine düzünde kerpiç evleriyle ağaçsız köyü geçti. Sert sert esen gri rüzgârların önüne katılmış hareketsiz bir köy.

"Yok," dedi.

"Başkasının tarlası?"

"Var."

"Niye köyünde, başkasının tarlasında çalışmıyorsunda..."

Sağdan biri adamın sözünü kesip tamamladı:

"Buradaki el kapılarına geliyorsun?"

Kastamonulu:

"Burada zanaat belleyecek. Buranın gündeliği fazla. Burası şehir. Sizin gibi şehirlilerden medeniyet belleyecek. Kalk Memmed kalk, gidelim!"

Bu davranış, kahvedekilere atılmış sert bir tokattı. Öyle sert bir tokat ki, kahveden çıktıkları hâlde birden kendilerine gelemediler.

Sonunda biri, "Fena koydu," dedi.

Bir başkası sövdü.

Daha bir başkası, "Çarıklı," dedi.

Sonra konuşma hızlandı:

"Bunlardaki akıl kimde var?"

"Doğru."

"Ayaklarının çarığıyla gelirler, sonra seni beni beğenmezler..."

"Osmanbey'de bir kapıcı tanırım, İkinci Dünya Harbi'nde kapıcılık yaptığı apartmanı satın aldı!"

Tavla, iskambiller bırakılmıştı. Ayağının çarığıyla gelip İstanbul'da yosun tutanlar üzerine bol bol örnekler verilerek konuşuluyordu. Konu yavaş yavaş karaborsaya, ahlakın bozuluşuna geldi. Bütün bunlar hep taşradan kalkıp kalkıp buraya gelen, burada dişinden tırnağından artırıp üç beş kuruş

biriktirdikten sonra parasını faize veren, faizin faizi, derken karaborsa, talan, hırsızlıkla zenginleşenler yüzündendi.

Kırçıl saçlı zarlarını sinirli sinirli sallayıp attı.

11

Ankara'nın viskili, şampanyalı, çeşit çeşit erkek kahkahaları yüklü yorgunluğundan üç gündür kurtulamamıştı. Etleri hâlâ dövülmüş gibi ağrıyor, aklına viski, şampanya, havyar geldikçe midesi bulanıyordu.

Karyolasında bir yandan bir yana döndü.

Bir hafta, koskocaman bir hafta geceli gündüzlü eğlenmişlerdi. Daha doğrusu, eğlenenlerin, asıl eğlenenlerin arasında eğlenmiş sayıyordu kendini. Aslında asıl eğlenenler, Başbakan'ın gözdeleri, gözdelerinin güzel hanımları, güzel hanımlarının güzel yakınlarıydı. Ama tabii İstanbul'a gelmişti şimdi. "Asıl eğlenenlerin arasında, pek de farkına varılmadan, kendi kendime eğlenmeye çalıştım, eğlendiğimi sandım," diyecek değildi ya!

Seslendi:

"Ayşe!"

Ayşe'nin her zamanki gibi sesi geldi:

"Buyur hanım?"

"Gel, şu perdeyi çek!"

Az sonra Ayşe'nin erkeği hatırlatan kaba yüzü kapıda belirdi. Dirseklerine kadar sıvalı kalın kollarıyla odaya girdi, hanımefendinin ayakucundaki pencerenin aralık tülünden bir sütun gibi vuran güneşe tülü çekti.

"Bir sigara ver bana oradan!"

Ayşe tuvalet masasının üzerindeki gelincik paketiyle zarif, nikel çakmağı götürdü. Hanımefendi bir sigara aldı, Ayşe'nin çaktığı çakmağın alevinden yaktı, kıyısı diş yarası kırmızı dudağını büzerek dumanı tavana üfledi.

"Başka bir emriniz var mı efendim?"

Duymadı bile. Aklında Kızılay'ın balosu. Keşke gitmeseydi, keşke Zerrin, Fifi ve Zerrin'le Fifi'nin bile iyice sönük kaldıkları zarif hanımların bakışları altında ezilmeseydi. O hanımlarla arasında uçurumlar vardı. Bu uçurum hiç ama hiçbir zaman kapanamazdı. En büyük silahı olması gereken güzelliğini o gece bir silah gibi kullanamamıştı. Değil Başbakan, bakanlar, müsteşarlar, mebuslar... Evet, sık sık dans ettiği kaba saba mebusu ayrı tutarsa, öteki mebuslardan pek çoğu baksalar bile, onun istediği ilgiyi göstermemişlerdi.

Sigarasından yeni bir duman, kırmızı dudaklarının arasından tavana ağır ağır yükselen dumanın nazlı tülü.

Mebuslar, müsteşarlar, bakanlar ve Başbakan'dan iltifat gören kadınların hepsi de ondan güzel miydi? Hayır, hiçbir zaman. Değillerdi, çoğu çirkindi hatta ama, gene de iltifat görmüşler, dansa kaldırılmışlar, hatta Başbakan'ın kulaklarına fısıldadıkları şeylere katıla katıla gülmüşlerdi. Başbakan'ın kollarında dans ederken, yakışıklı adamın fısıldadığına katıla katıla gülen bahtiyarlardan olmak isterdi! Can atmıştı buna. Hatta Başbakan'ın tam karşısındaki iskemleye geçmiş, Başbakan'la göz göze gelmiş, ama iltifatına ulaşamamıştı. Neden? Hani kadından anlardı Başbakan? Neydi o ikide birde kulağına bir şeyler fısıldayıp katıla katıla güldürdüğü karı? Yaşlıydı, kuruydu, çirkindi üstelik!

Dışarda çalan telefonun sesi. Bekledi. Az sonra gelen Ayşe, "Sizi istiyorlar," dedi.

Uzandığı yerden:

"Kim?"

"Erol Bey."

Unutmuştu bile. Güya Ankara'ya bir kucak havadisle gitmişti de rapor edip göze girecekti. Jujularda geçenleri bile söylemeye vakit bulamamıştı.

Karyolasından usullacık indi, dışarı, telefona gitti:

"Aloo, evet. Merhaba şekerim. Üç gün oluyor. Haklısın ama ne yapayım? Ankara'da çok yoruldum. Tuh, terbiyesiz. Hadi oradan. İşi koparmaya vaktim olmadı. Zaten buna da lüzum kalmadı, çünkü çok daha okkalı işler için vaatler aldım. Vallahi. Şimdi mi? Gelemem, vallahi gelemem Erol. Rakının filan lafını etme, yüreğim ağzıma geliyor. Yok canım, viski, şampanya, havyar.. E tabii oğlum, Başbakan sofrası, kolay mı? En küçüğü milletvekilleriydi. Ankara'da milletvekili, ohoo... Başbakan'ı sorma, her zamanki gibi. Bilmem, çok dinamik buldum. Ne istifası? Yok canım, umurunda bile değil dünya. Vızgeliyor, vallahi vızgeliyor. Her toplantının atan nabzı. Onun olmadığı yerde bir sönüklük, bir ne bileyim uyuşukluk. Kızılay balosuna bir geldi, balo canlandı. Halt etmiş o söylentiyi çıkaran. Yarın belki olur, nereye? Haa, şu kavga ettiğin yer değil mi? Peki, peki şekerim, emret, derhal. Tabii, bilirsin, akan sular durur. Haydi şekerim bay baaay!"

Kulaklığı yerine koyarken gözü mutfaktaki Ayşe'ye ilişti. Karşı yapıya bakan pencerenin önünde, sırtı dönük, ayakta bulaşık yıkıyordu. Gördü, üzerinde durmadı. Odasına giderken Ayşe de dönmüş, odaya girmekte olan hanımını ardından görmüştü. Hiç ama hiç sevmiyordu şu kadını. Bunca yem, yiyecek, giyim, kuşam, öyle olduğu hâlde gene de o çıyan suratlı oğlanla aldatıyordu arslan gibi kocasını. Haram olsundu yedikleri, içtikleri, giyip çıkardıkları. Ankara'da kim bilir ne haltlar karıştırmış da geldiği gün, gece, üstünü başını soyunmadan, kocasına hoş beş etmeden kendini karyolaya kaldırıp atmıştı. Haydi o yorgun geldi, hoş beş etmeden kendini karyolaya attı, sen erkek değil misin Allah'ın boynuzlusu? Sormak yok mu? İnsan ne kadar serin olmalı ki, nikâhlı karısını Ankara'da koyup gelsin. Yok canım, bu kravatlı takımının tümü de domuz eti yiyordu herhalde. Yemeseler ne diye avratlarını kıskanmasınlar? Hatça Ablasının eri mesela. Avradını çarşıya pazara bile salmıyordu. Çarşı, pazardan bir şey mi lazım? Ya kendi gider ya

da işten evine dönerken alır getirirdi? Buysa, erkek hanımdı sanki, hanım da bey. Ya hanım Ankara'dayken koşup gelerek bulgur pilavı isteyişi? Karısının giymeyi yasak ettiği beyaz gecelik entarisini bulup giyişi!

Birden gözüne eli testili biri ilişti. Gençten, ablak yüzlü bir uşak. Bahçe kapısının önünde dikiliyor, kapı aralık olduğu hâlde dalmıyordu içeri. Bundan öncekilerde bu nezaket nerde? Babalarının malı gibi dalıverirler, çeşmeden testilerini doldurmaya savaşırlardı.

Ellerinin zifirli sularını sıkıp yıkanmış kaplar yığılı tepsiyi aldı, mutfaktan çıktı. Bulaşıkların sıcak suda yıkanmaları bitmişti, dışardaki terkosta çalkalayacaktı.

Taş merdivenin başında durdu, bahçe kapısından yana sertçe baktı, sordu:

"Ne o gene? Ne dineliyon?"

Genç adam bir genç kız gibi utanarak, "İznin olursa testimi dolduracam abla," dedi.

Hanımının çokluk kendisine yaptığı gibi hemen karşılık vermedi. Çalkalanacak kaplar bulunan tepsiyle merdiveni ağır ağır indi, mutfak penceresinin altındaki terkos musluğunun yanına bıraktı, sonra, "Gel doldur haydi," dedi, "gel!"

Genç adam hep o birden hoşuna giden çekingenlikle bahçe kapısından girdi, çiçek tarhları arasındaki kırmızı yolun kumlarını gıcırdatarak geldi, bekledi. Ayşe'nin arkası dönüktü, mahsustan. Duruşu, kız gibi utanışı hoşuna gitmişti ya, ne diye yüz göz olacaktı yazının adamıyla?

Bekledi, testisini doldurmasını beklediyse de, genç adam elindeki testiyle bekliyor olmalıydı. Döndü sertçe. Çıkışacak, kazık gibi ne dikildiğini soracaktı, soramadı. Genç, taze, ablak yüzlü bir oğlandı. Dönüp de göz göze geldikleri zaman kıpkırmızı kesilmişti.

Yumuşakça sordu:

"Niye doldurmuyon?"

Genç adamın yanaklarından yeni bir kızartı geçti, acemice gülümsedi:

"Dolduruyum mu?"

"Doldur!"

Elleri belinde, kırmızı toprak testisini musluğun basınçlı suyuna tutup çömelmiş genç adama tepeden bakıyor, kızmıyordu. Boyu posu, bakışı, güleç yüzü, ille de pençe pençe kızaran yanakları... Ötekilere benzemiyordu hiç. Arlı, hayalıydı bu. Yumuşacık. Elinde olmayarak sordu:

"Bu yapıya yeni mi geldin sen?"

Genç adam suyunu doldurmuştu, musluğu kapatıp kalktı:

"Yeni geldim abla."

"Ne zaman?"

"Dün."

"Ne iş görüyon?"

"Ben mi?"

"Sen."

"Duvar ustasına tuğla taşıyom, harç taşıyom..."

"Nireli olun?"

"Ben mi? Suvaz'ın köylüğünden!"

"Adın ne?"

"Memed."

"Kimin kimsen var mı burda?"

"Burda yok abla."

"Köyde?"

"Köyde bir babam, kardaşlarım var."

"Anan?"

"Sen sağ ol."

"Mefat mı etti?"

"Mefat etti abla. Bacım Ümmü'ynen kardaşlarım babamın yanında kaldı. Anam sağken babam düşerdi gurbete. Anam ölünce..."

"Gurbete siftah mı düştün?"

"Siftah abla. Babam her yıl Çukurova'ya inerdi. İflahsızın Yusuf derler. Zorlu duvarcıdır. Bu yıl kısmet benim... Haydi abla, ısmarladık!"

Ayşe erkeği hatırlatan kalın, siyah kaşlı yüzüyle büyülenmiş gibi bakıyordu. Neden sonra, "Güle güle," dedi. "Suya her daim sen gel olmaz mı?"

İflahsızın Memed üzerinde durmadı:

"Olur abla, sağ ol..."

"Ötekiler ayı, kibarlık ne bilmiyorlar!"

Kırmızı testisiyle ağır ağır uzaklaşan delikanlının ardından bakıyor, çalkalanacak bulaşıklarının başına çömelmiyordu. Genç adam geldiği gibi ince yolun kırmızı kumlarını gıcırdata gıcırdata kapıya gitti, çıktı, ötekiler gibi kapıyı çekip mandalını indirmeden değil, kapıyı çekip mandalını indirdikten sonra karşı yapının henüz kırmızı tuğlalardan ibaret iskeleti içinde kayboldu.

Delikanlı kaybolup ortadan silindiği hâlde Ayşe hâlâ bakıyor, güleç yüzünü hayalliyordu.

"Ne o kız? Oğlana vuruldun mu ne?"

Belinde yumrukları, suç üstünde yakalanmışçasına döndü: Hizmetçi Pervin!

Bulaşıklarının başına çömelirken, "Hadi kız hadi," dedi. "Ben sen miyim?"

Pervin de yanına arsız arsız çömeldi. Ağzında sakız, çabuk çabuk çiğnerken arada balon balon şişiriyor, sonra sakızın beyaz balonunu dudaklarına bulaştırarak dişlerinin arasına alıyordu.

"Nesin ya?"

Azarladı:

"Ben sen değilim!"

"Bana kurban ol. Ne varmış bende de beğenmiyorsun? (Birden laubalileşerek, deli deli.) Haa, Ayşe bana bak... Bizim bey var ya? Dün gece benim odaya girmek istedi, almadım içeri!"

Ayşe'nin "Niye?" demesini bekledi, demeyince sordu:

"İyi etmiş miyim?"

Çeşmenin basınçlı, kuvvetli suyu altında tabakları çalkalarken bakmadı bile:

"Ne biliyim ben?"

"Tabii almam. Ağzı öyle pis kokuyor ki. Sonra, niye alacakmışım? Verdiği sözü tutsun. Apartman katı, katı döşer, aydan aya bana parar verir, o zaman başka. Şimdi içeri alırsam, zaten bir atımlık barutu var... Şu bakkal diyor ki, Gafur senin Ayşe'yle iyiymiş diyor. (Ayşe'nin öfkeyle bakışından ürkerek) Ben de dedim ki, Gafur da, sen de halt etmişsiniz dedim. Ayşe sizin bildiğiniz kızlardan değil, dedim. İyi demiş miyim?"

Öfkeden kulakları vınlamaya başlamıştı Ayşe'nin.

"Bana bak," dedi. "Sen o gâvur suratlı çırağa söyle, vallaha onun da, Gafur'un da kafalarını yararım. Bennen ne uğraşıyorlar be?"

Pervin ayağa kalktı:

"Yüz vermiyorsun onun için. Yüz versen..."

"Siz veriyorsunuz da ne oluyor?"

"Kim veriyor?"

"Sen, Güler, Mari. Bilmiyor muyum?"

Derinlerden aldığı "Perviiin!" sesini cevapladı:

"Efendim, geliyorum..." (Ayşe'ye) "Bizim kuru bamya," dedi.

Sonra deli deli ekleyip koşarak uzaklaştı:

"Canım sağ olsun, canım sağ olsun!"

Ayşe ardından ters ters baktı. Koşarak uzaklaşan kızın pembe poplin entarisi, kısacık etekleri altından tombul bacakları görünüyordu. Üzerinde durmadı. Deminki oğlanın pençe pençe kızaran yanakları... Oğlan demek kapıya yeni gelmiş, gurbete de ilk çıkıyor... Ondandı işte körpeliği, toyluğu. Yüzüne bakarken yanakları renkten renge giriyor, gözleri yere iniyordu. Başkaları gibi adamın gözüne yiyecek gibi bakmıyordu. Utanıyordu besbelli. Alnının haya damarı kırılmamıştı. Biraz eskir, şehre

şehirliye alışır, şu yırtık Pervin gibi hizmetçilerle bir iki aşna fişna, ondan sonra o da dönerdi ötekilere.

Yıkanmış kapları musluk suyunda çalkalayıp tepsisiyle mutfağa kaldırırken hep onu, onun al al kızaran yanaklarını düşünüyordu. Bu düşünüş o gün akşama kadar sürdü. Gece yatağa girdiği zamansa çoğaldı. Kaşı, gözü, ağzı, burnu... Gece yarısına kadar onu düşündü. Uykuya ne zaman geçtiğini bilmeden düşünde görmeye başladı onu. Tıpkı bugün suya geldiği zamanki hâliyle. Hâliyle ama, sanki çoktan tanışırlarmış, ahbapmışlar gibi. Hatta Zeytinburnu'na birlikte gittiler. Hatça Ablasına, Hatça Ablasının erine tanıttı onu. Onlar da pek beğendiler. Hele Hatça Ablası, "Kaçırma kız!" dedi. "Tam sana göre. Hazır anası munası da yokmuş... Babasının oluşu bir şey değil. Babası yarın evlenir, bacısı ere varır, kardaşları da el malı. Sen anaya bak. Madem anası yokmuş..."

Sabahleyin her zamandan erken uyandı. Mutfağa, mutfağın karşı kapıya bakan penceresine geldi, uzun uzun baktı, suya gelmesini bekledi. Ta dün ikindiüstü doldurulan bir testi bu zamana kadar nasıl olurdu da bitip tükenmezdi? Dolu ırgat, amele vardı. Her biri birer tas içse... diye düşünmeye kalmadı, elinde dünkü testiyle genç adam yeniden belirdi bahçe kapısında. Dünkü gibi gene bekledi. Ayşe koştu, taş merdiveni çıplak ayaklarıyla bir solukta indi. Eliyle, "Gel!" yaptı. İflahsızın Memed, kırmızı testisiyle girdi. Musluğun yanına geldiği zaman sert bakışlı kıza daha yakın buldu kendini. Güldü. Ayşe huylanarak, "Ne güldün?" diye sordu.

Yanakları gene al al oluvermişti:

"Hiç," dedi. "Bizim yapıdaki uşaklara gülüyom!"

"Nelerine gülüyon?"

"Bir Veli var da..."

"Ne olmuş?"

"Dün biz konuştuk ya sennen?"

"E?.."

"Görmüş!"

Kızdı:

"Ne olmuş gördüyse?"

"Hiç. Yani..."

"Bizi bir kötülükte mi görmüş?"

"Töbe bacı, aboo... Diyesi o ki, bacı senden haz etti galiba. Biznen konuşmazdı dedi."

Ayşe'nin asık yüzü yumuşadı:

"Onlar başka sen başka!"

İflahsızın Memed'in koltukları kabardı birden. Demek bacı beğenmişti? Veli'nin anlattığına göre, suya giden uşakları tersleyiverirmiş hep. Onu terslememişti. Niye? "Beni beğendi besbelli!" diye düşündüyse de, unutmaya çalıştı. Koskoca bir köşkün hizmetçisi onu ne diye beğensin? Beğense, ah beğense...

"Ne konuştunuz lan?"

Hamal Veli. O da kendi gibi duvar ustasına harçla tuğla taşıyordu. Eli, yüzü harç bulaşıkları içinde, terli.

"Hiç," dedi.

"Hiç olur mu? Gördüm!"

Teneke tası doldururken, "'Hangi köydensin?' dedi."

"Sen ne dedin?"

"Hiç, 'Suvaz'ın köylüğündenim,' dedim."

"Başka?"

Tası doldurmuştu, ustasına koşturdu. Veli ardından hınçla baktı. Tırnaksızdı canım, köylüsü Gafur gibi. Kızla uzun uzun konuştukları hâlde saklıyordu. Ne vardı saklayacak? Elinden mi alacaktı?

Tahta teknesini yarı yarıya harç doldurup ustasına götürdü.

İflahsızın Memed döndüğü zaman onu orada bulamadı, sevindi. Ne diye bacısının dediğini diyecekti? Dedi diyelim, yarın ya gider Gafur'a gevezelik ederse? Gafur da ağaya söyleyip... Gerçi bu çalıştığı yapı ne Gafur'un ne de ağasınındı ama, olsun. Gene de ne olur ne olmazdı. Gafur'un ağası gider Memed'in

çalıştığı yapının sahibine böyle böyle, "Sizin yapıda Murat Usta'ya harç taşıyan Memed var. İflahsızın Memed. Bizim kıza dolanıyormuş. Ya terbiyesini ver ya da sonu iyi getirmez!" derse?..

Tası doldurup yeniden tahta merdiveni çıktı. Kastamonulunun babasıyla kuru bir usta ha bire duvar örüyorlardı. Kastamonulunun babası baba adamdı, yumuşak. Duvar örmeyi belleteceğine söz vermişti. Lakin Kastamonulu... Bir de onu hatırladı. O da gelseydi şu yapıya!

Tası Kastamonulunun yanındaki kuru ustaya uzattı:

"Buyur usta."

Kuru usta aldı, sağ elini başına koyup çömeldi, ağır ağır içti. Köydeki muhtar gibi. O da böyle içerdi suyu. Lakin bu İstanbul... Kadıköy'ün güzelliği bir başkaydı. Şirin şirin köşkler, bahçeler, ağaçlar, ağaçların aralarında kısa fistanları renk renk kızlar, kadınlar... Birden Ayşe ilişti gözüne. Taş merdivenin başından bakıyordu. Ona mı bakıyordu yoksa? Yanakları al al oldu, yanmaya başladı. "Yok canım," diye geçirdi. "Bana ne demiye baksın?" Kuru ustadan boş tası aldı. Kız hâlâ orada, bakıyordu. Ona bakmıyorsa kime bakıyordu? Döndü, ardında kimse yoktu. Masmavi gök, gökte bir parça beyaz bulut. Ona bakıyordu, mücerret ona. Lakin, sahi miydi acaba?

"Tuğla getir!"

Yekinip koştu. Merdiveni bir parça da kıza gösteriş, koşarak indi. Teneke tası yapının gölge bir köşesindeki kırmızı testinin ağzına ters çevirip koydu, sonra yeni, yepyeni bir şavkla tuğlalara gitti, durdu, köşke kaçamak bir bakış fırlattı. Kız hâlâ taş merdivenin başında, yumrukları beline dayalı, bakıyordu. Ona bakıyordu. Ondan başkasıyla böyle konuşmadığını uşaklar söylememişler miydi? Kim gitse kızıp terslenir, azarlayıverirmiş de ona... "Her daim sen gel!" demesi ya? Madem böyle, demek ona bakıyordu!

Kırmızı tuğlaları çabucak üst üste yığdı, kucakladı, yapıya uzatılmış merdiveni koşarak çıktı.

"Deli oğlan, deli oğlan düşersin ha!"

Kastamonulunun kaba bıyıklı, geniş omuzlu, lakin inadına babacan babası.

"Düşmem sayende usta..."

"Ayağın kayar, başın döner..."

"Sayende bir şey olmaz usta. Harç da getiriyim mi?"

"Getir bakalım."

Kız hep oradaydı, taş merdivenin başında. Boşalmış harç teknesini kaptı, merdiveni koşarak indi. Kız görsün, canı tez diye iyice beğensindi. Hem canı tez, hem de çalışkan diye. Kadınların canı tez, çalışkan erkekleri beğeneceğini sanan yanı ağır basıyordu. Basıyordu ya, nerden biliyordu bunu? Durmadı, düşünmedi bile. Harç yığınından tahta teknesini iyice doldurdu. Öteki çıraklardan, hatta Hamal Veli'den daha çok. Ağır tekneyi tüy gibi omuzladı, haydi gene merdivene. Merdiveni hep aynı rahatlıkla çıktı:

"Buyur usta!"

Usta güldü. Memnundu ondan. Oğlu, "Çok gözü açık çocuk baba. Okumayı yazmayı çabucak belledi. Şuna duvar örmeyi öğretiver sevabına!" demişti. Kendisi de yıllarca önce İstanbul'a gelip o devrin eline çabuk ustalarından duvarcılığı bellediği sıra bu Memed yaşında var yoktu. Onun elinden başkaları nasıl tuttularsa, o da şimdi bu açıkgöz, kabiliyetli çocuğun elinden tutacaktı. Böyleydi bu dünya: "Yap bir iyilik, denize at. Balık bilmezse Hâlik bilirdi!"

Bütün bunlardan habersiz Memed, boyuna kızarıp duran yanakları, ışıl ışıl gözleriyle tahta merdiveni koşarak iniyor, tuğla ya da harç teknesiyle gene koşarak çıkıyordu. Bütün bunları yaparken de hırsızlama bakmamazlık etmiyordu köşke. "Bacı" taş merdivende uzun uzun dikildikten sonra içeri girdi, mutfağın penceresine geldi. Ona bakıyordu, hep ona bakıyor. Hep ona ya niye? Beğendiğinden mi? Beğendiğinden olacaktı. Beğenmese ne diye baksın?

Ertesi, daha ertesi günler de Ayşe ya mutfak penceresinden ya da taş merdivenle mutfak penceresi altındaki terkos musluğunun başından eksilmedi. Memed ne zaman kırmızı testisiyle musluğa geldiyse, Ayşe tepesine dikiliyordu. Memed en son geldiğinde dayanamadı, sordu:

"Niye bana bakıyon lan, donuz?"

İflahsızın Memed iyice alışmıştı ona:

"Sen niye bakıyon?"

Ayşe gülerek omuz silkti:

"Sen bakıyon diye bakıyom!"

Memed de güldü:

"Ben de sen bakıyon diye bakıyom!"

"Gören mören olursa ya?"

"Neyi?"

"Baktığını?"

"Veli'den başka kimsenin habarı yok."

"Veli mi? Kim o?"

Döndü, yapıya taraf baktı. Kısa, kalın Veli o sıra boş tahta teknesiyle harç yığınının yanına gelmiş, uzaktan onlara bakıyordu.

İflahsızın Memed, "O işte," dedi.

"Baktığında ne var? Ona ne?"

"Gafur Ağama dir mir de..."

Ayşe'nin kalın siyah kaşları hırsla çatıldı:

"Hangi Gafur?"

"Gafur Ağam, sizin burda yatıyor ya!"

"O senin nirden ağan oluyor?"

"Bizim köyden. Rahmetli anamın da uzaktan hısımı olur ya, kulağasma..."

Ayşe duymuyordu. Öfkeden sol gözü seyirmeye başlamıştı. Demek Gafur, kumarcı, ırz, namus düşmanı Gafur hısımı oluyordu bunun? Tuh, keşke bakmasa, konuşmasa. "Suya her

zaman sen gel!" demeseydi. Hısımıysa, zaman zaman buluşurlardı herhalde. Buluşunca da, "Gafur Ağa," derdi. "Şu sizin Anşa var ya? Onunla aram..."

Testisi yarı yarıya dolmuş delikanlıyı ilk defa öylece bırakıp taş merdiveni çıktı gitti. Mutfağa hırsla geldi, içeri girdi, kapıyı sertçe kapadı, ama pencereye bakmadı bile. Bulaşık yıkarken arada oturduğu alçak bacaklı iskemleye oturdu, somurttu. Gafur'un akrabasıymış meğer. "İtin eniği. Madem Gafur itinin akrabasısın, uzak ol benden. Ben de seni bir adam bellediydim..."

Beyaz buzdolabının kapağını hırsla çekip açtı. İri, olgun elmalar, hevenk hâlinde muzlar... Bir muz kopardı. Donmuştu, buz gibi. Duymadı bile. Soğuktan sertleşmiş kabuğundan soyup kuvvetli dişlerinin arasına attı:

"Yumuşak, yüzü de güleçse bana ne? Gafur'a dir ki, o Anşa var ya, bana baktı dir. Gafur da zati Allah'tan arıyor, hemen beye!"

Lakin sandığı gibi olmadı. Bir gün, iki gün bekledi, üç gün bekledi, Gafur'dan hiçbir ses çıkmayınca, bir sabah mutfak penceresine geldi, baktı, genç adamı ustaların yanında elinde mala, duvar örmeye savaşır buldu. Demek duvarcılığa heves ediyordu oğlan... Daha bir sevdi. Zaten Gafur'a gevezelik etmediğini görünce öfkesi hafiflemişti. Duvarcılığını görünceyse öfkesi iyiden iyiye uçup gitti.

Suya gelen Veli'ye sertçe, "O her zamanki uşak niye gelmiyor?" diye sordu.

Veli anlamıştı işi, güldü:

"O duvarcılığa heves ediyor bacı!"

Sesini çıkarmadı. Çıkarmadı ama, onu istiyordu, onun gelmesini. Ne diye duvarcılığa heves etmişti? Gene o gelsindi kırmızı testisiyle. O gelsin, evet o gelsin, o!

12

Haftada, on beşte, pek pek de yirmide bir giderdi Zeytinburnu'ndaki Hatçe Ablasına. Gideceği günün akşamı buzdolabından aşırdığı meyvelerle, pastırma, sucuk parçaları, peynir kalıbını akşamdan kesekâğıtlarına sarıp, sıkı sıkı bağlar, bahçeye saklardı. Eli boş gitmek istemezdi Hatçe Ablasına. Hatçe Ablası paketi elinden "Ne zahmet ettin kız?" diye alır, mutfağa giderler, peyniri bakır kaba ıslarlar, pastırma, sucuk parçalarını da püfür püfür esen pencereye asarlar, sonra da alçak iskemleleri kapıp, mutfak kapısıyla pencere arasının hava akımına oturur, başlarlardı birbirlerinden ayrı geçen günlerde olanları birbirlerine anlatmaya.

O hafta eli boş, üstelik de kalın kara kaşları kara kara yıkık gelen "Bacı"sında bir şeyler olduğunu hemen anlayan Hatçe, sordu:

"O kaşların niye öyle yıkık kız?"

Ayşe ağlayacak kadar hırslıydı. Ne pastırma, ne sucuk, ne peynir, ne de elma, muz... Düşünmemiş, düşünememişti bile. O oğlan ne diye duvar örüyordu da su almaya gelmiyordu? Deyyusun oğlu kendini naza mı çekiyordu? Su doldururken bırakıp gitti diye mi gönül koymuştu da suya gelmediği gibi, duvar örerken başını çevirip bakmıyordu?

"Öyle mi kız? O kaşların niye öyle yıkık donuz?"

Hatçe Ablası bile vızgeliyordu bugün.

"Amaaan," dedi.

"Niye? Ne var?"

"Bir şey yok."

"Gâvura hele... Bir şey olduğunu bilmiyom mu ben? Söyle, ne var?"

Sırtıyla mutfak kapısına dayanıp bakışlarını mutfak penceresinden görünen dışarlara çevirdi. Elektrikli tren Halkalı, Soğuksu'dan yana hızla gidiyordu. Gördüğü yoktu. Aklında bakılıverince al al oluveren yanaklar, kara gözler!

"Anşa vallaha şamarı yirsin ha!"

Şamar mamar... O oğlan ne diye suya gelmiyordu da duvar örüyordu? Örsün, ustalık belleyecekti belki, bellesin, lakin hiçbir şey yapmasa duvar ördüğü yerden dönüp bakamaz mıydı? Bakardı, bakardı ya, gâvurluğundan! Su doldururken bırakıp gittiğine... Ulan amma da onurluydu deyyusun oğlu ha! Demek Gafur'a çekmemişti. Gafur sövüldüğü hâlde yakasından kolay kolay düşmemişti de, bu? Ama iyiydi bir yandan da böyle olduğu. Gafur'a benzese töbe hoşlanmazdı ondan. Gafur'u batsın, batsındı Gafur'u. Batsındı ya, insan duvar ördüğü yerden... ne demek istiyordu? Anşa mı baksın? Çağırsın? Eline ayağına düşsün?

"Vallaha Anşaaa adamı çat diye çatlatırsın. Vazgeçtim bacım, ne halın varsa gör..."

Duymadı bile. Sırtıyla dayandığı yerde, gözleri çoktan kaybolan elektrikli trenden boşalmış raylarda... düşerdi, düşerdi ya, nasıl? Eline geçiremiyordu ki. Eline geçirse, yalvarmasa bile sorardı domuzluğunun sebebini:

"Sana ne ettim de gücendin postal?"

Şöyle karşılık verirdi herhalde:

"Beni it gibi bırakıp gittin!"

"Gittiysem ne oldu? Telin mi döküldü?"

"Dökülür tabii. Herkesin de kendine göre bir onuru var!"

"Onuruna tükürürüm senin ha!"

Gülüverdi. Kafasındaki genç adam da gülüvermişti. Sonra başka konuşmalar geçerdi aralarında herhalde:

"Heye tükürün..."

"Tüküremem mi?"

"Tüküremen ya!"

"Tükürüyüm mü?"

"Tükür hadi!"

"Hık..."

Genç adam kocaman eliyle ağzını kapatır, Ayşe bu kocaman elin kalın bileğini yakalar. Lakin kalın bilek, kalın erkek bileği,

güçlü erkek bileği. Bir kıvrılışta Ayşe'nin avucundan kurtarır kendini. Mala tutmak, daha önce de harç teknesi, tuğla taşımaktan nasır bağlamış kudretli erkek avucu kızın bileğini yakalar, kıvırır, kızı altına alır.

"Uy bileğiiim..."

"Uy bileğim ya, ne belledin?"

"Bırak bileğimi!"

"Bırakmıyorum!"

"Lan bırak, canım acıyor!"

"Acısın."

"Bana acıman mı?"

Nasırlı, güçlü avuç gevşiyor ama, "Acımaz olur muyum?" filan demiyor. Bırakıyor, lafsız. Bir sigara yakıp bir kenara oturuyor. Gözleri başka yerde. Tıpkı Hatça Ablasının eri gibi. Hatça Ablası gibi yaklaşıyor yanına. Hatça Ablası gibi kolunu omuzuna atıyor, Hatça Ablası, Hatça Ablası, Hatça Ablası...

İçini çekerek gözlerini mutfak penceresinden görünen dışarlardan ayırdı, Hatça Ablasını arandı mutfakta, bulamadı. Sanki deminden beri put gibi duruşuyla kadını çileden çıkarıp küstüren kendisi değilmişçesine, dışarı çıktı, seslendi:

"Hatça Abla kız!"

Put kesilip darılmak sırası ona gelmişti besbelli, karşılık vermedi. Ayşe anlamıştı hatasını, bahçeye çıktı. Güneşin altındaki kırmızı kiremitli gecekondu damları, paslı tenekeler, üzerlerinde MADE IN USA damgalarıyla tahta duvarlar, pörsümüş, kulakları düşmüş ayçiçekleri, dargın sarmaşıkların tozlu yeşili, her şey pörsümüş gibiydi.

"Ooo Hatça Ablaa!!"

Evin ardına dolandı, oradaydı Hatça Ablası. Çamaşır seriyordu. Yanına gitti. Yanına gelindiğini anladığı hâlde Hatçe aldırmadı.

Ayşe gülerek eliyle böğrünü dürttü Hatça Ablasının. Kadın huylandı:

"Geri dur be!"

Boynuna sarıldı:

"Hatça Ablacığıım, darıldın mı bana? Abooo..."

Kadını bir erkek gibi sardı. Kadın, erkek gibi sarılışın içinde hırslı hırslı çırpınıp kurtulmaya çalışarak, "Bırak," dedi. "Bırak!"

Bırakıp bir adım geri çekildi:

"Demek bana küstün?"

"Küserim tabi!"

"Niye?"

"Niyeymiş. İnsan insan sorduk sana. Ne surat asıyon?"

Güldü:

"Canım sıkılıyordu deyyusun oğluna vallaha..."

Hatçe birden anlayamadı ama dargınlığının yerini de merak alıvermişti.

"Hangi deyyusun oğlu?"

"Amaaan," dedi. "Ne bileyim ben?"

Oracığa çömeldi.

Hatçe de karşısına geçip çömeldi.

"Ne mi bilecen? Deyyusun oğlu diyorsun ya?"

"Bizim orda biri türedi, deyyusun oğlu işte. Kafamı kızdırıp duruyor..."

"Gafur mu?"

Sertçe baktı.

"Yok canım."

"Ya?"

"Hemşerisi."

"Gafur'un mu?"

"Ne zıkkımsa amma, kesip attığı tırnağa Gafur gibi itlerin bini kurban olsun. Bunun onuru, kibiri kimde var?"

Aklından Hatça Ablasının kocası hızla geçti. Hatçe:

"Hiçbir şey anlamıyom, vallaha da billaha da anlamıyom. Ne onuru? Ne kibiri? Demek Gafur'un hemşerisi? Genç mi? Yaşlı mı?"

"Ne yaşlısı? Yalabık oğlan daha..."

"Sonra?"

"Sonra, yüzüne baktın mı yanakları al al oluyor. Anası ölmüş. Bir babasıynan bacısı, kardaşları varmış. Lakin ötekiler gibi nezaketsiz değil. Ötekiler ellerinde testi, köşke babalarının köşkü gibi giriverirlerdi. Bu? Bu başka. Oradakilerin tümü kurban olsun buna!"

Hatçe anlayacağını anlamıştı, ayağa kalktı, çamaşırlarına gitti yeniden. Anlıyordu. Anlıyordu ya, ne olmuştu? Oğlan yüz mü vermemişti? Yoksa konuşmuş konuşmuş...

Ayşe çömeldiği yerden kalktı, yanına geldi.

"Hatça Abla?"

"Hı?"

"Siz de böyle mi tanıştıydınız eniştemnen?"

Hatçe utandı bayağı.

"Amaan sen de. Ne biliyim ben?"

"Anlattıydın ya!"

"Böyle, n'olacak?"

"Biz de sizin gibi tanıştık. Sen de gâvurun oğlu dediydin. Bu da gâvurun oğlu. Neymiş, suyunu doldururken bırakıp gitmişim. Kabahatim bu. Bi onur var ki deyyusun oğlunda!"

Hatça Ablasının çamaşırlarını sermeye yardım etti.

Hafta ortası olduğundan gecekonduların hemen hemen bütün erkekleri işteydi. Kadınlardan evde kalanlarsa birer işle uğraşıyorlardı. Kızgın güneşin altında Zeytinburnu gecekonduları halsiz, terli, bezgindi. Hatçe çamaşırları sererken bir ara içerden kundaktaki oğlunun sesini duyarak koştu. Çocuk salıncağında ağlayıp duruyordu. Hatçe, çocuğunu salıncağından aldı, iri memesini ağzına tepti. Az sonra içeri kocaman bir kedi dalgınlığıyla gelen Ayşe, çocuğun kocaman memeyi çekiştirişine daldı gitti. Bir çocuğa meme vermek! Onun da böyle çocuğu, çocukları olacak, o da iri memesini ağızlarına tepecekti.

"Memenin başını ısırıyor mu?"

"Isırmaz olur mu deyyusun çocukları..."

"Deme bee..."

"Niye?"

"Yazık."

"Kime?"

"Enişteme de, oğluna da!"

"Yarın senin de olsun da görürüz. Ben de senin gibi, memedeki çocuklara sövenlere kızardım amma, insan anlıyor başına gelince..."

Başına gelse, onun da başına gelse de anlasa. Neyi anlayacak? Hiç. Deyyusun oğlu, deyyusun oğlu işte. Ne diye bakmıyor? Suya ne diye gelmiyor? Ya hiç gelmezse?

Ürktü, Hatça Ablasına baktı. Gerçekten de, bundan böyle hiç gelmez ya da başka yerde iş bulursa? Eline mala alan bir insan gittikçe ustalaşırdı elbette. Ustalaşır, başka yerde çok daha fazla gündelikle gider çalışırdı.

"Hatça Abla!"

Genç kadın bakmadan:

"Hı?"

"Ne diyom biliyon mu?"

"Ne diyon?"

"Diyom ki, başka yerde iş bulur giderse diyom..."

Hatça Ablası öyle anlıyordu ki onu. O da kızken tıpkı Ayşe gibiydi. Kocası o zaman Ayşe'nin anlattığı oğlan gibi gencecik, yalabık. Yüzüne bakılınca yanakları al al kızaran, ham tıraş bir oğlandı. Hatçe, Kızıltoprak'taki köşklerden birinde çalışıyordu. Şimdiki bu kocası da meyve satıyordu. Her akşamüstü kalın sesiyle semti çınlatarak geçer, en çok da onların köşkünün hizasında dururdu. Mahsustan değil, yol uğrağı dörtyol ağzıydı da ondan. Hatçe nedense bu sese vurulmuştu ilkin... Kalın, sıcak bir ses, tam erkek sesi. Üzüm alırdı. Köşkün beyi akşam üzerleri gelirken paketler dolusu meyve getirdiği hâlde, meyveye de hiç lüzum yokken, evdekilere çaktırmadan dışarı çıkar,

üzüm alırdı. Böyle tanışmışlardı. Ahbaplık, ahbaplıkları ilerlemişti. Hatçe olmasa adamın bu işleri beşir edeceği yoktu. Hatçe umut vermiş, eşelemiş, sormuş soruşturmuş, darılmasına, utanmasına aldırış etmemişti. Hatta adam kışa doğru üzümcülüğü bırakıp şimdi çalıştığı Haliç'teki emaye fabrikasında iş bulup giderken...

Memesini çocuğun ağzından çekti:

"İş bulur giderse, seni unutur. Sen sen ol, oğlanın yularını eline al!" dedi.

Ayşe merakla:

"Nasıl?"

"Ayıya bak, soruyor bir de. Nasılı var mı kız? Kız ol, kadın ol, kancık ol, cırnağını geçir. Madem kafana yatkın, kaçırma elinden. Ben cırnağımı geçirmeseydim enişten bana kalır mıydı?"

"Doğru."

Daha konuşacaklardı. Ortanca oğlan terli, kıpkırmızı, koşarak gelmişti:

"Anne!"

"Ne var?"

"Şamrel vardı, benim eski topun şamreli. Nerde?"

Diken üstünde gibi, sabırsız, hırçın, aceleci. Annesinin "Şamrel"i bildiği var mıydı ki?

"Şamrel ne lan?"

Tepesi attı:

"Yahu bir şeyi aklında tutamazsın. Şamrel işte, topun lastiği!"

Anayla oğulun çekişmelerine bayılıyordu Ayşe. İki oğlan da birbirinin tıpkısıydılar. Beğenmiyorlardı babalarıyla annelerini. Konuşmalarını beğenmiyor, yerde yemek yemelerini beğenmiyor, giyinip kuşanmalarını beğenmiyorlardı. Hatça Ablası sık sık, "Yımırtadan çıkmışlar da kabıklarını beğenmiyorlar!" dese bile, oğlanlara hak veriyordu Ayşe. Günün birinde o da evlense,

çocukları olsa, okutsa, çocuklar sonradan kendilerini beğenmeseler. Çocuklar, çocuklarının babası. Aklına gene o düştü al al yanaklarıyla. Demek başka yerde iş bulup çeker gidebilirdi? Doğru. Cırnağını geçirmeliydi etine ya, nasıl? Hatça Ablası, "Kız ol, kadın ol, kancık ol, cırnağını geçir!" demişti. Geçirmeliydi, geçirecekti hem de. İstediği kadar bakmasın, suya da gelmesin. Ne yapıp yapıp sormalı, aramalı, suya gelmesini sağlamalıydı.

Geceyi Hatçe Ablasında bu türlü düşünülerle geçirdi. Hatçe Ablası doğru söylüyordu. Kız olacak, karı, kancık olacaktı. Yalabık oğlan, belki de eli kadın eline değmemişti daha.

Sabahleyin erkenden uyandı. Hatçe Ablasının kocası da uyanmış, işe gitmeye hazırlanıyordu. Ayşe'yi görünce gülümsedi. Ayşe bir şeyler sezerek utandı. Adam karısının elinden kocaman asker postallarından tekini alıp kapı yanındaki alçak bacaklı iskemleye oturdu, ağır ağır, sabırlı sabırlı giydi postallarını.

Hatçe:

"Niye böyle erken gidiyon kız?"

Ayşe omuz silkti:

"Gidiyom işte."

O sırada eniştesi başını kaldırmış, karısına bakıyordu. Göz göze gelip gülüştüler. Ayşe bir utandı ki.

Adam:

"Utandırma kızı."

Kalktı. Gecekondu bahçesindeki boy atmış günebakanların arasından ağır ağır uzaklaşırken, Ayşe sordu:

"Enişteme de mi anlattın?"

Hatçe umursamadı:

"N'olur?"

"Ayıp kız!"

"Niye ayıp oluyormuş? Herkesin başında bir şey..."

"Haydi ben de gidiyim abla."

Alıkoymak için zorlamadı. Kızın iğne üstünde olabileceğini kestiriyordu. Kendi de bir zamanlar tıpkı tıpkısına onun gibiydi.

"Haydi bacım, Allah yolunu açık etsin. Bir dahaya iyi haberlerle gel e mi?"

"İşallah abla!"

Eniştesinin ardından o da yolu tuttu. Gecekonduların kiremit, tahta, paslı teneke kalabalığı arasındaki daracık yollardan istasyona geldi. Kadınlı erkekli erkenci işçiler doldurmuştu istasyonu. O hiçbir şeyin farkında değil, kafasında o, hep o. Onu nasıl avucunun içine alacak, cırnağını etine nasıl geçirecekti? "Beklerim, yolunu beklerim, işaret ederim geriden. Bakmaz mı? Bakmazsa ben de suya kim gelirse onunla haber salarım. Salarım tabii. Ayıp olsun, salarım. Suya gelir. Niye suya gelmediğini sorarım. Lan derim, kendini naza mı çekiyon derim. Gülüverir. Yanakları al al olur. Olsun. Derim, hem de derim işte. Niye demeyim? Hatça Ablam da öyle demiş, eniştemi avucunun içine almış. Ben de alırım. Bizim de evimiz, çocuklarımız olur. Bizi beğenmeyen, okumuş çocuklarımız. Hatça Ablamın oğullarından böyüğü tohtur olacak, küçüğü abukat. Ben de benimkilerden birini tohtur yaparım, birini abukat. Hatça Ablamdan neyim eksik?"

"E, Anşa... Ağnat bakalım!"

Başını sertçe kaldırdı: Eniştesi!

Güldü:

"Ne ağnadıyım enişte?"

Adam da güldü:

"Dimek böyle?"

Anladı, anlamazlıktan geldi:

"Neyle?"

"Hatça Ablan her bir şeyi ağnattı bana akşam..."

Utandı:

"Aboo, onun ağzında da mercimek ıslanmazmış."

"Ben yadırgı mıyım?"

"Hâşâ, değelsin, değelsin ya..."

"E?.."

"Ayıp bee..."

"Ayıp olur mu? İnsanlık hâli bacım. İnsan olan insanların başından hepsi geçer. Şurda bacı kardaştan, hısım akrabadan ileriyiz mesela. Senin bizden, bizim senden başka kimimiz var? Biz bilmeyip de yadırgılar mı bilecek?"

"Doğru."

"Demek oğlan aklı başında?"

Gözleri yerde:

"Sana benzediyorum."

"Bana mı? Benim neyime?"

"Heç, senin gibi ağırbaşlı o da."

"Kavli karar ettiniz mi?"

"Neyi?"

"Yani bizim gibi, baş göz olacak mısınız?"

Yanaklarından alev dalgaları geçti:

"Yok canım, belli değel daha..."

"Ya?"

Uzaklardan kopup gelen elektrikli tren önlerinde hızla uzanakaldı birden. Çok beklemezdi. İstasyondaki kadınlı erkekli işçi kalabalığıyla birlikte koşup girdiler. Kendiliğinden açılıp kendiliğinden kapanan kapılar kapandıktan sonra tren acı, bet sesiyle başını aldı, yekindi.

Bütün kompartımanlar omuz omuzaydı. Yan yana dikiliyorlardı. Eniştesi bir şeyler anlatıyor, Ayşe onun omuzu üzerinden ta karşıdaki pencerelere bakıyordu. Pencerelerin ötesinde şimşek hızıyla değişen harap evler, mavi deniz, denizin üzerinde balıkçı kayıkları.

Samatya, Yenikapı, Kumkapı... Sirkeci'ye kadar hiç durmamacasına değişen dışarlara bakarak eniştesini dinledi. Doğru söylüyordu eniştesi. Hısımdan ileriydiler. Birbirlerinin girdi çıktısını bilmeliydiler. Demek oğlan eline mala almış, duvar örücülüğüne başlamıştı? Bak bu iyiydi işte. Duvar örücülüğünde şu sıra çok iş vardı. Demirkıratlar İstanbul'u yıkıyorlar, bir yan-

dan da yapıyorlardı. İyi bir duvar ustasının gündeliği yirmi beş, otuz, hatta kırk, elli liraydı. Anadolu'dan gelen uşaklar parayla oynuyorlardı. Onunki de gözünü açar, duvar ustalığını bileğine taktı mı, karada ölüm yoktu artık. Günde elli lira alsa, ayda bin beş yüz lira. Bin alsın, yedi sekiz yüz alsın. Gün bugün, saat bu saatti. İlerde dişlerinden tırnaklarından da artırdılar mı, bir ev yapar başlarını sokarlar, sonra da iyi kötü bir manav mı olur, bakkaliye mi, uydurursa, tadından yenmezdi!

Ayşe köşke gelinceye kadar kafasında iyice geliştirdiği fikirlerle İflahsızın Memed'i kendine iyice mal etmişti. Sabahtı, henüz semtin hiçbir köşkü uyanmamıştı. Yalnız karşılarındaki köşk. Yapılmakta olan köşkün sıvasız kırmızı tuğlalarından ibaret iskeletinde işçilerin çalışması başlamıştı. Ayşe heyecanla baktı, uzun uzun baktı. Memed'i göremedi. Duvarcının yanında da yoktu. Ne vardı? Niye yoktu? Hasta mıydı? Yoksa başka yerde iş bulup...

"Ne o kız? Hatça Ablan kovdu mu?"

Döndü: Bilekten düğmeli uzun beyaz donuyla Gafur!

Kaşları kara kara yıkılan Ayşe, "Sana ne?" dedi.

İçeri girdi. Odasına geldi, soyundu. Terlemişti bayağı. Terli, ıslak iç çamaşırlarını değiştirecekti ki, Gafur'u hatırladı, vazgeçti. Sırnaşık herif üstüne geliverir, sarkıntılık eder... Hoş, o günden beri, beye şikâyet ettiği günden beri sırnaşıklığı azaltmıştı ama gene de belli olmazdı. Tetikte gibi bir hâli vardı. Bakkalın çırağından da hiçbir şey işitmemişti. İşitsin. Sıkıysa sırnaşsın. Beye dediği gibi, kafasını yarıverirdi postalın!

Açık kapıdan, odasına girdiğini, üstünü başını giyinip çıktığını gördü. Durmadı üzerinde. Nesine gerekti Gafur'un odası, üstü başı? Giysin, giymesin, savuşup gitsin, gitmesin...

"Ben gidiyom."

Bakmadan, "Gidersen git," dedi.

Gafur kapıda hırslı hırslı dikildi bir süre, sonra:

"Kız, n'olacak senin bu aksiliğin?"

Sertçe döndü:

"N'olacak? Gidiyorsun diye oynayacak değilim ya?"

"Eh Ayşe, alacağın olsun..."

Kapıyı çarparak kapadı cevap olarak. Dışarda Gafur'un küfürü. Duydu, aldırmadı. Gafur da zaten üzerinde durmamıştı, merdiveni yukarı çıktı. Hanımla bey odalarında, pencerelerinin tülü ardında uyuyor olmalıydılar. Göremeyeceğini bildiği hâlde gene de bir göz attı geçerken. Taş merdiveni inecekti, durdu. Gözüne hemşerisi ilişmişti gene. İflahsızın Memed. Oğlanın bu yapıya gelişine hiç memnun olmamıştı ama, elden ne gelir?

Taş merdiveni ağır ağır indi. İnerken mahsus ağırdan alıyor, İflahsızın Memed'in duvar örerken onu, ağasının köşkünden ikinci bir ağa gibi indiğini görmesini istiyordu. Görmeliydi ki, yarın köye varınca, köy kahvesinde anlatmalıydı Gafur Ağasının hâlini, dirliğini. Konuşuyorlardı konuşmasına. Gafur akşamları kumara gittikçe görüyordu onu. Elinde kitabı, kalemi, defteri, "İreizicumhur olacakmış gibi" okuyor, durmadan yazıyordu.

Taş merdiveni ağır ağır indiği hâlde Memed başını kaldırıp da bakmamıştı. Babası gibi açıkgözdü bu oğlan da. Babası da tıpkı bunun gibi, Çukurova'ya inip duvarcılığı belleyip gelmemiş miydi köye? Hem de o zamanın içinde, hiç kimsenin, imamın, muhtarın evinde bile yokken, köye gazocağını getirmemiş miydi? Bu da oğluydu. Babası bir yılda duvarcılığı bileğine takmışsa, oğlu da hem duvarcılığı, hem de okuma yazmayı takmıştı işte!

Köşk kapısından çıkarken Hamal Veli'yle karşılaştı: Elinde kırmızı testi, yapıdan çıkmış, su doldurmaya geliyordu. Kabzımallıkta araları hiç iyi değildi ama, şimdi düzelmişti. İflahsızın Memed'den ona haberler getiriyordu. Okuma yazma bellediğini, duvarcılığa heveslenip Kastamonulunun babasından bu mesleği kapmaya çalıştığını hep Hamal Veli'den duymuş, ilk zamanlar öfkelenmişti ya, sonraları yularını atmıştı üstüne.

"Neme gerek benim? Varsın duvarcılık bellesin, okuma yazmanın iti olsun. Bana ne?" der olmuştu.

Veli gülerek durdu:

"Gidiyon mu ağa?"

"Gidiyom," dedi Gafur. "Ne var ne yok?"

Hamal Veli adeta sır verdi:

"Bu akşam seninki babasına mektup yazdı!"

Gafur'un neşesi kaçtı:

"Kendi mi yazdı?"

"Kendi yazdı."

"Nasıl yazar yahu? Bir gösteren olmuştur..."

"Kendi kendine yazdı şerefsizim. Bir yazıyor ki köpoğlu!.."

Beyni attı Gafur'un. Korktuğuna uğruyor muydu?

"Ne yazdı mektupta?"

"Her bir şey yazdı."

"Ne yani?"

"Okuma yazma belledığini, bu mektubu kendinin yazdığını, duvarcılığa başladığını, yakında babası gibi duvarcı ustası olacağını, burada çok iş olduğunu, babasının kardaşlarını toplayıp buraya gelmesini..."

Gafur sövdü:

"Vay kahpe dölü vay. Demek bunları tüm yazdı ha?"

"Yazdı dinime imanıma."

Gafur, İflahsızın Memed'in çalıştığı yapıya doğru ters ters baktıktan sonra, "Haydi ısmarladık," diye bastı yürüdü gitti.

Hamal Veli, ardından bir zaman baktı, sonra açık bahçe kapısından girdi, musluğa yürüdü. Tam musluğun yanına gelmişti ki, çok çekindiği hizmetçi Ayşe, kara kara yıkık kaşlarıyla alt katın bahçeye açılan kapısında göründü:

"Ne o gene, ne oo?"

Hamal Veli, "Hiç bacı," dedi. "İznin olursa su dolduracağım."

Yanına geldi:

"İznimin olup olmıyacağı kalmadı ki, testini omuzlamış gelmişsin."

"Seni burda değil bellediydim de..."

"Ben burda oluyum olmıyayım. İnsan kapıda durur, sorar uzaktan, izin verilirse girer. O, bir oğlan vardı adı neydi?"

Karşısındaki adamın ağzına heyecanla bakıyordu.

Veli, "Memmed mi?" dedi.

"Her neyse. İçinizde bir o. İzinsiz töbe girmezdi!"

Veli çakıyordu işi ama, çaktığını belli etmek istemiyordu:

"O başka, biz başka abla!"

"Niye?"

"O, genç adam. Hem de akıllı. Onun gibi var mı? Okuma yazmayı kendi kendine belledi. Şimdi de duvarcılık belliyor. Belliyor dediysem, belledi gitti hani. Haftaya kalmaz, usta yevmiyesini alır!"

"O niye suya gelmiyor?"

"Usta oldu sayılır..."

"Sayılınca ne var da?"

"Hiiç. İstersen söyleyim gelsin!"

"Gafur'nan ne konuştun?"

"Dırnaksız Gafur'nan mı?"

Ayşe gülüverdi:

"Dırnaksız mı? Doğru!"

"Senin bu Memmed var ya?"

"Senin" sözü hoşuna gittiği hâlde gene de kızmış göründü:

"Benim mi? Nerden benim oluyormuş?"

"Söz gelişi abla. Bu Memmed, fukara, köyden bu Gafur'un yanına geldiydi hemşerim diye de, mayetinde iş virmedi, oğlanı gurbet elde yek başına bıraktıydı..."

"Sonra?"

"Sonra ben arka olduydum sevabına. Epey bir tuz ekmek yidiydik..."

Ayşe'nin gözleri ta karşıki yapının kırmızı kırmızı yükselmiş duvarları üstündeki İflahsızın Memed'de, "Demek," dedi, "hemşerisine arka olmadı?"

"Olmadı."

"İt, halis it. Hem de ırz, namus düşmanı... Sana bir şey diyecem amma..."

Çevresini kolladı, Hamal Veli'nin yüzüne dikkatli dikkatli baktı, sonra:

"Bu ite, Gafur itine ağzından bir şey kaçırma!"

"Kaçırmam abla, di!"

"Bir daha sefere suya o gelsin olur mu?"

"Niye olmasın abla? Sen madem istiyon."

Pişman olmuşçasına ekledi:

"İsteyip de, Gafur'un inadına... Demek fukarayı koca İstanbul'da yek başına koyup..."

"Yörüdü gitti."

Pencerede Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın kalın öksürüğü.

Ayşe telaşla ayrıldı oradan. Hüseyin Korkmaz, yeni uyanmış, mutfağın lavabosuna gelmişti el yüz yıkamak üzere. Hamal Veli çabucak testisini doldurup köşk bahçesinden çıktı. Yapıya geldi. Sağdan soldan su istediler. Verdi. En sonunda tası doldurup merdivenden yapının üst katına çıktı, İflahsızın Memed'in yanına geldi. O sıra Kastamonulunun babası da su dökmeye gitmişti oradan. Yalnızdılar.

"Bir daha sefere suya sen gidecen," dedi.

Memed şüpheyle baktı:

"Nereye?"

"Çeşmeye."

"Niye?"

Veli göz kırptı:

"Seninki öyle istiyor!"

Günlerden beri "Seninki, seninki" diyorlardı. Kızmış göründü:

"Bırakın bu seninki lafını be!"

"Canım, ne var? Kötü mü?"

"İyi, kötü. Bana ne el âlemin kızından? Ben kim oluyorum da mesela..."

"O kim oluyor? O da el kapısında, sen de!"

Memed dehşetli memnun olduğu hâlde, üstünde durmaz göründü. Veli'yse, gevezeliği tutturmuştu:

"Gafur'a bir kızıyor ki. İlk geldiğin günü, Gafur'un dırnaksızlığını hep anlattım. Acındı sana. Gafur'a da sövdü!"

Kastamonulunun babası gelinceye kadar çenesi durmadı ama, Memed'den de tek laf alamadı. Veli'nin ne adam olduğunu biliyordu, anlamıştı iyice. Gafur tırnaksızlık ettiği sıra arka çıkmış, odaya götürmüş, birlikte ekmek yemişler, sonra da kumarda yutulunca borç para istemişti. Vermeyince de surat asmış, şurda burda ileri geri laflar söylemişti. Şimdi kıznan aralarını yapmaya çalışıyordu ama, güvenilemezdi. Gün gelir işi bozmaya çalışırdı. Zaten dünkü hasmı Gafur'la da şu sıra canciğer dosttu. Herkes onu çevresini görmez bilsindi varsın. Görmez gibi görünürdü ama her şeyi görürdü. Hizmetçi kızın günlerden beri musluğun yanından, pencereden, taş merdivenin başından nasıl baktığını görmüyor muydu? Ustası geldi:

"Aferin oğlum Memed, aferin sana. Ulan bir kızım olsa bir iki demez verirdim..."

Güldü:

"Sağ ol usta!"

"Bu hafta geçti. Gelecek hafta taşerona söyleyip yevmiyeni artırtacağım yavrum!"

"Sağ ol usta, Allah çoluğuna çocuğuna bağışlasın..."

Güneşin kıpkırmızı tekeri tül mavisi dağların ucundan görünmüştü. İflahsızın Memed daha içten, çok daha güçlü bir hamleyle duvarı örmeye koyuldu.

Demek "Onunki" suya onun gelmesini istemişti?

13

Köy muhtarı elinde İflahsızın Memed'in İstanbul'dan saldığı mektupla Idıbıdının kahvesinden içeri düşünceli düşünceli girdi. Uzun boylu, kupkuru biriydi. Sakalını gün aşırı jiletle kazımasa, kırpık bıyığı gibi beyazı çok sakalı kırkının epeyce üstünde olduğunu açığa vuracaktı.

O sıra Idıbıdının kahvesinde kimseler yoktu.

Kahveci ocakta uyukluyordu. Uykulu uykulu bakarak, "Buyur mıhtar ağa," diye iskemlesinden kalktı.

Muhtar sinirli sinirli ta dibe gitti, hasırlı iskemlelerden birini çekip oturdu.

"Kayfe içecen mi?"

Kızdı:

"Hele bi yol soluk alak!"

Muhtarın öfkesi tuhafına gitti Idıbıdının torununun. Pek öyle kızmaz, herkesi iyi tutardı. Demokratların işbaşına geçtiği 1950'den beri muhtardı. Halk Partilileri bile ezmekten yana değildi ama, köyün ileri gelen Demokrat ağaları bildiğine bırakmıyorlardı. Bunu Halk Partililer de bildikleri için, ona pek kızmıyorlar, muhtarın zaman zaman sert davranışlarının nereden geldiğini kestiriyorlardı.

Kahveci iskemlesine yeniden oturup kestirmeye hazırlanıyordu ki, muhtar sordu:

"Bu İflahsızın Yusuf kayfeye uğruyor mu?"

Idıbıdının Halil, "Uğruyor," dedi. "Ne yapacaksın?"

Elindeki mektubu göstererek:

"Oğlundan mektup var!"

Idıbıdının Halil silkindi.

"Memmed'den mi?"

"Memmed'den başka oğlu var mı gurbette? Ne soruyon?"

"Ne yazıyor?"

"Ne bileyim ben ne yazdığını? El âlemin mektubunu açıp okumadım ki biliyim! Evine haber sal da gelsin..."

Kahveci heyecanla çıktı kahveden. Kaç vakittir Yusuf'un bu mektubu nasıl dört gözle beklediğini biliyordu. Kahvede, yalnız kahvede değil, hemen hemen bütün köyde bahse tutuşulmuştu Memed üzerine: Babasının oğlumu, değil mi? Babasının oğluysa İstanbul gibi yerde delinmedik kabağa girer, bir baltaya sap olur, gemisini yürütürdü. Değilse, giremez, günün birinde ya başkaları gibi eski dirlikten de olup sipsivri çıkar gelir ya da çıkıp gelecek parası bile olmadığından, babasından yol parası isterdi.

Muhtar, oğlanın, İstanbul gurbetinde ziyan olacağına inananlardandı. "Salma oğlunu," demişti, "Gafur mafur, bırak. Sen Gafur'u köydeki eski Gafur belliyon. Şeher adamı bozar, Gafur ona orda sahap çıkmaz. Şeher adamı cin, bir cin. Aspaplı bir cin şeher adamı, köylü kısmını çarpar. Memmed güççük daha, hem de parlak. Onun kızdan kıymatlı zamanı şimdi. Beni dinnersen salma. O burda kalsın, sen var git Çukurova'ya. Memmed kardaşlarının başında kalır. Memmed akıllı, Memmed gibi var mı?"

Sıkıntıyla karşı duvara baktı. Bayar'la Menderes'in yan yana asılı taşbasma resimleri. Görmedi. Gördü aslında ama, anlamadı, seçişine varmadı. Memed yalancı çıkarmıştı onu. Memed'den bunca zaman mektup gelmemesine sevinip duruyordu. Demek ki oğlan İstanbul'da umduğunu bulamamıştı, babası, eşek kafalı babası dediğine gelecekti. Gelecek, bir dahaki yıl kardeşlerini Memed'e bırakıp kendi basıp gidecekti Çukurova'ya. Bu mektup, bu uğursuz mektupsa... Çünkü mektubu muhtarlık odasında kimseye göstermeden açmış, okumuş, beyni dönmüştü. Oğlan değil baltaya sap olmak, okuma yazma bile bellemiş, hatta bu mektubu bile babasına o yazmıştı. Ağzı da epeyce havalıydı. Duvarcılığı belliyormuş, yakında usta olacak, gündeliği artacakmış. En çok bir Kastamonuluyla Kastamonulunun babası Murat Usta'dan söz ediyor, hayırla anıyordu onları. Dahası

vardı, İstanbul'un taşı toprağı altındı gerçekten de. Çok yıkım yapım vardı. İstanbul'a kara kuru gelen gurbet uşaklarının hiçbiri meydanda kalmıyor, çok geçmeden tavlanıyorlar, boyunları boğazları dönmez oluyordu. Kardaşlarını alıp gelmeliydi babası da. Gelmeli, sırt sırta verip çalışmalıydılar!

Tabakasını sıkıntıyla çıkarıp bir sigara yaktı.

Partilerinin propagandası için mektup iyiydi ya, bir yandan da canı sıkılıyordu. Memed İstanbul'da hiçbir baltaya sap olmamalı, geri dönüp gelmeliydi köye!

Kahveden içeriye Eğri Ali girdi. Köylüden çok şehir değil de kasaba delikanlılarına benziyordu. Biraz kurumsak ama, yüzü dolgun, beyaz, saçları gıcır gıcır taralı. Muhtar ağası böyle istiyordu. Kasabaya indiği sıra briyantini, tarağı, kokuyu o getiriyordu ona. Muhtarlık odasına onu o almış, köylünün dedikodusuna aldırış etmemişti.

"İflahsızın Memed'den mektüp mü gelmiş?"

Muhtarın yanına teklifsizce geçip oturdu, elinden mektubu almak istedi. Muhtarın canı sıkkındı bugün, Eğri Ali'nin bile kahrını çekemezdi. Mektubu çekti:

"Doğru dur!"

"Dimek benden gizli?"

"Değil amma, okuman yok, yazman yok..."

Çekti aldı:

"Vir şunu be!"

Mektubu zarfından çıkardı, açtı. Kâğıdın iki yüzü kargacık burgacık harflerle silme doluydu. Arkası ise boş. Boş iki sayfaya Memed elinin resmini çizmişti besbelli.

"İ," dedi Eğri Ali. "Memed'in eli mi bu?"

Muhtar başını salladı.

"Ne yazıyor?"

"Canım şimdi bırak, babasına habar saldım, gelir mülür de."

Eğri Ali naz, cilve, darıldı:

"Gelir mülürse n'olur?"

Muhtara ters ters baktıktan sonra kahve ocağına gitti, durdu, aklına sigara içmek geldi, geri döndü, yanına gitti muhtarın:

"Cara vir bana!"

Muhtar tabakasını çıkarıp uzattı. Eğri Ali bir sigara aldı, sonra bir ikincisini de kulağının ardına koyup tabakayı geri verdi:

"Çak bakalım çakmağını!"

Muhtar kavlı çakmağını çaktı, Eğri Ali yaktı.

"Idıbıdının Halil'i çığırsın diye salmışsın, yolda bana o söyledi."

Karşılık alamayınca, ağzında sigara, muhtar emmisinin yanındaki boş iskemleye oturdu, kolunu adamın omuzuna attı:

"Ne düşünüyon?"

Gene karşılık alamayınca huysuzlandı:

"Ne düşünüyon diyom sana be!"

"Heç," dedi muhtar.

"Memed'i mi?"

"Yok canım..."

"Gâvıuır, Memed'i düşünüyon. Oğlan gidiyor diye canın sıkıldıydı bilmiyom mu ben?"

Muhtar telaşla, "Deli deli konuşma," dedi. "Bana ne elin oğlundan?"

"Gözünü oyarım senin!"

Muhtar tatsız tatsız güldü.

Çok geçmeden başta İflahsızın Yusuf, ardında Memed'in köy arkadaşı Abdullah, başkaları. Kahveden içeriye heyecanla girdiler. İflahsızın Yusuf'un tıraşsız sakalıyla saçları, bıyığı bütün ağarmıştı. Yalnız kalın kaşları siyah siyahtı. Gözlerinin içleri gülerek muhtarın yanına koştuktan sonra, kahve toprağına diz verip çöktü:

"Memmed'imden mektüp varmış, öyle mi?"

Muhtar hep o sıkıntılı hâliyle, "Var," dedi. "İşte, al!"

Uzatılan mektubu kapan Yusuf, mektubu yüzüne gözüne sürerek bir zaman ağladı. Muhtar, kahveci Idıbıdının Halil, Abdullah, hatta Eğri Ali hislenmişlerdi.

İflahsızın Yusuf yalvarırcasına, "Sevabına okuyuvir muhtar ağam," dedi. "Ne yazıyor bakalım."

Muhtar okumaya başlamadan önce yenilgisinden söz açmayı uygun bulmuştu:

"Memmed bizi yanılttı Yusuf. Ben Memmed'i bilememişim. Memmed meğer babasının oğluymuş. Gözün aydın. Okuma yazmayı bellemiş, bu mektübü bile kendi yazmış, dahası var: Eline mala almış oğlun, yakında duvar ustası olacakmış!"

İflahsızın Yusuf kendini kapmış koyuvermiş, muhtarın dizlerine kapanmış, içini çeke çeke ağlıyordu ki, kahveden içeri İflahsızın Yusuf'un Memed'den küçük iki oğlu girdiler. Heyecansızdılar. Muhtarın dizine kapanmış ağlamakta olan babalarına kapının yanından şaşkın şaşkın bakıyor, ne olduğunu sormuyorlardı.

Yusuf doğruldu, ağlayarak, sanki bütün bunları muhtar yapmış, çatmış, işi o bulmuş, okuma yazmayı o belletmiş gibi, "Sayende muhtar ağa," dedi. "Hökümatımızın sayesinde. Allah böyüklerimizin her tuttuğunu altın etsin!"

Bu kahve koyu Demokratların kahvesi olduğundan, başta kahveci Idıbıdının Halil, muhtar filan, "Amin!" dediler.

"Şunu bi oku hele sevabına."

Birden kapı yanında dikilmekte olan iki oğlunu gördü. Mektubun okunmasını filan unutarak kalktı, oğullarına koştu:

"Habarınız var mı ağanızdan? Ağanız tekmil usta olmuş, eline mala almış, okuma yazma bellemiş..."

Ellerinden muhtarın yanına çekti:

"Muhtar emmi bundan böyle ne dirsen sözündeyik," dedi.

Idıbıdının Halil fırsatı kaçırmadı:

"Bizim partiye girin gayri..."

"Girerik Halil, vallaha da billaha da girerik. Değil mi ki Demirkıratların sayesinde oğlum adam oldu, okuma yazma belledi, var olsunlar, sağ olsunlar!"

Muhtar da memnun, iştahla, "Dinle, dedi. "İzzetli bubam, kardaşlarım efendiler, bacım Ümmü Hanım. Bunca ay oldu mektup yazamadım. Nasılsınız, eyi misiniz? Ben eyiyim. İstanbul'un kurdu oldum tekmil. İstanbul da bir İstanbul. Dilinen tarifi gayri mümkünsüz. Gafur Ağam köy yerine geldiğinde ağnadırdı ya, o biçim işte, ondan da tevatür. Papurlar, deniz, trambalar, tomafiller, otoboslar ki, Çukurova kaç para? Bilenler söylüyor, Çukurova İstanbul'un yanında köy kalırmış. Bu mektübü kendim yazıyorum. Duvarcılık da belledim. Bizim Gafur'u sorma, dırnaksız Gafur diyorlar. Köyden onu deyi vardıydım İstanbul'a ya, kulağasma. Ortada kaldım. Allah razı olsun Hambal Veli'den. Yadırgı bir uşak amma, bana arka oldu. Sonra sonra Allah yörü kulum didi. Burada iş tevatür. Ne diyom biliyon mu? Bacımı, kardaşlarımı topla, tirene bin, gelin burıya. Korkmayın, gelin. Benim kazancım hepimize yeter. Sen de çalıştın mı, parayı koyacak yer bulamak dinime imanıma..."

Muhtar memnun, durdu. Çevresindekileri gözden geçirdikten sonra, "Duyuyonuz mu?" dedi. "Partimizin kuvvatını ağnıyonuz mu?"

Yadırgı hiçbir ses çıkmadı, çıkamazdı zaten. Ne CHP'li, ne de MP ya da başkalarından kimse gelirdi bu kahveye.

"Bu mektübü o imansızlara verip okutmalı da ağnasınlar partimizi. Evvel Allah'ın izniynen bütün dünya bizim partimizden olacak!"

Idıbıdının Halil, "Ona ne şüphe?" dedi.

Muhtar mektuba devam etti:

"...İşte böyle baba. Mücerret gelin. Arkadaşlarımın cümlesine selam ederim. Muhtar emmime mahsus selam edip iki ellerinden pus ederim. Kahveci Idıbıdının Halil ağama mahsus selam ederim. Bilcümle din kardaşlarıma mahsus selam ederim. Beni sorup suval idenlere mahsus selam ederim. Bacım Ümmü Hanım'a mahsus selam edip ayrıca iki gözlerinden pus ederim.

Aman baba, ne yapın yapın gelin. Gözlerim yolda. Gelmeden bana mektup salın, sizi Haydarpaşa'da karşılayım. İstanbul bir tevatür, İstanbul dilinen tarifi gayri mümkünsüz..."

Muhtar mektubu zarfa koyup uzattı. İflahsızın Yusuf aldı, ardında oğulları, kahveden sevinçle çıktı. İnce, uzun bacakları birbirine dolaşarak evinin yolunu tuttu.

Ümmü onları kapıda dört gözle bekliyordu. Yalnız Ümmü değil, Ümmü'nün kız arkadaşları, kadınlar, ihtiyarlar da. İflahsızın Yusuf'u öyle uçar gibi gelir görünce ayağa kalkıp başörtüleriyle sakındılar. Bir kısım ihtiyarlarsa arkalarını döndüler.

Yusuf'un gözü dünyayı görmüyordu. Kızına müjdeyi verdi:

"Ağan eline mala almış Ümmü, okuma yazma bellemiş. Bizi orya, yanına çağırıyor kız, donuz!"

Anasını hatırlatan, elleri kınalı, zayıf, ama gözleri siyah siyah, iri iri Ümmü de kardeşleri gibi heyecansızdı. Anasına çekmişti besbelli. Ağasının eline mala alması, okuma yazma bellemesi aylardır özledikleri, hayaller kurdukları şeyler olduğu hâlde, gene de sevinmemiş görünüyordu. Babasıyla kardeşlerinin ardından eve girdi. Ayakları yalındı. Ayak bilekleri ince ince.

Kapı dışardakilerin suratına kapanınca, diller usul usul çözüldü.

"Görüyon mu oğlanı?"

"Bunlar soycak açıkgöz bacım."

"Açıkgöz ki açıkgöz..."

"Babasına çekmiş oğlan."

"Yarın Yusuf toplar çocuklarını ver elini İstanbul..."

"Ümmü de can atıyordu zaten..."

"Bir daha da gelmezler!"

"Nesine gelecekler?"

"Onlar gurbete alışkın..."

"..."

"..."

İçerde İflahsızın Yusuf, elinde mektup, oynuyordu:

"Eferim ulan Memmed, ulan Memmed eferim sana oğlum. Dimek şu muhtara, köylüye karşı benim yüzümü kara çıkarmadın? Eferim oğlum. Ağırlığınca altın edersin ulan, eferim. Bundan sonra bana karada ölüm yok. Öyle değil mi lan? Kız Ümmü? Deyyusun kızı, ne susuyon? Öyle değil mi?"

Ümmü, "Doğru," dedi. "Doğru ya..."

"E, ne olmuş? Doğru ya ne demek?"

"Gidecek miyiz?"

"Gideceğiz tabi, hemi de gideceğiz. Burda neyim var? Neyimiz var? Gitmeyip de... Çukurova mukurova. Çukurova'da babamın tarlaları, fabrikaları yok ya. Bir gün atlarız kuşluk trenine, ver elini İstanbul. Öyle değil mi lan?"

Oğullarının vereceği karşılığı beklemeden, Gafur'u hatırladı:

"Lakin Gafur, eh ulan Gafur... Seni elbet gözüm görür. Demek benim kızdan gönüllü, yalabık oğlumu İstanbul gurbetinde yek başına bıraktın? Dırnaksız. Aaaah ah, ben dediydim o zaman. Gafur'a mafura güvenme oğlum. Rahmetli emmim dirdi ki, siz siz olun, gurbete düşerken, gurbetteki hemşerinize mümşerinize güvenmeyin derdi. Lakin eferim Memmed, görüyonuz mu, tam benim oğlum olduğunu belli etti!"

Mektubu öptü, bir süre kendi kendine ölçtü biçti, sonra, "Lakin," dedi, "ananız sağ olacaktı felekte..."

Odaya sanki birden bir ölüm kederi, bir ağırlık çöktü. Ümmü, dizüstü oturduğu kapının yanında dizlerine kapanarak usul, garip, gösterişsiz bir ağıttır tutturdu. İki oğlan da fena olmuşlardı. Yusuf'a gelince, onun da az önceki neşesi uçmuştu. Bir zaman tek kelime çıkmadı hiçbirinden. Pencere adına kirli, yuvarlak camlardan vuran çiğ güneş yüklü kirli aydınlıkta herkes kendi içindeki "Ana"yı düşünüyor, daha çok da kadının öldüğü sırayı yaşıyorlardı. Sessiz, kısılan bir lamba gibi ağır ağır bir tükenişten ibaret kalmıştı ölümü. Babaları o sıra Çukurova'daydı. Ağaları Memed arkadaşlarıyla kim bilir nerde. İki oğlan da kapı önünde oynuyorlardı. Ümmü başucundaydı anasının. Çukurlarına

çökmüş gözleriyle kadın çok üzgün bakıyordu kızına. Sonra uykuya dalarcasına gözlerini ağır ağır yummuş, açmış, tekrar yummuş. Bir daha da açmamıştı.

İflahsızın Yusuf, "Tecelli," diye içini çekti. "Ne yapalım, tecelli!"

Sonra kızının yanına geldi, çömeldi, dizlerine kapanmış başını kaldırdı. Kızın kara gözleri yaş yaştı.

"Ağlama," dedi. "Ağlama yavrum. Ölenle ölünmez. Ölmese de Memmed'inin bugünlerini görse iyiydi ya, tecelli işte. Ağlama..."

Çocuklarını öylece bırakıp evden çıktı.

Havadis bütün köye kurşun hızıyla yayılmıştı. Muhaliflerin kahvesinin önünden geçerken, çağırdılar. Gitti. O çıktıktan sonra muhtarın kahveye, kahvedekiler yoluyla da köye yaydığı DP propagandası muhaliflere gelip ulaşmıştı. CHP devrinde muhtarlık yapmış, şimdi kahve işleten ihtiyar, "Duyduklarımız doğru mu?" dedi.

Yusuf unutmuştu.

"Ne duydunuz?"

"Demirkırat'a mı giriyormuşsun?"

Hatırladı:

"Yok canım."

"Idıbıdının kahvesinde öyle demişsin ya..."

"Ne demişim?"

"Oğlum Demirkırat'ın sayesinde okuma yazma belledi, eline mala aldı madem, ben de Demirkırat'a gireceğim demişsin."

Çevresine şaşkınlıkla bakındı. Burada söyleyeceklerini onlara götürebilecek kimse görmeyince, "Yok canım," dedi.

Eski muhtar sıkıladı:

"Oğlun sana çekmiş Yusuf. Sen bizim zamanımızda Çukurova'ya gidip duvar ustası olmadın mı?"

"Oldum."

"Bitti. Demirkırat'a ne? Oğlun da sana çekmiş. Sizde bu akıl, bu gözü açıklık olduktan sonra... (Sır verircesine) Gelecek seçimleri biz kazanacağız. Vallaha karışmam sonra!"

İflahsızın Yusuf ürktü. Doğru söylüyordu eski muhtar. Gelecek seçimleri kazanırlarsa kendisi için iyi olmazdı. Hem canım nesine gerekti particilik? Particilik karın doyurmazdı. Karın doyuran, zanaattı. Kendinin bileğindeki zanaattan oğlunda da vardı şimdi. Yarın kalkar İstanbul'a giderlerse öteki oğulları da büyür, onlar da duvarcı olurlar, hep birden çalışırlardı.

"Yok ağa yok," dedi. "Benim neme gerek parti mürtü? Ben doğru yolumda yürümeye bakarım!"

"Sakın girme Demirkırat'a ha!"

"Girmem."

"Girersen, suçlu düşersin!"

"Bilmiyor muyum? Hadi ısmarladık..."

Kahveden çıktı.

Ertesi, daha ertesi günler iki kahve, dolayısıyla birbirine zıt iki parti, köy ölçüsünce yeni bir meseleden takışmaya başladılar. İflahsızın Yusuf Demirkırat'a girecekti, girmeyecekti... Lakin fena sıkıştı. Bunlara girecem diyor, ötekilereyse girmeyecem diyerek işi geçiştirmeye bakıyordu. İki gün sallayabilirdi. Üçüncü gün DP'li muhtarla Idıbıdının Halil malil eve geldiler. Ellerinde teklif varakaları. Yusuf mahsustan kendini hasta gibi gösterdiyse de kâr etmedi.

Muhtar, "Acem palası gibi iki yanı kesme Yusuf," dedi.

Yusuf numaradan yattığı yerde halsiz halsiz sordu:

"Ne Acem palası Muhtar Emmi? Söz bir Allah bir. İyi oluyum, gelip parmağımı basarım!"

"İyi olmaya hacet yok. İşte evraklar, buraya getirdik. Bas parmağını!"

Teklif kâğıtları doldurulmuştu. Istampa, şu, bu...

Idıbıdının Halil, "Sonra karışmam Yusuf," dedi. "Kaşmerliğin lüzumu yok. Vallaha Cumhurireizine yazarık, Memmed'i işinden atarlar, hem de sürerler İstanbul'dan!"

Yusuf'un aklı gitti.

"Yok ağa yok," dedi. "Getirin basacağım..."

Beş parmağının beşini de bastı ıstampaya, teklif kâğıdına da bastıktan sonra, Muhtar, "Oldu," dedi. "Gelin bakayım çocuklar..."

Çocukların hiçbiri on sekizini doldurmamıştı ama, aldırış edilmedi. İki oğlanla Ümmü, ayrı ayrı teklif kâğıtlarına parmaklarını bastılar.

"O kadar," dedi Idıbıdının Halil. "Kayfeye gel, adınız radyoda okunacak!"

Çıkıp gittiler.

İki gün sonra, gece radyo, "Demokrat Parti'ye iltihaklar" saatinde "Ç köyünden, İflahsız oğullarının da DP'nin memlekete yaptığı ve yapmakta olduğu hizmetler muvacehesinde tarafsızlıktan vazgeçip Demokrat Parti'ye yazıldığını" yayınladı.

Muhaliflerin kahvesinde de dinlenmiş, okkalı küfürlerle geçiştirilmişti bu.

Eski muhtar, "Alacağı olsun," dedi. "Alacağı olsun onun!"

İflahsızın Yusuf kahveden suçlu suçlu çıkmış, muhaliflere görünmemeye çalışarak evine gelmişti. Ümmü ocakta tarhana çorbası kaynatıyordu.

"İradyoda adımız okundu ha Ümmü?"

Ümmü çömeldiği ocak başından babasına baktı:

"Essahdan mı?"

"Dinime imanıma..."

"Ağam da İstanbul'da duydu mu ola?"

"Duymaz mı?" dedi. "Tekmil dünya duydu!"

"Ne yapacağız?"

"Neyi?"

"Suçlu düşmez miyiz?"

Hemen bir karşılık vermedi ama, onun canını sıkan da buydu. Yarın muhalifler seçimi kazanırsa bunun hesabını mutlaka sorarlardı!

Yemek sessizce yendi. Yatacakları zaman Yusuf, "O zaman da Demirkırat'tan çıkar ötekine girerim," dedi. "O, bu değil ya, biz ne yapıp yapalım, hiç vakit geçirmeden ağanızın oraya atlıyalım. Ne diyonuz?"

"Doğru."

"Lakin siz siz olun, gideceğinizi kimseye söylemeyin e mi?"

Başta Ümmü, çocuklar da bu kanıdaydılar:

"Söylenir mi?"

"Töbe."

"Söylersek, ne olur ne olmaz..."

İflahsızın Yusuf karnını doyurmuştu, geri çekilip sırtını duvara dayadı, bir sigara yaktıktan sonra, "Eeeeh Gafur," dedi. "Seni elbet gözüm görecek. Lakin hani Allah rahmet etsin ya, ananızın hısımlarında da töbe iş yoktu. Dırnaksız olurlar pek. Sen tut, yalabık oğlanı İstanbul gibi bir yerde sipsivri bırak!"

Ümmü'nün içinde hâlâ anası. Onu bırakıp nasıl gideceklerdi? Ah anası da hayatta olsaydı! O da hayatta olsa, o da onlarla birlikte gitseydi İstanbul'a!

Derinleşen gece. Derinleşen gecenin içinde gaz lambasıyla ışıyan ev, gaz lambasıyla ışıyan evde dört kişi, dört kişinin içinde de bir ölü: Anaları!

14

Yadırgılardan diledikleri kadar gizlesinler, yerin kulağı vardı. Geceleri el ayak çekildikten sonra buluştuklarını, Ayşe'nin sevdiği oğlana buzdolabından tereyağlı ekmek, muz, elma, armut getirip köşk bahçesinde verdiği, sırtlarını duvara dayayıp, saatlerce mırıl mırıl bir şeyler konuştukları biliniyordu. Ne konuşuyorlardı? Pervin'e göre, ne konuşacaklar? O işleri konuşuyorlardı işte. Duvar işleri sonlara gelmiş karşı yapıdaki işçilere göreyse, yalnız konuşmakla kalmıyor, her bir şeyi yapıyorlardı. Bu bir parça da

kendilerinin yüz akı bir şeydi. Öyle ya, koskoca, zengin bir köşkün, eli yüzü düzgün hizmetçisini kendilerinden biri tavlamıştı. Daha doğrusu, kız onu tavlamıştı. Çünkü Hamal Veli yemini basıyor, "Ben iyisini biliyorum arkadaşlar," diyordu. "Oğlanın bu işte hiç suçu yok. Kız üstüne düştü!"

Uzun uzun anlatıyordu.

Bu uzun uzun anlatışlardan birini Gafur da dinledi. Hem de kapıdan, usullacık. Hamal Veli, ne olursa olsun, Gafur'dan saklıyordu bu işi. Çünkü biliyordu ki Gafur, kızın üstüne çok düşmüş, ama yüz bulamamıştı. Onun yüz bulamadığı bir kızın köylüsünün, hem de İstanbul'a ilk gelip hemşerim diye dört elle sarılmaya kalktığı birinin terslediği, koca İstanbul'da yek başına bıraktığı birinin kızı tavlamasına pek içerleyebilirdi.

Gafur o gece her şeyi açık açık işitince deliye döndü. Bakkalın çırağıyla kafaları iyice çekmişlerdi. Sarhoştu. Demek ona hiç muhtaçlığı olmadan iş bulan, duvarcılığı belleyen, üstelik okuma yazmanın da iti olan bu oğlan, şimdi de onun göz koyduğu kızı elinden almıştı.

Oradan öfkeyle ayrılmış, eve gelmişti.

Ayşe çorap yamıyordu. Gafur bir an bir çılgınlık yapmayı geçirdi kafasından: İçeri dalmak, namussuz kızı altına almak, her bir şeyi yapıp, sonra da hapis damını boylamak!

Sonra caydı. Lüzum yoktu buna. Hapis damını Ayşe için değil de ötekinin tekerine taş koymak için göze alabilirdi ama, gerçekten de sırası değildi. Şu sıra görülecek başka işi vardı. Bu iş hemşerisinin tekerine taş koymaktan da, Ayşe kahpesinin uğruna çıkmaktan da önemliydi: Sebze hali'ndeki dükkânda artık iyiden iyiye kafa tutmaya başlamış olan kuru kâtip! Eskiden sattığı boş tahta sandık, teliz denilen çuval parçaları, hatta sebze paralarından pay verirdi. Şimdi açıktan açığa sırt dönüyor, çaldıklarını koklatmıyordu bile. Üstelik Demokrat Parti'ye de yazılmıştı. Çalımından geçilmiyordu. Soracaktı ona. Demokrat Parti memokrat parti. Ya avantadan pay verirdi, ya da biliyordu yapacağını...

Bütün bunlardan habersiz Ayşe'yle İflahsızın Memed, gece yarısını bir, belki de iki saat geçe köşkün arkasında buluştular. Yukarıda ay yoktu ama, hava bulutsuz, yıldız dolu, apaydınlıktı. Ayşe yıkayıp ütülediği çamaşırları verdi:

"Yarın hamama git, çamaşır değiş, akşam da kirlileri getir!"

"Vallaha sana çok zahmet ediyok bacı."

"Bacı mı? Ayıya bak."

Kaba kaba güldü:

"Töbe estağfurullah, dil alışkanlığı."

"Dil alışkanlığı olur mu? Ben nirden bacın olurum senin?"

Elini kocaman avuçlarının arasına aldı:

"Doğru."

Ayşe, geçen yıl hanımla gittikleri sinemadaki kızla oğlan gibi, kendini İflahsızın Memed'e bıraktı. Başını onun genç, sağlam omuzuna koydu:

"Bu hafta Hatça Ablamlara gidecez ha!"

Ayşe bunu günlerden beri teklif ediyordu ama Memed yanaşmıyordu. Utanıyordu da ondan. Ayşe'nin buzdolabından çıkarıp getirdiği muzlardan birini ağır ağır soyarken, karşılık vermedi.

Kız dayattı:

"Duyuyon mu?"

Yıldız ışığında kızın yüzünü görmeye çalışarak, "Neyi?" dedi.

"Hatça Ablamlara gideceğiz!"

Gene karşılık alamayınca dirseğiyle dürttü:

"Lan niye gitmek istemiyon?"

Bakmadan, "Utanıyom kız," dedi. "Vallaha utanıyom!"

"Kimden?"

"Hatça Ablandan, erinden."

Omuzuna eliyle vurdu:

"Allah canını almıya. Utanıyormuş, şuna bak. Ne var utanacak lan? Seni deyivirdiydim, Hatça Ablam bir sevindi ki. Neden

dirsen, onlar da bizim gibi tanışmışlar. Amma şimdi, enişteme görme, Hatça Ablamın töbe sözünden çıkmıyor!"

Buzdolabında dişleri donduracak kadar soğumuş muzunu ağır ağır çiğnemekte olan oğlana baktı. Hep düşünceli, hep çekingen, hep yadırgı. Ne diye böyleydi bu oğlan? Hatça Ablası be, ötesi var mı? Eniştesi demişti ki: "Sen onu getir bize, ben bir sıkılıyayım. Ne de olsa cahil oğlan tabi. Parasını murasını şorya şurya çarçur etmesin. Ölümlü bir dünya şunun şurası. Yarın baş göz olacaklar, yurt yuva sahabı olacaklar... Getir onu bana getir sen!"

"Enişteme gelince, onun gibi akıllı kim var?"

Memed'in kanına dokundu:

"Niye? Bu dünyada bir enişten mi akıllı?"

"Ne belledin ya?"

"Sen babamı görmedin. Babamdan geçtim, babamın bir emmisi varmış, akıl, fikir di, dur orda!"

"Elli olsa enişteme uymaz. Eniştem Demirkırat'a kayıt olmayı düşünüyor biliyon mu sen?"

"Olsun."

"Olsunmuş. Onun bildiğini kim bilir? Bir lafları var, aboo... Adamın aklı durur. Dışarda da hiç para harcamaz. Erkek dediğin onun gibi olmalı. İnsan dışarda ne demiye para harcamalı? Haftadan haftaya haftalığını aldı mı, doğru Hatça Ablama getirir, bir tamam. Hatça Ablam da Allah için hani, paraların üstüne düğüm atar ki, yer yerinden oynasa töbe."

"Ben harcıyom mu?"

"Sen de harcamıyon a, belli olmaz!"

"Niye?"

Güldü.

"Niye kız?"

"Ergen adamsın, kızlara mızlara gidersin, kim bilir?"

Kızdı:

"Ben hıı? Sen beni ne biliyon daha? Gitsem her daim giderim amma, gitmem. Niye gitmem? Kızlardan adama iyilik gel-

mez de ondan. İnsan olan bir insan, evliliği düşünmeli. Evlilik gibi yok. Evlenip, yurt yuva sahabı oldun mu, bırak gerisine..."

"Doğru," dedi Ayşe. "Evlilik gibi var mı?"

"Olur mu?

"Olmaz, töbe olmaz. Adamın çoluğu, çocuğu..."

"Evinde sıcak yemeği pişer..."

"Sırtı mırtı yunar arınır..."

"Çoluğu çocuğu olur..."

"Baba baba deyi..."

"Evi de olmalı insanın. Evin olmadı mı bırak!"

"Bırak ki bırak."

"..."

"..."

Uzun bir sessizlik içinde ikisi de kendi düşünüleriyle baş başa kaldılar. İkisinin düşünüsünde de kendilerinden başkaları vardı. İflahsızınkinde babası, bacısı, kardeşleri. Ayşe'ninkinde de, henüz yüzlerini tanımadığı hâlde, gene onlar. Memed, babasıyla kardeşlerinin gelmelerini mutlaka istiyordu. Ayşe'yse istemiyordu. Ne lüzumu vardı? Otursunlardı oturdukları yerde!

Neden sonra:

"Hatça Ablamlarınki gibi bir de ev uydurduk mu, tadından yenmez!"

Memed başını salladı:

"Yenmez ki yenmez."

"Sen, ben. Sonra bir de çocuğumuz..."

Memed telaşla döndü, genç kızın yüzüne baktı:

"Sen, ben bir de çocuğumuz mu?"

"Değil mi?"

"Değil ya."

"Niye?"

"Babam? Bacım? Kardaşlarım?"

Ayşe gözlerini genç adamdan kaçırdı, sonra da önüne eğdi.

"Niye?" dedi Memed. "Ötegün razı olduydun?"

"Ne bakıyon razı olduğuma?"

"Şimdi olmuyon mu?"

"Benim kimim kimsem var mı?"

"Demek olmuyon?"

Omuz silkti Ayşe. Memed huylanarak kalkmaya davrandı. Ne demekti. Ana, bacı, kardaştı onlar be!

Ayşe kolundan tuttu:

"Nirye gidiyon?"

"Yatmıya."

"Ayıya bak, yatmıyaymış..."

"Bırak kolumu!"

"Bırakmıyom işte!"

"Kız bırak!"

Ayşe hırçınlaştı:

"Bırakmıyom işte, bırakmıyom. Demek bu kadardı beni sevmen?"

"Niye babamı kardaşlarımı burunluyon?"

"Burunladım mı?"

"Burunlamadın mı?"

"Burunlamışım."

"Burunladın tabi. Senin baban, kardaşların yoksa bana ne?"

Ayşe'nin içinde birden kimsesizliğin, kolu kanadı kırıklığın acısı. Memed'in omuzuna kapanıp ağlamaya başladı. Memed pişman olmuştu:

"Sus," dedi. "Benim babam, kardaşlarım senin de baban kardaşların sayılır, sus!"

Ayşe susmuyordu. Onu koltukaltlarından sımsıkı tutup kucağına yatırdı. Genç kız bunu istiyordu, ağıdını kesmedi, mahsustan kesmedi. Genç adamın işi iyice ileriye götürmesini istiyordu. Öyle ileriye gitmeliydi ki, ne babası, ne de kardeşleri yüzünden geri dönebilsin!

Memed önce saçlarını okşadı, sonra kucaklayıp göğsüne bastırdı, daha sonra da yere yatırıp altına aldı. Ayşe, ne yapsa, susmuyordu.

"Deli," dedi. "Deli soyka. Senin yerin başka, onların yeri başka. Onlar elli olsa senin yerini tuta mı bilirler? Tutamazlar, töbe tutamazlar kız. Vallaha tutamazlar, billaha tutamazlar. Anşa, Anşa kız, gülüm, bak hele, bi yol bak hele bee!"

Kolunu yüzünden zorla çekti. Kızın yaş yaş parlayan kirpikleri:

"Ne var?"

"Onların yeri başka, senin başka kız!"

Koluyla itti:

"Git, onlara git, istemiyom!"

"Yaa..."

"Git, istemiyom, git!"

Durdu, uzun uzun durdu. Neden sonra, "Onların yeri başka, senin yerin başka," dedi. "Bilmiyon mu? Sen benim gulümsün tekmil!"

Yattığı yerden huysuzlukla doğruldu:

"Git hadi git, istemiyom. Çık git burdan!"

"Essah mı diyon?"

Mahsustan, "Essah diyom," dedi. "Git!"

Oğlan uysal, suçlu, azarlanmış kocaman bir çocuk mahzunluğuyla kalktı. Ayşe'nin ona sabahleyin yesin diye getirdiği tereyağlı ekmek dilimleri, kocaman, kütür kütür bir elma, armut, bir de muzla kalın bir peynir dilimi bulunan paketini almadan köşk bahçesinden ağır ağır çıktı. Ayşe pişman, ardından uzun uzun baktı. Oğlan uzaklaştıkça içinden gelen ağlama artıyordu. Pişmandı, pişmandı ya, acımamak lazımdı elin oğluna. Hatça Ablası böyle demişti. El oğlunu avucunun içine alamadın da onun avucuna girdin mi yandın. "Aman Anşa, sen sen ol, deyyusun oğlunu kendine kul et. Sen kendin kul oldun mu yandın. Vallaha seni mana mana oynatır!"

Memed karanlıklara karışıp silindikten sonra içindeki kaygı büyüdükçe büyüdü: Ya bir daha gelmezse? Ya hiç gelmezse bir

daha? Darılırsa? Başka birini bulursa? Ne diye kovdu? Keşke kovmasaydı. Ah Hatça Ablası... Oğlanın onurlu, kibirli olduğunu bildiği hâlde... Varsın babasıyınan kardaşları da gelsin. Ne çıkardı sanki? Onların ayrı bir odaları olduktan, akşamları baş başa kaldıktan sonra...

Davranıp kalkarken, eline Memed'in götürmeyip bıraktığı yiyecek paketi çarptı. Demek bunu da bırakmıştı? Az ötede yıkanmış, ütülenmiş çamaşırları. Acıması, pişmanlığı arttıkça artıyordu. Yiyecek paketiyle Memed'in temiz çamaşırlarını aldı, odasına girdi, elektriği tam çevirmişti ki, Gafur:

"Nirden geliyon?"

Elindekilerden korktu ilkin, kekeledi:

"Hiiç, bahçeden!"

"Ne diye ağlıyon ya?"

Zaten canı sıkılıyordu, parladı:

"Sana ne be?"

Gafur kararlıydı:

"Kabadayılığı bırak, geceleri ne boklar yidiğinizi bilmiyom belleme!"

Gafur kapının önündeydi. Kapıyı suratına çarparak kapadı:

"Bilirsen bil!"

Gafur kabaca sövdü, bekledi, karşılık alamayınca odasına hırsla gitti. Lambayı yaktı. Ulan hem suçlu hem güçlüydü kız be. Sen tut, kulağının dibinde elin oğlunu köşk bahçesine al, her bir haltı karıştır, sonra da...

Kendini karyolasına sırtüstü bıraktı.

Yarın olsun, hayrı beraber gelsindi. Biliyordu yapacağını. Beye, beye olmazsa hanıma demezse ondan kötü, ondan adi, ondan kahpe kasığında yatmışı yoktu. Ne belliyordu? Bu işler bu kadar kolay mıydı? Herkesin de kendine göre bir namusu vardı...

***

İflahsızın Memed de yapıdaki iş arkadaşlarının hep birlikte yattıkları odaya hırsla değil, gururu, kolu kanadı kırık gelmiş, yorganını serili bulmuştu. Şaşmadı. Hamal Veli sermişti besbelli. Nitekim Memed sırtüstü uzanınca uyandı, sordu:

"Geldin mi?"

Fısıltıyla karşılık verdi:

"Geldim."

"İşler iyi mi?"

Anlatsa mıydı acaba her şeyi? Ciğeri yanıyordu. "Essah diyom, git!" demişti, kovmuştu be!

"Niye cevap vermiyon?"

İçini çekti:

"Nesine cuvap veriyim kardaş? Kız bizi kovdu!"

Hamal Veli yatağında oturuverdi:

"Kovdu mu?"

"Kovdu."

"Ne dedi?"

"Git haydi git dedi, istemiyorum. Çık git burdan dedi. Essah mı diyon dedim, essah dedi. Kalktım yörüdüm ben de..."

"Niye dedi?"

"Heç canım, babamı, kardaşlarımı istemiyor!"

Hamal Veli her şeyi anlamıştı. Bütün gelinler, başta kaynana, kaynata, görümce, kayınları pek istemezlerdi. Hamal Veli biliyordu bunu. Ayşe'ye hak verdi:

"Suç sende kardaş!"

"Bende mi? Niye?"

"Niye olacak, kız tutmuş sana gönül vermiş. Ne karıştırıyon babanı mubanı..."

Ellerinin parmaklarını birbirine kenetlemiş, kenetli ellerini de başının altına koymuştu. Demek suç ondaydı? Ondaydı da, babasıyla kardaşlarına sırt mı dönecekti? Babası, özbeöz babası, atasıydı be. Kardaşlarına gelince, hadi ötekiler erkek, Ümmü?

Ümmü kızdı. Büyük kardaş, ağaydı. Kız bacısını düşünmemezlik edebilir miydi?

Ayşe de yatağında bunu düşünüyor, itten pişman, Memed'in babası, kardaşları, en çok da kız bacısını elbette düşünmesi gerektiği sonucuna varıyordu, "Kardaş, bacı. Töbe, ne diye sanki? Ah bacı, Hatça Abla ah, hep senin yüzünden. Deyyusun oğlunu avucunun içine al dediydin. Ne biliyim ben huylanıp gideceğini? Gitmez belledіydim. Gitti. Bir daha da gelmezse ya? Ya başka yerde duvar işçiliği bulur da giderse?"

Dışarda, hanımefendinin küçük spor arabasının üst üste öten kornasıyla uyandığı zaman, penceresinin basma perdelerinden içeriye güneş vurmuştu. Sıçrayarak kalktı. Ne zaman uykuya geçmişti, bilmiyor. Uykusuzluktan yanan gözleriyle koştu: Hanımefendi gene direksiyondaydı. Beyefendi yanında, Gafur da arkada.

Hanımefendi sertçe:

"Hanımefendi ben miyim, sen misin anlayamadım," dedi. "Saat sekizi geçiyor, Ayşe Hanım yatakta. Hanımefendi de yollara düşüyor. Tersine dünya, vallahi tersine dünya!"

Gafur yılışık yılışık, "İnsan geç yatarsa," dedi. Ayşe'nin öfkeli bakışıyla karşılaşınca yuttu.

Hanımefendi hep sinirli, sordu:

"Neden geç yatıyormuş? Çocuk mu emziriyor?"

Ayşe önüne baktı, karşılık vermedi.

Hanımefendi arabayı sinirli bir manevrayla döndürüp bahçenin geniş kapısından çıkardı. Kızıyordu, kocasına da, hizmetçiye de, Gafur'a da, memlekete de, bütün insanlara, hatta bütün dünyaya da! Neden? Niçin kızıyordu? Bildiği yoktu ki. Kızıyordu işte.

Beyefendi yarım solla arkaya döndü, sordu:

"Niye geç yatıyor bu kız?"

Gafur taşın gediğine konulma zamanının geldiğini anlayarak, "Kendine sorun," dedi.

Bu bilmiş karşılık hanımefendiyi gene taşırmaya yetti:

"Ukalalık edip durma be!" dedi. "Bildiğin bir şey varsa söyle de anlayalım..."

Gafur bozuldu, sonra hırslandı:

"Yapıda bir oğlanı seviyor," dedi.

Hanımefendi de, beyefendi de şaştılar. Hanımefendinin şaşkınlığı bir parça da öfkedendi:

"Tuzlayayım da kokmasın," dedi.

Dedi ama, bu sözünün ciddiliğine kendi de inanmadı. Neden sevmesindi? Genç, kanlı canlı bir kızdı. Başta Gafur, semtin bakkal çırağı, bahçevanı, şusu busu ardına düşmüyorlar mıydı?

Gafur'a dikiz aynasından baktı, onu görmeye çalışarak, "Desene ki kaptırdın?" dedi.

Gafur alındı:

"Bana ne?"

"Sana mı ne?"

Öyle ya, ona ne olur muydu? Kızın ardında dolandığını beyefendi de biliyordu, hanımefendi de.

"Yani deyişim o ki," diye düzeltti. "Gönlü başkasına düşmüş..."

Zarif, pırıl pırıl araba ağaçlar arasına gömülmüş, köşklerin aralarındaki geniş yoldan tatlı bir mırıltıyla ilerliyordu.

Akşam aynı yollardan aynı mırıltıyla döndükleri zaman vakit gecenin dokuzuna geliyordu ve hanımefendi sabahkinin tam tersi, dehşetli keyifliydi. Onları bahçe kapısında karşılayan Ayşe'ye takıldı:

"E Ayşe. Demek böyle?"

Bütün gün taş merdivenin başıyla mutfak pencerisinden ayrılmayan, hep şu "Deyyusun oğlu"nu düşünen, onunla yeniden nasıl barışabileceğine yol arayan Ayşe anlamadı ilkin:

"Neyle?"

"İşittiklerim doğru mu?"

Hanımın ardında, taş merdivene yürüdü:

"Ne işittin?"

Hanımefendi bu laubali karşılığa nedense alınıp, "Bu teklifsizlik neden icap etti? Ne işittiniz desene," demedi.

"Ne işitmedim ki?"

"Ne?"

"Karşı yapıda birini mi seviyormuşsun?"

Hemen karşılık vermedi. Hanımının ardından merdiveni ağır ağır çıktı:

"Yemek yiyecek misiniz?"

"Tabii tabii. Acımdan geberiyorum."

Üstünü başını soyunmak üzere odasına girdi. Ayşe'yi de, karşı yapıdaki sevgilisini de unutmuştu. Nasıl unutmazdı ki, bugün öğle yemeğini o gece Jujularda tanışıp yazıhanesinin adresini aldığı gözlüklü avukatla yemiş, onunla baş başa uzun uzun konuşmuştu. Erkek olarak belki de pek öyle fazla bir şeyler ifade etmeyebilirdi ama, onun maksadı, aradığı erkekliği bulmak değildi. Eşelemek, fikirlerini öğrenmek, aklının içine girmek, hizmetinde çalıştıklarına raporlar verebilmek...

Soyunmuş, pembe naylon geceliğini giymiş, lambayı söndürüp dışarı çıkmıştı. Ayşe sofrayı hazırlamaktaydı. Her zamanki gibi kara kaşları yıkık, canı sıkkın gibi, düşünceli. Başını kaldırdı, hanımefendiye baktı:

"O Gafur itinden mi duydun?"

"Neyi?" dedi hanımefendi.

"Demin sorduğunu."

"Sana ne?"

Gerçekten içerlemişti. Demek beş kuruşluk bir hizmetçi parçasına hesap verecekti?

"Bir şişe rakı getir buzdolabından!"

Ayşe kös kös gitti, buzdolabının soğuğunda terlemiş Kulüp rakılarından birini alıp getirdi. Kutu turşusu, sardalya, ançüez, tarama, doğranmış sucuk, salam, pastırma, peynir, yeşil zeytin...

"Elektrik ızgarasına pirzola koy!"

Ayşe isteksizlikle mutfağa geçti. Buzdolabında her şey vardı ama neye yarardı? "Deyyusun oğlu"nu bütün gün taş merdiven ya da mutfak penceresinden gözetlediği hâlde görememiş, gördüyse bile "Domuz", inadından başını kaldırıp bakmamıştı.

Izgaranın fişini prize soktu. Sonra çekti. Akıl komamıştı başında. Buzdolabından donmuş pirzola dilimlerini çıkarıp ızgaraya dizdi, sonra yeniden fişi prize soktu.

Bugün Hamal Veli de gelmemişti su doldurmaya. Kim bilir, belki de o tembihlemişti: "Gitme. Beni gece kovdu. Gitme. Madem kovdu, bırak. Dünyada ondan başka Anşa yok değil ya!"

Hatça Ablasının öğüdüne uymuş, oğlanı avucunun içine alabilmek için... Alamamıştı işte. Oğlan başını almış gidiyordu. Gideni geri çevirmeliydi, mutlaka çevirmeli! Nasıl? Bilmiyor, bilmiyor ama, çevirmeli. Gece, henüz ustura değmemiş yanakları, kuvvetli kolları. Ya güçlü erkek çalımıyla altına alışı! Gitmemeli, geri dönmeli, dövse de, sövse de geri döndürmeliydi. Hatça Ablasının dediği tutmamış, sökmemişti işte. Çekmiş gitmiş, bir daha da yüzüne bakmamıştı. Öyle ki, yağlı ekmek dilimleri, yunmuş, ütülenmiş çamaşırlarını olsun almadan!

"Hüseyiiin!!"

Hanımefendinin sesi. Kocasını çağırıyordu. Ayşe duydu, düşünülerinden sıyrıldı. Gene her zamanki gibi betine gitmişti. "Hüseyiiin!" Bey mi? Gafur gibi yanaşma mı? İnsan giyinip kuşanmak, kokular sürünmek, elin çıyan oğlanlarıyla her haltı karıştırmakla hanım olamazdı. Hatça Ablası da hanımdı. Nesi eksik? Hem de hanımdı. Kocasına nasıl dört elle bağlı? Kendi de Hatça Ablası gibi dört elle sarılacaktı kocasına ama, nerde? Kaçırmıştı kuşu kafesten. Kaçan kuş yeniden kafese girer mi?

Pirzolalara baktı. Çevirdi.

Kuşu yeni baştan kafese sokmalıydı. Nasıl? Bilmiyordu, töbe bilmiyor. Kendi gelmiyordu, bari Veli gelseydi. Gelseydi de eline ayağına kapanıp...

"Olmadı mı pirzolalar daha?"

"Dert ye!" diye geçirdi. Sonra, "Oluyor," dedi.

Yarıbuçuk, ızgaradan çıkarıp beyaz porselen tabakla koşturdu.

"Yarıbuçuk getirdim."

Ne hanımefendi, ne de "Boynuzlu"su farkına vardılar. Masada o kadar çok, öyle çeşitli yiyecek vardı ki!

Mutfağa döndü, lambayı söndürdü. Pişman olmuştu. Söndürmese, "Deyyusun oğlu" karşıdan görürdü, içinde bir küskünlük, bir naz, bir cilve ihtiyacı. Demek hiç sevmemişti. Gönlü düşmüş olsa, o da onun gibi uzaktan bakar, işmar eder, el sallardı. Demek baba, kardaş lafi olunca, "El kızı"nı bir yana atıverecekti? Hatça Ablası gene de haklıydı. Güvenilmezdi deyyusun oğullarına. Nerde eniştesi gibiler? Öyleleri binde bir çıkar, çıksa bile Ayşe'ye rastlamazdı.

Mutfak penceresine dayandı, yüzünü avuçlarının içine alıp bir süre karşı yapının ışığına baktı. Şimdi herhalde yemek yiyordu. Yemeğini yer, elini ağzını yıkar, sonra da yatağına devriliverirdi. Peki ama, Veli'nin olsun gelmemesi!

Dışarda telefon çalmaya başladı.

"Anşa, telefona bak!"

Koştu, kulaklığı aldı:

"Aloo. Kim? Beyefendi mi? Burda!"

Kulaklığı indirdi, ağız yerini avucuyla kapatıp:

"Sizi istiyorlar bey!"

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz ipek pijamalarıyla telefona geldi, kulaklığı hizmetçinin elinden aldı:

"Aloo. Neresi? Karakol mu? N'olmuş? Gafur mu? Yaa! Yarası ağır mı? Değil mi? Tuuuh..."

Hanımefendi merakla kalktı masadan, yanına geldi:

"N'oolmuş?"

Kısaca anlattı:

"Gafur'la kâtip kavga etmişler. Gafur kâtibi yaralamış! (Kulaklığa) Ne yapalım komiserim, sağlık olsun. Elbette elbette. Tabii cezasını çekecek. Sebep neymiş acaba? Bilinmiyor ha? Kanun neyse, öyle ya, tabii tabii... Haydi hayırlısı..."

Kulaklığı yerine koydu.

Hanımefendi, "Demek," dedi, "kâtibi yaralamış? Neyle?"

"Bıçaknan diyor gomser."

"Bıçaknan değil, bıçakla, gomser değil, komiser. Bıktım usandım senden Hüseyin!"

Çakırkeyif, hafifçe sarhoş, masadaki yerine geçerken, Hüseyin Korkmaz keleş keleş gülerek ardından yürüdü:

"Katranı kaynat olur mu şeker karıcığım?"

"İyi ama, yarın mebus olacaksın, meclise gireceksin, daha mühimi büyüklerimizin şerefverecekleri balolarda bulunacaksın..."

İskemlesine oturdu:

"Yanımda sen olduktan kelli..."

"Ah Hüseyin, ah yavrum. Bu kelli melli ağzınla... Vallahi yerlere geçiyorum. İnsan bunca zamandır bir parça, bir parçacık yontulur. Sen?"

Gene keleş keleş güldü:

"Meşşe odunu değel mi?"

"Ama ne?"

"Mencilisteki mebusların içinde benden beterleri var, kulağasma. O zamana ben de yontulurum şekerim!"

"İnşallah."

"Gorürsün."

"Gorürsün değil, görürsün!"

"Gorürsün, görürsün..."

"Hepsi bir, öyle mi?"

"Değil mi?"

"Değil tabii. İnsan sadece kocaman ayaklardan ibaret değildir. İnsan..."

Sözünü kesti:

"Vaktiyle sen de ayaklarımın gocamanlığına furulduydun!"

Hanımefendi sızlandı:

"Ah yarabbi hangi birini düzeltmeli? Ayol, gocaman değil, kocaman; furulduydun değil, vurulmuştun... Sana laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan zor!"

Rakı kadehini dikti:

"Niye zor?"

"Bilmiyorum. Devecilik yapmadım ki."

Birden hal'deki dükkânını hatırladı:

"Yarın düvene erden gitmeli!"

Hanımefendi önce gene düzeltti:

"Düvene değil, dükkâna; erden değil, erkenden. Niçin?"

"Ne niçini?"

"Dükkâna niçin erkenden gideceksin?"

"Kâtip yaralı, Gafur mapisi boylıyacak..."

"Mapisi değil, hapishaneyi.

"Mapisi, hapisi, neyse. Mal gelir, teslim almak, deftere kayitleri geçmek ilazım!

"İlazım değil, lazım!"

"Doğru, lazım."

"..."

"..."

Ayşe masanın birkaç metre berisinde, bütün bu konuşmaları dinliyor, sevinçten içi içine sığmıyordu. Sanki yarın olmuş, Hamal Veli su doldurmaya gelmiş, "Kardaş," demiş Ayşe, "O oğlana söyle, inatçılığı bıraksın, kırsın şeytanın ayağını, gelsin. Ona diyeceklerim var!"

Hanımefendiyle beyefendiyi konuşur bırakıp mutfağa usullacık geçti. Lambayı da yakmadı. Dayandı pencereye, dikti gözlerini Memed'in şimdi belki de sırtüstü uzanıp yorgunluk

çıkardığı yapıya. Yapının henüz oyuklardan ibaret aydınlık pencereleri. Yarın oluyor, Veli geliyor, Veli'yle haber salıyor, şeytanın ayağını kırıp geliyor. Küstük kalkıyor aradan, anlatıyor, ne anlatması? Gafur'un mapis damına girdiği müjdesini veriyor. Sonra dün geceki gibi, köşk bahçesinin bir kıyısında, erkeğin güçlü göğsüyle kolları arasında, indirip kaldırıyorlar:

"Niye darıldın postal?"

"Darılırım tabi, beni kovdun."

"Telin mi döküldü kovduysam?"

"Telim döküldü, ne belledin?"

"Teli dökülmüş... Bir yarenlik ettik belle, hemen küsüp gitmek mi ilazım?"

"Herkesin de kendine göre bir onuru var!"

"Onuruna tükürürüm senin..."

"Heye, tükürürsün..."

"Tüküremem mi?"

"Tükür hadi!"

"Lan beni zorlatıp durma ha..."

"Ne var? Ne istettin beni?"

"Ekmeğime sürüp yiyecem..."

"Ben kaymak mıyım?"

"Kaymaksın, balsın, şekersin. Sen benim şekerim, balım, kaymağımsın. Şekerden de, baldan da, kaymaktan da ilerisin, ne belledin!"

"Niye kovdun öyleyse beni?"

"Kovduğuma ne bakıyon?"

"Heye ne bakıyon.. Ne bakıyonmuş. Ne bakıyon olur mu? Bakarım tabi..."

"İyi hadi iyi, aksi donuz. Dinle beni şindi: Gafur var ya Gafur?.."

"N'oolmuş?"

"Mapis damını boylamış!"

"Dimee..."

"Vallahaa..."

"Niye?"

"Kâtibi furmuş?"

"Niye furmuş?"

"Kim bilir? Bırak şindi Gafur'u, Gafur'un okuması yazması yoktu. Sen okuma yazma biliyon, öyle ya?"

"Biliyom, n'olacak?"

"Ayıya bak, bir de sorar. N'olacağı var mı lan? Seni beğe dirim, Gafur'un yerine.. Ha? Kâtiplik yapaman mı? Yapamazsan bile, Gafur'un yerine. Deyim mi? Beğe deyim mi senin için?"

"Ayşee!"

Hanımın hırçın sesi hayallerini gene dağıtıverdi, koştu:

"Buyur!"

"Buz getir."

Buzdolabının buzluğunu aldı, koşturdu. Bir yandan buzları beyaz bir porselen tabağa boşaltmaya çalışırken, öte yandan da beyefendinin Gafur üzerine yaptığı açıklamaya kulak veriyordu.

"...Kediynen köpek gibiydiler. El adamı değel mi? Doğrusu mu olur? Gözleri çıksın. Kâtip boş sandıklarla telizleri satıyor, cebine indiriyor dediydi. Kâtip de, yalan diyordu, boş sandıklarla telizleri satalım, parasını bölüşelim diyor da ben yanaşmıyorum dediydi. Amaan, tencere dibin kara, seninki benden kara hesabı. İt dişi domuz derisi..."

Ayşe'nin içi içine sığmıyordu. Değil mi ki Gafur gitti, yeri boşaldı? Üst yanı kolaydı. Gafur'un yerine Memed değil de başkası bile gelse hiç korkusu yoktu artık!

Gene mutfağa, pencereye geldi.

Korkusu yoktu, çünkü kim gelirse gelsin, Gafur gibi sataşamaz, davranışlarını kollayamazdı. Hele Gafur'un yerine şu yalabık, şu parlak domuzu yerleştirdi de, Gafur'un odasına oğlanı aldı mıydı, tadından yenmezdi!

Düşünceler kafasının içinde durmamacasına akıyor, akıyordu. Sabahleyin Veli geliyor, Veli'ye böyle böyle, gidiyor, Memed

geliyor. Memed'e böyle böyle. Deli oluyor sevinçten. Dargınlık margınlık uçup gidiyor. Memnun. Akşam bey geliyor, hanımefendi gene belki de o çıyan yapılı oğlanladır, kim bilir nerelerde. Açıyor beye. Diyor ki, Memed'den iyisini töbe bulamazsın. Memed'in okuma yazması bile var. Sonra Memed, Memed gibi bu yeryüzünde yok. Vallaha yok, billa yok. Beyefendi: "Ne biliyon?" mu dedi, "Biliyom işte!" diye yerleştiriyor. Beyefendi gülüyor. "İyi ya Anşa bacı," diyor, "sen madem istiyon. Memed olsun!"

Memed yerleşiyor Gafur'un yerine. Evleniyorlar. Şimdi kendisinin yattığı odayla Gafur'un odasını onlara veriyorlar. Dayayıp döşüyorlar. Hatça Ablaları misafirliğe geliyorlar. Hatça Ablası da, enişteşi de kıskanıyorlar!

Düşüncelerinin burasında durdu, pencereden geri çekildi, sesli sesli, "Kıskaan!" dedi. "Sen kıskanacan diye benim de tasam mıydı?"

Gafur'dan boşalan yeri, Gafur'dan boşalan yere Memed'in girmesini filan unuttu. Hatça Ablası kıskanırsa varsın kıskansın. Hatça Ablası kıskanacak diye güzelim köşkü mü burunlıyacaklar? Yarın kaynatasıyla görümcesi, kayınları da gelirler, varsın gelsinler. Odalardan biri Memed'le ona yeter. Ötekinde de varsın onlar eyleşsinler!

Dehşetli bir sevinçle ferahladı:

"Burunlamayacam," dedi. "Ne diye burunlayacakmışım? Varsın gelsinler. Kocamın babası, bacısı, kardaşları. Daha iyi, birden çoğalırız. Benim de başkaları gibi arkam olur!"

15

İflahsızın Memed'i getiren "Kuşluk treni"nden sonra gene her hafta kuşluk trenleri ta Kurtalan'dan kalkıp, yolları üzerin-

deki irili ufaklı istasyonlardan topladıkları çeşitli yolcularla Haydarpaşa Garı'na çığlık çığlığa girmeye, ıslak fısıltılarla raylar üzerine upuzun serilip kalmaya devam ettiler. Gene koşanlar, gene koşuşanlar oldu. Koşanlarla koşuşanlar arasında istasyon görevlilerinden başka gene gar hamalları, yolcularını karşılamaya gelmiş fötr şapkalı, tayyörlü, mantolular... İlk şaşkınlık, ilk heyecandan sonra gene durulur gibi olan ortalık, vagon pencerelerinden uzatılan bohçalar, heybeler, bavullar.

"Gurbet kuşları", "Kuşluk trenleri"nin gene en arka vagonlarından kara kara, kuru kuru indiler. Yorganlı, yorgansız, bohçalı, bohçasız. Gene kafalarında İstanbul, İstanbul'un altın olan taşı toprağı. Altın olan evet... Çünkü yol, yıkım yapım üzerine çok iş vardı İstanbul'da. Karınlar doyuyor, para bile salınıyordu sılaya. Yalan da değildi. Karınlar doyup, iyi kötü şehir biçimi pantol, ceket uydurulup, saçlar tarandıktan sonra sıla geliyordu akla. Aklından sılasını çıkarmayansa para salıyordu gerçekten de.

Haydarpaşa Garı o gece, sabahleyin gara çığlık çığlığa girip rayların üzerine serilekalacak bu trenlerden, bu "Kuşluk trenleri"nden birini bekliyordu. Bundan öncekiler gibi bu da gelecek, raylarda serilip kalacak, fötr şapkalı, tayyörlü, mantolu karşılayıcıları olmayan kara, kuru, sevimsiz "Gurbet kuşları", Haydarpaşa Garı'nın yabancıya çok muhteşem gelen, çekinme, hatta korku veren yüksek çatılarıyla büyük yapılarına hayran hayran bakacaklardı.

Büyük şehrin sevmediği, hatta nefret ettiği insanlardı bunlar. İstanbul'u kılık kıyafetleri, yaban yaban bakışlarıyla çirkinleştiriyor, hatta kirletiyorlardı. Vatandaş matandaş, zaten nazla niyazla gelen Batılı turistlerin midelerini bulandırmaya hakları yoktu, olamazdı, olmamalıydı. İşi hükümet önemle ele almalı, kanun çıkarmalı, sokmamalıydı büyük şehre! Bu çirkinlik, bu kir, bu pas "Milli ayıbımız" olabilirdi; bu ayıbın köylerde kalması, taşınınca köylere geri itilmesi "Milli ödev" olmalıydı!

Bütün bunlardan habersiz "Gurbet kuşları", "Kuşluk trenleriyle", Haydarpaşa'dan İstanbul'a vagon vagon, vapur vapur, kamyon kamyon akıyor, İstanbul'a ilk zamanlar gözleriyle değil, kulakları, burunları ya da ne bileyim belki de enseleriyle baksalar bile, İstanbul'un suyunu içe, havasını koklaya, ekmeğini yiye gelişiyor, gözleriyle bakmayı, saç taramayı, okuma yazmayı öğreniyor, İstanbullulara benzemeye çalışıyorlardı.

Benziyorlar mıydı?

İstanbul'a ilk gelen "Gurbet kuşları" benzemeseler bile, bir göbek sonrakiler, hele okula da gidiyorlarsa, analarına babalarına değil, İstanbullulara benziyorlardı.

Bu trenlerden biri gene Kurtalan'dan kalkmış, çevresindeki irili ufaklı istasyonlardan topladığı fötrlü, tayyörlü, mantolulardan başka, arka vagonlarda uyuklayan "Gurbet kuşları"yla Haydarpaşa'ya duman duman yol alıyordu.

Geceydi. Yukarda ay yoktu. Kalabalık bulutlar dolaşıyordu havada. Tren, aydınlık pencereleriyle hırslı bir fısıltı hâlindeydi. Bu tren bundan önceki trenlerden ayrıydı. Bu trende İflahsızın Memed'in babasıyla bacısı Ümmü, iki kardeşi Hasan'la Ali vardı. Dün gece köylerinden yakındaki küçük istasyona hırsız gibi inmişler, pek pek birkaç dakika duran trene binmişler, oğullarının yolunu tutmuşlardı. "Buba" diyordu oğul mektubunda, "Kurban buba. Bacımı, kardaşlarımı al, kuşun kanadıyla gel. Burada iş tevatür olduktan başka, dırnaksız Gafur Ağamın da yerine geçtim. Şimdi ben Üsüyün Ağam'ın sebze hali'ndeki dükkânındayım, ağamın işlerine bakıyom. Kâtip de ben, hambal da, ameliye de. Bi bakıyom ki, dime gitsin. Üsüyün Ağam da, avradı da beni çok seviyorlar. Bubam bubam, durmayın gelin. Orda durmaynan heç bi şey ütemezsiniz. Burası Çukurova'ya benzemez. Burası İstanbul, dilinen tarifi gayri mümkünsüz..."

İflahsızın Yusuf mektubu muhtara okutunca gene kabına sığamamış, ilkin kahvede, sonra da köy yolunda çocuk gibi oynamıştı. Ulan ne oğlandı bu Memmed be! Babası mabası vızırtı kalmıştı yanında. Sen tut, giden yıl bu vakıtlar, ne bu vakıtları, bir yıl olmuş muydu ki? Olmamıştı, töbe olmamıştı. Bir yıla varmadan okuma yazma belledikten başka, seni İstanbul'un ortasında sipsivri koyan dırnaksız Gafur'un yerine geçmeyi becer!

Vagon tuvaletinin yanındaki koridorun oradaydılar. Tepelerinde tozlu bir ampul sarı sarı yanıyor, açık pencerelerden birinden içeriye soğuk gece rüzgâr rüzgâr doluyordu. Hasan'la Ali, başlarını bacıları Ümmü'nün iki dizine koymuş, kocaman birer virgül gibi kıvrılmışlardı. Kıvrılmışlardı, çünkü ayaklarını uzatamıyorlardı. Kalabalıktı koridor. Geçimsiz, sinirli, yarı uykulu, yarı uyanık bir kalabalık. Köy yeri değildi burası. Herkes para vermişti. Herkes ayaklarını uzatıp uyumaya can atardı ama, nerde?

Ümmü, iki kardeşinin arasında, beyaz bir örtüyle sarılı başı, uykulu kara gözleri, bir ana şefkati içindeydi. Başı zaman zaman omuzuna düşerek sarsılıyor, sonra toparlanıp kalkıyor, altındaki tren tekerleklerinin ray aralıklarında çıkardığı "Tık tık tık - Tık tık tık"ları dinliyor, duymuyordu.

Babası tam karşısındaydı. Babasının sağ omuzu gerisinden kurt gözleriyle yiyecek gibi bakmakta olan adamdan bakışlarını kurtardıkça dalıyor, dalınca da düşünde köyünü, köyde bıraktıkları anasını görüyordu. Anayı, fukara anası... Köyün kara topraklan altında koyup gidiyorlardı!

İflahsızın Yusuf'sa oralı değildi. Kırlaşmış bıyığı, hafifçe uzamış kara sakalıyla uyanıktı. Kırışmış kenarları içinde ufacık ufacık gözleri cin gibi, oğlunu, Memed'ini, hep Memed'ini düşünüyordu. Gerçekten de istediğinden âlâ bir oğlandı şu Memed. Emmisine, Yusuf'un emmisine çekmişti mutlaka! O da oğlu gibi, köyden bir çıkmış, pir çıkmıştı. Yusuf, oğlu Hasan'dan

kabacaydı. Emmisi bir gece üç arkadaşıyla... Gitmişti amma, neden sonra haberleri olmuştu gittiğinden. Uzun uzun, kara kara gitmiş, ölü ya da sağ olduğu haberi gelmemişti. Nice zaman sonra kırış kırış bir mektup. Ondan sonra İstanbul gurbeti kazan, o kepçe. Bilenlerin anlattığına göre, İstanbul gurbetinde "Sıla sıla" diye can vermiş, bir avuç toprak olmuştu. "Orası ilazım değel!" diye geçirdi. "Memmed'imin aklı fikri dimek emmime çekmiş. Eferim. At da sana, avrat da ulan oğlum. Hele kansız, dırnaksız Gafur'un ayağını alışın dünya malı değer lan. Eferim sana! Lakin benim gözüm görecekti onu... İpne. Gurbete seni deyi düşmüş yalabık oğlanı yüksün, ortada sipsivri ko... Cenab-ı Allah adamı işte böyle yanıltır!"

Adana'nın, eski adıyla Siptilli pazarının bulunduğu sebze hali'nin kapısı önündeki bir satıcıdan üç yıl önce düşürdüğü, Milli Mensucat fabrikası dokumasından, kumlu kurşuni iplik eski ceketinin cebindeki Köylü sigara paketiyle kibritini çıkardı, bir sigara yaktı.

"Emmim dirdi ki, sen doğru dur, eğri bulur belasını. Doğru bir söz. Allahımız gibi var mı? Allahımız gibi töbe yok. Allahımız olmasa, dırnaksızlar gozümüzü müzümüzü oyar tekmil. Allahımıza kurban oluyum!"

Bu sırada Ümmü yarıbuçuk daldığı uykulu düşlerden birinden gene bir sarsıntıyla uyanmıştı. Babasıyla göz göze geldiler. Kızının bakışından, az önce düşündüklerini anladığını sanan Yusuf, "Öyle değel mi?" diye sordu.

Ümmü'nün gözleri şaşkınlıkla az daha açıldı:

"Ne?"

"Allahımıza kurban oluyum diyom. Neden dirsen, Allahımız gibi yok. Allahımız olmasa dırnaksızların cezasını kim virebilir?"

Ümmü üzerinde durmadı. Zaten anlamamıştı da. "Allahımız" sözü anasını hatırlattığından, yarıbuçuk görüp uyandığı düşlerinin etkisiyle gene anasına gitti aklı: "Fukara anam, kara toprakların altında, yalnız. Koduk gidiyok. Ağlarmola? Ağlar, mücerret ağlar. Nasıl ağlar? Gozü mözü çürümedi mi şimdiye?

Çürümüştür. Yağmurlar yağdı mezarına, kar yağdı adam boyu. Mezarlık kurtları... Vay anam vay!"

Yusuf kendi dalgasındaydı:

"Kimse viremez. Allahımızın edaleti şundan belli ki, dırnaksızın Gafur'un ayağını oğluma aldırdı. Boyalısakal imam, ramazanda ne didiydi unuttun mu?"

Kızının vereceği karşılığı beklemedi:

"Didiydi ki, Allahımız töbe kül yutmaz didiydi. Hem kül yutmaz, hem de yaşa basmaz. Allahınız gibi yok. Mıhtar da didiydi ki, Allahımız 'Demirkıratları niye başa geçirdi?' Fakir fukara Allahını mallahını tanısın diye. Idıbıdının kayfeci ya? 'Demirkıratları başa geçirmiyeydi bütün Türkiye yıkılıp yapıla mı bilirdi?' didiydi. Kurban oluyum... Demirkıratları başa geçirmeseydi İstanbul yıkılmaz, bizim Memmed İstanbul gurbetine heves etmez, heves etmeyişin kalkıp gitmez, gitmeyişin duvarcılığı, okuma yazmayı, kabzımallığı belliyemez, dırnaksız Gafur'un ayağını alamazdı."

Kurt bakışlı yabancının gözleri Ümmü'de, Yusuf'un sağ omuzu gerisinden, "Doğru," dedi.

İflahsızın Yusuf, boynuzlarına dokunulmuş bir salyangozun kabuğuna çekilişi gibi, çekinerek yabancıya döndü, baktı, şehirliye benzeterek beğenmedi. Kılığı kıyafeti şehirli biçimiydi. Yüzü de yarı kurt, yarı tilki. Bütün bunlar adamı terslemeye, onunla yarenlik etmemeye yeter sebeplerdi ama, "Doğru" demişti. Gene de, "Ne?" diye sordu.

Yarı kurt, yarı tilkiye benzeyen adam yüzünü kaşıdı:

"Allahımızın hem kül yutmadığı, hem de yaşa basmadığı!"

"Sen hangi köyden oluyon?

"Bana bakma. Siz hangi köydensiniz?"

Yusuf kızdı:

"Sen de bize bakma!"

"Benim köyüm möyüm yok."

"Yer yarığından mı çıktın?"

"Ne sayarsan say!"

"Ne sayarsam sayıyım mı?"

Adam Ümmü'ye baktı, güldü:

"Ne sayarsan say ya. Bir insanın yeri yurdu, anası babası olmadı mı, bırak. Anadan babadan geçtim, avrat yok, akıl da yok!"

Ümmü kulaklarına kadar kızardı, beyaz örtünün altındaki kulakları gözükmüyordu ama, utançla gülümseyişine Yusuf gene de kızdı, belli etmedi. Herif kaşmer miydi neydi. Cebinden kırış kırış bir sigara çıkardı:

"Ateşine yanalım bakalım!"

Yusuf sigarasını istemeye istemeye uzattı, yabancı yaktı, ağız dolusu bir duman salıverdi tepelerindeki ampule. Sonra Yusuf'a sordu:

"Yalan mı?"

"Ne?"

"Avrat olmayınca akıl olur mu?"

"Olanda olur!"

"Olur ama, binde bir."

"Benim Memmed mesela. Yalabık oğlan, ne avradı var ne bir şey. Lakin..."

"Akıllı mı?"

"Soruyon bir de... Akıl onda, fikir onda, her bir şey onda. Memmed di orda dur!"

"Ne belli?"

"Ne belli olacak, şundan belli ki, İstanbul gurbetine düşeli bir yıl dolmadı daha, kendi kendine okumayı yazmayı belledikten başka, duvarcılık zenaatını da bileğine taktı! Memmed'nen oynuyon mu sen? Gafur'un ağası bakmış, gözü pek tutmuş, Gafur'u dehleyip yerine bizim Memmed'i..."

"Almış hı? Kim Gafur?"

"Benim irahmetli avradın hısımı olurdu, uzaktan. Hısımı olurdu ya, kulağasma. Neden dirsen, benim avradı al, tekmil hısımlarını at. (İçini çekti.) Aaah ah, ne avrattı ya!"

Adam, Ümmü'ye göz kırptı:

"Kızından belli!"

Yusuf huylanarak döndü:

"Ne belli?"

Adam çaktırmadan Ümmü'ye gene göz kırptı:

"Hiç yani, hanımlığı, terbiyeliliği..."

Ümmü'nün kara gözleri önüne indi.

Yusuf, "O daha çocuk," dedi. "Anası ölmeden şorda şurda akranlarıyla oynar gezerdi. Anası öldü, kardaşlarına ana oldu fukara!"

Tren birden acı acı ötmeye başlayınca, yabancı, "İstasyona geliyoruz ama hangisine?" diye kalktı, Ümmü'nün yanındaki pencereden dışarıya baktı. Ormanlık içinde küçük bir istasyona giriyordu tren. Ağaçların ardındaysa açık yeşile çalan kül renkli bir sabah başlıyordu.

Pencereden çekildi:

"Bir iki saat sonra İstanbul'dayız!"

Yusuf:

"Ne biliyorsun?"

"Ohoo. Bu benim belki onuncu seferim İstanbul'a..."

Ümmü'yle Yusuf'un aralarına dizüstü oturdu.

"İstanbul gibi memleket mi var? İstanbul'un taşı toprağı altın şerefsizim. Altın amma, kazanması değil, tutmasını bilecen İstanbul'da!"

"Çukurova nasıl?"

Yabancının gözleri parladı:

"Orası da iyidir."

"Oraya gittin mi?"

"Ben mi?"

"Sen."

Ceketinin cebinden önce yepyeni bir paket iskambil kâğıdı çıkardı. Alışkın ellerle karıştırdı, karıştırdı:

"Adana, Tarsus, Mersin, bu yanda Ceyhan, Osmaniye, ta Payas'a kadar karış karış gezdim..."

"Ne iş gördün?"

Ümmü'ye bakarak güldü, sonra elindeki iskambil destesinden üç kâğıt ayırıp, desteyi çıkardığı cebine yeniden soktu:

"Gurbetçiler Çukurova'da ne iş görürse..."

"Duvarcılıktan anlar mısın?"

Üç kâğıtlarını, üçkâğıtçılar gibi önüne atmaya başladı. Bunu kendi kendine, laf olsun gibilerden yapıyordu ya, Ümmü'nün dikkatini çekmişti daha şimdiden. Adamın alışkın, makine gibi işleyen elleri kâğıtları öyle ustalıkla atıp topluyordu ki.

Yusuf, "İyi atıyorsun," dedi.

Adam göz kırptı:

"Çakıyor musun?"

"Neden?"

"Bu işlerden?"

"Çukurova'da zorlu adam söğüşlerler!"

Güldü:

"Allah enayilerin yokluğunu vermesin. Ne iş tuttun dedin bana? Ne iş tutacam? İş tutanları söğüşledim durdum!"

Ümmü kıkırtıyla gülüverdi. Yusuf da güldü, kızının kıkırtıyla gülmesine kızmadı. Bu sırada önce Hasan uyandı, sonra da küçüğü Ali. Çevrelerine, adamın atıp durduğu üç kâğıtlara uykulu uykulu bakmaya başladılar. Adamın elleri öyle hünerliydi ki, sanki uykularını çekip topluyordu.

Yusuf merakla:

"Akıl işte. Ben töbe söğüşlenmem!"

"Sana ne bakıyorsun canım, sen başka onlar başka."

"Onlar enayi, değil mi?"

"Hem de nasıl... Sen kendini onlarla bir mi tutuyorsun?"

Yusuf'un çok hoşuna gitti:

"Ben de oğlum gibi, Çukurova'ya bir indim, duvarcılık zenaatını bileğime bir taktım..."

Kurt bakışlı adam kâğıtlarını Ümmü'nün önüne attı:

"Karayı bul bakalım!"

Ümmü hiçbir şey anlamadı, babasına baktı. Yusuf güldü:

"Onlar bilmezler. Ben buluyum mu?"

"Bul."

Yusuf dikkat etmişti. Adam da zaten mahsustan apaçık atmıştı, buldu.

Adam:

"Yaşa be. Hadi bir daha bul!"

"At."

Attı. Yusuf gene buldu. Adam şaşmış göründü, kızmış göründü. Her seferinde de buluyordu. Adam sözde teslim, "Sana sözüm yok," dedi.

Yusuf kıs kıs güldü:

"Dimedim mi sana? Ben de, oğlum da emmime çekmişiz dimedim mi?"

Dememişti ama, adam mahsustan, "Doğru," dedi.

"At gene biliyim hadi!"

"Yok arkadaş. Parasına oynasaydık iflahımı kesmiştin. Bana bak, kulağını getir hele..."

Yusuf kulağını yaklaştırdı, adam fısıldadı:

"Millet uyandı. Sen işe karışmaz, para basmazsan bunları söğüşlerim. Nasıl, var mısın?"

Yusuf gururla güldü:

"Bana da avanta verirsen!"

Adam çevresine hep o kurt gözleriyle baktı: Herkes uyanmıştı. Birçoğu pencerelere abanıyor, iyice aydınlanmış dışarısını, dışarının denizini, denizin üzerindeki kayıkları, vapurları alışılmamış, hayran gözlerle seyrediyorlardı.

Kurda benzeyen adam, "Dur," dedi. "Al şu paraları. Kaybedin zarar yok, maksat enayi iştahlandırmak. Sonra hesaplaşırız."

Pantolon ceplerinden çıkardığı kırış kırış iki buçukluk, beşlikleri Yusuf'la Ümmü'ye verdi:

"Korkmayın, basın. (Yusuf'a) Sen sahiden bilmeye kalkma!"

Yusuf memnun, güldü:

"Yok canım, korkma!"

"Neden dersen, kısa günün kısa kârı. Ne vurursak yarısı senin, yarısı benim. Tamam mı?"

"Temam."

"İstanbul'a yaklaşıyoruz, polis molis geliverirse, ben tüyerim. Sizi garda beklerim. Oldu mu?"

"Oldu."

"Haydi şimdi."

Makine gibi kâğıt atıp alan tekrar atan elleriyle çevrenin dikkatini çekmekte gecikmedi. Ümmü basıyor, kaybediyor. Yusuf basıyor kaybediyor, Hasan basıyor, küçük Ali basıyor kaybediyordu. İstanbul'a üçün beşin yoluna bakmak üzere gurbete düşmüş "Gurbet kuşları"ndan çoğu daha şimdiden kendilerini üç kâğıdın sihrine kaptırmışlardı. Kaybedenleri gördükçe hayıflanıyor, kızıyorlardı. Onlar olsaydı onların yerinde, ah onlar olsaydı da bak. Nasıl kazanırlardı!

"Ona değil, ötekine bas!"

"Tuuuh, ben sana ona mı dedim?"

Kurda benzeyen adamın sesi:

"Yoook, hariçten gazel atmayalım. Bul karayı al parayı!"

Yavaş yavaş çevreden sokulanlar, basıp kazananlar oldu. Kurt boyuna kaybediyordu. Kazananların kazançları, şimdiye kadar hiç oynamamışların hırslarını kamçılıyordu. Sıkı sıkı sarılı cüzdanlara el atılıyor, eller apış aralarında ya da bacaklara bağlı cüzdanlara çekimserlikle gidiyordu. Bu çekimserlerden biri arada ne olursa olsun, cüzdanı alıyor, paralarını çıkarıp basıyordu. Kazanış, kazanma ihtirasını daha da kamçıladığından, basılan paralar artıyor, kazançlar da ona göre çoğalıyordu.

Çok geçmeden kurdun sihirli elleri saçtıklarını toplamaya başladı. Bilenler oluyorsa da, bilmeyen, kaybedenler daha da çok oluyordu. Kaybediş, kaybettikçe kayıbı çıkarma isteği, istek-

lerin artışı, artan zararlar. Yusuf bile Kurt'un verdiği paraları çoktan kaptırmıştı Kurt'a. Yusuf, Ümmü, Hasan, Ali...

Kurt bir ara Yusuf'a göz kırptı. Sanki: "Aldırma. Cebinden oyna. Nasıl olsa ortak değil miyiz?"

Yusuf, kurnaz Yusuf, şehir görmüş, kül yutmaz Yusuf, Kurt'un işaretini anladı, anlayışlı bir baş sallayışı ile, "Temam!" demek istedi. "Söz bir Allah bir. Ben cebimden oynıyayım, Allah kerim. Sonra hesaplaşırız!"

Oyun Kurt'un tam istediği havayı bulmuştu:

"Bul karayı, al parayı! Bugün var, yarın yok. Hoooop, hani? Kim basıyor? Sen mi? Duur, bak atıyorum, hoooop!"

Atılan kâğıtlar, basılan para, paralar. Paralar Kurt'un cebine oluk oluk akıyordu. İflahsızın Yusuf memnun, "Ulan eferim," diye geçiriyordu. "Eferim ya, bana da eferim esasta. Ne didi? Sen oynama didi. Korktu benden. Korkmasa ne diye ortaklık teklif etsin? Tabi korkar. Ben kaçın kurrasıyım? Biz de Çukurova gördük, şeherlinin fendine düşer miyim? Kim kül yutturabilir bana?"

"Bul karayı, al parayı!

"..."

"Atıyorum, dikkaaaat..."

"Vay anasını, bilemedim bee!"

"Aç gözünü bil arkadaş. Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet. Haaaydi babalar kardeşler, Hasan almaz basan alır. Öyle değil mi kayınbirader?"

Yusuf'un büyük oğlunun çenesine kâğıtlarıyla vurup geçti. Yusuf kazanılan paraları, açıkgözlüğünü, açıkgözlülüğünün emmisine çektiğini düşündüğünden, "Öyle değil mi kayınbirader?"i anlamadı. Ümmü anladı, güldü, utandı. Bunun da hiç kimse farkında olmadı.

Kurtalan'dan kalkıp hırslı fısıltılarla Haydarpaşa'ya koşmakta olan "Kuşluk treni"yse, taşıdığı Kurt'tan habersiz, taze sabahın içinde süt mavisiyle yatan Marmara'nın yumuşak kıyılarında durmadan yol alıyordu.

"Hasan almaz basan alır arkadaşlar, hooooop!!!"

Alınacaklar alınmıştı. Yusuf'un kulağına eğildi:

"Haydarpaşa'da buluşuruz! Orada bekle beni!"

Elinde kâğıtlar... Tam bu sırada koridorun ötelerinde telaşlı bir ses:

"Polis geliyor, polis!"

Kurt, İflahsızın Yusuf'a gene usta bir göz kırpışından sonra fırladı. Koridorun insan kalabalığı üzerinden, insanlardan tekine olsun basmadan, uçarcasına koridoru geçti, öbür, sonra daha öbür koridor, ikinci, birinci, lokomotifin arkası... Tren Pendik'e yaklaşıyordu. Yavaşlamıştı. Kurt'la dümencisi delikanlı, -polis geliyor, diyen- en son kompartımanın kapısını açıp, kendilerini usulünce yere bıraktılar. Bir zaman yerde sinerek beklediler, sonra kalktılar, demiryolundan Pendik içlerine hızla uzandılar.

Tren Pendik istasyonunda çok durmadı.

İflahsızın Yusuf, üç çocuğuyla penceredeydi, dışarıya bakıyordu:

"Şeher adamı bir cin," dedi. "Siz siz olun şeherliye kanmayın! Herif beni dişli, gozü açık gormese ortaklık mı teklif iderdi?"

Ümmü duymadı. Hasan bacısını dürttü:

"Buralar İstanbul mu?"

Ali başını salladı:

"Tekmil İstanbul!"

"Tabi İstanbul," dedi Ümmü.

Yusuf memnun, kendi havasındaydı:

"Memmed, gözü açık, emmime çekmiş ya, ben? Ben onlardan geri miyim? Herifi nasıl kafese soktum?"

Omuzuyla vagon penceresine dayandı, Köylü paketini çıkardı, keyifli keyifli bir sigara yaktı. Şimdi oğlunun yanına varınca anlatacaktı şehirliye yem olmadığını. "Lan dirim, donuz. Sen kimin oğlusun? Benim oğlum olmıyaydın İstanbul gurbetinde duvarcılığı, okuma yazmayı belliye mi bilirdin?"

Kendi kendine güldü, oğlunun yerine cevapladı:

"Tabi buba. Sen olmayışın ben ola mı bilirdim?"

Ve konuşma uzar giderdi:

"İşte kardaşların, sor, herife bir baktım, töbe gozüm su içmedi. Neden? Biz de az buçuk şeher toprağı tepeledik de ondan. Herif de hani kurt. Gozlerimden anladı. Kulağıma eğildi, ortak olak kâra dedi..."

"Kâr ne kadar?"

Yusuf şöyle bir düşündü:

"Yüz kaymeden aşağı değil!"

"Elli olsun be baba. Yarısı senin madem, yimbeş. Taş atıp kolun mu yoruldu?"

"?.."

"!!.."

Ta Kurtalan'dan kalkıp, yolu üzerindeki irili ufaklı istasyonlardan topladığı çeşitli yolcularla tıka basa dolu "Kuşluk treni", Haydarpaşa Garı'na çığlık çığlığa girdiği sıra İflahsızın Memed yerinde duramıyordu.

Ayşe elinden çekti:

"N'oluyon laan?"

"Ya bu trenden çıkmazlarsa?"

"Mektupta yalan mı yazdılar diyecen yani?"

"Ne biliyim ben?"

"Çıkarlar canım, herhal çıkarlar..."

"..."

"..."

Rayların üzerinden çığlık çığlığa gelen koca katar yavaşladı, sonra da en son soluğunu "Fışşş" diye bırakıp, cıvıl cıvıl insan kaynaşan vagonlarıyla çok büyük bir solucan, bir ölü solucan gibi serildi kaldı.

Koşanlar, koşuşanlar. Koşan, koşuşanlardan başka gar hamalları, yolcularını karşılamaya gelmiş fötr şapkalı, tayyörlü, mantolular.

Yusuf'un büyük oğlu pencereden, "Ağama hele ağama!" diye bağırdı.

Küçük oğlan:

"Hani?"

"Aha orda, bak, ta orda!"

Memed, ardından Ayşe, arka vagonlara doğru seğirttiler. Birden babayla oğul gördüler birbirlerini:

"Bubaa!"

"Oğlum!"

Ali de görmüştü ağasını. Ümmü de. Hep görmüşlerdi ya, yanındaki o karı kimdi?

Yusuf, "Durun bakalım, öğreniriz..." dedi.

İnildi. Önce babayla oğul sarmaş dolaş oldular, sonra bacıyla, daha sonra kardeşlerle kucaklanıldı. Ayşe bütün bunlara az geriden, ıslak kirpikli gözleriyle yaş yaş bakıyordu. Gelenler tanımıyorlardı, getirense unutmuştu tanıştırmayı besbelli. Nerdeyse hüngür hüngür boşanacaktı. İnip inip kalkan göğsüyle yabancı yabancı dikiliyordu ki, gözü kayınbabasının bakışını yakaladı. Memed bir şeyler söyledi. Duymadı ama, anladı. Koştu, elini aldı adamın, öptü, alnına koydu.

Yusuf, "Çok yaşa kızım," dedi.

Ümmü önce yadırgayarak baktığı yengesi gelip yanaklarından öpünce, en çok da bir zamanlar Gafur Ağasının köye getirdiği kokudan, burcu burcu kokusundan, kanı kaynayıverdi. Kardeşlerini tanırmış gibi ayrı ayrı öpüşü, başındaki allı, yeşilli, mavili başörtüsü, ayaklarındaki rugan yüksek topuklular, sırtındaki mavi manto pek hoşuna gitmişti. Birkaç duvar ötede bir vapur kuvvetle ötünce korkarak Ayşe'nin koluna tutundu. Ayşe de onun kolunu tuttu:

"Korktun mu?"

Ümmü utandı.

"Korkma," dedi Ayşe. "Ne var korkacak?"

Yorganları tahta bavullarıyla beşi, arka vagonlardan inip Haydarpaşa Garı'nın betonlarını kirleten kalabalıkla birlikte hayran, garın çıkış kapısına, ağır ağır yürüdüler. Memed'in üstünde lacivert ceket, bacağında hakiden, eski bir gabardin pantolonu vardı. Saçlarını ıslatıp sıkı sıkı taramıştı. Ceketinin mendil cebinde kopçalı sarı bir kopya kalemle pembe bir mendil sokuluydu.

"Ayılara hele ayılara!"

"Sürü, şerefsizim sürü!"

"..."

Memed zınk diye durdu. Bu türlü konuşmakta olan şehirlilere sertçe baktı:

"Ayı sizin gibi olur," dedi. "Neremiz ayı bizim?"

Şehirliler de durdular.

"Sana mı söylüyoruz?"

"Sana ne?"

Memed gene dikildi:

"Onlara da söyleyemezsiniz!"

Ve bir zamanlar Kastamonulunun şehir uşaklarına söylediklerini olanca hıncıyla tekrarladı:

"Onlar da sizin kadar bu vetanın evladı!"

Matrak biri, "Domates mi dedin?" dedi.

"Domates dedim, yin mi? Domates miymiş. Ayı sizin gibi olur. Terbiyesizler!"

Kalabalık ne şehirlilerin hakareti, ne de İflahsızın Memed'in karşı çıkışının farkındaydı. Çok ayaklı, kocaman bir gövde gibi garın çıkış kapısına ilerlemeye koyuldu.

İflahsızın Yusuf birden Kurt'u hatırlayarak, "Durun," dedi. "Durun!"

Memed, Ayşe, Ümmü, Hasan, Ali durdular.

Memed:

"Ne var?"

Yusuf'tan başka herkes unutmuştu. Kıs kıs gülerek, "Trende bir üçkâğıtçı söğüşledim," dedi. "Nerdeyse gelir, paraları bölüşeceğiz!"

16

Köşke gelinceye kadar İflahsızın Yusuf, Kurt'u unutamadı. Köşk kapısında gene durdu, ardına baktı:

"Herifi bekleseydik iyiydi ya," dedi. "Neyse."

Memed artık dayanamadı:

"Burası İstanbul buba, herif seni söğüşlemiş bir gozel!"

Yusuf, avradına sövülmüşçesine hırslı, oğluna baktı:

"Bu lafi bir dedin bir daha deme!"

"Niye?"

"Biz de şeher gordük oğlum..."

"Bura Çukurova değel ki!"

"Olmayışında ne var?"

Önden yürüyen oğluna adeta nefretle baktı. Bir an pişman olur gibi oldu buraya gelişine. Burası Çukurova değilmiş. Olmadığında ne vardı sanki? Fazladan denizi mi? İstanbul'un fazladan denizi varsa, Çukurova'nın da pamuğu vardı!

Ayşe, köşk kapısına önden yürüdü, açtı, buyur etti. İlkin iki oğlan, ardından Ümmü, daha ardından da İflahsızın Yusuf'la Memed girdiler. Yusuf'un neşesi iyice kaçmıştı. Köşk, bahçe, bahçenin kırmızı kumlu incecik yolları. Bu da bir şey miydi? Çukurova'da bundan da güzelleri vardı. Bir ara gerileyip babasının elini tutan Ümmü, "Buralar nireler buba?" dedi. "Cennet-i âlâ mı?"

Yusuf boşandı:

"Sen daha cennet-i âlâ gormemişsin!"

Memed bıyık altından güldü.

Yusuf gördü:

"Ne gulüyon?"

"Heç."

"Heç değel söyle, ne guldün?"

"Cennet-i âlâyı kim gorebilir ki buba?"

"Söz temsili. Bura cennet-i âlâysa, Çukurova..."

"Buba bırak şu Çukurova'yı!"

Köşke çıkılan taş merdivenin önünde hırsla durdu:

"Sen ne biliyon Çukurova'nın cennet-i âlâ olmadığını?"

"Sen ne biliyon?"

"Ben biliyom!"

Ayşe de durmuş, Ümmü'yle Hasan, Ali gibi tartışmaya bakıyor, Memed'le babasının takışmalarına seviniyordu. Takışırlarsa araları açılır, Memed onları getirdiğine pişman olurdu.

"Ben de biliyom."

"Neyi?"

"Çukurova'nın cennet-i âlâ olmadığını!"

Yusuf deliye dönerek:

"Nirden biliyon lan?"

Memed en güçlü silahını kullandı:

"Okumam yazmam var, az buçuk kitap okuyok!"

Yusuf'un belkemiği sanki kırıldı. Geliniyle çocuklarının önünde yenilmişti. Renkten renge girerken:

"Ben de bunca yaş yaşadım. Senin bildiklerini ben unuttum. Hey oğlum hey. Senin ağzın süt kokuyor. On olmıya dokuz istersin..."

Memed gülerek Ayşe'ye baktı. Ayşe, "Dalına binme!" demek isteyerek baktıktan sonra, kayınbabasına, "Haydi baba," dedi. "Buyurun!"

İflahsızın Yusuf nefretle yürüdü merdivene, düşünceli düşünceli çıkmaya başladı. Tuuu, nerden gelmişti şuraya? Keşke çocuklarını toplayıp Çukurova'ya gitseydi. Gitseydi evet. Gitseydi, şimdi çocuklarının önünde bozum olmazdı.

Ümmü'yle iki oğlanın her an değişip artan hayranlıkları arasında merdiveni çıktılar. Ümmü bir an çevresini gözden

geçirdi: Kırmızı kiremitli damları, bol yeşilli ağaçlarıyla köşkler, gene köşkler, köşklerde, köşk bahçelerinde kısa etekli, kolları çıplak çıplak kadınlar, kendi akran kızlar. Hiçbirinin başında kendininki gibi örtü yoktu. Küçük bir tereddütten sonra örtüsünü çıkarıp eline aldı.

Ayşe gördü:

"Hah şöyle. Burası İstanbul kızım..."

İflahsızın Yusuf fırsatı kaçırmadı:

"Çukurova'da da örtüsüz gezerler!.."

Şu anda baş düşmanı oğluna gözucuyla baktı, güldüğünü, alay ettiğini sanarak ekledi:

"Hem başı açık gezerler, hem de çorapsız, fistansız. Burda fistansız gezen hani?"

Salona girildi. Dışarıya bakarak loş olduğundan, ne Memed'in, ne de Ayşe'nin usulca güldüklerini seçemedi. Ümmü'yle iki oğlan kardeşiyse, babalarıyla ağalarının çekişmesinden çok, salondaki öteberilerle ilgiliydiler: Tavanda şakır şukur saçaklarıyla billur avize, duvarlarda hanımefendinin tanınmış ressamların sergilerinden satın aldığı non-figüratiften, figüratifin çeşitleriyle dolu tablolar, ceviz masa, ceviz hezeran iskemleler, yerlerde halılar...

Ayşe iskemle ikram etti:

"Buyurun, oturun!"

Mutfağa koştu, buzdolabından vişne şurubu şişesini çıkardı. Adeta donmuştu. Raftan pırıl pırıl tepsiyi aldı, zarif billur bardakları dizdi. Şurup koydu içlerine, soğuk suyla karıştırıp inceltti. Beyefendiyle hanımefendi erkenden inmişlerdi şehre. Gene hanımefendiyle akşama kadar kibar ziyaretleri yapacaklar, beyefendinin işleri için gerekenlerle görüşeceklerdi. Onun için, akşama kadar köşk kendilerinindi. Kayınbabasıyla görümcesinin gözlerine girmek, kibarlığı üzerine fikir verebilirdi dilediğince.

Şurup tepsisiyle mutfaktan çıktı. Ümmü'yle kardeşlerinin şaşkın bakışları önünde tepsiyi önce Yusuf'a tuttu, sonra

Ümmü'ye, daha sonra da iki oğlana. Ümmü pek belli etmiyor ya da etmemeye çalışıyordu görgüsüzlüğünü ama, iki oğlanın görgüsüzlükleri pek açık seçikti. Bardakları tam dağıtmıştı ki, küçük oğlan, Ali, elinden bardağı düşürüp kırdı. Soğuk, kırmızı şurup yerlere saçıldı. Çocuk şaşırmıştı. Babasına korkuyla baktı. Yusuf en çok sevdiği bu oğluna okkalı bir küfür kaçırdı.

Ayşe, "Aa," dedi. "Ne zararı var baba? Silerim!"

Aslında memnun, mutfağa koştu, beyaz bir bezle geldi, yerleri iyice sildi. Sonra yeni bir bardağa yeniden şurup koyup getirdi:

"Al şekerim, zarar yok!"

Sonra radyoya gitti, düğmesini çevirdi. Radyoda, CHP'den istifa edip DP'ye katılanların listesi veriliyordu. Memed, "Bizim hanım da, bey de Demirkırat!" dedi.

Yusuf'un gözleri umutla parladı, oğluna duymakta olduğu öfkeyi birden yitirdi adeta:

"Essahtan mı?"

"Tabi," dedi Memed.

"Biz de Demirkıratız!"

"Ne zaman yazıldınız?"

"Köyde yazdı mıhtarnan Idıbıdının oğlu."

Derken söz köye, Memed'in köydeki arkadaşlarına gitti.

"Abdullah ne yapıyor?"

Ümmü cevapladı:

"Bildiğin gibi, iş bulursa çalışır, iş bulamazsa kumar oynar."

"Beni sormuyor mu?"

Yusuf:

"Sormaz olur mu? Soruyor. Didi ki, Memmed'e söyle, işi iyiyse yazsın, ben de gelirim didi ya, kulağasma..."

"Niye?"

"El âlemden sana ne? Gafur sana arka çıktı mıydı?"

Memed bir düşündükten sonra, "İyi mi?" dedi. "Bu huyundan ötürü herkes dırnaksız Gafur diyor ya!"

Ayşe başını salladı:

"Doğru."

Yusuf gene bozulmuştu:

"Doğruysa salın mektup, gelsin!"

Şerbetler konuşulmadan, sinirli bir hava içinde içildi. Ayşe bardakları toplarken Pervin'in şımarık sesi:

"Hu huuuu!"

Ayşe yerinden fırladı. Kızı dışarda karşılayıp, misafirlerini göstermek istemiyordu. Hele salona aldığı, şerbet ikram ettiğini hiç görmemeliydi. Geveze kız, hanıma yetiştirirdi. Geleceklerini biliyordu hanım ama, salona alıp şerbet ikram ettiğine belki kızar, patavatsızca bozabilirdi. Pervin'i taş merdivenin ortalarında karşıladı:

"Ne var şekerim?"

Şımarık kız geleceklerini biliyordu. Ağzındaki pembe sakızı balon balon şişirerek sordu:

"Geldiler mi?"

"Geldiler," dedi Ayşe.

"Kız güzel mi?"

"Eh işte."

"Nerdeler?"

Attı:

"Aşağıda, odalarında..."

"Temelli burada mı kalacaklar?"

"Yok canım."

"Ya?"

"Kayınbabam duvarcı. İş bulunca çeker giderler herhalde."

Pervin üzerinde durmadı. Ona neydi? İster burada kalsınlar, isterse gitsinler. Onunki merak, sadece merak. Ağzındaki pembe sakızını şişirerek ve bir çocuk şımarıklığıyla merdiveni çıplak bacaklarıyla zıplaya zıplaya indi, gitti.

Ayşe salona döndü. Bunların salonda daha fazla durmaları hoş değildi. Biri görür, hanımefendiye yetiştirebilirdi. Sonra

huylarını da bilmiyordu. Elleri uzun mu, kısa mı? Bir şey aşırmaya kalkarlar mı, kalkmazlar mı?

Birden küçük oğlanın oturduğu yerde olmayışına dikkat ederek çevresine telaşla bakındı, mutfakta, buzdolabının önünde olduğunu gördü. Koştu. O koşunca ardından büyük oğlanla Ümmü de geldiler. Kızamadı, küçük oğlanı kolundan tutup mutfaktan çıkaramadı.

Ümmü, kocaman buzdolabını elleyerek sordu:

"Bu ne?"

İçi içini yiyerek, "Buzdolabı," dedi.

"Ne işe yarar?"

"Suları, yiyecekleri soğutur!"

Küçük oğlan kapağın pırıl pırıl sapını tuttu, rasgele çekti:

"Niye açılmıyor?"

Çaresiz usulünce açtı:

"Açmasını bilmiyorsun da ondan. Bak, böyle açılır!"

Kapağı ardına kadar açtı. Açılan kapak içindeki gözalıcı, derli toplu, düzenli, tertemiz, rahatlık Ümmü'yü de, kardeşlerini de şaşırttı. Sıra sıra şişeler, silinmiş, parlatılmış sımsıkı elmalar, armutlar, muzlar... Bir anlık hayranlıktan sonra en küçük oğlan elini muzlara korkarak uzattı, değdirdi, çekti. Sonra gene uzattı, donmuşçasına soğuk muzlardan birini tuttu, eli dayanamadı soğuğa, çekti, avucunu yaladı:

"Buuuuv..."

Ali'nin büyüğü:

"Ne o?"

Küçük:

"Elim dondu laan!"

Elini uzatma sırası büyüğe gelmişti. Uzatırken, "Essahtan mı?" dedi.

Kardeşi gibi uzattı, muzlardan birini tuttu, o da kardeşi gibi dayanamayıp çekti:

"Buz gibi be abla. Tut da bak!"

Ümmü kara gözleriyle gülerek uzattı elini, tuttu, dayanamadı, çekti. Sonra eller şişelere uzandı, daha sonra elmalara, armutlara...

Küçük:

"Bu almalar, bizim oraların almalarından mı ki?"

Büyük başını salladı.

Küçük:

"Ne biliyon?"

Büyük, ablasına döndü:

"Bizim oraların almalarından mı?"

Ümmü yanı başındaki Ayşe'ye baktı. Ayşe sıkıntıyla, "Her yerin alması bir," dedi.

Küçük, uzanıp elmalardan birini aldı:

"Buuuv, elim dondu be. Adamın dişini dondurur mu, dondurmaz mı?"

Ayşe hınçla:

"Ye de bak!" Kapağı bir parça da öfkeyle kapadı. Kapadı ya, büyük oğlan sapa uzandı:

"Açamam mı yani?"

Ayşe karşılık vermedi ama, oğlan açtı. Keleş keleş gülerek, "Nasıl?" dedi.

Ayşe kapadı. Küçük bu sefer açtı:

"Ben de açtım..."

Ümmü omuzlarından çekti:

"Geri durun be, bozulur!"

Küçük oğlan elmayı dişlemişti bile. Büyük yanına sokuldu:

"Vir ben de ısırıyım Ali!"

Ali, elinde ısırılmış elmayla mutfaktan babasının yanına kaçtı. Büyük ardından gitti. Ayşe de fırsattan faydalanarak Ümmü'yü elinden çekti:

"Hadi biz de gidelim!"

Çıktılar. Ayşe kapıyı çekti.

Oğlanlar babalarıyla ağaları Memed'in oturdukları iskemlelerin arasında çekişip duruyorlar, babayla en büyük oğulsa gene çekişiyorlardı:

"Çukurova deyip geçme oğlum, Çukurova di, orda dur!"

"Elli olsa İstanbul'a uymaz buba!"

"Sen öyle bil..."

"Ben değil herkes öyle diyor. En biri bizim Kastamonulunun babası. Herifin saçı başı kırlaşmış, gezmediği yer kalmamış bu Türkiye'de..."

"Çukurova'ya inmiş mi?"

"Ne diyom sana, ne Çukurova'sı kalmış, ne bilmem neresi.. Duvarcılık üstüne de yok. Herif bir duvar örüyor..."

Yusuf gene küçümseyerek güldü:

"Benim bir ustam vardı. Kılıç Usta. Öldüyse Allah irahmet eylesin..."

"İrahmet değil, rahmet!"

Tepesi attı:

"İrahmet, rahmet... hepsi bir!"

"Değil."

"De get ordan. Bana dil mi belledecen?"

İskemlesinden kalktı. Ayşe hemen önüne düşerek, "Biraz da aşağıya inelim," dedi.

Kocasını, daha çok da küçük kayınlarıyla görümcesini önüne katarak aşağı indirdi. Oh, kurtulmuştu. Şimdi kim gelirse gelsin, kim görürse görsündü.

"Bu odayı hanım size verdi şimdilik."

Gafur'dan boşalan odaydı. Köşk bahçesinde bıraktıkları yorganlarıyla, bohça, tahta bavullarını içeri taşıdılar. İyiydi, tam kendilerine göre ama, oğlunu gözü tutmuyordu. Köy yerinde hiç böyle değildi. Pek akılane olmuştu. Böyle giderse, külahları değişmeseler bile, başka yerde iş bulup çeker giderdi doğrucası. En biri, kurt bakışlı adamı bekletmemişti. Bunca yıl sırtı sıra Çukurova'ya inen bir insan kül yutar mıydı? Herif gelmişti,

mutlaka gelmişti şimdiye ama, kendisini bulamamış, çekilip gitmişti.

Ümmü'ye, "Şu yorganı yere yay hele kızım," dedi. "Bi uykum var ki!"

Ayşe, Memed'e baktı, Memed Ayşe'ye. Bakışlarıyla anlaştılar.

Memed, "Varın siz dinlenin buba," dedi. "Ben de zaten hal'e gidecem..."

"İyi ya."

"Haydi ısmarladık şimdilik."

Yusuf bakmadan, "Güle güle," dedi.

Ayşe durumdan çok memnundu. Babayla oğul geçinemiyorlardı işte. Dememiş miydi? Nesine gerekti babası, kardaşları.

Kendi odalarına geçtiler.

Memed, Ayşe'yle yatıp kalktıkları sedire halsizce çöktü.

Ayşe, genç adamın sıkıntısını anlayarak önüne diz çöktü, ellerini tuttu:

"Sıkılma," dedi.

Memed dertli dertli baktı:

"Sen haklıymışsın."

Ayşe'nin içi içine sığmadığı hâlde:

"Bırak şimdi bunu. Baban, kardaşların. Atsan atılmaz, satsan satılmaz!"

Memed sinirli sinirli, "Babamın bu kadar cahil olduğunu bilmezdim," dedi.

"Doğru."

"Okuması yazması yok, bir de iddialaşır."

"Babandır."

"Babamsa ne olmuş?"

"Zehir olsa yudacan!"

Ayağa kalktı:

"Hadi canım sen de, niye yudacakmışım? Çukurova Çukurova. Bir bellemiş Çukurova. Koyde anlatmaynan bitire-

mezdi. Bura koy mü? Onun karşısında eski Memed, gozü küllü Memed mi var?"

"Niye kalktın?"

"Gidecem."

"Hani aklına bir şey gelmesin ya, kardaşlarına bir meram anlat. Neden dirsen, demin mutfağa girmişler, buzdolabıynan oyna ha oyna!"

Dehşetle baktı:

"Essahtan mı?"

"Irzıma nikâhıma."

"Neresiynen oynuyorlar?"

"Kapağını aç aç kapa ediyorlar. Bozulur mozulursa hanımefendiynen beyefendinin dilinden kurtul gayri..."

Memed kapıya düşünceli düşünceli gitti, durdu:

"Keşke senin sözünü tutaydım," dedi. "Lakin dur, bugün Küçükpazar'a inecem. Kastamonuluyu görüyüm, gitsin babasını gorsün, yanında bir duvarcılık uydursun babama da, çekilip gitsinler. Yoksa kardaşlarımı bilirim ben. Yarın bahçede ne çiçek korlar, ne bi şey!"

Ayşe, "Şimdi giderken bacını çığır tembih et," dedi. "Ben dirsem güçlerine gider. Ne de olsa el kızı adım."

Memed karşılık vermedi ama, haklı bularak bacısını çağırdı. Ümmü kapıya çıktı. Memed tembih etti. Ümmü kızmadı, haklı bile buldu ama, ağası gidip babası ağasının ne dediğini sorunca durumu anlattı. İflahsızın Yusuf küplere bindi:

"Yaa? Dimek kardaşlarına sahap ol didi? Vay Memmed vay, vay dırnaksız Memmed vay? Peki, alacağın olsun Memmed!"

Köylü paketinden sinirli sinirli sigara yaktı.

Memed de hal'deki dükkâna gelip, ağası Hüseyin Korkmaz'ı orada buluncaya kadar dehşetli sinirliydi ama, ağasını görünce sinir minir kalmadı.

Hüseyin Korkmaz sordu:

"Geldiler mi?"

"Geldiler ağa."

"İyi, ben gidiyorum. Dükkâna sahap ol. Kâtip de iyileşmiş, bugün yarın gelir işinin başına."

Memed havadise pek de memnun olmadıysa da, gene de, "İyi ya," dedi.

Hüseyin Korkmaz karısıyla birtakım ziyaretlere gideceği için, kupon kumaşından olan elbiselerinden kahverenklisini giymiş, boynuna turuncusu bol bir kravat takmıştı. Hal kapısına giderken, kabzımal meslektaşlarından koca göbekli, kısa boylu biri yuvarlanarak yanına geldi, koluna girerek adeta bir sır verdi:

"Vatan cephesine iki gişi daha buldum!"

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın kafasından Memed'le babası, hatta bacısı, küçük kardeşleri hızla geçti.

"Temam öyleyse..."

Kısa boylu adam durakladı:

"Beş kişi eksik daha..."

"Değil, temam. Sen iki bulduysan temam oldu dimektir. Ben beş kişi buldum!"

Yuvarlak adam sevinçle geriledi:

"Essah mı?"

"Dinime imanıma!"

"Öyleyse yarın Başkan'a haber verek?"

"Ben bu akşam kendilerinden kesin söz alırım, yarın Başkan'a haber veririk."

"İyi ya."

Akşam karısıyla, karısının kullandığı spor arabada köşke gelince ilk işi İflahsızın Yusuf'u odasında görmek oldu. Hanım da yanındaydı. Başbakan, bakanlardan herhangi biri ya da en azından İl Başkanı'nın partilileri karşılarında sıralandıkları gibi, İflahsızın Yusuf'la kızını, küçük oğullarını karşısına dizerek sert

sert gözden geçirdikten sonra, "Siz hangi partidensiniz?" diye sordu.

Yusuf vereceği karşılığı biliyordu. Kesinlikle, "Senin partinden!" dedi.

Hanımefendinin kaşları hemen çatıldı:

"Ne biçim karşılık bu? Sizin diyemiyor musun?"

Yusuf oğlunun karşısında iddiacıydı ama, amir, memurların karşısında değil. Gene göz kırpmadan, "Dirim," dedi. "Sizin partinizden hanımefendi!"

"Ha şöyle, aferin."

Hüseyin Korkmaz aldı sözü:

"Sevgili Başbakanımızın vatan cephesine girersiniz tabi?"

"Siz böyüklerimiz gir dirse girerik beyim!"

Karısına döndü:

"Çakı gibi be!"

Hanımefendi kulağına eğildi:

"Beee. Ayı!"

Yılıştı:

"Dil alışganlığı garıcığım, dilim zıypıyor..."

Hanımefendinin yüzünden sanki bulantı geçti:

"Allahım, hangi birini düzelteyim, hangi birini? Alışganlığı değil, alışkanlığı; garıcığım değil, karıcığım; zıypıyor ne demek? Kayıyor de hiç olmazsa..."

"Kayıyor, zıypıyor..."

"Bir değil canımın içi, ikisi bir değil."

"Kayıyor..."

Ümmü, Hasan, Ali yan yana dikiliyorlardı. Ümmü'ye dikkat eden hanımefendi yanına yaklaştı, çenesini okşayarak:

"Ne güzel gözlerin var senin kız!"

Ümmü utanarak başını eğdi.

"Seni Ayşe Ablan gibi bir ahbabın yanına versem, gider misin?"

Ümmü'den ses çıkmadı.

Yusuf, "Sen istedikten sonra," dedi.

Hanımefendi sıkıntıyla baktıysa da, üzerinde durmadı. Ayşe'ye döndü:

"Akşam banyoyu hazırla, iyice yıkansınlar. Bu kıza senin entarilerinden birini, iç çamaşırlarından bazılarını ver. Bu kılık kıyafetle buralarda dolaşılmaz, anladın mı?"

Ayşe başını salladı:

"Anladım hanımefendi."

Anlamış, anlamamış... umurunda değildi. Dehşetli bir can sıkıntısı içindeydi, patlıyordu. Kocası, Gafur, şimdi de şu karılı kızlı herifli bir alay adi insan!

Niçin? Niçindi bütün bunlar Allah aşkına? Kocaman ayaklarından başka meziyeti olmayan bir adamı zorla mebusluk payesine yükseltmekten mi ibaret olacaktı vazifesi? Oldu, yükseldi, hatta bakan oldu. -Olamaz ya diye geçirdi.- Oldu diyelim, ne çıkacak?

Kocasına gözucuyla baktı. İflahsızın Yusuf mu ne, herifle nasıl da kaynaşıvermişti kocası! Hani şu sıra onları baş başa bırakıp hava almaya çıksa ya da bu gece ahbaplarından birine gitmek istese de geceyi orada geçireceğini söylese, adam hizmetçi Ayşe'ye mutlaka pilav pişirtir, sofrayı yere serdirir, ondan sonra da havasını bulup mutluluğa ererdi.

Kafasında yeni bir fikir parladı: Onları yalnız bırakıp, gönenmelerini sağlamak! Bakalım kocasını anlamış mıydı?

Taş merdivene doğru yürüdü. Kocası ardından geldi:

"Nirye gulüm?"

"Öf Hüseyin!"

"N'oldu?"

"Gulüm, nirye.. Ne biçim konuşmak bu?"

Hüseyin Korkmaz artık bütün bunlara bozulmuyordu. Üzerinde durmadı:

"Yatmıya mı gidiyon?"

Anlıyordu anlıyordu... "Yatmıya mı gidiyon?" değil, "Yatmaya git de kafa denklerimle sere serpe konuşuyum!" demekti.

"Hayır," dedi. "Neclalara!"

Kocasının ışığı nerden aldığını anlamadığı gözlerindeki sevincin aydınlığını gördü. Adam iştahla, "Eyi eyi," dedi. "Var git, hava al..."

"Sen?"

"Ben burda kalıyım da şu ayıları... Biliyon ya!"

"Peki, kal!", "Hayır sensiz gidemem..." ya da "Sen de gel!" demeden, onu içinde yüzmeye can attığı mutluluğuyla baş başa bırakıp odasından ateş alı şalını aldı, köşkten çıktı gitti.

Neclalara mı gidecekti gerçekten?

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın sırtından sanki dağlar kalkmıştı.

"Anşa be," dedi.

"Efendim?"

"Turşun var mıydı?"

"Olacak."

"Sofra bezini getirsen, Yusuf Ağaların odasına sersen..."

Ayşe güldü:

"Irakınnan mezelerini de getirsem?

"Abooo benim bacıma!"

İflahsızın Yusuf pek bir şeyler anlamamıştı ama, anlamamış görünmedi. Çeyrek saat sonra Gafur'dan boşalan, şimdi de Yusuf'la çocuklarının barındığı odada, Ayşe'nin yere serip mezeleri üzerine sıraladığı sofra bezinin çevresine irili ufaklı yerleştiler. İçlerinde, hanımefendi gibi yadırgı olmadığından, kaynaşıvermişlerdi. Hele beyefendi iki kadeh atıp, İflahsızın Yusuf'u da içmeye zorlayarak içirince, hava daha da tatlılaştı. Ortada Memed de olmadığından, baba İflahsız sap diyor, saman diyor "Ağası" da keleş keleş güldükçe coşuyordu:

"Hanıma kulağasma ya, seni pek sevdim bey. Neden dirsen, şahar adamına töbe benzemen!"

Hüseyin Korkmaz'ın koltukları kabardı:

"Vallaha sana bi şey deyim mi Yusuf, memleketimdeki dere boyunu, dere boyunun ceviz gölgesini versinler, İstanbulları da, bu köşk de, kabzımallık da kendilerinin olsun!"

"Yok canım," dedi Yusuf.

"Dinime imanıma!"

"Lakin İstanbul da bir İstanbul hani.. (Birden oğlunu hatırladı.) İstanbul ya, bizim oğlana canım sıkıldı..."

"Kime? Memmed'e mi?"

"Memmed'e!"

"Niye?"

"Niye olsun bre ağa, beni gozü küllü belliyor. Lan sen elli olsan mesela... Öyle değil mi amma? Yaşça ondan böyüğüm, gordüğüm tecrübe ondan ziyade... En biri, tirende geliyorduk, kurda benzer bir şeherli. Bir baktım, cin, bir cin. Emmim derdi ki, gurbete düşünce siz siz olun şeherliye ütüzmeyin, fendine gelmeyin şeherlinin derdi. Ne bileyim, bizim terbiyelerimiz mi başkaydı? Yoksa şimdikiler mi çok biliyor."

Gözü Ayşe'ye takıldı. Kızın yüzünü beğenmedi. Kocasının ardından atıldığına mı içerlemişti? İyi amma, oğluydu o. Özbeöz oğlu, kendi belinden düşmüş. Yazının ne idiği belirsiz kahpesi oğlunu ondan daha mı iyi düşünecekti?

Hüseyin Korkmaz kadehini aldı, kaldırdı:

"Haydi Yusuf Ağa, şerefe!"

Ayşe'nin inadına kadehini kaldırdı o da, dikti. İçki gittikçe döndürüyordu başını. Ağzını yumruğunun sırtıyla sildikten sonra, "Bana bak Anşa," dedi.

Ayşe memnun olmayışın tuhaflığı içindeki yüzünü düzelterek kaynatasına baktı:

"Buyur!"

"Ne suratını asıyon?"

"Ben mi?"

"Sen."

"Ne zaman astım?"

Coştu:

"Ben eşşek değilim Anşa. Senin Memmed'in daha dünkü çocuk. Hemi de benim öz oğlum. Ben onun ardından istediğimce atarım, sana halt etmek düşer. O benim oğlum, ötesi yok. Onun terbiyesi benden sorulur anladın mı?"

İlk gün, daha ilk geldikleri gün takışma, Ayşe'nin betine gitmişti. Gözleri dolu dolu, sofradan kalktı, odasına gitti.

Yusuf büsbütün ferahlamıştı. Oğluyla Haydarpaşa'da, yolda nasıl takışıp ileri geri söylendiklerini uzun uzun anlattı. Hüseyin Korkmaz lafa karışmıyor ama, Yusuf'a hak veriyordu. Herif anasının gözü, her yola gelirdi. Hal'deki kabzımal dükkânına Memed'den daha çok bu, yani Memed'in babası yakışırdı galiba. Anasının gözüydü. Memed'i hatırladı. Ne zaman dükkâna ansızın gelse, elinde ya gazete, ya bir kitap. Oysa, sen bir işçisin, nene gerek gazete, kitap!

"Seni bana Allah gönderdi Yusuf," dedi. "Benim kabzımal dükkânıma bire birsin. Bundan sonra ne Gafur, ne de laf aramızda, oğlun Memed. Benim dükkânımın istediği adam, candan adam sensin. Nasıl?"

İflahsızın Yusuf nerdeyse kalkıp oynayacak, ağasının boynuna sarılacaktı. Ne adamdı şu Hüseyin Bey! Ulan tam da adam yani. Dili diline, dişi dişine uygun, tıpkı onun gibi düşünen bir insan. Adamın hası olduğu şurdan belli ki, onu, demek bir görüşte anlamıştı?

Ümmü'yle iki küçük oğlunun şaşkın bakışları önünde sofranın üzerinden uzandı, ağanın kocaman, ağır bir altın yüzük bulunan iri elini yakaladı, öptü öptü...

"Ben senin kapıyın itiyim ağam. Sen bana öl di ölmezsem şu iki gozlerim avuçlarıma aksın?"

Ağa elini zorla kurtarıp çekti:

"Allah göstermesin. Yazık değil mi sana?"

"Değil ağa, senin gibi alçakgönüllü, helal süt emmiş bir ağanın uğruna bu canın ne kıymatı olur ki?"

"Sağ ol. Ben senin gibi candan, senin gibi mert bir insan aradım yıllar yılı. Ne Gafur kafama yattı, ne de oğlun. Kâtip dirsen, el adamı zati. Gafur'un derdi zoru, benim malımı kâtipnen talan itmek. Kâtip dediğin sen daha iyisini bilirsin, şeher uşağı, bir espaplı şeytan. Şeher adamı gozden sürmeyi çeker. Öyle değel mi?"

Yusuf yerinde kımıldandı, iştahla, "Aboo," dedi. "Ağama hele. Şeher uşağını bilmem mi? Şeher uşağı di, dur orda. Emmim derdi ki, şeher uşağı bir cin dirdi. Siz siz olun şeher uşağının dolabına girmeyin. Neden? Emmim gibi yoktu da ondan. Şimdikiler ne emmi tanıyor, ne baba, ne bir şey. En biri benim oğlan... Okuma yazma belleyişin burnu Kafdağı'na vardı. Okuma yazma dediğin de ne?"

Hüseyin Korkmaz sinirli sinirli, "Hiç," dedi. "Hava. Okuma yazma biliyorlar diye avur zavurlarından geçilmiyor!"

Çevresini şöyle bir gözden geçirdikten sonra, sesini alçaltarak devam etti:

"Benim avrat en biri. Türkçeden başka bir alay dil bilir. Esasına bakarsan beni ben iden odur şimdi doğrucası. Odur ya, laf aramızda, sen nasıl oğlundan memnun değilsen, ben de avradımdan değilim. Avrat dediğin, erinin ardından gider. Bu?"

"Doğru."

"Sanki avrat benmişim, ardından biz gidiyok..."

Ümmü de buna dikkat etmişti, gülüverdi.

Hüseyin Korkmaz sinirli, "Doğrucası bu," dedi. "Şimdi kalktı gitti. Nereye? Bilmem ki. Her daim böyle. Bana sorup danışmaz, beni koca yerine komaz. Sonra bir de dil meselesi. İnsan olan bir insan anasının babasının konuştuğu dilinen konuşur. Öyle değil mi amma?"

"Doğru ağam, gozünün yağını yirim senin..."

"O olsa şimdi, yirim dinmez, yerim diye adamı bozuverir."

"Benim oğlan gibi..."

"Heye, tıpkı. Bu dünyaya niye geldik? Cenab-ı Allah bizi bu dünyaya niye getirdi? Kullarım bildikleri gibi yaşasın, yisin, içsin, konuşsun, oynasın, gulsün diye değel mi?"

"Ona ne şüphe?"

"Hayır, istediğin, elinden geldiği gibi değil, avradıyın gonlünce yaşıyacan. Doğru mu? Revayı hak mı? Tuttu bana İngiliz kupon kumaşından yallah deyince altı takım elbise yaptırdı. Kemik gibi sert yakalıklar, kravat mıravat... Neme gerek benim İngiliz kupon kumaşı, kolalı yaka, kravat? Biz Anadolu çocuğuyuz arkadaş. Gâvır icatlarının bize lüzumu yok. Öyle değil mi amma?"

"Öyle ağam öyle. Senin her dediğin doğru. Ah ben niye daha er gelip de seni bulmamışım. Sen temam bana gore, benim kafama göre bir ağaymışsın!"

"Sağ ol. Sen de bana gore işçi. Bundan böyle inşallah..."

"İnşallah ağam, inşallah."

"Hele bizim partiden oluşun dünya malı değer."

"Başka partiden olur muyum hiç ağam? Sen şimdi söz temsili, çık Demirkırat'tan di, lafını ikiletmem vallaha!"

"Parti marti... Bana, benim gönlüme kalsa neme gerek benim parti? Lakin öyle değil, bir yanda avrat, öte yanda kabzımal arkadaşlar. Bir sefer bulaştık, böyle gidecek gayri. Hani ne dirler, ko sarhoşu yıkılana kadar diye!"

"Doğru."

Gözleri dalan Hüseyin Korkmaz sol kolunun dirseğine yanlamış, başını avucunun içine almıştı:

"Bana kalsa," dedi. "Koyüm yok mu koyüm? Aaaah anam babam, ah!"

İçinden köyü, köyünün atla, eşekle sürülen düvenleri, püfür püfür esen dere boyu kıyısındaki ulu cevizlerin koyu gölgesi geçti. Sonra daha geriler, daha gerilerin baba evi, anası, anasının

bol soğanlı bulgur pilavları, cacıkları, saç ekmekleri burnunun direğini sızlatan bir hasret hâlinde geçti.

"Şimdi koyde, anacığımın bulgur pilavı tenceresi başında olmalıydım," dedi.

Yusuf güldü:

"Bulgur pilavını pek mi seviyon?"

"Pek sevdiğimden değil, benim hanımın, arkadaşlarının inadına. İnadına da değil, bulgur pilavıynan cacık, ayran bana İngiliz kuponundan elbiselerimi unutturuyor, kolalı yakamı, kravatımı unutturuyor da ondan!"

"Doğru."

Geç vakite kadar oturdular, ellerinde olsa ne türlü yaşayacaklarından söz açtılar. Yusuf, ağasına hep hak verdi. O da elli olsa, şehir adamıydı. Boynuna kravat takmış, gâvıra benzeyen, açık saçık avratnan evlenmiş, gâvır gibi erinden izinsiz, izinli gezmeye giden bir avrattı. Böyle bir avrat erine mümkünü yok, mücerret dumuz eti de yidirirdi. Bu Hüseyin Efendi, Hüseyin Ağa, mutlaka dumuz eti yemişti ki, avradını şondan şundan kıskanmıyordu.

Bütün bunları içinde sakladı.

Hanım geç vakit geldiği zaman onları orada, dehşetli bir laubalilik içinde kaynaşmış buldu, tepesi attı. Önce bağırıp çağırmak geçti içinden, sonra da, uzandığı yerden sıçrayıp kalkarak yanına gelen, karısının önünde köpek gibi yaltaklanmaya başlayan adamın yuvasını odalarında yapmaya karar vererek, "Bakıyorum, gene bu gece havanı iyice bulmuşsun?" dedi.

Kocasının vereceği karşılığı beklemeden yürüdü.

Hüseyin Korkmaz, İflahsızın Yusuf'la Ümmü'nün alaycı bakışları önünde kapıyı çekip karısının ardından gitti.

Yusuf kıs kıs gülerek, "Gorüyon ya Ümmü?" dedi. "Şeherliler böyle işte. Bizim köy yerinde erkek erkekliğini bilir, avrat avratlığını. Burdaysa tersine. Burda avrat erkek, erkek de avrat. Neden dirsen, şeherli erkeklerin tümü de boynuzlu. Dumuz eti

yirler. Dumuz eti yiyen avradını kıskanmaz. Emmim dirdi ki, siz siz olun, şeher yerinde dumuz eti yimeyin dirdi. Yidiniz mi yandınız. Kendi kendinizden elinizi yuyun dirdi!"

Ümmü kalktı, yerde serili sofra bezi üzerindeki rakı şişesiyle kadehleri, bardakları, bulaşık kapları, ekmek parçalarını toplayıp kaldırdı. Vakit epeyce geçmişti ki, boyuna esniyordu. Babasının yeni bir sigara içişinden anladığına göre oturacaktı daha.

Sordu:

"Yatmıyacan mı?"

"Şu aksi oğlan canımı sıkıyor," dedi.

"Ağam mı?"

"Bir şey değil, avradıynan temam birbirlerini bulmuşlar. Vay kahpe dölü vay. Benim oğlumu, benim belimden düşmüş oğlumu benden iyi bilecek. Bak, nasıl avucumun içine aldım ağayı? Burası İstanbul'muş da Çukurova'ya benzemezmiş. Lan bendeki akıl kimde var? İstanbul olmazsa cennet-i âlâ olsun!"

Sigarasından duman aldı, sonra fısıldadı:

"Ümmü!"

"Buyur."

"O değelden ağangilin odasına var bak hele, ağan gelmiş mi?"

Ümmü istemeye istemeye odadan çıktı. Ağasıgilin kapısı tam karşıdaydı. Kapının yanındaki küçük pencerenin beyaz perdesinde ışık vardı. Usul usul sokuldu, içeri baktı: Ağasıyla avradı yatmamışlar, oturuyorlardı.

Babasının yanına döndü:

"Oturuyorlar."

"Dimek ağan gelmiş?"

"Gelmiş."

"Buraya uğramadı, tenezzül etmedi değel mi?"

"Zahar ki."

"Ne yapıyorlar, baktın mı içeri?"

"Ağız ağıza konuşuyorlar!"

Sigarasını tablada ezip doğruldu:

"Beni kesiyorlardır, mutlaka beni. O avradın gozü goz değel, töbe goz değel gozü. Lakin elli olsalar... İstesem onu dükkândan birde attırırım. Lakin ne de olsa..."

Ümmü tekrar esnedi.

Yusuf görmedi bunu. Onun aklı fikri oğlundaydı. Nasıl olurdu da onun belinden inmiş bir oğul...

Sesli sesli, "O avrat," dedi. "O Anşa, mücerret... Öyle değel mi Ümmü?"

Ümmü yatmaya can atıyordu. Ağası, ağasının avradı umurunda değildi ama, umursamaz görünemezdi:

"Doğru," dedi.

"Doğru, tabi doğru. Benim melek gibi oğlumu avucunun içine almış..."

Yekindi, dizlerinin üstüne oturdu. İştahlı iştahlı, "Dur hele," dedi. Bu karı ayı mı, kurt mu? Öyle ya. Neyin nesi, kimin fesi? Benim oğlumu nirden, nasıl buldu? Benim daha esgerliğini yapmamış oğlumu?"

Ümmü dayanamadı:

"Sen de esgere gitmeden evlenmişsin anamla buba!"

Bayağı kızdı:

"Evlendim, doğru. Doğru ya, orası köy yeri. Ananı anam gitti, adam adam istedi. Anannan bunu bir mi tutuyon? Anannan bunu bir tutaman Ümmü. Anan öldü gitti fukara amma, ananın soyu sopu... Heye, Gafur... Dırnaksız Gafur dirlermiş, doğru. Neyi doğru olsun? Kabahatın benim oğlumda olmadığı ne belli? Bir terbiyesizlik yapmasa... Bir terbiyesizlik yapmasa Gafur onu ortada komazdı Ümmü!"

Dizleri üstünden tekrar eski yanlama vaziyetine devrildi.

"Ben bunca yaş yaşadım, iyiyi kötüden ayırt etmesini bilirim. Emmim rahmetlik dirdi ki, siz siz olun çocuklar, iğneyi kendinize batırın, çuvaldızı ele. Bir insan iğneyi kendine batıramazsa kulağasma. Kabahat mutlaka benim oğlumdadır. Yarın Gafur

mapıstan çıksın, işin enini boyunu öğrenek de bak... Sonra şu Anşa... Oğlumu bana kayırıyor postal. Kız sen kaç paralık itsin de... Amma kabahat benim oğlumda. El kızına böyle yüz verir, elin ayı mı, kurt mu, ne idiği belirsizini tepene çıkarırsan böyle olur işte!"

Ümmü artık dayanamadı, kardeşlerinin yanına devrilip uykuya geçti.

17

Sigarasını kim bilir kaçıncı sefer tazelerken kızının da kardeşlerinin yanına devrilip uykuya geçtiğini fark etti, üzerinde durmadı. Baba şurda otururken devrilip yatmanın saygısızlığını filan düşünecek hâlde değildi. Ayşe'nin, el kızının oğlunu avucunun içine alması, kaynatayı hiçe saymakla kalmayıp, ağzı süt kokan yalabık oğlunu da saygısızlığa zorlamasıydı.

Sigarasının külünü sinirli sinirli çırptı.

Oğlu demek gelmiş, odasına uğramış, ihtimal soyunup dökünecek, elini yüzünü, ayaklarını yıkayacak, sonra da babasının yanına gelecekti de bu karı, bu postal karı, bu ne idiği belirsiz karı... "Sağlama canım!" diye geçirdi. "Sağlama. Oğlan gelecekti, o karı gitme dedi mutlaka. Demese ne demiye gelmedi? Gitme dedi, senin ardından böyle böyle, ağaya kesti seni dedi, oğlan da..."

Bir an kalkıp, öbür odaya öfkeyle geçip, o karıyı, o ayı mı, kurt mu her neyse ne olduğu belirsiz yazının çıplağını ayaklarının altına almak geçtiyse de içinden, kendini tuttu. Tuttu ya, öfkesi arttıkça artıyordu. Ne demek oluyordu bu? Küçücükten köyünden alınıp İstanbul'a dayısının yanına gelmiş de, İstanbul'da hayır sahiplerinin yanında büyümüş de... Kafasını kızdırırsa, aklından geçenlerin tümünü sayar döker, oğlunun içine kurt düşürürdü. Ne belliyordu Yusuf'u o? Yusuf gözü küllü müydü?

Ağzı süt mü kokuyordu? Bak, ağasının gözüne nasıl girmişti? Burası Çukurova değilmiş. İstanbul olduysa tazısız tavşan mı tutuyordu? Vallaha ağanın sakalı altına iyice girer, oğlu moğlu demez, ekmeklerinden ederdi onları. Hanım ne demişti Ümmü'ye? Ahbaplarından birinin yanına... Ne lüzumu vardı? Kocca köşke oğlu, yazının ağzı kara Anşa'sı sığıyordu da, fukara Ümmü mü sığmıyordu?

Sigarasının ufalan dibini tablada ezerken "El kızı"nı hayalledi. Hâlâ oturduklarına göre, kim bilir, belki de oğlunu dolduruyordu! Gözleri dolu dolu kalkmıştı sofradan. "Baban senin ardından atıp tutuyordu, ben arka oldum" der, oğlanın sakalının altına girer, babaynan oğulun arasını bozardı.

Merakla kalktı, dışarıya usullacık çıktı. Ümmü'nün az önce dediği gibi pencereleri aydınlıktı. Demek oturuyorlardı hâlâ? Yaklaştı. İçerisini görecek bir kıyı buldu, baktı: Oturuyorlardı. Memed'in parmakları arasında sigara, başını Ayşe'nin dizine koyup uzanmış, Ayşe de mırıl mırıl bir şeyler anlatıyordu. Tabii, kaynatasını kötülüyor, oğluyla babasının arasını açmak için...

Hırslanarak kapıya yöneldi, tam vuracaktı vazgeçti. Ne diye ayağına gidecekti postalın? Onu istemeyeni o dünden istemezdi. Geriledi. Sonra gene caydı. Ne diye gerilemişti? Korkuyor muydu onlardan? Nelerinden korkacaktı? Nerden baksan o oğlanın babası kendisiydi. Onun belinden düşmüştü. Varmalı, çağırıp... ya da hayır, çağırıp değil, oda kapısını tekmeyle açıp içeri dalmalı, yukarıdan aşağı iki miralay tokadı... Anşa mı işe karışır? Karışsın. Ona da. Ne belliyorlardı kendilerini?

Pencereye tam yaklaşırken lamba söndü, pencerenin beyaz perdesi kararda. Yoksa orada dikildiğini anlamışlar mıydı? Çekildi, kendi odalarının kapısına geldi, hatta oğluyla gelininin kapıları açılıverir de onu orada görürler diye korkarak... Korkarak, çünkü başkasının odasını tasladığını sanabilirlerdi. Bu da ayıpsa da asıl kötüsü, oğlu ya da gelininden çekindiği için odalarına gelemeyip tasladığı anlamına alınabileceği için.

Bir süre bekledi. Baktı ki dışarı çıkan filan yok, odasına çekilip kapıyı örttü, bir sigara yaktı. Bir süre kendi kendine oturdu. Sonra elbisesiyle filan oracığa devriliverdi. Gözleri karanlık tavanda, düşünüyordu. Demek oğlu, kendi belinden düşmüş oğlu, bir yıla bile varmadan, okuma yazma belleyip eli ekmeğe değip, bir de avrada sahip olunca... Şehir adamı mı olmuştu? Herhalde. Herhalde ki, şehirli biçimi huylar bellemiş, babasını, öz babasını bile küçümseyip piyasaya almamaya... almamaya mı? Vurdu mu yıkardı onu. Kim? Gücü mü yetmez? Kalkan elini mi tutar? Vururdu onu be, vallaha da billaha da vururdu. Saçlarına, bıyığına, sakalına makalına kır düştü diye iş kalmadı mı sayıyordu? Eski topraktı o eski! Ne derdi emmisi? Eski topraktan şaşma derdi. Emmisinin dediği eski toprak, Sultan Hamid ekmeği yemiş eski topraktı ama, gene de fark etmezdi pek. Eski toprak eski topraktı. Emmisi haklıydı. Hak değirmende olur. İlahi muhtar... Çokluk o kullanırdı bu lafı. "Hak değirmende olur!" Değirmen deyince, Idıbıdıgilin değirmeni.. Köyde, köy yolunun üstünde. Yedi köyün köylüsü Idıbıdıgilin değirmenine gelirlerdi buğdaylarını öğütmek için. Lakin zorlu para kırıyorlardı. Partiden de yardım görünce, değirmen Çukurova'daki fabrikalardan Milli Mensucat'ın çırçırları gibi olup çıkmıştı. Milli Mensucat deyince... İlk zamanlar az paralarını almamıştı. Hey gidi günler hey!

Parmaklarının arasındaki sigara kendi kendine tükenip duruyordu. Onu unutmuştu. Karanlık tavanda Çukurova fabrikaları, işyerine dair resimler. Yaz. Sıcak, sarı sıcak. Sarı sıcakta tozu dumana katarak gelip geçen yüklü kamyonlar. Pamuk toplamaya giden yerli ameleler. O sıra şehrin dışındaki bir yapıda çalışıyordu. Kılıç Usta'nın duvarcılığı bellettiği yapı. Ne adamdı Kılıç Usta ya! Akşam, inen akşamın içinde tahta parçalarıyla parlatılan alev. Alevin kızılı, turuncusu. Alevlerin üstünde Kılıç Usta'nın pilav tenceresi. Pilav deyince, bu ağası da pilavcıydı. Hüseyin Bey, Hüseyin Korkmaz. (Güldü.) Korkmaz... Neresi Korkmaz?

Avradından yılmıyor mu? Nasıl yılmaz? Ödü kopuyor hem de. Dili dişi Anadolulu ya, kulağasma. Dilnen, dişnen biter mi? Bir insanın kendi Anadolulu, haza erkek olmalı. Erkek adamsa avrattan korkmaz. Ben olsam korkmam. Tabi korkmam. Korktum mu? Korksam, avradımın dizinin dibinden ayrılmazdım, ayrılmayınca da avradım hastalanmaz, hastalanmayınca da ölmezdi. Lakin hısımları... Hısımları töbe adam değilmiş. Benim anam olsa bakmaz mıydı? Bakardı. Amma onun hısımları... Hısımları gâvur parasıynan iki mangır etmez. En biri Gafur. Gafur Memmed'i koca şehirde sipsivri komadı mı? Kodu. Kodu ya, dur hele, ya Memmed "Bana sırtardığı gibi ona da sırtardıysa? Memmed'in anlattığına ne bakıyon? Bir de Gafur'u dinlemek ilazım. Burası şeher. Ekmeğin arslan ağzında olduğu yer. Gafur da el kapısında bir işçiymiş mesela. Kendi dükkânı değil ya!"

Parmaklarının arasında sigara, uykuya bayıldı gitti. Düşünde Gafur. Gafur, gene hep o Gafur, köye geldiği gibi. Sarı ayakkabıları, paltosu, atkısı, tavırı zavırıyla.

"Vay Yusuf eniştem, hoş geldin!"

Dargın dargın:

"Hoş bulduk."

"Ne zaman geldin? Ablam ölmüş ha? Pek acındım..."

"Onun için mi Memmed oğlanı ortada kodun?"

"Yok vallaha Yusuf eniştem, ben senin oğlanı ortada ne komadım. Senin oğlan asi. Senin oğlanın lafi ağzında. Ne hısım tanıyor ne bir şey. En biri sen... Senin belinden düşmüş mesela. Öyle olduğu hâlde sana bile sırtarmadı mı? Üçkâğıtçıdan ötürü, burası İstanbul buba, herif seni söğüşlemiş bir gözel dimedi mi? Bu sözüne alınmadın mı? Bu lafi bir daha etme dimedin mi? Dikilip niye dimedi mi? Sen de daha kızıp, 'Biz de şeher gördük' dimedin mi? Bıyık altından gülüp, 'Bura Çukurova değel' dimedi mi?"

"Eyi amma Gafur sen bunları nirden biliyon?"

"Ben de siznen birlik değel miydim?"

"Sen nirde biznen birliktin? Sen İstanbul'da Hüseyin Ağamın yanında değel miydin?"

"Ne bakıyon sen bana? Ben hem ordaydım, hem de Hüseyin Ağamın dükkânında!"

"Eyi ya, şimdi mapis değel misin?"

"Ne bakıyon mapis olduğuma? Ben hem mapisim, hem de değelim!"

"Dimek sen şimdi hem mapissin, hem de..."

"Değelim. Oğlun sana sırtarırken de yanınızdaydım. Ondan sonra gelinin, Anşa olacak postal sana sırtarıp Memmed'e arka çıktığı sırada!"

"Essah mı lan Gafur?"

"Dinime imanıma enişte..."

"Anşa deyince, bu Anşa'yı nasıl bilirsin?"

"Ben mi? Eyi bilmem. Oğlunu avucuna aldı, oğlana büyü mü yaptırdı, efsun mu ne? Lakin kulağasma, sürtüğün biri. Köy yerinden kalkıp beş altı yaşında İstanbul şeherine gelen bir kızdan hayır olur mu? Bunu sen benden daha iyi bilmen mi? Çukurova gurbetini yıllar yılı adım adım dolaşmadın mı? Ceyhan'daki inşaatta bir Fatma yok muydu? Beş yaşında değel miydi? Amma iriydi, doğru. On, on bir vardı herhalde. Anası yapıya getirip hendeğe eliyle götürmez miydi? Siz de sırayla yanına varıp varıp gelmez miydiniz?"

"Doğru Gafur. Doğru ya, essahtan ne biliyon sen bunları?"

"Ben bilirim enişte. Bende Hazreti Ali büyüsü var. Ben şeytanirracimin arkadaşıyım. Şeytanirracim beni Kafdağlarına götürdü. Bu efsunu ordan, peri padişahının büyücüsünden kaptım. Anşa size yaramaz. Anşa size töbe yaramaz. Anşa buraya beş, altı yaşında geldi, anasıynan geldi, hemi de Ceyhan'daki Fatma gibi, anası işletti. Anası ölünce, dayım dediği dümbüğün eline düştü. Bu sefer o işletti. Anşa sürtüğün biri. Hem de oğlunu tekmil avucunun içine aldı. Büyü yaptı oğluna. O olmasa, oğlun benim yerime geçmezdi. Beni mapis ettiler diye sevi-

niyor. Ben burda temelli kalacak değilim. Gün gelecek buradan çıkacağım. Çıkınca göstereceğim ona. Bak bu palaya! Bu palayı onun için aldım. Çarka verdim. Ucunu da iyice sivrilttim. Çıkınca oğlunu da, Anşa'yı da vuracam!"

Kan ter içinde uyandığı zaman sabah olmuştu. Derinden derine radyo sesi geliyordu. "Büyüklerimiz"den birisi öfkeli öfkeli konuşuyordu gene. Kulak verdi, kim olduğunu anlayamadı. Her kimse, lakin gece gördüğü rüya...

İçeriye Ümmü girince, "Yavrum," dedi. "Ben bu ağanın sonunu hiç iyi görmüyorum!"

"Niye buba?"

"Hayırdır inşallah, üryamda Gafur'u gördüm. Emmim dirdi ki, üryalar essahın övey kardaşı. Üryalarda çok iş var dirdi. Bana malum oldu. Ağan bu avradın yüzünden derde girecek. Neden dirsen, Gafur bir pala sıyırdı, desturun, bir arşından ziyade. Hem de ucu bir sivriydi ki! Bunu dedi, oğlun için satın aldım. Benim yerime geçti madem, ben de Gafur'sam acımı alırım didi. Üryaya inanmak ilazım kızım. Üryalar essahın övey kardaşı. O avrada gelince, Gafur didi ki, sürtüğün biri o didi. Beş yaşında anası getirmiş İstanbul'a, sonra da anası ölünce yadırgı biri... Dayım diyor ya, Gafur Ağana inan sen. Oğlumu bana karşı hep o kışkırtıyormuş!"

Ümmü ağasını hatırlamıştı birden:

"Ağam işinin başına gitti!"

Yusuf'un öfkesi tazelendi:

"Yaa. Demek beni temelli defterden sildi?"

"Yok buba, sordu seni."

"Ne dedi?"

"Babam yatıyor mu, dedi."

"Sen ne dedin?"

"Yatıyor dedim. Uyandırayım mı dedim, uyandırma dedi."

"O sıra avradı nerdeydi?"

"Hiiç, yanında."

"Oğlanı o değelden, dürtmedi mi?"

"Dürtmedi."

"Dürtmüştür, sen gorememişsindir. Dürtmeden edemez o. Üryamda Gafur Ağan neler söyledi abooo..."

Tam bu sırada Ayşe odalarından dışarı çıktı. Kayınbabası suratı asıp odaya girmeseydi, yanına gelecek, konuşacak, hâlini hatırını soracaktı. Lakin suratını asıp içeri çekilince, Ayşe'nin de nevri dönerek bahçeye yürüdü, Ümmü'ye bile bakmadı. Sonra da köşkün taş merdivenini hırslı hırslı çıktı, mutfağa geldi. Bir zamanlar Memed'i gözetlediği pencerenin önünde sinirli sinirli durdu, şimdi artık tamamıyla onarılmış, semtin öteki köşkleri gibi şipşirinleşen karşı köşke bakmaya başladı.

Sıkılıyordu ama, kızdığı yoktu. Tam tersi, seviniyordu üstelik. Seviniyordu, çünkü bir vakitler kocasına -o zaman daha evli değillerdi- söylemiş, bırak otursunlar oturdukları yerde demişti de dinletememişti. Küsmüştü postal. Ama dün akşam... Başını karısının dizine koyup sigara içerken nasıl pişmanlık getirmiş, karısına nasıl hak vermişti!

"Ayşeee!"

Hanımının sesi. Kendine gelerek koştu. Odasında, yataktan yeni kalkmıştı. Kocası ise yan dönük, atlet fanilasından görünen kalın, kıllı kollarıyla kıvrılmış uyuyordu.

"Buyur hanımefendi!"

"Kahvaltım hazır mı?"

"Hazır efendim."

"Masayı hazırla, geliyorum!"

Ayşe çıkınca, tuvalet masasının başına geçip oturdu. Bugün erkenden buluşacaklardı Jujularda tanıştığı pipolu avukatla. Bu üçüncü buluşmaları oluyordu. İlki avukatın yazıhanesinde. İkincisi, Boğaz'daki zarif içkili lokantalardan birinde. Üçüncüsü, yani bugünse... Bunu kendisi de bilmiyordu henüz. İnisiyatifi ona vermişti. Nereye götürürse. Seviyor muydu? Hâşâ. Ama öyle görünüyor, öyle görünmeye de kendini zorluyordu. Cin

gibiydi adam. Çirkindi. Kocaman burunlu. Çirkin adamın ne kocaman burnu, ne de kocaman ayakları. Ankara'daki zenci Amerikalılar, örneğin Tomson da çirkindi ama... Amerikalıydı o her şeyden önce. Tomson, Coni, ismini hatırlayamadığı biri daha. İriyarı, kocaman ayaklı, her şeyleriyle kocamandılar ama, kaba değillerdi. Kadınla nasıl uğraşılır, kadın nasıl okşanır biliyorlardı! Hem canım Amerikalıydı onlar, a... Amerikalı, evet AMERİKALI!

Kalemler, rujlar, kremler, pudralar...

Erol bile, şiirler yazan, ince Erol bile kıskanmıştı onları. Sahi, ne tuhaftı şu Türk erkekleri? Galiba dünyanın bütün erkeklerinden daha kıskançtılar. Halbuki Amerikalı bir kavalye, önce fevkalade, ama fevkalade kibar, tam yerinde bonkör, hepsinden dehşeti, hiç de kıskanç değiller... Ankara'daki baloda önce Tomson'la dans etmişti, sonra Coni'yle. Coni almış terasa çıkarmıştı. Ah Coni, nasıl da iştahlandırmasını biliyordu bir kadını! Türk erkekleri olsa... Amaan, bırak şunları demişti kirpikleri rimelli bir mebus bayanı. Güzel kadındı, gerçekten güzel. Güzel ya, talihsiz mi ne? Belki de beceriksiz. Evet evet, beceriksiz. İnsan istediği kadar güzel olsun, beceriksiz, sünepe oldu mu... Erkek için de böyle bu. Kocası örneğin. O kocaman ayaklar, kalın, kocaman kollar, kocaman burun... Hayır hayır, erkek demek bütün bunlar demek değildi. Gerçekten tam bir erkek için elbette bunlar da lazımdı ama...

"Kahvaltınız hazır efendim!"

Bayağı sinirlendi. Tersler gibi, "Geliyorum," dedi.

Dışardaki çocuk yaygarasını işitince deliye döndü:

"Kim onlar? Kayınların mı gene? Kim salıverdi onları bahçeye?"

Ayşe fırsatı kaçırmadı:

"Ayaklı canavar onlar hanımefendi."

"Git söyle ablalarına, vallahi defederim hepsini!"

Ayşe büsbütün memnun, taş merdivenin başında durdu:

"Ümmüü!"

Ümmü odadan çıktı:

"Buyur!"

"Kardeşlerini içeri al, hanımefendi kızıyor!"

Taş merdivenin başında kayboldu.

Ümmü alınmamıştı. Kardeşlerini toplayacaktı ki, babası, sinirli, kapıda göründü:

"Hanımefendi kızıyor muymuş? Deyyusun kızı!"

Ümmü dinlemedi, kollarından tutup odaya getirdi, içeri soktu. Yusuf hâlâ kapıda dikiliyordu. Söylenerek içeri girdi:

"Hanımefendi kızıyormuş. Yalan, sümme billah yalan. Ulan koca köşkün hâkimi olmuş be!"

Kapıyı sertçe kapatıp Ümmü'nün yanına geldi:

"Ben de Yusuf'sam, alacağı olsun o sürtüğün!"

Ümmü aldırmadı. Ne diye kadına ağzını bozuyordu? Hanım essahtan kızamaz mıydı?

Akşamdan kalma ekmek parçalarıyla zeytin, peynir tabaklarını odanın kapı yanından tepsisi ile getirecekti ki, babası gene homurdandı:

"Bu çocuklar aç mı, tok mu düşünmez. Anca kendi it boğazı. Ulan yazının cılbağı, bu köşk senin mi? Babayın malı mı? Mal sahabının akşam bana ne türlü davrandığını gözünnen gördün. İstesem senin de, oğlumun da tozunuzu attırırım."

Ümmü'ye baktı. Babasını dinlemiyor gibiydi. Tıpkı anası. Anası olacak kahpe de kızı gibi. Öfkelenip de iri iri konuşmaz mı, hemen başını önüne eğer ya da kirmenini alır başlardı yün eğirmeye. Bu kahpe dölü de... Babasına hak vereceği yerde, kapının yanındaki, akşamdan kalma yiyecekleri almış kardaşlarının önüne getiriyordu.

Hırsını ondan almak için sertçe sordu:

"Öyle değil mi?"

Ümmü duymazlıktan geldi. Yusuf'un öfkesi daha da arttı:

"Öyle değil mi diyorum sana kahpe dölü!"

Omuzu dürtülen Ümmü babasına baktı:

"Ne diyon?"

"Öyle değil mi?"

"Neyle?"

"Kulak kulak değil ki, soyka. Gön deliği. Neyleymiş. Laf söyleyen baba mı, at pazarında eşşek mi?"

Ümmü'nün gene aldırış etmemesi Yusuf'u iyice çileden çıkardı. Her çileden çıkışında olduğu gibi, gene kapkara kararmıştı. Kendini tuttu tuttu tutamadı:

"Ben de Yusuf'sam bilirim Yusuf'luğumu..." dedi.

Bir kenara çöktü, gözleri, kurt gibi yiyen iki küçük oğlunda, uzun uzun baktı. Ümmü'ye bakmıyordu. Sanki ağasıyla yengesinden yanaymış gibi geliyor, kendini bütün çocuklarının karşısında yalnız hissediyordu. Bu his birden içinde öyle büyüdü ki, Ümmü'den de, hatta iki küçük oğlandan da nefret etti. Biliyordu bundan sonra yapacağını. Oğlu moğlu... Hiç kimseden medet, yardım yoktu. Sadece yeni ağası, oğlunun ağası esasta, Hüseyin Bey. Hüseyin Bey'in akşamki davranışı bugün de, bugünden sonra da sürerse... Oğlu moğlu. O nasıl Gafur'un yerine geçip oturdu? Biliyor yapacağını. Oğluysa oğulluğunu bilsin. Babasına karşı gelen bir evladın ekmeğiyle de oynanırdı, aşıyla da. Oynayıp da, anlatacaktı ona babasının ne adam olduğunu. Ona da, şu demin hanımefendisinin kesesinden harcayıp iki oğlunu içeri aldırtan el kızına da. Yusuf'tu o Yusuf. İflahsızın Yusuf!

Dışarda zarif Opel'in birden çalışmasıyla başlayan yağlı motor gürültüsüne kadar kötü kötü kurdu. Opel'in motor sesini duyunca yerinden fırladı, pencereden baktı: Hanımefendi gene dudaklarını kırmızı kırmızı boyamış, geçmişti direksiyonun başına. Kahpenin, sürtüğün biriydi ya, gene de nesine gerek, çağırılmış gibi koştu. Hanımefendinin arabası yanında el bağlayıp, boyun büktü.

Hanımefendi birden hoşlandı bu duruştan:

"Ne o Yusuf Ağa?"

Şımararak yılıştı:

"Sağlığın hanımefendi!"

Hanımefendi son derece yumuşak:

"Demin çocuklar için haber gönderdim, sakın alınma. Çünkü malum ya, çocuk bunlar. Çiçekleri filan ziyan ederlerse..."

Yusuf sözünü heyecanla kesti hanımın:

"Kim, çocuklar mı? Nasıl ziyan ederlermiş? Dillerini enselerinden çekerim! Sen hiç meraklanma. Ben sizin kapınızda itinizim. Sizin malınıza değil, kesip attığınız tırnağa bile ziyan vermem. Beni daha tanımıyorsunuz. Hele biraz eskiyeyim, hele işimin ne idiğini belliyeyim, görün beni!"

Hanımefendi saat gibi işleyen arabayı usta bir manevrayla köşk bahçesinden çıkarmadan önce, "Akşam beyle konuştuk," dedi. "Senin oğlan dükkânla pek ilgilenmiyormuş. Oraya aklı başında biri lazım dedik, seni düşündük. Oğlunla birlikte..."

Sevinçten çıldıracaktı:

"Temam," dedi. "Temam hanımefendi!"

"Tamam ama, oğlunun da bizim partiye girmesi, yahut da Vatan Cephesi Ocağı açacaklara katılması lazım."

"Tabi katılacak, katılmayıp da ne yapacak?"

"Bilmem. Peki demedi hemen, düşündü bir tuhaf."

"Sen hiç merak etme. Dimeyip de... Bir insanın karnı nerde doyarsa... Vatan, karnının doyduğu yerdir hanımefendi. Emmim dirdi ki..."

Hanımefendi emmisinin ne dediğini öğrenmeye pek de hevesli olmadığından, zarif Opel'i köşk bahçesinden ince uzun bacaklı çevik bir kısrak haşarılığıyla çıkardı, caddede çok geçmeden kaybolup gitti.

Yusuf odaya döndü. Ümmü de gözünden düştüğü için, hanımın az önce dükkânda oğluyla birlikte çalışmaları üzerine söylediklerinden söz açmadı. Bir sigara yaktı, elleri arkasında, odada dolaşmaya başladı. Hanımefendi de hoşlanmıştı demek ondan? Demek gece kocasıyla konuşmuş, dükkâna Yusuf'un

mutlaka girmesini kararlaştırmışlardı? Sürtük mürtük, öteki de boynuzlu moynuzlu... nesine gerekti? Ona dokunmayan yılan bin yaşasındı!

Beyefendi de kalkıp, elini yüzünü yıkayıp, kahvaltısını ettikten sonra giyindi, hal'deki dükkânına gitmek üzere bahçeye indiği sıra aklına Yusuf gelerek durakladı. Açık oda kapısından baktı. O da ağayı görmüştü, koştu:

"Gidiyon mu ağa?"

Hüseyin Korkmaz başını salladı:

"Gidiyom, dükkâna gidiyom. Sen de gel!"

Ağanın böyle diyeceğini biliyordu.

"Olur ağa, şindi geliyom!"

Odaya koştu, çocukların karnını doyurmakta olan Ümmü'ye çalımla, "Biz ağaynan şehre gidiyok," dedi. "Çocuklara mukat ol!"

Ümmü'nün vereceği karşılığı beklemeden ağanın ardından koştu. Hüseyin Korkmaz bahçe kapısını bulmuştu. Çıktılar. Yolda yan yana yürüyorlardı. Birden kırkla elli arası, bıyıkları tıraşlı birine rastladılar. Hüseyin Korkmaz adamı başıyla selamladıktan sonra Yusuf a eğilerek, "Bu var ya?" dedi. "Bunu biliyon mu kim?"

Yusuf laubalice:

"Kim?"

"Bizim köşkün ötebaşında bir köşk var hani..."

Attı:

"Var."

"O köşkün sahabı!"

Şaşılacak bir şeymiş gibi, Yusuf, "Yaa..." dedi.

"Lakin, kulağasma!"

"Niye?"

"Hızmetçisine dolanıyor."

"Dime?"

"Vebalın boynuma!"

"İşte şimdi gozümden düştü," dedi Yusuf. "İnsan olan bir insan..."

"Ekmek yidirdiğine dolanmamalı mı diyecen?"

"Babana rahmet. Ne bildin?"

"Bilmeyecek ne var? Bilmeyecek ne var ya, hizmetçide hizmetçi hani. Adı Pervin. (Göz kırptı.) Lokman hekimin yi dediği donuz. Sen olsan Pervin gibi de hizmetçin olsa..."

Beyefendinin hemen suyuna uydu:

"Yirim. Yimek değel, öte bile geçerim bre bey..."

"Hani ekmek yidirdiğine dolanmamalı diyordun?"

"Ne bakıyon benim öyle didiğime?"

Hüseyin Korkmaz Yusuf'un sırtına avucuyla dostça vurdu:

"Yaşa lan, yaşa sen Yusuf lan. Seni bi seviyom ki!"

"Ya ben seni?"

"İkimiz de birbirimizi seviyok!"

Beyefendinin yanında hanımefendi olmadığından, adamını da bulduğu için, sere serpe konuşmaya başladı. Gecelik entarisini hazla giydiği, sofrayı yere serdirip bulgur pilavıyla turşu ya da ayrana çal kaşık ettiği gibi.

Yusuf tramvayları küçük trenler sanıyor, ağasından hiçbir şey sormuyordu. Sorarsa, yabani sayabilirdi. Saymamalıydı, çünkü o da Çukurova'yı görmüştü. Çukurova'nın pamuğunu görmüştü, fabrikalarını görmüştü. Deniz görmemişti, tramvay görmemişti ama, ağası da pamuk görmemişti ki, ödeşebilirlerdi.

Sebze hali'ndeki dükkâna gelinceye kadar uzun uzun konuştular:

"Onu bunu bırak ya Yusuf, şimdi ne olacak biliyon mu?"

"Ne olacak?"

"Bizim köyün dere boyundaki ulu cevizler!"

Bu cevizleri bilirmiş gibi, "Aboo," dedi. "Bi olsa!"

"Hem dere boyu, hem de ulu cevizlernen bir de ne olmalı bil bakalım!"

"Ne olmalı?"

"Bilsene erkeksen?"

"Erkeğim amma..."

"Amması zamması yok. Bilemedin işte. Ne olmalı biliyon mu? Adam pijama mijama sıkılıyor, gecelik entarisi olmalı. Cevizlerin altına serilip..."

"Fosur fosur..."

"Heye. Bir de..."

"Bir de?"

"Deminki!"

"Hangi?"

"Başında P var."

"Yenir mi, içilir mi?"

Hüseyin Korkmaz şöyle bir düşündü, sonra:

"Yenir de içilir de, yenmez de içilmez de."

"Elma mı?"

"Başında P var dedim ya!"

Yusuf düşündü, düşündü... Başında P olan yenir, içilir ne vardı ki?

Tramvaya bindiler, tramvay henüz bomboştu, başını almış yokuş aşağı uçarken, sağda soldaki zarif köşkler, daha çok da boy atmış, koyu yeşillikler, koyu yeşilliklerin kuytularındaki renk renk iskemleler, masalar, bir ağaçtan bir ağaca kurulu hamaklar, yerlerde çocuk oyuncakları, şu bu hızla gerilere kayıyor, her kayanın yerini yeni yeni başkaları dolduruyor, sonra onlar da silinip gidiyordu. Ama bütün bunların farkında değillerdi.

"Bulamadın mı lan?"

"Başında P olan yenecek ne var bilmem ki?"

"Yenecek değil haydi, yatılacak!"

Yusuf'un gözleri parladı:

"Avrat mı?"

"Avrat amma, başında P."

Tramvaydan rıhtım kıyısına indiler. Sağ yanları yemyeşil deniz. Yusuf hayranlıkla karışık bir şaşkınlık içindeydi ama,

ağasına yabani dedirtmeyecek, her şeyi biliyormuş gibi davranıp hiçbir şey sormayacaktı.

Bilet gişesine gittiler. Hüseyin Korkmaz iki birinci bileti aldı, kapıya doğru yürüdüler. Demir kapıların ötesinde gene deniz. Ama bu sefer deniz deminki yemyeşil deniz değil, boza çalan mavi bir denizdi. Bu deniz de o denizin parçası olduğu hâlde, neden...

"Bulamadın mı be Yusuf?"

Unutmuştu:

"Başında P olan avrat ne ki?" dedi.

"Yazık yazık... Söyleyim hadi: Pervin lan!"

Birden dank etti:

"Haa, şo. Oldu belle, n'olacak?"

"N'olacağı var mı? Yavru ki, Lokman Hekim'in yi dediği diyom sana. Adamın canına can katar be. Beyefendisi n'örecekmiş biliyon mu? Nirden bilecen? İstanbul tarafında bir apartuman katı kiralayıp Pervin'i içine atacakmış!"

"Apartuman katı tutacakmış demek?"

"Sen olsan tutmaz mısın?"

"Sen?"

"Ben bir iki dimem!"

"Ben de dimem öyleyse..."

"Sen dirsin."

"Niye?"

"Allah'tan korkmaz mısın?"

Şaşaladı, sonra kendini topladı:

"Korktuğuma ne bakıyon? Sen korkmuyon madem..."

Hüseyin Korkmaz yüzük bulunan kocaman elini uzattı:

"Tokan lan beşi!"

Yusuf, ağasının etli elini tuttu, yüzük dikkatine çarptı:

"Amma güzel yüzüğün var ha ağa!"

Hüseyin Korkmaz parmağından çıkarıp gösterdi. Yusuf, "Halis altun!" dedi.

"Ne bildin?"

Az geri çekildi:

"Ağama hele. Halis altun olmasa sen takar mısın?"

Haydarpaşa'dan kalkan vapur yaklaşıyordu. Demir kapının ardında, konuşmadan dikiliyorlardı. Vapur geniş bir eğriyle yanaşıp, erkenci satıcılarla birlikte erkenci işçileri boşaltıncaya kadar konuşmadılar. Yusuf şaşkınlık içindeydi. Her an bir şey sormak istiyor, kendine yediremediğinden sormuyordu.

Kapılar açıldı, vapura girdiler.

Hüseyin Korkmaz, "Biladımız birinci ya, ikinciye oturalım, gel!" dedi.

İkincinin geniş salonu işçiler, erkenci esnafla doluydu. Boş bir sıraya oturdular. Biletleri birinci olduğu hâlde neden ikinciye oturmuşlardı? Birinci neydi, ikinci ne? Birinci daha pahalıysa, ikinci, yani daha ucuz dururken ne diye pahalıya binmeliydi?

Sormadı, sormamak için kendini tuttu.

Ağa bir ara, "Yusuf," dedi.

"Buyur."

"Bizim avrat olsa, 'Buyur dinmez, efendim di' derdi.

"Amaan sen de bre ağa..."

"Doğrusun ya, sen sen ol, yanımızda hanım oldu mu, bennen pek konuşma. Konuşsan bile, şehirli biçimi konuş. Neden dirsen, bizim zilli, köylüce konuşmaya kızar!"

"Ben de konuşmam bre ağa. Bugün, sen yatarken hanım bennen konuştu. Dili bir tatlı ki!"

Hüseyin Korkmaz ciddileşti:

"Sakın aldanma tatlı diline haa!"

"Niye?"

"Niyesini ben bilirim. Beni kandıran da tatlı dili olmadı mı? Neme gerekti benim parti marti, ocak mocak? Burası lazım değil şimdi, işte böyle. Sen sen ol, konuşmaya kulak asma ve de tatlı diline inanma!"

"..."

"..."
"..."

Dükkâna geldikleri zaman Memed'i dükkânın gerisindeki boş çuvalların üzerine yanlamış, gazete okur buldular. Öyle dalmıştı ki, ağa içeri girip, yanına gelinceye kadar tınmadı bile. Sonra gazeteyi atıp, ayağa fırladı.

Ağa, "Kâtip nerde?" dedi.

Memed babasına gözucuyla bakarak, "Gelmedi daha," dedi.

Hüseyin Korkmaz üzerinde durmadı. Yusuf'la da sanki hiç ilgisi yoktu. Köşkten beri onunla şakalaşmamış, konuşmamış, karısını çekiştirmemiş, dereden tepeden yârenlik etmemişti. Birdenbire yabancı oluvermişti. Oluvermişti çünkü hal'e gelmişlerdi artık. Hal'de koskoca kabzımaldı, üstelik de partili. "Şuna bak" diyebilirdi komşu esnaf, "Onurunu, kibirini hiç bilmiyor da, ciğeri beş para etmez biriyle veryansın ediyor ahbaplığa!"

Zaten esnaf da sağdan soldan seslenmeye, dükkânlarına buyur etmeye başlamışlardı. Yandaki partili kabzımal arkadaşının dükkânına geçti.

Babayla oğul yalnız kalmışlardı dükkânda. Yusuf bir iskemle çekip oturmuş, oğluna bakmıyor, konuşmaya onun başlamasını bekliyordu. Memed de tıpkı onun gibi. O da babasının laf atmasını, konuşma kapısını babasının açmasını bekliyordu. Haydarpaşa'dan beri terslik, alınganlık eden oydu. Ne demişti? "Burası İstanbul, seni söğüşlemişler baba!" Vay ben de şehir gördüm, ben Çukurova gördüm, ben yabani miyim? Ya o gece Hüseyin Bey'e kestiği? Anşa arka çıkıyor diye kıza demediğini koymayışı?

Elindeki gazeteden gözlerini babasına usullacık kaydırdı. Ters ters bakıyordu. Bakmadan bildiği üzereydi. Ne vardı? Ne olmuştu? Dün akşam işten döndükten sonra babasının odasına gidecekti, mahsustan gitmemişti. Biliyordu huyunu. Bir şeyi tutturdu mu tutturur, aksi aksi konuşurdu. İyisi mi, gitmemiş, yüzünü görmek istememişti. Daha şimdiden Anşa'ya takmaya

başlamıştı. Baba değil ne olursa olsun "El kızı"nı ezdirmeyecekti. Haftadan haftaya gittikleri Hatça Ablası, Hatça Ablasının eri nasıldılar. Hatça Ablasının eri en çok. Tam erkekti. Onun da babası anası avradı Hatça'ya artık eksik laf etmişlerdi de, merhabayı kesivermişti. Bundan böyle onun anası da, babası da, kardaşları da hep Anşa'ydı!

Gözlerini elindeki gazeteden tekrar kaydırıp da babasının bakışıyla karşılaşınca, çaresiz gazeteyi indirdi. İndirdi ya babası hemen çiviyi koyuverdi:

"Tor öküzün boyunduruğa baktığı gibi ne bakıyon?"

Memed'in canı alabildiğine sıkıldı:

"Sen ne bakıyon?"

"Cemâline vurgunum da ondan!"

Oğlunu nefretle gözden geçirdi. Başını önüne eğmişti aksi aksi. Ucunu bırakmak istemedi. Dalına binecek, içini iyice boşaltacaktı. Karşılık vermezse mesele yoktu, verirse...

"El kızına uyup uyup babaya surat etmeyi mi belledin İstanbul gurbetinde, terbiyesiz?"

Memed elindeki gazeteyi bırakıp kalktı:

"Ben terbiyesiz değilim!"

"Terbiyesizsin!"

"Değilim."

"Terbiyesiz olmasan, babanı ayağının tozuynan kenarda koyup el kızının yanına gitmen. Bunca yıl seni dünyaya getiren, kahrını çeken o değeldi!"

"Biliyorum."

"Lafımı kesme, dinle. Senin bildiğin yanıldığına yetmez daha. İstanbul gurbetine çıkalı daha bir sene dolmadı. Bense en azından on, on beş yıldır gurbet beklerim. Senin gibi değel, gurbetçiyim ben gurbetçi! Senin belleyip bir kenara attığın duvarcılığı yıllar yılı kullandım, ekmeğinizi çıkardım da senin gibi el kapısına, elden artakalmışlara nefsimi indirmedim!"

Memed nefretle baktı:

"Anşa'yı karıştırma!"

"Karıştırma evet. Karıştırmaymış. Ayı mı, kurt mu ne belli ne olduğu?"

"Ayıysa da, kurtsa da benim bileceğim şey..."

"İnsan olan bir insan kendi kendine iş yapmaz, anaya babaya sorar, danışır. Sen tut, yazının ne idiği belirsizini nikâhla, babaya mabaya haber verme. Seni doğurtup doğurup bu boya getiren o muydu?"

"Hiç kimse el kızından doğmaz!"

"Maşallah iyi akıllar bellemişsin. Bu kafaynan burnun daha çook sürtülür!"

Memed kıyıya bıraktığı gazeteyi yeniden aldı ama elinde tuttu, okumuyordu. Kara kara, yıkık kaşlarıyla karşılara sıkıntıyla bakıyor, babasına cevap vermiyordu. Karşılarda kabzımal dükkânları, dükkânlarda sepet sepet, küfe küfe, sandık sandık, kutu kutu sebzeler, meyveler. İstanbul'un irili ufaklı esnafı dökülmüştü hal'e. Mallara bakılıyor, fiyatları soruluyor, işe uygun gelirse satın alınıp hamalların sırtlarına yüklenip hal'den çıkılıyordu.

Yusuf oğlunu uzun uzun payladıktan, içini boşalttıktan sonra, "Beri bak," dedi.

Memed sıkıntıyla baktı.

"Ne var?"

"Akşam gene ağaynan birlikteydik, sabahleyin de birlikte geldik. Ağa da, hanım da senin kendi partilerine yazılmanı istiyorlar haberin olsun!"

Memed'in yüzünden isteksizliğin sıkıntısı geçti.

Bunu sezen Yusuf üsteledi:

"Duydun mu? Yoksa burda ekmek yiyemen haberin olsun!"

Memed omuz silkti.

"Ne omuz silkiyon lan? İşinden atar seni, başka yerde de ekmek bulamazsın!"

"Bulamazsam bulamayım."

"Bulamazsam bulamayım mı?"

"Bulamayım, yazılmayacağım!"

Yanına yaklaştı:

"Niye yazılmayacaksın?"

"Yazılmayacağım işte. Bana ne partiden martiden?"

Ellerini arkasında bağladı:

"Ulan sen böyle değildin ezelde, senin aklını tekmil bu Anşa sürtüğü mü çelidi?"

Memed'in eli şimşek gibi kalktı:

"Anşa'yı karıştırma, Anşa sürtük değil!"

"Dimek yazılmayacan?"

"Yazılmayacam."

"Anşa'yı ordan, seni de burdan attı mı n'örürsünüz?"

"Atarsa atsın. Biz zati durucu değiliz..."

Yusuf'un ağzı açık kaldı. Demek durucu değillerdi? Bir bakıma iyi miydi ne? Anşa'nın yerine Ümmü, oğlunun yerine de kendi. Ooooh!

Kâtip gelince babayla oğulun tartışması kesildi. Memed yanına gitti, ağanın geldiğini, onu sorduğunu söyledi. Ufak tefek kâtibin sol kolu hâlâ askıdaydı. Memed'in yüzüne bile bakmadan, onu adam yerine koymadan geçip masasına oturdu. Yalnız, "Doktora, pansumana gittim," dedi. "Bu adam kim?"

Memed, "Babam," dedi.

Kâtibin şakası yoktu:

"Ne istiyor?"

Yusuf'un tepesi attı:

"İstediğim bir şey yok. Hüseyin Ağa'yla birlikte geldik sabahnan. Kendi şu yandaki dükkâna geçti, arkadaşının yanına..."

Kâtip masasından kalktı, ağasını görmek üzere yandaki dükkâna geçti. Yusuf bayağı öfkelenmişti. "Ne istiyor?"muş. Dilenciymiş de sadaka için gelmiş gibi. Böyle mi bellemişti yani?

Boş masasına baktı, içinden, "Bok!" diye geçirdi.

18

Zeytinburnu'nun küçük futbolcuları kızgın güneşin altında futbol oynuyorlardı sözde. Kim bilir hangisinin annesi oğlunun yalvarmalarına dayanamayarak, eski paçavraları toplayıp oğluna sözde "top" yapmıştı. Beyaz top, bezden top. Bu topun gerçek "top"la hiçbir ilgisi yoktu. Kazara havalanıp yere düşse zıplamıyor, korner atışlarınaysa tövbe gelmiyordu. Korner atışlarında topun şandale yatkın olması gerekirdi. Sağ ya da sol açık topu korner köşesine usulünce koyacak, birkaç adım geriledikten sonra koşup topun dibine sıkı bir vuruş, top kalenin tepesine süzülecekti. Süzülecekti ki, içler ya da santrfor faydalanabilsin.

Korner atışlarından başka penaltıya bile gelmiyordu. Mahalle takımının ünlü penaltıcısı Fişek Hasan bile ceket, pantolonlardan ibaret kale direklerinin en yetişilemeyecek açısına var gücüyle topu dayandığı hâlde, top gene de kalecinin kucağına armut gibi gidiyor, son maçta olduğu gibi, küçük Sarıkanaryalar'ı bir golden ve şampiyonluktan ediyordu.

Çoğu yalınayak küçük futbolcular terden sırılsıklamdılar.

Hatçe'nin iki oğlu da ötekiler gibi, suya batıp çıkmışçasına yaş yaş, ama cıva gibiydiler. Kimin gözü görüyordu sıcağı, teri. Pazar günü öğleden önce, saat onda kupa maçları vardı Ataryemez'le. Semtin küçük Sarıkanaryalar'ı dokuzar kişilik iki takım hâlindeydiler şimdi. Dokuzardan on sekiz çocuk, canlarını dişlerine takmış, olanca hünerleriyle tükenmez soluklarını tek seçici Çingene Hamdi'yle genel kaptana gösteriyorlardı. Pazar günü Ataryemez'e çıkacak takımı onlar yapacaklardı. Bugün iyi oynar, gözlerine girerlerse pazar günkü takıma da girebilirlerdi. Laf değil, Ataryemez'di karşılarındaki. Semtin lig şampiyonu. Lig şampiyonu bu yıl Ataryemez olmuştu ama, asıl şampiyonluk küçük Sarıkanaryalar'ın hakkıydı. Hakem nerdense Sarıkanaryalar'ın aleyhine bir penaltı yaratmış, penaltıdan yedikleri golle bir sıfır yenilmişler, iki puan

kaybedip ikinciliğe düşmüşlerdi. Ne inekti o hakem. Herkes biliyordu para yediğini. İki gün sonra Bakırköy sahasında tek seçici Çingene Hamdi ağzını burnunu hoşafa çevirmiş ama, neye yarar? Şampiyonluk geri gelmemişti.

Lig şampiyonluğu gitmişti, bari kupayı kazansınlar da, semtin afili, bitirim kızlarına madara olmaktan, ti'ye alınmaktan kurtulsunlardı. Onun için, canlarını dişlerine takmış, sıcağa, tere, tekmeye filan boş veriyor, sağa sola alabildiğine koşuyorlar, bir yaygara, bir şamata sıcak Zeytinburnu havasını dolduruyordu:

"Pas ulan pas be!"

"İneğe bak ineğe. O kadar çalım yaparsan tabii kaptırırsın!"

"Bağırma lan!"

"Ulan at bana at be, pozisyondayım be, ohooo..."

"Önüm kapalı, nasıl atarım yahu?"

"Şuuut!"

"Tuh be, o köşeye mi atılır?"

"..."

"..."

Sarıkanaryalar'ın değişmez orta hafiydı Hatçe'nin büyük oğlu. Küçükse sol açıktı ama, değişmez değil. Bugün karşı takımda sol açık oynayan öğretmenin oğlu Makara Cemal'le çekişme vardı aralarında. Hatçe'nin küçük oğlu cılız olmasa değişmez sol açıklık onun hakkıydı ama, cılızdı. Karşısına ayıcı bir sağ haf ya da bek düşmeye görsün. Tüy gibi geçerken herifler bir dokundular mı, sol açık yerde!

Ayağında babasının ta 6-7 Eylül gecesi kim bilir hangi Beyoğlu ayakkabı mağazasından eline geçirdiği sol iskarpin teki, sağ içten aldığı derinleme bir pasla ayıcı sağ hafi atlatıp kaleye yıldırım gibi inerken, inek bek, sağ bek bir omuz, Hatçe'nin küçük oğlu da top da kornere adeta uçtular. Güneşte alabildiğine sertleşen yer yer taşlı toprak, dizlerini parçaladı, kan içinde kaldı. Oyun alabildiğine sürüp gidiyor, onunla hiç kimse ilgilen-

miyordu. Kan içindeki dizleriyle ayağa kalkarken, "Yuh," dedi. "Yuh be ayı oğlu ayı!"

İki yaş büyük, ağabeyi yaşında ama, ağabeyinin bile kafa tutamayacağı ayıcı sağ bek bereket hiç alıngan değildi, sol açığın sözlerine gülerek, "Ne var kardeşim?" dedi. "Bir şey mi söylüyorsun?"

Kaleye yaklaşan sol içi kesmeye koştu.

Canı yanıyordu Hatçe'nin küçük oğlunun. "İnek!" diye geçirdi. "İnek oğlu inek! Bacaklara bak, belim kadar. Tabii, her sabah süt içerse..."

Aklından ayıcı sağ bekin DP'li bakkal babası geçti. Babası da kendi gibi, ayının biriydi. Babasına boyuna asılıyormuş illaki partilerine girsin diye. Girmiyor babası, zorla mı?

Kıyıdaki külüstür dolmuş çamurluğuna gitti. Yıllar yılı kim bilir kimin attığı çamurluk, yağmur yiye, güneşte kuruya çürümüştü, pas içindeydi, ama gene de işe yarıyordu. Dizleri yaralanan sol açık gitti, üzerine çıkıp oturdu, bacaklarını aşağıya sallandırdı.

Dizler, iyice sertleşmiş toprakla taşların yüzünden kan içindeydi. Duru, tatlı iki kan şeridi iki dizden ayak bileklerine doğru sızıyordu. Kıçı siyah siyah yamalı kısa lacivert pantolonunun cebinden çıkardığı bezle sildi. Kan man, bacağının sızısı mızısı vızgeliyordu. Tek seçiciyle genel kaptanın pazar günü Ataryemez'e karşı oynatacaklarını bilse aldırış etmeyecekti ama, sanmıyordu. Ataryemezliler zaten çok kırıcıydılar. Koca koca çocuklar. Hamdi Ağabey, öğretmenin oğlunu oynatalım demişti. Bugün ne iyi gidiyordu, Hamdi Ağabey bile "'Ulan bizim keçiye bak, amma kıvırıyor be!" diye bağırmıştı. Lakin şu ayıcı sağ bek...

Sağ beke ters ters bakarken, gözü birden ta karşılardan gelmekte olan Ayşe Ablasına ilişti: Elinde gene gazete kâğıdına sarılmış büyücek bir paket, istasyondan geliyordu. Neydi bugün günlerden? Perşembe mi? Tamam. Ayşe Ablasının izin günü. Akşama Ayşe Ablasının kocası Memed eniştesi de gelirdi.

Babası, Memed eniştesi, Ayşe Ablası, annesi, ağabeyi, Rıza Usta filan, çaylar demlenir, sigaralar fora, ooh, gece yarılarına kadar konuşurlardı. Çok seviyordu böyle geceleri!

Külüstür çamurluktan indi, bağırdı:

"Ağabey!"

Orta haf ağabeyi duymadı. Hiç durmamacasına sağa sola koşuyor, en çok da karşı takımın santrforunu marke ediyordu. Egzersiz megsersiz, saha kenarında tek seçiciyle genel kaptan onlara bakıyorlardı.

"Ağabeeeey, ağabey be!!"

Kulağına kardeşinin sesi ilişen değişmez orta haf o sırada saha kenarına gelmiş, santrforu marke ediyordu. Durdu, aldırmadı. Marke ediyordu, boru mu? Taç atılacaktı...

"Ulan ağabey diyorum be, ağabeeeey!"

Atılan tacı kafayla kesip topu uzaklaştırdıktan sonra, "Ne var lan?" dedi.

"Ayşe Ablam geliyor!"

Kardeşi o sıra Ayşe Ablasının geldiğini değil de başka bir şey haber verse ya da sorsaydı, basardı küfürü ama, Ayşe Ablaları geliyordu demek? Ayşe Ablalarının gelmesi demek, kalıpla beyazpeynir, tereyağ, elma, armut, muzun gelmesi demekti.

İştahla sordu:

"Hani?"

Parmağıyla gösterdi:

"Bak, ta orda!"

Gördü, yüzünden memnunluğun aydınlığı geçti. Geçti ama, o kadar. Çünkü karşı santrfor markeden kurtulmuş, topu ayağına geçirmişti.

Koştu.

Küçük de Ayşe Ablasına taraf koşmaya başladı. Yaklaşınca dikkat etti ki Ayşe Ablası bugün gene sevinçli. Sevinçli olduğunu, yüzünün güleçliğinden anlamıştı. Memed eniştesiyle darıldıkları günler nasıl öfkeli, yüzü nasıl asık, kapkaraydı. Ama sonra

barışmışlardı da karalık maralık, sıkıntı mıkıntı uçup gitmişti. Şimdi de öyleydi işte:

"Hoş geldin Ayşe Abla!"

"Hoş bulduk dilini dişini yediğim."

Ayşe bu iki kardeşi çok seviyordu. İstanbullu çocukları gibi, dilleri bir kibardı ki. Memed'le evlenmeden çok önce bu çocuklara, bu çocukların kibarlığına bakar, günün birinde evlenip, kendinin de bunlar gibi çocukları olmasını Allah'tan dilerdi. Ama analarıyla babalarının kaba, kubat dilleriyle eğlenecekler, onlarla alay edeceklermiş. Varsın etsinler, varsın misafirlerin önünde onları mahcup etsinlerdi.

Gözü birden çocuğun yaralı, kanları çizgi çizgi kurumuş bacaklarına gitti:

"Ne oldu dizlerine kurban?"

Çocuk umursamadı. Gözleri Ayşe Ablasının elindeki paketteydi, "Boş ver," dedi. "Ufak iş!"

"Aboo... Gene topta mı oldu?"

"Boş ver dedik ya!"

Paketi Ayşe Ablasının elinden aldı:

"Neler getirdin gene bize?"

"Bilmiyon mu?"

"Bilmiyon mu değil Ayşe Ablacığım, bilmiyor musun de. Bu kadar zor mu bunun doğrusunu söylemek?"

"Dilim dönmüyor."

"Bizim okulda olsan bizim bayan öğretmenden sıfırı yerdin!"

Ayşe'nin hiç gücüne gitmedi. Bugün kimseye, hiç kimseye kızmaya niyeti yoktu. Kızmaya niyeti olsa bile kızamazdı. Öylesine iyi, öylesine öfkeden uzaktı. İçinde bir sevinç, bir ferahlık, aydınlık bir şeyler...

"Anan n'örüyor?"

Anladığı hâlde:

"Bir şey ördüğü yok."

"Amaaan sen de!"

"N'örüyor. Ne yapıyor desene!"

"Diyemiyom lan, diyemiyom işte!"

Gene takıldı:

"Diyemiyorum, diyemiyorum işte. Ha Ayşe Abla, bu pazar Ataryemez'le iddialı kupa maçımız var. Eniştemi alıp gelsene!"

Durdu, karşılık bekledi. Sanki Ayşe'nin fikri vardı da pek merakındaydı.

"Ha Ayşe Abla? Gelecek misiniz? Lig maçlarında şampiyonluğu kaptırdığımıza ne bakıyorsun. Kupa maçında hezimete uğratacağız şerefsizim!"

Ayşe duyuyor, anlamadan geçiyordu. Ayşe'nin aklı fikri karnındaydı. Çünkü günü geçmişti, gebe kaldığını sanıyor, seviniyordu. Hatta gebe kalır kalmaz karnı da büyümüştü sanki. Büyümüştü de yürürken zorluk veriyordu.

Yüklü farz ettiği karnını avucuyla okşadı.

Çocuksa kendi havasında, boyuna anlatıyordu:

"...Enayiler, hakemi tavlamışlar, bir penaltı. Tamam, gol. Bu sefer kül yutmayacağız ama. Şu ayağım... Bizim sağ bek de ayının biri. Ulan ben hasım oyuncu muyum? Öyle çıkıyor ki. Ayşe Abla!"

Kendi havasında:

"Hı?"

"İnsan her sabah tereyağıyla, sütle, peynirle kahvaltı yapsa..."

"?.."

"Ha Ayşe Abla? Ayşe Abla be, ne düşünüyorsun?"

Kendine geldi:

"Ben mi?"

"Sen."

"Hiiç."

"İnsan diyorum, her sabah tereyağı, süt, beyazpeynirle kahvaltı yapsa, bizim sağ bek gibi ayıcı olur değil mi?"

"Ne bileyim ben?"

"Hergele öyle ayıcı ki. Geçende bana çenelerini kırarım dedi. Hastir lan dedim, baban DP'li diye mi kuruluyorsun? (Sordu.) Ayşe Abla, benim babam ne DP'li, ne de CHP'li. Hangi partiden?"

"Ne bileyim ben?"

"..."

"..."

Boy atmış günebakanlarla porsuk sarmaşıkların güneşte tembel tembel yattığı tahta barakalar ya da paslı teneke duvarların aralarındaki daracık yollardan geçip eve geldiler. Hatça Abla evinin ufacık bahçesine gene leğenini yerleştirmiş, güneşin altında bitmez tükenmez çamaşırlarından birini yıkıyordu.

"Anan gene çamaşır mı yuyor?"

Çocuk düzeltti:

"Yumuyor, yıkıyor."

"Amaan sen de."

"Aman tabii. Düzelteceğim senin dilini."

"Koca ağaç düzelir mi?"

"Düzelir."

Elinde paket, biraz koştu, seslendi:

"Anneee!"

Hatçe çamaşır leğeninin başından terli terli baktı.

"Ayşe Ablam geliyor!"

Başını salladı kendi kendine, sonra gene işine koyuldu. Zaten bekliyordu. Bakalım kocasıyla kaynatasının çekişmesi neye bağlanmıştı? Geçen hafta hep birlikte gelmişler, babayla oğul birbirleriyle pek konuşmamışlardı. Hatçe'ye kalırsa, kaynata haksızdı. Kıranta herif ne istiyordu yalabık oğlandan? Gazete, kitap okuyormuş, babasına evlatlık etmiyormuş, ekmeğini yediği patronunun partisine girmiyormuş. Kocasının dediği gibi, aferindi oğlana. Ne diye girecekmiş? Girmezse işinden atarmış. Atsın. Bileğinde duvarcılık gibi bileziği olduktan

sonra... Sonra çok övüngeçti kıranta herif. Kimse konuşmasın, bir ben konuşayım. Varsa emmisi, yoksa emmisi. İkide birde "Emmim dirdi ki!" Kime neydi emmisinden?

Başını yeniden kaldırıp baktı, iyice yaklaşmışlardı. Bakalım Anşa'nın yeni havadisleri var mıydı? Olmaz olur mu? Anşa bu. Keyifliyse dilli düdük gibi...

Küçük oğlu elinde paket, koşarak yanına geldi:

"Bak anne!"

Kadının gözü pakete değil, oğlunun kan içindeki bacaklarına ilişti, telaşlandı:

"N'oldu bacaklarına lan?"

"Hiç."

"Nasıl hiç? Gel burıya bakayım!"

İstemeye istemeye gitti:

"Yahu top oynarken düştüm!"

"Hay Allah gözünü kör etsin topun da, icat edenin de. Gel şöyle bakıyım!"

Oğlunun 6-7 Eylül gecesinden kalma sarı sol tek ayakkabı bulunan bacağını bileğinden tutup leğene iyice çekti:

"Şu kanlara bak, tuuu..."

Leğendeki sabunlu suyla hoyratça yıkamaya başladı. Çocuğun canı yanıyordu:

"Yavaş be, yavaş be yahu, ohooo!!!"

"Oho ya. Donuz, ohoymuş..."

Bacağı, bacağın kurumuş kanlarını, kirlerini iyice yıkadı. Sonra ötekini. Bu sırada Ayşe de neşeyle girmişti bahçeden içeri:

"Hatça Abla, Hatça Abla kız. Ne duruyon, müjdeni istesene!"

Oğluna sinirli, başını kaldırıp baktı:

"Ne oldu da?"

"Nene ilazım? İste sen müjdeni!"

"Kaynatangil Suvaz'a geri mi gittiler?"

"Yok canım..."

"Ya?"

Bir kıyıdaki alçak tahta iskemleyi altına çekip oturdu:

"Başka. Başka ya, kaynatamın hiç çekileceği kalmadı Hatça Abla. Derdi zoru ben. Ne yazının cılbaklığım kalıyor, ne de aç itliğim. Memmed ona uymuyor şükür, uysa, al başını geç git!"

"Dükkâna yerleşti, değil mi?"

"Yerleşti yerleşmesine ya, ırahat dursa..."

Hatçe'nin küçük oğlu elindeki paketin ucunu delmiş, az ilerde hem tereyağını parmaklıyor, hem de annesiyle Ayşe Ablasının konuşmalarına kulak veriyordu.

"Irahat değil," dedi. "Rahat."

Duymadılar. Duydular, aldırmadılar. Muhabbeti hemencecik sardırmışlardı:

"N'örüyor?"

"N'örecek? Giden hafta da gördünüz ya, parti mi, ocak mı neyse, ille yazılsın diye ağadan da hanımefendiden de çok zorlatıyor. Memed bir kızıyor ki!"

"Memmed değil, Memed!"

"Enişte'nin sözünü dinleyin, buralarda bir ev bulalım size kiralık, bir tek oda olsa da yeter. Çoluğunuz çocuğunuz yok. Geçin gelin. Sen fabrikada çalışırsın, Memed de duvarcılık işi bulur. İstanbul iş dolu!"

"Ben de öyle diyom ya, bırak kendi akıl etsin. Sonunda babaynan oğul barışırlar, arada ben kötü olurum. Öyle değel mi ama Hatça Abla?"

"Doğru."

"Şimdi babasının zoru ne? Ben. Niye? Güya oğlunu ben dolduruyormuşum. Oğlu işin içinde. İçinde olduğundan da babasının iftirasını görüyor, benden taraf oluyor. Olsun. Oğlan bir gün kızar, yörü kız der bana, katar beni önüne, köşk de, dükkân da varsın kaynatamnan çocuklarının olsun!"

"Kız dedin de, kız ne yapıyor?"

"Ümmü mü? Gorme."

"Gorme değil, görme!"

Anası kızdı:

"Dırlanıp durma da savuş git şurdan lan ha! Ee??"

"Yeni entariler yapıldı, ayakkabı alındı. Hanım da, bey de Ümmü diyorlar bir daha demiyorlar. Sokakta mokakta gorsen töbe tanıyaman! (Sinirlendi.) Tanıyaman ya, duuur, herkes Anşa değil. Yarın o bakkalın çırağı mırağı ardına bir düşsünler..."

"Gafur'dan ne haber?"

"Haa, bizim kaynata ne diyor geçende biliyon mu?"

"Ne diyor?"

"Diyor ki, Gafur mapıstan çıksın soracam diyor. Hem beni soracakmış, hem de Memmed'i!"

"Memmed'in neyini soracakmış?"

"Köyden Gafur'u deyi gelip de Gafur'un niye ortada koduğunu! Diyor ki, terbiyesizlik etmesen Gafur Ağan seni ne diye ortada kosun diyor. Bela herif canım. Amma bırak, böyle olduğu daha iyi. Ben ona ezelde bırak, getirme, yerlerinden oynatma dedim de bana küstüydü, biliyon! Şimdi bana hak veriyor amma, neye yarar? (Gününün geçtiğini hatırladı.) Haa, dur hele kız, şeyim geçti."

Gözucuyla Hatçe Ablasının küçük oğluna baktı. Yere oturmuş, bacaklarını yanlara açmış, paketi bacaklarının arasına almış, yırtıktan tereyağını parmaklayıp duruyordu. Her parmak tereyağıyla bir parça daha güçlenip kuvvetlendiğini sanıyordu.

Ayşe oğlanı dalmış, kendi işiyle meşgul görünce sakınmaya lüzum duymadı.

"Duydun mu? Günüm geçti!"

"Essahtan mı?"

"Vabalın boynuma."

"Kaç günün geçti?"

"Üç."

"Belli olmaz daha."

"Niye be Hatça Abla? Eskiden bir gün bile şaşmazdı..."

"Bakma."

Cin gibi oğlan, sordu:

"Anne, gün geçmek ne demek?"

Hatçe'nin aklı gitti:

"Kalk defol burdan lan!"

Çocuk büsbütün ilgilenmişti:

"Ayıp bir şey mi yani?"

Leğenin başından üstüne hamle etti:

"Lan defol git şurdan diyorum ha!"

Oğlan paketi bırakıp ayağa kalktı:

"Ayıpsa niye konuşuyorsunuz? Ben de bizim bayan öğretmene sorarım!"

Hatçe leğenden bir avuç sabunlu su alıp oğluna attı:

"Türemiyesice seni!"

"Sorarım, vallahi de sorarım, billahi de sorarım!"

"Lan ayıp oğlum, vallaha ayıp!"

"Olsun, sorarım."

"Eh, o baban gelir akşam değil mi?"

"Gelsin."

Boğulacak kadar hırslanan Hatçe, leğen başından hışımla kalkıp çevrede taş aranırken, çocuk tek sarı ayakkabısı, ince uzun bacakları, kısacık pantolonuyla koşarak gecekonduların arasında kayboldu.

Hatçe yerine oturduktan sonra gülerek, "Piç," dedi. "Veledi zina kıız. Şimdiki zaman çocuklarının tümü de veledi zina vallaha. Sorar mı dersin?"

Dalgın Ayşe:

"Kime?"

"Öğretmen bayana."

Ayşe, allı morlu başörtüsünü ensesine itti:

"Yok canım sen de, sorar mı?"

"Sorar kız, vallaha sorar!"

"Sorarsa sorsun."

"Ayıp bee!"

Ayşe de iskemlesini leğene yanaştırıp Hatça Ablasının çamaşırına girişti. İki kadın, kalın bilekli elleriyle çamaşırları bir yandan güçlü güçlü yıkıyor, bir yandan da konuşuyorlardı:

"Ya Hatça Abla, böyle işte!"

"Demek herif Gafur'un mapisten çıkmasını bekliyor?"

"Bekliyor. Beklesin. Çiğ yimedim ki karnım ağrısın. Heye, it, ardımda çok dolandı amma ne üttü? Ne ütebilir? Benim için böyle böyle diyemez!"

"Dirse ya?" dedi Hatçe.

Sinirlendi:

"Allah gozünü kör eder dirse. İşte siz de biliyorsunuz, benim ona meylim oldu mu? Olmadı. Diyemez, dese bile Memmed inanmaz. Memmed gibi yok. Allah istediğim gibisini verdi. Hani bakıyom da, çok huyu tıpkı enişte m. Enişte m gibi bu da hiçbir şeye kolay kolay inanmaz. Gafur'un dediğine inansa bile, yemin ederim, kitaba el basarım. Daha olmadı mı, ondan sonrasını Gafur düşünsün gayri..."

Hatçe kuşkuyla baktı:

"N'örecen kıız?"

Gözleri dolu dolu oldu. Başörtüsünün ucuyla sildi, Hatçe Ablasına karşılık vermedi. Herhalde bir şeyler yapması, vurup kafasını yarması gerekecekti. Allah yok muydu? Bilmiyor muydu bütün gizlileri? Gafur'un eline eli değmiş miydi? Yalnız Gafur'un mu? Bakkalın parlak çırağının da. Hangi yadırgı erkeğin eline değmişti eli?

Hatçe usulüyle öğüt verdiyse de Ayşe'nin kulağına girmiyordu. Mapise atmak değil, assınlardı isterse. O türlü kızlardan olmuş muydu ki kaynatasına böyle böyle diyecekler? Dememeleri lazımdı. Derlerse, ufaktan bir şeyler derlerse koca herifin nasıl

dört elle sarılıp, "Bizim gelin şöyleymiş, bizim gelin böyleymiş," diye dünyaya yayacağını biliyordu. Rezil olurdu be. Rezil olunca da kocası, "Yaa, demek benim bilmediğim böyle böyle işlerin varmış," diye yüz çevirir, çocuğu bile olsa, başını alıp giderdi.

İçini dertli dertli çekti. Hatçe Ablasına baktı. Kadın kendini çamaşıra vermiş, dalıp gitmişti. Bu dünyada Memed'den sonra da Hatçe Ablasıyla kocasından başka sahibi, dayanağı yoktu. Memed, Gafur'un yalanıyla babasının ağzına bakar da onu bırakırsa, vallaha da vururdu Gafur'u, billaha da. Karnındakinin babası olmadıktan sonra haramdı bu dünya!

Usullacık, "Hatça Abla," dedi. "Kurban!"

Sesi titrek, yumuşak, zavallıydı.

Hatçe şüpheyle baktı:

"Hı?"

"Önce Allah, sonra Memmed, ondan sonra da sahabım sizsiniz. Beni ortada komazsınız, değel mi?"

Hatçe'nin içi parçalandı:

"O nasıl laf kız, nasıl laf o bacım?"

"Bu Gafur'nan kaynatamdan pek korkuyom. Neden dirsen, Gafur zamanında ardıma çok düştü, hiçbir şey ütemedi. Hatta birinde beyefendiye de dedim de kızdı, alacağın olsun dediydi. Kaynatam beni ondan sorarsa Gafur bire bin katar, herifi cin atına bindirir. O da Memmed'i inandırır vallaha!"

Hatçe:

"Korkma. Yukarda Allah var. Tekmil gizlilikleri bilir. Sonra, deliye bak. Biz neciyiz kız?"

"Size de inanmazsa ya?"

"Müslüman değil mi bu? Kitaba el basarız!"

Ayşe gene de boynunu büktü, bir süre kendi kendine, kendi yalnızlığı, garipliği, yetimliğine ağladı. Sonra hem ağladı, hem de Hatçe Ablasının çamaşırlarına yardım etti. Çamaşırlar bitip serildikten sonra iki kadın, evin bahçesine sofrayı serdiler, hamur tahtasını üzerine koydular. Güneş devrilinceye kadar

bulgur pilavı, turşu hazırlandı. Güneş iyice devrilip, karanlık alacası Zeytinburnu gecekondularını yutunca, Hatçe küçük gemici fenerini yaktı, gecekondularının duvarındaki her zamanki çiviye astı.

İstanbul'un sonbaharı uzun sürdüğünden, havada yağmur bulutları dolaşsa, arada yağmur serpeleyip geçse bile yaz, yazın sıcak günleri kolay kolay gitmiyordu.

Erkekler çok bekletmediler. Önce Hatçe'nin kocası, elinde üzüm paketiyle geldi. Paketi karısına verdi, karısının hazırladığı yere gitti, tahta iskemleye oturdu, ayaklarını yıkamaya başladı. Çalıştığı emaye fabrikasının asit dairesinde ölesiye çalışan kadınlar yüzünden Kuru Usta, fabrika sahibiyle kötüleşmiş, işi bırakmıştı. Adamın işi bırakmadan önce söylediği sözler şimdi beynine balyoz gibi iniyor, düşündürüyordu. "Asit dumanı içinde kısırlaşan işçi kadınlar da insan. Onlar da bu dünyaya en az sizin kadar yaşamak için geldiler. Onların ölümü bahasına viski içerken kalpleriniz sızlamıyor mu?" demişti Kuru Usta.

Hatçe geldi, kocasının ayaklarını yıkamaya başladı. Bu arada adamın sıkıntılı hâline dikkat etmişti.

"Canın niye sıkkın? Ne var?"

Adam her şeyi uzun uzun anlattı. Hatçe, kocasının çalışmakta olduğu emaye fabrikasındaki çalışma şartlarının kötülüğünden haberliydi. Kocası her zaman anlatırdı. Bir asit dairesi vardı, çevreye boyuna asit buharı saçılır, kadın işçileri zehirlemekle kalmaz, doğurabilme kudretinden keserdi. Hatta altı aydan çok dayanabilen kadın görülmezdi bu asit dairesinde de, karısından bıkıp, ayrılmaya karar vermiş birtakım kocalar, karıları ölsün, yeniden evlensinler diye karılarını bu asit dairesinde çalıştırırlardı. Kocası anlatmıştı Hatçe'nin, biliyordu.

"Gene asit dairesi yüzünden mi çekişti usta?"

Adam başını salladı.

"Lakin," dedi. "Aşkolsun. Çok yiğit insan!"

"Anşa'yı sormuyon ya?"

"Hangi Anşa'yı? (Hatırladı.) Bizim Anşa'yı mı? Geldi mi?"

"Deha orda oturuyor, gormedin mi?"

"Gormedim. Kaynatasıyla nasıl gidiyorlarmış?"

"Sorma. Fukara hep ağladı be..."

"Niye?"

"Kaynatası Gafur'un mapisten çıkmasını bekliyormuş."

"N'olacakmış çıkınca?"

"Anşa'yı soracakmış..."

"Neyini soracakmış Anşa'nın?"

"El kapısında çalışıyor ya, ne yolda gezdiğini..."

"Vay melun, vay çıfıt herif. Demek Gafur'dan tahkikat geçecek? Adam Gafur'dan tahkikat geçer mi? Gafur doğruyu söyler mi? Gafur, adamın olacak işini bozar. Gafur bu!"

"Onun için yakınıyor zaten fukara ya. Gafur doğruyu söylemez, bire bin katar diye korkuyor. Ne dedi biliyon mu?"

Ayaklarının yıkanması bitmişti. Karısının getirdiği bezle kurulayıp, 6-7 Eylül gecesi Beyoğlu talanından Zeytinburnu'na getirilip el altından satılırken ucuzca satın aldığı, Maçka, Şişli, Nişantaşı apartmanlarındaki beyefendilerin giydiği zarif terliklerini ayaklarına geçirdi, ayağa kalktı:

"Ne dedi?"

"Allah'tan, bir de Memmed'den sonra sahabım sizsiniz, beni ortada komazsınız değil mi dedi!"

Adamın içi burkulmuş, sarsılmıştı. Anşa gibi bir kız... Hani şurda kendi yok, Allah'ı vardı... Namus cihetinden değil Gafur, hiç kimse hiçbir şey söyleyemezdi.

O hızla Ayşe'nin yanına gitti:

"Bacı bacı," dedi. "Kendini hiç üzme. Değil Gafur, hiç kimse sana namus cihetinden toz konduramaz. Evvel Allah, sonra arkan biziz. Biz olmasak bile, aslan gibi kocan var. Sen o oğlanı tanımamışsın daha. Ne dirlerse desinler, o seni muhannata güldürüp, zebun eder mi hiç?"

Tam bu sırada, Zeytinburnu gecesinin elektrik ışıklarıyla benekli alacasından Memed de geldi, bahçe kapısından ağır ağır girdi. Elindeki filede meyve, sebze. Ayşe sevinçle koştu:

"Hoş geldin Memmed!"

Memed'in canı sıkkın olmalıydı, usullacık, "Hoş bulduk," dedi.

Ayşe'nin aklı gitti:

"Ne o? Canın mı sıkılıyor ne?"

"Bırak şimdi."

Önden yürüdü. Hatçe Abla'yla kocası karşıladılar. Selam, hoş beşten sonra sofra başına geçilecekti ki, Ayşe, "Ayaklarını yuyacan mı?" dedi.

"Yusam iyi olur."

Az önce Hatçe'nin kocasının ayaklarını yıkadığı yere gittiler. Ayşe, tıpkı Hatçe Ablası gibi kocasının terden pişik pişik, kirli ayaklarını hazla yıkadı.

"Ne diye sıkılıyor canın?"

"Hiç canım."

"Babannan mı atıştın yoksa?"

"Bırak."

"Benim için mi?"

Onun içindi ama, "Senin için!" demekten çekindi. Esasında atışmalarının sebebi başkaydı. Gene şu "Vatan Cephesi"ne yazılmak işi. Ağaları Hüseyin Korkmaz zorlatıp duruyormuş Memed VC'ye yazılsın, yazılmazsa burada ekmek yok ona diye. Memed de geçen, evvelki haftalar Hatçe Ablasının kocasına sormuş, danışmış, enişte CHP'li olmadığı hâlde, "Girme," demişti. Bu sebepten girmiyordu, girmeyecekti de!

"Çok çok işi bırakırım," dedi.

Ayşe anladı:

"Haa, şu mesele için mi?"

"Esası o mesele ya, seni karıştırdı. Tepem attı!"

"Beni mi karıştırdı? Niye?"

"Güya sen girme diyesiymişsin."

Ayaklarını yıkayıp kalktı. Ayşe güzelce kuruladı. Memed, "Hatça Ablama söyliyek, enişteme de, bize burdan bir oda bulsunlar," dedi. "Ne diyon?"

Ne diyecekti Ayşe? İyi olurdu, güzel olurdu, tadından yenmezdi. Sevinçle koştu. Kalın camlı ufacık gemici fenerinin sarı ışığı altındaki yuvarlak ekmek tahtasını çevreleyip oturmuş Hatçe Ablasıyla eri, çocuklarına adeta müjde verdi:

"Müjde Hatça Abla, enişte müjde. Memmed sonunda dediğime geldi!"

Merakla sordular:

"Ne oldu?"

"Söyliyek Hatça Ablama da bize burda bir oda bulsun, dedi."

Memed de ağır ağır gelmişti. Hatçe:

"Öyle mi Memmed?"

Duymuştu zaten.

"Öyle," dedi. "Baba maba... Bıktım usandım be..."

Sofraya o da ötekiler gibi bağdaş kurup oturdu. İki kadın güle oynaya bulgur pilavını, turşuyu, üzüm kabını, testiyle suyu getirdiler. Sofra başında, yemek yerken konuşmak günahtı. Buna gerçekten inandıklarından değil atadan kalma bir alışkanlıkla uymuşlar, konuşmuyorlardı. Konuşmuyorlardı ama hepsinin içinde de bu: Anşagilin köşkü bırakıp Zeytinburnu'na yerleşmeleri. El kapılarında hizmetçilik etmektense, biri zanaatını kullanarak duvarcılık yapar, öteki de yakın fabrikalardan birinde bir kadın işi bulur, sırt sırta verip geçinir giderlerdi.

Yemeklerini bitirip çekildikten, erkekler sigaralarını yaktıktan sonra yarenlik başladı.

Hatçe, "Bu akıl iyi çocuklar," dedi. "Vallaha da iyi bu akıl, billaha da. El kapısında kemikçilik ideceğinize..."

Küçük oğul, "Edeceğinize," diye annesini düzeltti.

Küçüğün büyüğü dirseğiyle dürttü:

"Kes lan!"

Memed çocukları duymamış göründü:

"Doğru."

Hatçe Abla'nın kocası:

"Yarın birkaç kuruşunuz olursa, bu yakınlarda elli altmış metre arsa alır..."

Hatçe kocasını tamamladı:

"Bir gecekondu da siz oturtursunuz!.."

Memed gülerek karısına baktı. Kadın anlayışlı anlayışlı başını salladı. Bunu gecelerce düşünmüş, hayaller kurmuşlardı. Babasıyla kardeşleri öbür odada ayrı baş çeker ya da babasıyla şeytanları pek barışan Hüseyin Korkmaz'ın salondaki masasının başında yarenliği sardırırlarken, onlar hep bu gecekondu üzerine konuşmuşlardı. Ayşe'nin bir kenarda birkaç kuruşu vardı. Bu birkaç kuruşu verince arsayı alamasalar bile borçlanırlar, ikisi de çalışacağına göre, nasıl olsa öderlerdi.

Hatçe Abla'nın eri, "Orasını düşünmeyin," dedi. "Zeytinburnu'nun içinde olmasa bile, şu yukarlarda, Beştelsizler'de, Yeşiltepe'de ucuz arsalar var. Birazını verirsiniz, birazını da yavaş yavaş..."

Yakınlardaki DP'li bir radyo, derinleşmekte olan Zeytinburnu gecesine "Muhalefetin yanlış tutumunu beğenmeyip VC'ye geçen sayın yurttaşlar"ın isimlerini okumaya başlamıştı. Hatçe'nin kocası gene her zamanki gibi içerlemişti. İçerleyişi CHP ya da MP'li filan olduğundan değil, çalıştığı fabrikanın ustalarından bazılarıyla bir kısım işçilerin belirttiklerine göre, VC'lerin çalışan insanlara hiçbir şey veremeyeceği, yurda daha iyi yaşama getiremeyeceğine inanmasındandı. Sonra bu ocaklar kimin kesesinden kuruluyordu?

"Haydi içeri girelim!"

Kalktılar.

İki kardeş dışarıda, yalnız kalmışlardı. Büyük, "Ulan," dedi. "İkide birde, herkesin önünde anneni bozma demedim mi sana?"

"Yanlış söylüyor be ağabey!"

"Sana ne? Senden önce ben varım. Sen kendine bak!"

Küçük bozulduysa da pişkinliğe vurarak, "Bu pazar takım nasıl kuruluyor?" dedi.

Mahalle takımının değişmez orta hafi omuz silkti:

"Sana ne?"

"Niye be ağabey?"

"Nasıl olsa sen hava alıyorsun!"

"Niye?"

"Niyesi var mı be? Bir dokunuyorlar, paat yerde..."

"Hamdi Ağabey mi söyledi?"

"Kim söylediyse söyledi, sen yoksun!"

Kardeşini sofra başında düşünceli bırakıp kalktı.

Küçüğün iyice canı sıkılmıştı. Yaralı dizlerine, ince bacaklarına baktı. Gerçekten de, hep sinir, hiç et yoktu. İnsan her sabah tereyağı, beyazpeynir, sütle kahvaltı etmeliydi ki. Peki ama, ağabeyi de onun yediklerini yiyordu da o ne diye daha kalın kemikli, çok daha topluydu?

Havaya baktı. Kirli bulutlar. Allah mı öyle istemişti? Öyle istediyse, niçin? Ne yapmıştı ona da bacaklarını ince yaratmış, ayıcı bekler çarptılar mı yıkılıyordu?

Babasıyla Ayşe Ablasının kocası çıkınca düşünceleri silindi:

"Nereye baba?"

"Sendikaya!"

"Ben de gelim mi?"

"Ne işin var?"

"N'olur be baba?"

Kapıda hemen annesi belirdi:

"İşin yok!.."

Bu sefer ona döndü:

"Niye be anne?"

Kadın parladı:

"Niyeymiş. Bütün gün it ayağı yimiş gibi seğirttiğin yetmiyor mu? Yat, keyfine bak, zebani!"

"Yimiş" lafına takılmıştı, az kalsın düzeltecekti, ağabeyini hatırlayarak vazgeçti:

"Amaaan," dedi. "Erkenden yat. Tavuk muyum ben?"

Kimse duymadı.

19

Gafur hapisten öfkeyle çıktı.

Ne yaralayıp, yaraladığı adam yüzünden içeri düşüşü, ne İflahsızın Yusuf'un çoluğunu çocuğunu toplayıp köşke yerleşişi, ne de hal'deki kabzımal dükkânına, onun yerine geçip kuruluşu. Ona asıl koyan, öfkeden kudurtan Memed'di. Memed her şeyden önce Ayşe'yi almıştı. Babasıyla kardeşlerini getirmiş, köşke yerleştirmişti ki, İstanbul'a dürülü yorganı, tahta bavuluyla gelip ortada bırakılmanın öcünü kat be kat almış oluyordu böylece.

Saat gecenin dokuzunu geçe, semt bakkalından içeri girdi:

"Selamünaleyküm!"

Yakışıklı çırak gene tezgâh gerisine içkisiyle mezelerini hazırlıyordu. Baktı, gördü, bakıp görmesiyle de dehşetli bir sevinç başladı gözlerinde:

"Vay, Gafur, çıktın ha?"

Koştu, arkadaşıyla sarıldı, öpüştü. Sonra merakla sordu:

"İyi ama, yarın değil miydi tahliyen?"

Gafur başını iki yana salladı:

"Yoo, bugündü."

"Yahu nasıl olur? Ben buraya yazdıydım. Yarın gelip seni hapishane kapısında bekleyecektim!"

Duvarda asılı ceketinin iç cebinden aldığı kırış kırış defterinin yapraklarını çevirdi çevirdi, buldu, yanılmıştı:

"Tuu, yanılmışım. Bugünmüş..."

Gafur umursamadı:

"Aldırma, çıktım ya!"

"O kadar," dedi çırak. "Çök bakalım..."

Götürdü, defterini ceketinin iç cebine yeniden koydu, geldi:

"E, anlat bakalım arkadaş..."

Gafur bayağı ağırlaşmıştı:

"Ne anlatayım? Havadis sende..."

Çırak iskemleyi altına çekip oturdu:

"Elim değip sana yazamadım. Seninkiler çekip gittiler."

"Kim?"

"Memed'le karısı."

Gafur'un içinden ulaşılmamış, ulaşılamamış Ayşe'yle Memed'e karşı duyulan kıskançlığın acısı bıçak gibi geçti:

"Anşa mı?"

"Ayşe."

"Niye gittiler?"

"Valla sebebini bilmiyorum ama, babasıyla arası açılmıştı galiba..."

Gafur'un gözleri parladı:

"Babasıynan arası mı açılmıştı? Vay anasını... Dırnaksıza bak. Demek babasıynan. Nereye gittiler?"

"Zeytinburnu'na."

Gafur:

"Haa. Hatça Ablasıgilin yanına. Şimdi oldu. Lakin oğlana bak be! Demek babasıynan...."

"Arası açıldı. Çek bakalım... İşittiğime göre, Memed yapılarda duvar ustalığı yapıyormuş şimdi, karısı da Bakırköy'deki bir iplik fabrikasında çalışıyormuş. Senin anlayacağın, ne babaya, ne de ağaya mudaraları kalmadı!"

Kadehleri tokuşturup içtiler.

Gafur sevinmişti havadise.

"Bu işe bizim ağa ne dedi gayri?"

"Yusuf birinde uğramıştı, anlattığına göre çok içerlemiş. Lakin babasını görme. Deli oluyor Ayşe'ye. Benden sordu..."

"Kimi?"

"Ayşe'yi."

Gafur heyecanlandı:

"Ne diye?"

Çırak göz kırptı:

"Yani çakıyorsun ya? O biçim işte!"

"Yere batıraydın sürtüğü!"

"Dedim ki, iyisini Gafur bilir, hapisten çıkınca sor dedim."

"İyi demişsin. Ne dedi?"

"Ne diyecek, Gafur benim rahmetli karının hısımı olur dedi, Gafur yiğit oğlandır. Şimdi anlıyorum benim asi oğlana niye el atmadığını dedi. Tam zamanında geldin, bugünlerde ağası onu inşaatlarından birine gönderecek."

"Bizim bey inşaatçılığa mı başladı?"

"Niye başlamasın?"

"Eskiden işleri karısı koparır, kârıyla başkalarına devrederdi. Demek şimdi?"

"Şimdi kendi yapıyor!"

Gafur'un içinde umutların en büyüğü başlamış, Memed'le Ayşe'yi bile silmişti. Silmişti ya, eski ağası, kâtibini vurdu diye, kızmış mıydı acaba?

"Demek," dedi, "işlerinin çokluğundan arayamadı beni?"

Çırak iri bir hıyar turşusunu ağzına attı:

"Tabii, gider ellerini öpersin, değil mi?"

Gafur içini çekti:

"Ellerini değil, ayaklarını bile öperim ya, para eder mi bakalım.. Para edeceğini bilsem..."

"Hüseyin Bey iyidir, alçakgönüllüdür."

"Biliyorum."

"Çek kafayı, atla git!"

"Hemen şimdi mi?"

"Tabii. Ne var?"

Gafur kendini şöyle bir tarttı:

"Olur mu ki?" dedi.

"Ne var olmayacak?"

"Hanımefendi de evdedir..."

"Olsun. Daha iyi..."

"Demek Yusuf'lar...

"Ağanın inşaatına gidecekler!"

"Dükkânda kim kalacak?"

"Bilmiyorum."

"Yusuf'un yerine adam almamışlar mı?"

"Bilmiyorum."

Tam bu sırada içeriye Ümmü girdi. Saçları kısacık kesilmişti. Sırtında İstanbul kızlarını hatırlatan zarif poplin bir entari, ayaklarında yüksek topuklu ayakkabılar. Gafur baktı, tanıyamadı. Herhalde semte yeni taşınmış bir ailenin kızı ya da beslemesi olacaktı. Olacaktı ya, kızın gözleri. Gözler iri iri, kara kara, bakınca insanın içini bir tuhaf eden, hatta sarsan gözler.

"Bir kutu turşu!" dedi.

Çırak bozmadı:

"Emredersin canımın içi!"

Kız kıkırtıyla gülüverdi.

Çırak:

"Tanı bakalım Gafur. Küçük hanımı tanıdın mı?"

Gafur başını iki yana salladı:

"Nirden tanıyım?"

Kıza döndü:

"Sen tanı bakalım kız!"

Ümmü şöyle bir baktı, sonra bir Pervin, bir Mari, bir herhangi yırtık hizmetçi gibi omuz silkti:

"Nerden tanıyacağım elin adamını be?"

"Dikkatli bak, elin adamı değil!"

Dikkatle baktı, gene tanıyamadı. Huysuzlandı:

"Amaan, ver turşumu be!"

Teneke kutuyu uzattı:

"Demek tanıyamadın? Yazık yazık. İnsan köylüsünü, anasının hısımını tanıyamaz mı?"

Ümmü'nün içinde tanış bir şeyler kaynaşır gibi oldu. Yoksa, yoksa bu, Gafur, Gafur Ağası mıydı?

Dikkatle baktı, göğsü heyecanla kalkıp kalkıp iniyordu:

"Yoksa Gafur Ağam mı?" dedi.

Çırak güldü:

"Kaldır ayağını, üstüne bastın!"

Gafur'da tanır gibi olmuştu:

"Sen Ümmü müsün yoksa kız?"

Ümmü'nün heyecanı son kertesine gelmişti.

"Dimek, Gafur Ağamsın?"

"Gafur Ağanım ya, bu ne güzellik kız Ümmü? Şehir kızı olup çıkmışsın tekmil..."

Gururlu bir gülüş.

"Dur gidip babama söyleyim!"

Elinde turşunun yuvarlak teneke kutusu, dükkândan koşarak çıktı. Babası, babasından çok beyefendi zaten bekliyorlardı. Bugünlerde çıkması, gelmesi lazım diyordu en çok da beyefendi. Yusuf inşaata gönderileceğine göre, dükkânda candan birisinin kalması lazımdı. Bu da Gafur olabilirdi pekâlâ.

Ümmü heyecanla salondan içeri girdi:

"Gafur Ağam mapisten çıkmış!"

Salonda, masanın başındaydılar. Hanımefendi de birlikte olduğundan, sofra bezini yere serip keyiflerince bağdaş kuramamışlardı.

Hüseyin Korkmaz, "Hani, nerde?" diye sordu.

"Bakkalda."

Kansına baktı. Hanımefendinin umurunda bile değildi. Aylarca önce Jujularda tanıştığı pipolu avukatla Erol'un dün gece Beyoğlu'ndaki bir içkili lokantada yumruklaşmalarını düşünüyordu.

Kocası, "Çağıralım mı gulüm?" deyince sertçe baktı:

"Bana ne soruyorsun canım? Lazımsa çağır!"

Ümmü'ye başıyla "Çağır" anlamına, işaret etti. Ümmü o hiç eksilmeyen sevinçle koştu. Hanımefendi zaten kocasıyla çevresindekilerin kabalığı, taşralılığından boğulacak hâlde, bir de bunlara yeni birisinin, bir dalkavuk, bir riyakârın eklenmek üzere oluşuna dayanamayacağı için sofradan kalktı, odasına geçti, az sonra omuzunda kırmızı dökarı, çıktı.

Hüseyin Korkmaz'la İflahsızın Yusuf hemen ayağa kalkmışlardı. Buna da ayrıca içerleyen hanımefendi bakmadan kapıya yürürken, kocası memnun, ama bunu gizlemeye çalışarak, "Hava almaya mı gidiyon karıcığım?" dedi.

İllallah, illallahtı bunlardan:

"Hayır, su almaya!"

"İlaha karıcığım..."

"Ne oldu?"

"Şaka ediyon insannan da..."

"Ya, demek şaka ediyorum? Bu yaşta bu zekâ..."

Çıktı gitti.

Hüseyin Korkmaz'la İflahsızın Yusuf'un sırtından gene sanki dağlar kalkmıştı. Hanımefendinin köşk bahçesinde daha karanlık, daha koyu bir gölge gibi geçip gidişini gözleriyle takip ettikten sonra, "Ümmü gelsin de," dedi Hüseyin Bey, "şu sofrayı yere sersin..."

İflahsızın Yusuf başını salladı:.

"Ne demezsin beyefendi, ne demezsin!"

Çok geçmeden Ümmü, ardında Gafur, köşke geldiler. Gafur dehşetli çekingen, İflahsızın Yusuf'la birlikte, daha çok ağasının azarlayacağından korkuyordu. Öyle olmadı. Ne Ağa, ne de İflahsızın Yusuf hiç oralı olmadılar. Hoş beşten sonra Ümmü'ye sofrayı yere sermesi söylendi. Genç kız eteklerini savura savura sofra bezini yere serdi, bir şişe rakı getirdi, turşu kutusunu açtı, tereyağı, beyazpeynir, zeytin... Çilingir sofrası yere kuruluvermişti.

Gafur, İflahsızın Yusuf, Hüseyin Korkmaz, iki oğlan, Ümmü sofra bezinin çevresine bağdaş kurdular.

Kadehini dolduran Hüseyin Korkmaz:

"E, şerefine Gafur!"

Gafur zaten çakırkeyifti, kadehini minnetle kaldırdı:

"Şerefin var olsun ağam, sağ ol!"

İçilmeye başlandı. Kafalar bulundukça dereden tepeden konuşmalar yerini daha konuşulması gereklilere bırakıyordu. Hüseyin Korkmaz huyunca gene birden içtenleşiverdi:

"Şimdi Gafur, beni iyi dinle. Kâtibimle işçimin kavgaları beni şuncacık ilekadar etmez. Neden dirsen..."

Gafur heyecanla, "Ağa," dedi. "Ben onu niye dövdüm, niye furdum biliyon mu?"

Hüseyin Korkmaz'ın kocaman eli havaya kalktı:

"İlekadar etmez didim oğlum. Bana ne? Niye furdunsa furdun. Melmekette şükür kanun var, nizam var. Kanun cezanı virdi, sen de şeriatın kestiğine boyun eğdin, girdin mapise, yattın çıktın. Bunu bi yana bırak. Ben senden memnunum oğlum. Kâtibe gelince.. Kâtip hastaneden çıktı, geldi elime ayağıma düştü, acındım. Gene iş virdim. Sen de mapisten çıktığına göre, yapılacak bir şey var: Sizi barıştırmak!"

İflâhsızın Yusuf'a döndü:

"Doğru değel mi Yusuf?"

Bunu önce birçok sefer konuşup anlaştıkları için, Yusuf:

"Altun gibi bir laf. Kinden ne çıkacak? Olan olmuş, geçen geçmiş mesela. Emmim dirdi ki, kanı kannan değel, kanı suynan yurlar dirdi. Sen emmiyi iyi bilirsin. Nasıl adamdı emmim?"

Gafur çok az hatırladığı hâlde bozmadı:

"Aboo Yusuf Ağa. Nasılı var mı?"

"Diline sağlık. Onun için, ağamızın dediği kıymatlı lafları eyi belliyek. İşte görüyok, bu dünya öyle bir dünya ki, kendi belinden inmiş, nefsi kendi belinden inmiş oğlundan bile hayır yok. Öyle değel mi ağa?"

"Doğru," dedi Hüseyin Korkmaz.

"En biri benim Memmed mesela. Nasıl avradına uyup beni, kardaşlarını mardaşlarını çiğneyip gitti?"

Gafur merakla sordu:

"Essah niye gitti?"

Yusuf, Hüseyin Korkmaz'a baktı, acı acı güldü:

"Ağam iyisini bilir..."

Hüseyin Korkmaz rakısından sinirli ama iri bir yudum aldıktan sonra, "Muhalif," dedi. "Alçak ruhlu muhaliflerin zehirli aşısını yimiş de ondan. Ne didiydik biz ona? Avradınnan seni de VC Ocağı'na yazak didik. Dinnemedi. Aklının dikine getti. Amma ne oldu şimdi? Biz VC Ocağı'nı onsuz da açtık. Öyle değel mi Yusuf?"

"Tabii ağam, onlarsız açılmaz mı?"

"Açtık. Onların alacağı parayı başkalarına virdik. Hemi de veririk. Allah başımızdakilere zeval virmesin. Sevgili Başbakanımız ne didi? Vetanını sevenler Vetan Cephesi'ne girer, sevmeyenler girmez. Vetanını sevenler girdi, sevmeyenler girmedi. Benim hanımı az çok bilir tanırsın. Burda, Angara'da az tanıdığı mı var? Tekmil bakanlarnan oturur kalkar. Biliyonuz işte. O diyor ki, ben ağızlarından duydum diyor, her şehrin ileri gidenleri, o şehirdeki VC dışında kalanların listelerini hazırlıyorlarmış. Neden, bilin bakalım!"

İflahsızın Yusuf aklı evvellik sattı:

"İkramiye virecekler!"

"Yoo," dedi Korkmaz. "Boyunları furulacak!"

"Essahtan mı?"

"Essahtan tabi. Benim hanım gizliden didi bana. Bende size diyom. Neden? Siz benim has adamımsınız da ondan!"

Uyuklamaya başlayan iki oğlanı ablaları Ümmü kaldırıp odalarına götürdü. Yalnız kalmışlardı. Hüseyin Korkmaz atmaya devam etti:

"Hem boyunları furulacak muhaliflerin, hem de avratları, çoluk çocukları ellerinden alınacak, malları mülkleri de hazineye irat kaydolunacak!"

Yusuf yeniden kımıldadı:

"Allah kılınçlarını keskin etsin," dedi.

Gafur canı yürekten:

"Amin!"

Hüseyin Korkmaz havasını iyice bulmuştu:

"İşte böyle. Ondan sonra dikensiz gul bahçesi. İlaç için ara, muhalif değil, gölgesini bile bulamıyacan melmekette. Bunu da bi yana bırakak. Sen yarın, Allah izin verirse benim hal'deki dükkâna gel. Sizi barıştırıyım..."

Gafur'un başı sertçe kalktı:

"Kâtipnen mi?"

İflahsızın Yusuf, "Kanı kannan yumazlar Gafur," dedi. "Kanı suynan yurlar!"

"Biliyom amma..."

"Amması mamması yok," dedi Korkmaz. "Ben böyle istiyom!"

"İyi amma ağa, ben barışsam bile, bakalım o barışacak mı?"

Yusuf araya girdi:

"Orasına sen karışma!"

"Yusuf Ağa doğru söylüyor, sen karışma orasına. Sen dediğimi dinle, dükkâna gel, üst yanına karışma. Nasıl barışmaz?"

"Barışmadı mı ağamız kuyruğundan tuttuğu gibi..."

Gafur:

"Bilmiyom mu?"

"Madem benim ne adam olduğumu biliyon, daha ne?"

"Peki ağa," dedi Gafur. "Sen ne türlü istersen o türlü olsun. Senin sözün kıldan ince, kılıçtan keskin mesela. Sen Ağamın sözünü dinlemeyip de..."

Yusuf sinirli sinirli, "Bizim Memmed'nen avradı gibi," dedi.

"Sonunda pişman olacaklar ya, iş işten geçecek?"

"Geçecek ki geçecek..."

Gafur Yusuf'a baktı. Yusuf'da Gafur'a bakınca göz göze geldiler. Yusuf:

"Hep o avradını görüyon mu? Avradı da Zeytinburnu'ndaki Hatça Ablasıynan erinin ağzına bakıyor." (Hüseyin Korkmaz'a döndü.) "Ben o Hatçagile bir gettim, bir konuştum, hemen ağnadım muhalif olduklarını. Bir daha da gettim mi? Getmedim. Niye? İnsan olan bir insanlara bir görüş yeter de artar da mesela. İlle de erinin ağzı ağız değildi. Bizim Memmed'nen Anşa tapıyorlar Allah vermiye. Nelerine taparlar bilmem ki!"

Hüseyin Korkmaz, "Benim hanıma hepiciğini anlattım, not aldı," dedi.

Gafur:

"Not aldıysa, temam. Onnarın tozunu tozağını attırır!"

"Bak hele bak. Sen benim avrat deyip geçiyon mu?"

"Geçilir mi?" dedi Yusuf.

"Töbe geçilmez. Niye? Benim hanım Başbakan'a yazar, Başbakan Parti Başkanlığına, Parti Başkanlığı ilçeye, ilçe nahuyeye, nahuye..."

İflahsızın Yusuf:

"Kumandara!"

Gafur:

"Bitti!"

Ümmü pembe entarisinin kloş eteğini savurarak gelmişti. Gafur'un içi hopladı. O hinoğlu hin bakkalın çırağı buna da el atmış mıydı acaba?

Hanımefendinin köşke dönmesine yakın, içkilerini bitirip sofra bezini kaldırdılar. Kahvelerini de içtikten sonra Gafur, Yusuf'larla birlikte Yusuf'ların odasına indi. Burada daha serbestti. Aklında Ümmü. Ümmü de Ümmü olmuştu. Ayşe olmazsa Ümmü. Pek pek on üç, on dördünde olması, aralarındaki yirmi yaş fark önemli değildi.

Yusuf'un uzattığı sigarayı aldı. Ümmü'nün çaktığı kibritten yaktı.

"Sağ ol."

Ümmü memnun, usullacık gülüverdi.

Yusuf kafasını haftalardır karıştırıp duran şeyi nihayet sordu:

"Gafur!"

"Buyur ağa."

"Biz sennen, Ümmü'nün irahmetli anası tarafından hısım da oluruk, değel mi?"

"Ona ne şüphe Yusuf Ağa?"

"Şimdi bana dinin gibi doğru söyle: Bu Anşa'yı nasıl biliyon?"

Gafur bu sorunun er geç sorulacağını gayet iyi biliyordu. Nasıl olsa sorulacağına göre, bir şeyler söylemeliydi. Cezaevinin uzayıp giden gecesi içinde hep bunu, bunun gibi nice nicelerini düşünmüş, vereceği karşılıkları hazırlamıştı.

"Nasıl bilecem? Sürtüğün biri!" anlamına gelecek biçimde gülümsedi.

Yusuf pirelendi:

"Ha Gafur? Nasıl biliyon?"

"Vallaha ağa," dedi. "Ben kimsenin gıyabında atmak istemem. Bir insanın gıyabında atmak pek günah, biliyon. Bizim köydeki Boyalısakal imamın vaazlarını töbe unutmadım. Lakin sen de ablamın erisin, uzaktan hısımız. Öküz ölmeknen ortaklık ayrılmaz mesela. Anşa'yı benden çok bakkalın çırağına sormak ilazım. Neden dirsen..."

Gözü Ümmü'ye kaydı. Göğsü gene heyecanla inip inip kalkıyordu.

Sözünün ardını getirdi:

"...Neden dirsen, o bakkal çırağı. Ustasından çok bulunur dükkânda. Bu köşklerin tekmil hızmatçıları, beslemeleri köşklerin erzak kayıtlarını ordan görürler. Onun için..."

Başını salladı Yusuf:

"Doğru."

"Onun için, o bütün bu besleme, hızmatçıların daha iyisini bilir!"

Yusuf kızına döndü:

"Duyuyon mu Ümmü? Gafur Ağan gibi yok dimedim mi? İşte yüzü, Memmed bir terbiyesizlik yapmasa, Gafur Ağan onu öyle yüzüstü bırakmazdı dimedim miydi kızım? Gene diyom, Gafur Ağan gibi töbe yok. Anşa'ya gelince, bakkalın çırağı mırağı... Bana Gafur Ağa'nın şuncacık sözü bile yetti!"

Ümmü bakkalın çırağını düşünüyordu. Bir ikindiüstü, ağasıyla Anşa'nın çekip gittikleri günün ertesi, beyefendiye gene bugünkü gibi turşu gerekmişti. Bakkala ikinci gidişi. Anşa'yla gitmişlerdi birinde, ilk sefer. Yolda, "Bu bakkalın çırağı yılışığın biri. Sakın gulüp mulme!" diye sıkılamıştı. İşte Anşa'yla ağasının köşkten ayrıldıkları günün ertesi turşu almaya gitmişti. O sıra şu bitişik köşkün beslemesi Pervin de ordaydı. Şakalaşıyorlardı bakkalın çırağıyla. Turşu istemiş, çıkıp köşke dönecekti, birden yalnız kalıvermişlerdi Ümmü'yle. Pervin ne zaman, nasıl sıvışmıştı? Evet, yalnız kalmışlardı da, çırak, Anşa Ablasının dediği gibi yılışmıştı: "Şekerim, sen yeni mi geldin? Ürkek, yavru ceylanım benim. Gözlere bakın gözlere. Kız içimi yakıyorsun, bakma öyle..."

Turşuyu alıp, kan ter içinde dükkândan çıkmıştı ama, o sözleri unutamamıştı bir türlü. Sonraları ayağı alışmış, hep de çırağın dükkânda yalnız olduğu saatleri kestirmeyi öğrenmişti. Neler yaptıkları bir yana, çırak Anşa Ablasını anlatmıştı: "O mu? Onu Gafur'dan sormalı. Gafur iyisini bilir. Ben mi? Yok vallaha. Kim? Pervin mi? Sen başka Pervin başka. Neden dersen, Pervin İstanbul kızı. Mari de. Hem Pervin beyiyle iyi. Beyini avucunun içine almış. İstanbul tarafında apartman katı tutturup..."

Birden babasına dikkat etti:

"Ne?"

Yusuf:

"Pervin diyom."

"Ne olmuş?"

"Beyine apartuman katını tutturmadı mı?"

Biliyordu bunu Gafur. Çırak mektubunda yazmıştı.

"Gozü açık kız, aşkolsun," dedi. "Canım zaten bu el kapılarında çalışanlardan hayır gelmez. Ellenip sıkılmamışı, her bir şey yapılmamışı olmaz!"

Gözü Ümmü'ye kaydı, aklı başına geldi:

"Sözüm meclisten dışarı," dedi. "Sen üstüne alma Ümmü. Sen benim canım, ciğerimsin. Sen irahmetli anayın yadigârısın bize. Öyle değel mi Yusuf Ağa?"

"Doğru Gafur. O bu değel ya, tam zamanında geldin. Ağa beni çoktan gönderirdi inşaatının başına ya, hep senin çıkmanı bekledi. Bu sözümü sakın ağaya dime. Neden dirsen, ağa sana duyurmak istemiyor. Lakin pek seviyor seni. İlk zamanlar sana gonül koduydum ya, şimdi anladım oğlumun dırnaksızlığını. Babasına karşı dırnaksızlık iden bir insan, başkasına ohoooo, öte bile geçer. Öyle değel mi amma?"

"Doğru. Dimek sen inşaata gidecen?"

"Gidecem."

"Çocukları da götürecen mi?"

"Oğlanları götürecem ya, Ümmü burda kalacak. Dağbaşlarında ne yapsın genç kız? Sonra, hanımefendi de pek seviyor. Sırt mırt, pırtı mırtı alıyor. Şuna bak, çiçek gibi oldu. Köy yerinde böyle miydi?"

"Olur mu?"

"Burda kalır, oturup kalkma, tertertip beller. Sen de başında olduktan sonra, gozüm heç ardımda kalmaz!"

Gafur'un içi titredi. Hazla:

"Orasını sen heç düşünme. Ben burda olduktan sonra..."

Ümmü lafa söze karışmıyor. Gafur Ağasını arada gözucuyla inceleyiveriyordu. İnceleyişi onu beğendiğinden filan değil, sahip çıkışından. Çünkü bakkalın çırağındaydı gözü. Komşu

köşkün Pervin'i de çekilip beyinin İstanbul tarafında kiraladığı apartmana gittikten sonra, çırak düpedüz kendine kalmıştı. Böyle sanıyordu. Çırak da yeni tanıştığı hizmetçi ya da beslemelere bu sanıyı vermekte öyle ustaydı ki!

Bir ara Gafur, "E," dedi. "Vakit epey oldu. Ben nerde yatacam?"

Ümmü ayağa kalktı. Yusuf, "Memed'lerden boşalan odada," dedi. "O oda seninmiş zati ezelde!"

Ümmü'ye bakarak, "Canım," dedi, "neresi olursa olsun yatarım ben, bana bakmayın."

"Mapısta çok eziyet çektin mi?"

"Yok canım. Paran olduktan sonra ne sıkıntı çekecen?"

"Sırtını mırtını kim yundu?"

"Parayı verdin mi düdüğü çalarsın. Sırtın da yunur, ekmeğin aşın da sağlamlanır, yatağın da serilir." (Ümmü'ye baktı, güldü.) "Parayı veren düdüğü çalar. Anayı kızdan ayıran nedir Ümmü?"

Ümmü anladığı hâlde omuz silkti:

"Ne biliyim ben?"

Yusuf gene bilgiçlik sattı:

"Donuza bak hele. Anayı kızdan ayıranın para olduğunu bilmiyon mu? Emmim dimez miydi ezelde?"

Ümmü gene omuz silkti.

Gafur odasına çekilince yatağına -âdeti üzere- sırtüstü uzandı, ama hemen uykuya geçmedi. Ümmü fena takılmıştı aklına. Yalnız, kurt arkadaşı bakkalın çırağıyla gece bakkal dükkânında konuşuşu hoşuna gitmemişti. Bu konuşmaya bakılırsa, oğlan kızı çoktan kafese koymuş olmalıydı.

Bir sigara yaktı.

Görünüşe göre, Ümmü girmişti kafese. Akşam, rakı içerlerken turşu almaya gelen Ümmü'yle çırağın konuşmalarını elinde olmayarak hatırladı:

"Bir kutu turşu!"

"Emredersin canımın içi!"

Kızın kıkırtıyla gülüvermesi. Çırağın Gafur'a dönüp, "Tanı bakalım Gafur. Küçükhanımı tanıdın mı?" demesi.

"..."

"..."

O bu değil ya, Ümmü de gerçekten bir Ümmü olmuştu. Köyde gördüğü zaman küçüktü, zayıftı, kılıksızdı. Şimdi? Kızın kara gözleri, kesik saçları, dolgun kalça, dolgun bacakları aklından geçti.

"İyi ya, o itoğlu itle araları iyiyse? Bunca zamandır boş bırakır mı? Töbe bırakmaz. Ulan Lazoğlu... O değilden laf almalı ağzından, kıza usulüynen anlatıp soğutmalı. Ne bu be? Ben sevip eller mi alacak her daim? Ümmü tam da bana göre. Olsun olsun da yirmi yaş olsun aramızda. Erkeğin yaşına ne bakıyon?"

İçinden, içinin derinliklerindeki karanlıktan sanki İflahsızın Yusuf süzülüp çıktı da, başladılar tartışmaya.

"Ne bakıyon olur mu?"

"Olur tabi. Erkek çabuk eskimez ki..."

"Eskimesin. Sen kart herifsin, benim kızım daha..."

"Biliyom. Ağzı süt kokuyor!"

"Madem biliyon, ne demeye ardında dolanıyon?"

"Ben dolanmasam başkaları dolanacak..."

"Kim?"

"Lazoğlu!"

"Lazoğlu da kim?"

"Bakkalın çırağı."

"Bakkalın çırağı başka sen başka."

"Niye?"

"Genç o. Ümmü'nün akranı!"

"Olduğuna ne bakıyon? Ümmü'yü almaz o. Oynar oynar..."

Bu arada Ümmü sanki meydana çıkıyor. O iri iri, o baygın baygın, o kara kara gözlerini devirerek:

"Heye, oynar oynar..."

"Oynar oynar ya!"

"Niye oynasın?"

"N'örür belliyon ya?"

"Alır."

"Almaz. Niye dirsen, işte Pervin, işte Mari, işte Güldane..."

Yusuf:

"Anşa? Anşa'yı unuttun!"

"Doğru, Anşa. Anşa'yla da bi gozel oynadı, sonunda, oynanmış kızı oğlun bi gozel aldı!"

Dışarda açılan bir kapı Gafur'un düşüncelerindeki konuşmayı dağıttı. Sigarasını yatağının yanındaki tablaya koyup pencereye gitti: Ümmü!

Kapıya geldi, az bekledi. Babası filan çıkmayınca, kapıyı yavaşça açıp çıktı. Ümmü ortalarda yoktu. Tuvalete gitmişti belki. Odalarının elektriği de sönük olduğuna göre, demek kardeşleri gibi babası da uyumuştu. Peki, nereye gitmişti bu kız?

Akıl ederek bahçedeki tuvalete gidip baktı. Yoktu. Çok iyi bildiği köşkün köşe bucağını araştırdı. Yok, yoktu. Acaba bakkalın çırağıyla mı buluşmaya gitmişti?

Yukarda bir şimşek çaktı bu sıra. Ortalık bir an mavi bir şimşek aydınlığıyla ışıyıp söndü. Gecenin hayli ileri bir saati olmalıydı, hemen hemen bütün köşklerin pencereleri karanlık, radyoları kısıktı. Yalnız uzaklarda bir radyo, yumuşak Viyana melodileri döküyordu geceye, hafiften hafiften.

Mevsim sonbahar, sonbaharın da sonlarına doğru. Köşk bahçesinin kırmızı topraklarındaki üzümlerin tam yenme zamanı. Bir an Ümmü'yü unutup kırmızı topraklardaki kütüklerin arasına emekledi. Gerçekten de olgun, dolgun salkımlar. Birini kopardı, aç kurt gibi yedi. Salkımın hafifçe tozluluğu filan umurunda değildi. Hafifçe tozlu, toz kokulu ama dehşetli tatlı taneleri koçanından mısır dişler gibi dişleyip sıyırıverdi.

Yeni bir şimşek. Bu seferki az aşağıda çakmıştı. Bulutlar, parçalanmış kirli bulutlar aşağılara kayıyorlardı. İkinci salkımı koparacaktı ki, daha aşağılarda üçüncü şimşek ve bahçe

kapısından içeri hanımefendinin girmesi. Salkımı koparmaktan vazgeçti. Hanımefendinin hafifçe yalpalayan koyu gölgesini gözleriyle takip etti. Gölge içeri girmiş, küçük tahta kapıyı kapayıp kırmızı kumlu yoldan taş merdivene süzülmüştü. Merdiveni ağır ağır çıktı, durdu. Çevresine bakınmış olabilirdi, sonra içeri girip kapıyı kapadı. Az sonra da odasının penceresi aydınlandı ve dışarı vuran dikey dörtgen aydınlıktan telaşla firlayıp kendilerini karanlığa atan iki insanın davranışlarını yakaladı. Artık şüphesi kalmamıştı Gafur'un. Ümmü'ydü bu. Bakkalın çırağıyla buluşmuş olacaktı. Ne olursa olsun, kiminle buluşursa buluşsun, baskın basanındı. Üzümü, üzüm salkımını, tozlu üzüm salkımının tadını filan unutup kütüklerin arasından emekleyerek çıktı. Kız, hanımının geldiğini görmüştü, nerdeyse odasına dönebilirdi. Ondan önce geldi, duvar çıkıntısının ardına gizlendi, beklemeye başladı.

İyice uzaklarda bir şimşek daha.

Çok beklemedi. Ümmü, korkak, ürkek bir gölge telaşıyla geldi ve Gafur Ağasıyla karşılaşınca kireç kesildi gecenin karanlığında.

Gafur fısıldadı:

"Nerden geliyorsun?"

"Sen misin Gafur Ağa?"

"Nerden geliyorsun?"

"Babama dime olmaz mı? Yalvarırım Gafur Ağa, dime e mi?"

"Kimdi o?"

"Babama dimiyecen değel mi?"

"O kimdi kız?"

"O!"

"Kim?"

"Bakkalın çırağı mı?"

"Babama dimiyecen değel mi?"

"Bakkalın çırağı mı kız?"

"Öööf."

"Demek o? Peki ne olacak bunun sonu?"

Karanlıkta omuz silken kızdan ses çıkmadı.

Bileğini tuttu:

"Ne olacak?"

Bilek sımsıcaktı. Sarstı:

"Hı?"

"?.."

"Ona güvenilir mi kız? O senin gibi nice nicelerini..."

"Ya," dedi Ümmü.

"İnanmıyon mu?"

"Didi ki, babandan gelip isteyim mi didi, şimdi dur didim!"

"Kandırmış seni deli, soyka. Pervin'e de öyle didiydi o, Mari'ye de, Güldane'ye de. Onun sözüne inanılır mı kız? Hıı?"

Bilek sımsıcak, hem de canlı canlı atıyordu. Boş eliyle kızın öteki bileğini de tutup sarstı:

"İnanılır mı ona? Seni ziyan ider, ortaya düşürür tekmil. Yazık değel mi? Bu güzellik herkesin eline geçmez. Senin şimdi aklını başına alıp oturacağın sıra. Babana bir disem, seni hemen alır götürür. Diyim mi?"

Bileklerden geçen bir korku serinliği.

"Diyim mi kız? Diyim de alıp gotürsün mü?"

"Dimen ki!"

"Ne biliyon dimiyeceğimi?"

"Dimen işte."

"Dirim!"

"Dimen, bilmiyom mu?"

Kızı birden kollarının arasına aldı. Ümmü beklemiyordu. Çırpındı. Niye? İstemiyor, istemiyor işte. O onun. Alacam dedi o, babandan gelip isteyim dedi. Gelir, ister, alır. Pervin'e, Mari'ye, Güldane'ye ne bakıyor, Ümmü bu. Gelir ister, alır. Gelsin, istesin. Varır, hem de varır. Zaten dediydi az önce, "Gafur'a yüz verme, Gafur gibi ırz düşmanı yok," dediydi.

"Bırak, bırak beni Gafur Ağa. Vallaha bubama dirim, billaha dirim!"

Gafur sarmış, boyuna öpüyor, bir yandan da, "Di," diyordu sıtmalı sıtmalı. "Dirsen di. Ondan hayır yok sana. Sana benden hayır var, vallaha da billaha da benden hayır var sana!"

"İstemiyom, istemiyom işte, seni istemiyom!"

"Niye kız? Beni niye istemiyon? Niremi beğenmiyon? Ağanın didiklerini duymadın mı? Yarın dükkâna gidecem, yeniden girecem dükkâna. Seni babandan isterim Allah'ın emriynen..."

"Bırak kolumu, kolumu bırak be!"

"Bana varacan mı?"

"Varmıyacam."

"Niye?"

"Niyeyse niye. Bırak kolumu!"

"Ben de babana dirim."

Kesti attı:

"Dirsen di, bırak kolumu!"

"Babandan korkmuyon mu kız? Öldürür seni!"

"Öldürsün, bırak. Bırak be, ohoo..."

"Kız benim neyimi beğenmiyon?"

"Beğenmiyom işte, bırak!"

"..."

"..."

Kolunu hırsla çekip kurtuldu, odalarına kaçtı. Gafur ardından gitmedi. Gitmedi ya, iyice içerlemişti. Geçen sefer önüne Memed çıkmış, Ayşe'yi elinden almıştı, bu sefer de bakkalın çırağı mı?

Odasına öfkeyle girdi, kapısını hırsla örtüp yatağına sırtüstü uzandı. Beğenmiyorlardı, ne Ayşe, ne de bu. Nesi eksikti? O da başkaları gibi, başkaları kadar erkekti.

Sigarasını tablada hırsla söndürüp yüzükoyun uzandı yatağına. Az önce kollarının arasında iri bir balık gibi kıvranan

kızı istiyordu. Üç aylık kadınsızlığının açlığı şahlanmıştı, kadın istiyordu, kadın istiyordu, kadın!

20

Kadınsız geçen buhranlı gecenin sabahında hâlâ uykulu, köşkten firladı, semt bakkalına geldi. Dükkân kapalıydı. Bir kıyıya çömelip çırağın gelmesini beklemeye koyuldu.

Güneş doğmamıştı henüz ama, yakındı. Kırmızı kiremitli damlarıyla köşkler, bahçelerinin yeşilliklerine gömülü, uyukluyorlardı. Mavi, hafifçe mavi bir serinlik vardı havada. Doğudan kopup kopup gelen pembeler mavileri kovuyor, pembeler çoğaldıkça havadaki serinlik azalıyordu.

Bugün hava sıcak olacaktı besbelli!

Gafur bütün bunların farkında bile değil, Ümmü'nün, geceden ötürü, babasına bir gevezelik edip etmeyeceğini düşünüyordu. Şayet gevezelik eder, babası da hamlık edip yüzüne vurmaya kalkarsa, "Yalan!" diyecekti, "Sümme billah yalan. Gece yarısı köşk bahçesinde bakkalın çırağıynan yakaladım, korktu, şimdi de bana iftira ediyor!"

Sinirli sinirli bir sigara yaktı.

"Dirim" diye geçirdi, "Hemi de dirim. Babamın kızı değel ya kahpe! Bakkalın çırağının benden fazla nesi var? Herkese şapur şupur da bana yarabbi şükür mü?"

Az sonra çırak uykulu uykulu geldi. Gafur'u görünce, "Vay," dedi. "Ne o? Sabah sabah kovdular mı?"

Ayağa kalktı gülerek:

"Ne kovacaklar aslanım? Benim avradım mavradım yok ki!"

"Ne oldu?"

"Ne?"

"Ağa ne dedi?"

"Ne diyecek? Oturduk karşılıklı rakı içtik. Gene eskisi gibi gel, dükkânda çalış diyor!"

Çırak avucunun içiyle arkasına vurdu:

"Bundan sonra gene eskisi gibi yaşayacağız desene."

Güldü:

"Sen zaten yaşıyorsun oğlum. Acıyan bizi acısın."

Çırak da güldü:

"Kaçtan aşağı olmaz yani?"

Gafur göz kırptı:

"Allah versin, bıçağın adamakıllı kesiyor!"

Çırak dükkânı açtı, kepengi gürültüyle kaldırdı, girdiler. Her sabah temizlik yaptığı bezi aldı, ciddi ciddi sordu:

"Kanına mı dokundu?"

"Yok canım," dedi Gafur. "Bana ne?"

"Bitti."

"Bir şey değil, acıyorum. Toy daha."

"Kim? O mu? O dersini almış oğlum. Beni bahçeye davet eden de o be. Toymuş, anasının toyu!"

Gafur şöyle bir düşündü, sonra, "Ne hâlin varsa gor," dedi. "Mesele o değil de, akşam senin yanından dönerken yakaladım, korktu. Babasına mabasına gevezelik iderse seni şahat gosteririm oldu mu?"

Çırak buzdolabının filan tozunu alıyordu, şüphelenerek sordu:

"Yoksa sıkıştırdın mı kızı?"

"Ben mi? Yok vallaha!"

"Niye söylesin babasına?"

"Ne biliyim ben?"

"Ah ulan Gafur, yaman adamsın şerefsizim. Hep hazıra konmak istersin. Neyse, baskın basanın. Sen de payını al ne yapalım? Mal edecek değilim ya!"

Elini uzattı:

"Tokan lan, erkek adamsın vallaha!"

"İşine geldi, değil mi?"

"Soruyon mu? Haydi ısmarladık..."

"Nereye?"

"Dükkâna!"

"Yusuf?"

"Uyuyor o daha, boş ver!"

Hızla çıktı, uzaklardan bomboş gelmekte olan yeşil bir tramvaya atlayıp vapura indi.

Bu saatte vapur da tenha sayılırdı. İstanbul yakasındaki fabrika ya da işyerlerinde çalışan erkenci işçilerle esnaf, ağzı sigaralı, uykulu bir kalabalık hâlinde ikinci mevki salonu doldurmuşlardı.

Gafur da aralarına katıldı.

Unutmuştu Ümmü'yü. Dünü, dünün bu vakitlerini, dünün bu vakitlerindeki cezaevini düşünüyordu. Bütün gece uyuyamamıştı. Geceleri uyku tutmamak bir hafta, on gün önceden başlamış, son günün gecesi dayanılamayacak kertede artmıştı.

Cezaevinin yarı karanlık koğuşlarında bıraktığı tanış yüzler!

Sabahleyin çıkacak Gafur'a hasretle bakıp sık sık iç çekmişlerdi:

"Yarın bu vakit Allah izin verirse..."

"Öyle mi Gafur? Ne yapacaksın çıkınca?"

"Abanoza git bizim yerimize!"

"Çıkınca burayı, bizi unutur..."

"Eeeeeh, seni gören Allah bizi de görür elbet.."

"..."

"..."

Yatacak daha yılları olanların kederli bakışları. Zordu mapıslık be! Bundan böyle anasına, hatta avradına sövseler... Nesine gerekti adam dövmek, adam vurmak. İnsan içerisini görüp, hiç olmazsa birkaç ay yatmadan dışarının değerini bilmiyordu.

Uzun uzun esnedi, yaşaran gözlerini avuçlarıyla sildi, sonra bir sigara yaktı.

Ooooh, dünya vardı!

Şu kız, babasına gevezelik etmezse, işi işti bugün. İşti ya, bakalım kuru kâtip ne diyecekti? Ağası, "Sen karışma. Sizi barıştırırım ben!" demişti ya, kuru herif yanaşacak mıydı?

Sebze hal'inden içeri bayağı heyecanlı girdi. Bildik, gördük, tanıdıklar... Her zamanki gibi küfeler dolusu sebzeler, sandıklar dolusu meyveler tartılıp teslim alınıyor ya da alıcıya teslim ediliyordu. Kimsenin kimseyi gördüğü yoktu.

Dükkâna yaklaştıkça heyecanı artıyordu. Birden durdu: Kâtibi görmüştü. Orada, dükkânın ağzındaki kantarın başında, tarttığı küfelerle sandıkları deftere geçiriyordu. Yanına varsa, "Selamünaleyküm kâtip efendi!" dese, kâtip nasıl karşılardı? Yumruğu, ardından da bıçağı yiyince deliye dönmüş, yerlerde yuvarlanmıştı da, komşu dükkânlardakiler koşup kurtarmışlardı. Kurtarmasalar sağlama gebertecekti.

Gafur az daha sokuldu ve birden dükkân komşuları tarafından keşfedildi:

"Vaay, Gafur!"

"Geçmiş olsun be Gafur!"

"Ne zaman çıktın?"

"Ulan üç ayı peynir ekmek gibi yedin ha?"

"..."

"..."

Kâtip de görmüş, üç ay önceki dayakla yaralanmayı hatırlayarak yüzü nefretle asılmıştı.

Dehşetli bir korkuya kapıldı ilkin. Adam neden gelmişti? Maksadı neydi? Kavga çıkarır, saldırırsa ne yapardı?

Dükkâna girdi, masasının yanında duran kopmuş bir iskemle bacağını eline aldı. Kalbi çarpıyordu. Bir yandan da düşünüyordu ki, maksadı kötü olsa hızla gelir, soluk aldırmadan yapacağını yapardı. Dükkân komşularıyla konuşuşuna dikkat etti, hiç de kötü bir maksadı yoka benziyordu. Gülüyor, söylüyor, şakalaşıyor...

Aldırış etmez görünerek işine koyuldu. Koyuldu ya, beri yandan da antenlerini germiş, konuşulanların zerresini kaçırmamacasına dikkatle dinliyordu. Anladığına göre, herif hapisten çıkar çıkmaz ağasına gitmiş. Ağası gayet iyi karşılamış, hatta karşılıklı rakı içmişler. Dükkânda yeniden çalışmasını istemiş!

Kâtibin tepesi attı.

Demek dükkânda yeniden çalışacaktı?

Sinirli sinirli bir sigara yaktı.

Ağanın arzusuna göre yeniden aynı dükkânda çalışacaklardı ha? Yani dayağını, bıçağını yediği, nefret ettiği adamla aynı dükkânda, burun buruna?

"Hayır!" diye geçirdi. "Olmaz öyle şey. Ya o, ya ben."

"Kahveci oğlum, bir sade kahve getir bana!"

"Olmadı mı? Basar giderim. Elbette giderim. Cahil köpekler, sizinle mi uğraşacağım. Şu üç ayda biraz para yaptım nasıl olsa, açarım bir yerlerde bir dükkân, ooooh. Giderken de karmakarış ederim hesapları. Ali'nin alacağını Veli'ye, Veli'nin borcunu Ali'ye. Dünya kadar bonon var, yırtar atarım. Tahsil et edebilirsen. Yahut hayır, öyle yapmam. Bonoları alırım yanıma, sahipleriyle anlaşır, üçün beşin yoluna baktıktan sonra yırtar atarım. Mahkemeye mi verir beni? Versin. Ne kıymeti var? Bonoların bende olduğunu neyle, nasıl ispat eder?"

"Selamünaleyküm Hilmi Efendi!"

Baktı, Yusuf:

"Aleykümselam," dedi.

"Gafur geldi mi?"

Kahveci sade kahvesini getirmişti, yüzü buruştu:

"Gafur kim?"

Yusuf güldü:

"Aboo, bilmiyon mu?"

"Benim iti köpeği tanıdığımı sana kim söyledi?"

Yusuf pişkinliğe vurmak için, "İlaha Hilmi Efendi," dedi. "Dimek bizim Gafur'u tanımıyon?"

Kızdı:

"Tanımıyorum, tanımak istemiyorum birader. Tanımaya mecbur muyum?"

"Yok canıım, ne dimeye mecbur olacakmışsın..."

Sertçe sordu:

"Niye gelmiş?"

"Vallaha bilmem. Birazdan ağa gelsin sor."

Ağa gelince durum belli oldu: Yusuf, ağanın bir taahhüt işindeki inşaatına gidecek. Gafur da eskiden olduğunca dükkânda kalıp...

Kâtip elinden kalemi atıp kalktı:

"O hâlde bana müsaade!"

Hüseyin Korkmaz şaşırdı:

"Dur hele Hilmi Efendi, n'oluyor?"

Kâtip kısa kesti:

"Ya o, ya ben ağa. Beni döven, yaralayan, millete rezil eden bir insanın ne yüzüne bakarım, ne de yüzüme bakmasını isterim. İşte dükkân, işte hesaplarınız. Benden başka kâtip yok değil ya koca İstanbul'da. Çok daha bilgilileri, yeteneklileri var!"

Hüseyin Korkmaz, kâtibin böylesine bir tepki göstereceğini hiç sanmamıştı. Dükkânın hesapları, bonolar, şu bu hep elindeydi. Hastahanede yattığı sıra işlerin onsuz ne hâle geldiğini bildiğinden, yanına yaklaşarak omuzunu okşadı:

"Sen buranın direğisin aslanım. Buranın işleri sensiz nasıl yürür? Madem istemiyorsun, isteme. Hiçbir yere gidemezsin!"

"O hâlde o adamı buraya almak değil, buralara uğramaktan men et. Aksi hâlde bu sefer de ben onu vururum, çoluğuma çocuğuma yazık!"

"Canım lüzum yok böyle şeylere. Hani ben de dediydim ki kendi kendime, kanı kanınan yumazlar, kanı suynan yurlar. Hilmi Efendi affeder, öteki de gelir özür diler..."

Kâtip yanaşmadı. Kâtibin yanaşmaması ağayı kızdırdıysa da,

belli etmemeye çalışarak komşu dükkâna geçti, Gafur'u arkadaşlarının yarenliğinden bir kıyıya çekti:

"Beni dinle Gafur," dedi. "Bu kâtip sana karşı donuz. Ne didimse laf kâr itmedi. Nuh diyor peygamber dimiyor. Şimdi beni dinle yavrum: Biliyon, dükkânın tekmil hisapları onun elinde. İşleri yüzüstü kor cehennem olursa, işlerimiz karışır. Yeni bir kâtip buluncıya kadar sakalına göre tarak vurak ırzı kırığın. Sen şimdilik gez, dolaş. Mayişin mayiş. Köşkteki odanda da yatar kalkar, yir içersin. Oldu mu?"

Gafur'un canına minnet; maaşı maaş, yatacak kalkacak yeri sağlam, yiyeceği içeceği de garanti olduktan sonra ne işi vardı dükkânda?

Sevinçle, "Vallaha ağa," dedi. "Nasıl bilirsen öyle olsun. Ben senin kapıyın zebun bir itiyim. Çalış dirsen çalışırım, çalışma dirsen çalışmam. Hatta istersen get iş bul kendine, bana heç yük olma di, gidiyim!"

Ağa sözünü kesti:

"Yook Gafur. Ben nirde, sen orda. Ben adamlarımın tekini bile kaldırıp atmam. Allah kerimdir, rahimdir. Senin rızkını da virir."

"Sağ ol ağa!"

"Sen de sağ ol!"

Gafur o günden sonra köşkte yatıp kalkmaya, yiyip içmeye başladı. İflahsızın Yusuf da ağanın Bilecik taraflarındaki inşaatına gidince, köşk büsbütün ona kaldı. Köşk ve Ümmü. Ümmü, çünkü kız ne o geceyi, ne de o geceden sonraları hiç kimseye açmadı. Bir yandan bakkalın çırağı, öte yandan Gafur. Gafur için samanlık seyran oluyordu.

Boş zamanlarındaysa, İstanbul kazan, o kepçe!

Ümmü'ye her istediğini yapmakla, ağası Memed'den öcünü almış sayıyordu ilk zamanlar kendini. Sonraları yetinemez oldu

bu kadarına. Memed'in haberi yoktu ki hakaretinin değeri olsun. Yaptığı hakaretin değeri olmalıydı. Bir zamanlar tahta bavuluyla yorganı, İstanbul içinde sipsivri bırakılmanın öcünü, Ayşe'yi ve dükkândaki yerini almakla fazlasıyla çıkarmış farz ettiği delikanlıyı bulmalı, bacısını baştan çıkardığını, gerekirse karısını bile elinden almasa da, ona da bacısına yaptığının tıpkısını yapabileceğini anlatmalıydı.

Bu duyu, içinde gittikçe kuvvetlendi, önüne geçilmez bir istek hâlini aldı: Ayşe'ye sahip olmak!

Zeytinburnu'na dadandı.

DP hatta VC'liydi. DP ya da VC'lilerin bulunduğu kahvelerle sendika lokallerine girip çıkıyor, Hatçe'lerin evini bildiği hâlde uğramıyordu. Uğramıyordu çünkü, Hatçe'yle kocasının Memed'le Ayşe'yi nasıl sevdiklerini, onları gerekirse dişleri tırnaklarıyla koruyacaklarını biliyordu. Onun için, değil Hatçe'yle kocası, çocuklara bile görünmemeye çalışarak semti günlerce gezdi, dolaştı: İflahsızın Memed'le karısı Ayşe nerde oturuyorlardı?

Bir akşamüstü hiç beklemediği anda Zeytinburnu istasyonunda rastladı Memed'e. Üstü başı harç bulaşıkları içinde, işten dönüyor olmalıydı. Trenden henüz inmişti. Yorgun görünüyordu. Adamakıllı da zayıflamıştı. "Gebersin!" diye geçirerek, ona görünmeden, bir kıyıdan göz hapsine aldı. Memed'in dünyadan haberi yoktu. Başı önünde, kocaman postallarıyla battal battal yürüyordu.

Düştü ardına.

Memed hem yorgun, hem de düşünceliydi gerçekten de. Düşüncesinin sebebi, Hatçe'nin kocası. Zeytinburnu'nun epeyce yukarılarındaki düzlüklerde satılık arsalar vardı. Madem bir gecekondu sahibi olmak istiyorlardı, paranın bir bölümünü Ayşe birikmiş parasıyla ödesin, arsaya sahip olsunlar, sonra da Hacı Baba'dan gerekli briket, kireç, kum gibi yapı malzemelerini aydan aya taksitle alsınlardı.

Memed hem dalgın dalgın yürüyor, hem de girecekleri ağır borç yükünü düşünüyordu. Anşa'nın birikmiş parasıyla arsayı aldılar diyelim, gene yarıdan çok borçları kalacaktı. Aydan aya arsaya taksit ödeyecekler, Hacı Baba'ya borçlanıp, gene aydan aya, gene taksit. Arsa ve Hacı Baba'nın borçları dünya kadar tutacaktı. Çalışıyorlardı ama, ya hastalanır da çalışamazlarsa? Ya borçlarını zamanında ödeyemezlerse? Ödeyemediler mi, arsa ellerinden gidiyordu. Arsa ellerinden gittiği gibi, verdikleri para da yanıyordu.

İstasyondan çıktı. Zeytinburnu gecekonduları arasındaki daracık yollardan hep o düşünceli hâliyle geçti. Ardında, onu uzaktan izleyip duran Gafur'dan habersiz, kırlara düştü. Buraları Gafur bilmiyordu. Demek ta buralara gelmişlerdi? İyice tenha yerler. Değil avrada dolanmak, adam boğazlansa kaynar giderdi.

Memed ne Gafur, ne de yukarıdaki yusyuvarlak, pırıl pırıl ayın farkında, yürüyor, durmadan yürüyordu: Aydan aya yetmiş lira veriyorlardı daracık bir odaya. Ay başı geldi mi, kirayı sıkıysa götürüp odanın göçmen sahibi berbere vermesinler. Ertesi sabaha bırakmıyor, gece yarısı da olsa hemen geliyor, açıyordu ağzını. Onun için, boğazlarından kesip, kirayı ayın ilk günü denkleştiriyorlardı.

"Arsayı alalım bitsin gitsin!" diye geçirdi. "Kiraya verdiğimizin biraz fazlasını arsayla Hacı Baba'ya veririk, dişimizi eyice sıkarık, ne yapalım? Sonunda iyi kötü bir ev sahabı oluruk..."

Beştelsizler'deki derme çatma evlerden birine girdi.

Ayşe kapıda karşıladı:

"Hoş geldin!"

"Hoş bulduk."

Kocası gene sıkıntılıydı. Sıkıntısının nerden geldiğini bilmiyor değildi ama, ne yapabilirdi? Şu arsaya peki deyiverse, Hacı Baba'dan da biriketi miriketi alsalar...

Kendileri gibi, sağda solda çalışan insanlara kiralanmış odaların bulunduğu avlunun karanlık pencerelerinin önünden

geçerek, evlerine geldiler. Kapı yarı açıktı. Duvarlar bel vermiş. İçeri girdiler. Kısılı bir küçük idare lambasının sarı sarı yandığı odada tek pencere yoktu. Burası aslında insanların oturması için değil, hayvan ahırı olarak yapılmış, yıllar yılı ahır olarak kullanılmış, İstanbul'da istimlak başlayıp da yıkım arttıkça, şehirden sürülüp çıkanlara kiraya verilmeye başlanmıştı. İlk zamanlar on beş liraya kiralanmıştı. İstimlakin sürdüğü insanlar çoğaldıkça, öteki odalar gibi, bu ahırın da değeri arttı, en son yetmişe çıktı.

"Ayaklarını yuyacan mı?"

"Yuyacam."

"Gel yu."

Elinde su ibriği, kocasını bekledi.

Memed her akşamki gibi, harç bulaşıkları içindeki pantolonunun paçalarını dizlerine kadar çemirledikten sonra kapının eşiğine oturdu, karısının döktüğü suyla ayaklarını yıkamaya başladı. Suyu bol harcayamıyorlardı. Tenekesi yirmi beş, hatta ellidendi. O da tek eşekle bilmem ta nerelerden getiren aksi sakanın keyfine göre.

Memed suyun serinliğiyle ferahlayarak karısına baktı.

Yukardaki ay, Ayşe'nin yüzünü mavi mavi aydınlatıyordu. Kocası şu arsa işine bir peki dese, ah deseydi! Kocasının elini aldı, karnına götürdü. Genç kadının karnı yüklüydü. Kocaman el, yüklü karnın üzerinde uslu uslu durdu bir süre.

"Oğlumuz," dedi Ayşe.

Memed elini çekti:

"Kız olursa ya?"

"Oğlumuz, kızımız. Hepsi bir, hepsi de evlat değel mi?"

"Doğru."

"Doğru ya..."

"E?.."

"Yavrumuzu şimdiden düşünmemiz lazım!"

Memed "Nasıl?" diye sormadı. Çok dinlemişti karısından. Doğumu hükümetin doğumevlerinden biri ya da hastahanede

yapsa bile, çocuğa gene de öteberi lazımdı. Öteberiden geçtim, çocukları dünyaya kira evinde değil, kendi evlerinde gözlerini açmalıydı.

Memed'in dizlerine tutundu:

"Öyle değel mi?"

"Neyle?"

"Çocuğumuzu diyom, kendi evimizde..."

Memed zaten kararını vermişti. Başını sertçe kaldırdı karısına.

Kadın kuşkulu, sordu:

"Ne baktın?"

"Ay başına kaç gün var?"

Ayşe bunu hiç aklından çıkarmıyor, gün gün sayıyordu:

"Yedi gün," dedi.

Memed müjdeyi verdi:

"Yedi gün sonra kurtuluyok!"

Ayşe heyecanlandı. Sevinçten nerdeyse çıldıracaktı.

"Arsa işine peki mi diyon yonsa?"

"N'örim avrat? Düşündüm, taşındım... Heç olmazsa virdiğimiz taksitler bitince biz de eyi kötü bir ev sahabı olur, aylık derdinden kurtuluruk!"

Genç kadın sevinçten ağlamaya başladı. Kocasının iki dizini kucaklamış, hıçkırıyordu. Demek sonunda razı olmuştu? Onların da ay başlarını düşünmeden, ev sahibi korkusundan uzak, barınacakları bir yerleri olacaktı?

"Hüs, hüs ağlama. Ağlayacağına sevin kız!"

Yukarıdaki ayın cömertçe aydınlattığı yüzünde parlayan gözyaşları, kocasına minnetle baktı:

"Oooh, oh yarabbi. Sana şükürler olsun!"

Memed karısının saçlarını okşayarak:

"Kışa epey var daha. Düşündüm, aydan aya yetmiş viriyok nasıl olsa, yetmişe bir yetmiş daha katar... Öyle değel mi?"

Kadın kocasının dizlerinden az uzaklaştı:

"Ben sana diyip durmuyor muydum? Nasıl olsa ödenir. Fabrikadan aldığım boğazımıza gitsin. Tahtaya giderim, çamaşıra giderim, senin kazandığınnan top gibi de yeter. Evin yapılışında ustıya mustıya para da vermiyecez. Vallaha çabucak kurtuluruz. Çocuğumuz da..."

Güldü.

Memed karısını kendine az daha çekti:

"Evimizde mi olur diyecen yani?"

"Evimizde olur."

"Doğru."

"Arsamıza bir kavuşak da bak..."

"N'olacak?"

"Kapanıp öpecem toprağı vallaha..."

"Ben de."

"Ondan sonra sırt sırta verip..."

"Kana kana çalışırız."

"Ben sana harç taşırım, tuğla veririm."

"Briket daha iyi."

"Briket ne ki?"

"Sen bilmen. O da tuğla gibi ya, böyük böyük..."

"Daha çabuk mu örülür?"

"Daha çabuk."

"..."

"..."

"..."

Ay başında arsalarına kavuştular.

Zeytinburnu'na, gelip geçen trenlere uzaklardan kuşbakışı bakılan bir tepe üzerinde küçücük bir toprak parçası. Bu küçücük toprak parçasına Ayşe'nin birikmiş parası verilmiş, artakalanı için de aydan aya yetmiş lira ödenmesi uyuşulmuş, birtakım senetler, bonolar imzalatılmış, durum çeşitli kefillerle sağlama bağlanmıştı.

Ne olursa olsun, kiracılıktan kurtulmuşlardı ya. Artık ne ay başları, ne ev sahibinin korkusu. Aydan aya yetmiş lira verdikleri ahırdan, arsalarına taşınmışlardı. Ne çıkardı? Gündüzleri güneş, geceleri kalabalık bulutlar, kalabalık bulutların arasında yanıp sönen ay... Olsun, olsundu. Ev sahibinden, kira derdinden kurtulmuşlardı ya!

Dehşetli bir heyecanla ağlamaya başladılar, sonra da karı koca kapanıp topraklarını öptüler.

Çevrelerinde, yıkılan İstanbul'un evsizlik cehenneminden kaçıp gelmiş insanlar. Daha önce gelmiş, barınaklarının temelini kazan, kazılmış temellere duvarları çıkmaya çalışan ya da sadece briket gibi, tuğla gibi, kum, kireç, çimento gibi yarınki barınaklarının araçlarını bekleyen insanlar; yağmurla, karla, ayazla, çamurla savaşmaya ahdetmiş insanlar!

Kapanıp topraklarını öpen genç karı kocaya bakıyor, şaşmıyorlardı. Onlar da daha önce aynı his, aynı özlem, aynı hasretle bu topraklara gelmiş, bu topraklara kavuşmanın hasretini tıpkı tıpkısına onlar gibi topraklarını öperek gidermişlerdi.

Gidermişlerdi ama, çok geçmeden de anlamışlardı toprağa kavuşmakla işin bitmeyeceğini. Toprağa kavuşmak işin başıydı henüz. Küçük bir arsaya sahip olmakla bitmiyordu. Hele Hacı Baba'dan briket ya da tuğlalarını, kireç, kum, çimentolarını alsınlar, hele temelleri kazmaya, duvarları yükseltmeye başlasınlardı. O zaman, işte o zaman anlayacaklardı dünyanın kaç bucak olduğunu.

"Öğrenirleeer," dedi Yugoslav göçmeni İrfan. "Öğrenirleeer!"

Yanı başında karısı. Mavi gözleri, sarı saçlarıyla pembe pembe:

"Helbet üğrenecekler..."

Geçen yılları düşündü. Yugoslavya'dan vapurla gelmişlerdi. Vapur İstanbul limanına adeta posa gibi atmıştı. İstanbul limanı, kim kime? Elde yok, avuçta yok. Altı çocuk. Büyük şehirdi İstanbul. Kalabalıktı. Kalabalıksa kalabalığın sıkışıklığını

artıracak yenilerini istemiyordu. Karı kocayla altı çocuğu ite ite şehrin dışına, Zeytinburnu'na atmıştı. Topraklar başıboş, dalgalı topraklar. İstanbul'a kuşbakışı bakılıyordu burdan. Bir kazma, bir kürek, karı koca girişmişlerdi işe. Toprak barınak hâline gelinceye kadar kazılmış, kazılan topraklar kıyıya kürek kürek atılmıştı. Barınaktı burası. Kirpilerin toprak altı yuvalarına benzeyen bir barınak.

Genç kadın, mavi gözleri yaşlı, anlatıyordu:

"Bırakmadılar, toprak altında bilem bırakmadılar!

Kocası öfkeyle, "Ama biz," dedi, "biz. Ne yaptık?"

"Duğru, yılmadık, yeniden kazdık toprağı!"

Erkek kara kuru, kavrulmuş ama ceviz kadar sert bir insan, Bakırköy fabrikasında çalışıyordu. Onlar da Ayşe'yle kocası gibi, dişlerinden tırnaklarından artırıp burada küçük bir arsa uydurmuşlardı. Hatta temelleri atmışlar, duvarları çıkmışlardı. Bir gece...

"Yeşilliler," diye içini çekti bir başkası.

Ağzında diş kalmamış, otuzluk bir adamdı. Gözlerini herkesten öfkeyle kaçırıyor, sustuğu zamansa canlı bir küfür hâlini alıyordu.

"Yıkarlar," dedi. "Vazifeleri yıkmak!"

Hınçla sustu.

Ayşe meraklanmıştı:

"Ne demiye yıkarlar?"

Yugoslav göçmen kadın omuz silkti:

"E, tabii, vazife!"

Kocası sertçe döndü:

"Ne vazife? Avanta! İsterler rüjvet!"

Memed:

"Rüjvet ne dimek?"

Herkes güldü. Deminden beri söze karışmayan emekli, ama hâlâ dinç, gözlüklü öğretmen, "Demek rüşveti bilmiyorsun?" dedi. "Nerelisin sen?"

Memed, "Suvaz" değil, doğru doğru, "Sivas," dedi. "Sivas'ın köylüğünden!"

"Sizin köyde rüşvet yok mu?"

"Bilmem."

"Rüşvetsiz köy olmaz, rüşvetsiz şehir olmaz. Öğrenirsin, sen de öğrenirsin delikanlı!"

Sinirli sinirli uzaklaştı.

Arkasından, "Öğretmen," dediler. "Lakin..."

"Ciğerli, cevherli adam!"

Bir başkası, "Tapın ona," dedi. "Tapın. Başımıza ne bela geldi, bundan sonra da gelecekse onun yüzünden gelecek!"

Ayşe ile Memed'in anlamadıkları bir tartışma başlamıştı. Ne vardı? Ne oluyordu? Öğretmen DP'ye, VC'ye girmiyor, başkalarının da girmemelerine önayak oluyorsa iyi ediyordu. Onlar da girmemişler, bu yüzden köşkü, köşkün rahat ekmeğini bırakmamışlar mıydı?

Tartışma geçen günler içinde kızışarak sürüp gitti. Onlar da girmişlerdi bu tartışmaya çaresiz. Girmişlerdi ama, onlarınki daha çok kıyıda kalıyor, evlerini bir an önce yapmaya bakıyorlardı.

Hacı Baba'dan briket, kum, kireç, çimento alındı. Arsadan başka, yarınki barınaklarının gerekli araçları için de aydan aya taksit ödeyeceklerdi, iki borcun birleşmesi, içinden çıkamayacakları kadar büyük görünüyor, karı kocayı, bütün gece ayın altında kara kara düşündürüyordu.

"Ya ödeyemezsek?" diyordu Memed.

Ayşe de aynı şeyi düşünse bile, kocasına destek olmak için, "Öderiz," diyordu. "Evvel Allah'ın izniynen öderiz!"

"Çok korkuyorum!"

"Korkma. Dişimizi sıkıp bir hafta içinde evimizi meydana çıkarırsak, ondan sonra kapımızı kilitler, ben de giderim işe. Çamaşıra giderim, tahtaya giderim..."

İşi bırakmıştı Ayşe. Komşular her ne kadar birbirlerine, birbirlerinin mallarına göz kulak oluyorlarsa da, gene de bilinmez,

İstanbul'un gözden sürmeyi çeken ipsizleri vardı. Yazının yüzünde başıboş bırakabilirler miydi öteberilerini?

Bir gün Ayşe, patlıcan kızartıyordu. Yanına komşu kadınlardan yaşlı, kupkuru biri sokuldu:

"Kolay gelsin kızım, patlıcan mı kızartıyorsun?"

Ayşe güler yüzle buyur etti kadını:

"Patlıcan kızartıyorum teyze, buyur."

Kadın sağa sola baktı, usullacık sordu:

"Temelleri kazdınız ha?"

"Kazdık."

"Duvarları çıkmaya da başlarsınız öyleyse yakında..."

"Allah izin verirse..."

Kadın içini çekti:

"Verir inşallah. Verir ya..."

Sağa sola baktı. Bir şey söylemek istiyor, çekiniyor gibiydi. Sonunda, "Ali Efendi gelip sizi gördü mü?" dedi.

Ayşe şaşkın:

"Yoook. Kim o?"

Kadın gene çevresini kolladıktan sonra, "Gelir," dedi. "Gelir sizi mutlaka görür. Bizi de gelip görmüştü de, hissemize düşen parayı vermiştik. Ne yapacaksın kızım, rahat çalışabilmek için lazım, vermek lazım."

"Ne vereceğiz teyze? Kime vereceğiz?"

"Para kızım. Ali Efendi gelir alır. Almazsa duvarlara hiç başlamayın. Evinizi kursanız bile nafile!"

"Para yeşillere mi verilecek?"

"E tabii yavrum. Biz de verdik, herkes verir."

"Öğretmen?"

Kadın kızdı:

"Gözü çıksın öğretmenin. Onun yüzünden başımız derde girecek. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Onunla konuşmayın siz. Onun fikri bozuk, o komünist!"

"Ne demek o?"

"Bilme daha iyi. Öylelerinden insana fayda gelmez. Allah'ı, peygamberi tanımazlar onlar. Onlar vatan millet düşmanı. Onların enikonu girecekleri yer it deliği, mapisane. Onlara uyanları hükümet mimliyor, yarın onlarla birlikte..."

Ayşe anlamıyordu. Ona neydi? O, gecekondusunun bir an önce yapılmasına bakardı. Kış geliyordu. Ne kalmıştı şurda? Bir iki ay sonra yağmurlar, ardından kar. "Kondu"ları çabucak yapılmalı, başlarını sokmalıydılar.

Gece, kocakarının söylediklerini kocasına açtıysa da, aldırmıyordu Memed. O da karısı gibi, duvarların bir an önce yükselip çıkmasına bakıyordu. Ev biterse karısı da gene eskisi gibi Bakırköy fabrikasında çalışmaya başlayabilecek, üstelik sağda solda tahtaya gidecek, çamaşır yıkayacaktı.

Öte yanda Gafur'sa, ağasının kesesinden gezip dolaşıyordu. En çok da Ayşe'yle Memed'in civarında dolaşıyor, öğretmenin baş çektiği bu kesim gecekondularla ilgileniyordu. Anladığına göre, hem VC Ocağı açmaktan, hem de yeşillerle ötekilere "haraç" vermekten kaçınıyor, hatta çoğu zaman öğretmenin ağzına bakarak, bayağı direniyorlardı:

"Ne VC Ocağı, ne de ite, köpeğe haraç!"

Gafur sordu birinde:

"Madem böyle diyorlar, niye evlerini başlarına yıkmıyorsunuz?"

Bıyık altından gülünerek başlar sallanıyordu:

"Her şeyin bir vakti zamanı var."

"Nasıl yani?"

İşin "nasıl"ı hiçbir zaman açık açık söylenemezdi. Fakir fukaranın canları arı sokmuşçasına yakılır, ama arı hiçbir zaman görünmezdi.

Ne olursa olsun. Zeytinburnu'na, gelip geçen trenlere kuşbakışı bakılan tepenin üzerinde temeller kazılmaya, kazılan temellerdeyse duvarlar yükselmeye başlamıştı. Başka çareleri yoktu. Kış geliyordu. Fırtına, yağmur, kar!

Çalışılıyordu, harıl harıl çalışılıyordu ama, gece, gece yarısından sonra. Çünkü gece yarısından sonra yeşiller uykuda olurlar, keser ya da mala seslerini duymazlardı!

Gerçekten duymazlar mıydı?

21

Ayşe, çevredeki gecekondularda tek tük başlayan keser sesleriyle uyandığı sıra, kocası yanı başında horul horul uyuyordu. Kulak verdi: Keser sesleri, evet. Demek "Yeşiller"den gizli çalışanlar işe başlamışlardı? Kendileri de onlardan. Dişlerinden tırnaklarından artırdıkları parayla dörtte bir bölümünü verdikleri arsalarına iki gecedir gece yarısından sonra kaçak çalışarak, gecekondularını oturtmaya bakıyorlardı. Hacı Baba'dan yüksek faizle satın aldıkları briketler bir buçuk odalık gecekondunun duvarlarını henüz yarı bellerine kadar yükseltebilmişti. "Allah izin verirse" bu gece, bu geceden sonraki gecelerde de, gece yarısından sonra, başkaları gibi çalışıp "Kondu"yu kuracak, çatısını da oturttuktan sonra temelli kurtulacaklardı.

Kocasını uyandırması gerekiyordu ya, kıyamıyordu da. Sabahın erken saatlerinde düşüyordu yollara. Akşam karanlıklarına kadar yapılarda duvarcılık, akşam elektrikli trenle evine geliyor, yıkanıp karnını da doyurduktan sonra vuruyordu kafayı. Üç beş saat uyku, ondan sonra da şimdiki gibi, öteki gecekonducuların keser sesiyle uyanıp, küçük gemici fenerinin ürkek sarı ışığında arı gibi çalışmaları gerekiyordu.

"Kondu"larının henüz yarım adam boyu duvarları arasında serili yer yatağından havaya baktı Ayşe. Ay yoktu. Atılmış pamuk yığınlarını hatırlatan kirli bulutlar. Eylül ortalarının artık yavaş yavaş derlenip toplanarak İstanbul göklerinde çalımla dolaşmaya başlayan bulutları, yağmur bulutları. Birkaç ay sonranın yağmuru, karı, ayazını taşıyarak Yeşiltepeli barınaksızlara

ellerini çabuk tutmalarını hatırlatıyorlardı. Eller çabuk tutulmalı, "Yeşiller"le ötekilere rüşvet mi, avanta mı her neyse verilmeli, briket, tuğla, kerpiç üst üste konup duvarlar çıkılmalı, çatı oturtulmalıydı!

Dışarıda çoğalan keser sesleri.

Keser sesleri korkak, keser sesleri çekingen. Hacı Baba'nın kerestelerine inen keserler bile korkuyordu "Yeşiller"den. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir keser, dünyanın hiçbir yerindeki hiçbir keresteye böylesine çekingen inemez. Zeytinburnu sırtlarındaki Yeşiltepe'de gecekonduları kurmaya çalışan keserler bile korkak, ürkek, çekingen!

Havada içten içe kaynayıp kabaran karanlık bulutlar...

Ayşe hâlâ horul horul uyumakta olan kocasını uyandırmaya kıyamıyordu ama, uyanması, kalkıp başkaları gibi karısıyla birlikte işe girişmesi lazımdı. Eylül ortalarından, bulutların tepede tehdit gibi homurtuyla dolaşmalarından geçtim, briket duvarlar bir an önce çıkılmalı, "Yeşiller" keser seslerini işitip yırtıcı kuşlar gibi yetişmeden çatı yerine oturtulmalıydı. Uykuya, yorgunluğa kalırsa, o da en az kocası kadar yorgun ve uykusuzdu. Kocası elinde mala, yapılarda bütün gün duvar örerken, o da sabahın erken saatlerinde fabrikadaki işinin başına koşuyordu düne kadar. Fabrikada akşamlara kadar iş, sonra paydos, haydi Bakırköy, Yeşilyurt evlerinin silinecek tahtaları, yıkanacak bekâr çamaşırları, sonra ev, kocasının ayakları, akşam yemeği, şöyle bir uyku...

Bütün bu yorgunluk, uykusuzluklarının acısını yakında çıkaracaklardı Allah izin verirse. Hatçe Ablasıgil gibi. Onlar da bir zamanlar tıpkı böyle, ne gece, ne gündüz sırt sırta verip çalışmışlar, ama şimdi? Şimdi rahattılar. Çocuklarını okutuyor, büyütüyorlardı. Ne ev sahibi, ne kira derdi. Hatçe gene el çamaşırı yıkıyordu ya, o kadarı olacaktı artık, iş el çamaşırı yıkayıp, el tahtası silmeye kalsın.

Keser sesleri!

Karnındaki de büyüyüp duruyordu. Elbette büyüyecek, günün birinde de. Gülüverdi. Doğumda Hatçe Ablası yanında bulunurdu herhalde. "Bulunurum kız, korkma!" demişti. Korkmuyordu. Bulunmasa bile. Yeter ki şu "Kondu" meydana çıksın, karnındakinin vakti saati dolsun... Bir karı, bir kocaydılar. Oooh, dünya onların. Ne kaynana, şimdi de ne kayınbaba, ne görümce, ne de kayınlar. Bereket, Memed de onları aramıyordu. Yıllar yılı tam da istediğini bulmuştu. Hatçe Ablası gibi. "Kondu"larını da onlarınki gibi tamamlayıp artık yıkılamaz hâle getirdiler mi... Yattığı yerde kımıldandı sabırsızca. Yıkılamaz hâle getirmeliydiler. Horul horul yatmanın zamanı değildi.

Kocasını dürttü:

"Memmed, kurban Memmed!"

Memed hemen uyanmadı. Horultusu kesildi önce.

"Memmed, kurban!"

Sanki kulak verdi, dinledi.

"Ciğerim, Memmed!"

Uykunun karanlık sularından yüze çıktı:

"Hıh!"

"Kalk, kalk kurban. Dünya uyandı tekmil!"

Memed uykulu gözleriyle havaya baktı, karanlık bulutları gördü. Şakası yoktu. Briket duvarlar çabucak yükselmeli, çatı çabucak oturtulmalıydı. Yalnız kara bulutların değil, avantalarını aldıkları hâlde gene de belli olmayan "Yeşiller"in hiç şakası yoktu.

Davranıp kalktı:

"Ya Allah, ya bismillah!"

Karısının döktüğü suyla elini yüzünü yıkadı, sonra geçti dün akşamdan yarım kalan duvarın başına. Ne uyku, ne yorgunluk. Bu iş kendi işleriydi. Bu iş işlerin en gereklisi, doğacak çocuklarını karşılamak için yapılan hazırlıkların en gereklisiydi.

Ayşe briketle harç taşıyor, Memed büyük bir alışkanlıkla briketleri yarım kalmış duvara sıralayıp duvarları yükseltiyordu.

"Kolay gelsin komşu!"

Memed, yanı başındaki kalın camlı küçük gemici fenerinin sarı sarı aydınlattığı adama baktı: Orta boylu, kalın, tepe saçları dökük, yaşlıca bir adamdı. "Öğretmen" deniliyordu. "Yeşiller"le başının dertte olduğu söyleniyor, korkuluyordu. Korkuluyordu çünkü hem muhalifti, hem de "Yeşiller"le ötekilere bir tek kuruş bile vermiyordu.

Memed, "Eyvallah," dedi.

Adam ter içindeydi, sigara içiyordu:

"Avanta verdiniz mi?"

"Kime?"

"Yeşillere, ötekilere..."

Memed "Verdik" demeye utandı:

"Vermemek olmaz ki beyim..."

Bayağı kızdı:

"Faydası yok, hiç faydası yok. Avanta vermekle yıkmasalar hadi neyse diyelim. Yıkarlar, gene de yıkarlar!"

Ayşe'nin aşağıdan uzattığı briketi aldı, yerine koydu:

"Hiç mi faydası olmaz dersin?"

"Olmaz. Yıkarlar..."

"Bu hafta sonuna kadar gelmeseler, kurtulduk demektir!"

Acı acı gülümseyerek sigarasının dibini yere attı:

"Onlar işlerini bilirler..."

Çekti gitti.

İflahsızın Memed bayağı sevinmişti gidişine. Tanıyanlar çok aksi olduğunu, pire için yorgan yaktığını, başkaları için başını derde soktuğunu, hatta "Yeşiller"le jandarmalardan dayak yediğini söylemişler, "Bu olmasa işimiz yoluna girer!" demişlerdi.

Ayşe yeni bir briketi uzatırken usullacık sordu:

"Ne diyor öğretmen?"

Memed briketi aldı:

"Hiç canım, şu meseleyi kim söylemişse duymuş..."

"Yeşillere verdiğimizi mi?"

"Harç getir. Heye."

Harç bulaşıkları içindeki tenekeyi aldı, gitti, harç koyup getirdi:

"Ona neymiş?"

Memed tenekeyi yukarıdan çekip aldı:

"Ne biliyim ben?"

Yeni bir briket:

"Kulağasmıyak biz ona."

Briketin alınışı:

"Hiç canım."

"Duvarlar yarın akşam biter, değil mi?"

"Allah izin verirse. Bir sigara getir ceketimin cebinden..."

"Ellerim bulaşık lan."

"Olsun."

Gitti, kocasının iş ceketini yatağının yanından aldı, sigara paketiyle kibriti getirdi, uzattı:

"Al!"

Yukarıda dolanıp duran yağmur bulutları. Hava iyice serindi. Sağda solda kaçak gecekondu kurmakta olanların küçük gemici fenerlerinin sarı ışıkları. Herkes alabildiğine elini çabuk tutuyordu. Yeşillerle sivillerin, bir de DP ya da VC'lilerin korkusu olmasa, arı gibi çalışan barınaksızlar istedikleri barınağı bir hafta içinde kuruverirlerdi ama bırakmıyorlardı ki!

Memed'in avuçları içinde sigara yakışına ötelerden bir başkası sanki karşılık verdi. O da yakmıştı. Memed görmedi. Huyu buydu. İşe başladı mı çevre silinir, alnında gittikçe artan ter tomurcukları, elleri makine gibi işlerdi.

Uzaklarda bir horoz öttü.

"Briket ver!"

"Al!"

Kocasının yanı başında, ne güzel. Geceler hiç bitmese, uzasa, saatlerce uzasa, günlerce, haftalarca... Yarın çocukları da olunca.. Memed erkek istiyordu, o kız. Erkek, kız. İkisi de evlat.

Hatçe Ablasının sözü bu da. "Evladın erkeği kızı mı olur," demişti. Doğru. Erkek ya da kız. Ama erkek olsa daha iyi. Erkek olsa. Hatçe Ablasının oğlanları gibi, konuşmalarını düzeltseler, top oynasalar. Hatçe Ablasının küçük oğlanı gibi, düşüp dizlerini kanatsa da, bağırıp çağırsa oğluna, kıçına kıçına vursa şaplağı.

"Harç ver!"

Uzatılan tenekeyi kaptı, gitti doldurup getirdi, verdi.

"Al!"

Çocukları olunca kaynatası gelip görmek ister miydi acaba? Belki de isterdi. Korkuyordu, bu adamdan korkuyordu çaresiz. Bugünlerde hapisten çıkması gereken Gafur da çıktı, köşke gitti, kaynatasını gördü, ileri geri laflar ettiyse namusu üzerine...

"Briket ver!"

Verdi. Ettiyse, kaynatası mutlaka inanırdı. İnanınca oğluna fitnelik yapar, oğlu da... İnanmazdı belki ama, içten içten bozulur, kötü gözle bakar mıydı ola?

"Harç ver!"

Bakarsa anlardı şıp diye. O zaman biliyordu onlara yapacağını. Memed'e değil, tövbe değil Memed'e, ötekilere. En çok da Gafur'a. Deli kafasını kızdırdılar mı vallaha da billaha da yapacağını biliyordu.

"Briket ver!"

"...Deyyus oğlu deyyus dirim, ne dimişsin kaynatama? Ne dimişim diye sorar. Daha ne diyeceksin dirim, yakalarını bir destelerim, ondan sonra... Erkek Fatma gibi. Desinler, Erkek Anşa desinler. İnsan bu dünyada namusu için yaşıyor. Bunca yıl yaşadım, kim elime elini değdirdi? Kimse? Hele öyle bir fitnelik etsinler..."

"Harç ver!

"...Ya Memmed'e fitnelik ederler de Memmed bana sezdirmez, beni içten içe sürtük bellerse?"

"Briket ver!"

Sanki böyle bir şey olmuş da Memed ondan saklamış gibi, "Beri bak," dedi.

Memed'in ağız kenarında ufalan sigarası:

"Ne var?"

"Baban Gafur'un sözüne bakar da sana fitnelik yaparsa..."

"Uzatsana briketi be!"

"Al!"

"N'olur yaparsa?"

"İnanır mısın?"

Hep bakmadan, gözüne kaçan dumandan hep sakınarak, "İnanmam ya," dedi, "sen niye bunun üstünde duruyon?"

Hırçın:

"Dururum tabii. Herkes bu dünyada namus için yaşıyor!"

"Biliyom. Sen onlara bakma. Her daim diyom, sen onlara töbe bakma. Onlar ağzı kara insanlar. Harç vir harç..."

Köşkten ayrıldılar ayrılalı Ayşe'ye böyle bir huy gelmişti. Ya Gafur bir şeyler derse, ya kaynatası inanırsa, ya Memed kendine açmasa bile içten içe inanır, ona sürtük gözüyle bakarsa?

Sağlı sollu iki horoz yarışırcasına öttü. Memed başını çevirip güneşin doğacağı yere baktı. Sabaha çok vardı ama, oralar gene de bayağı aydınlıktı. Açık, çok açık bir kayısı sarısı.

"Briket ver!"

"Al!"

Çevredeki "Kondu"larda mırıltı hâlinde konuşmalar, arada keser, tuğlayı kıran mala sesi, kısık gülüşmeler, bir köpek havlaması. Bu, saatlerce sürdü. Bütün bir semt, semtin yeni yeni "Kondu"ları, yaklaşan kış ve suratsız ev sahiplerinden kurtaracaktı birçok aileyi. Ama hepsinin içinde de korku, o korku, Yeşillerle sivillerin korkusu. Hiç belli olmuyordu. En umulmadık zamanda, yerden biter gibi bitiveriyor, kadınlarla çocukların ağlamalarına kulak asmıyorlardı.

Doğunun açık kayısı rengi hızla koyulaşıyordu.

Aysız, yıldızsız gecenin karanlıklarında uçuşan griler. Griler hızla çoğalıp griliklerini yitiriyorlardı. Çoğalan köpek ve horoz sesleri. İşler ağır ağır tavsamaya başlamıştı. Ter içinde, sırılsıklam insanlar bu geceki kaçak çalışmalarını da bitirmiş oluyorlardı ama, öğretmen gibi eski, tecrübeliler korkmuyorlarsa bile, bütün bu sabahlara kadarki çalışmaların boşa gitmesinden çekiniyorlardı.

Gece, gecenin karanlıklarıyla birlikte bütün gece yukarıda homurtuyla dolaşan kirli bulutlar da sıyrılmıştı. Memed duvardan yere atladı. Evinin duvarları ikişer karış daha yükselmişti. Yarın da ikişer karış, öbür gün de. Sonra düze çıkmış olacaklardı. Dünya kadar para vermişlerdi kirece, kuma, çimentoya, brikete. Hacı Baba faizciydi filan ama gene de Allah razı olsundu.

Öğretmenle Yugoslavyalı göçmen konuşarak yanlarına geldiler. Öğretmen, dudağı kıyısında ufalan sigarasından yeni bir sigara yaktı:

"Bu geceyi de atlattık Hayrullah."

Çok ince, çok uzun Hayrullah mavi gözleriyle saf saf güldü:

"Atlattık şükür üğretmen."

"Ama hiç belli olmaz, öğleye doğru bir de bakarsın, ellerinde kazmalar..."

"Tuğlaları, briketleri hep kırıyorlarmış, doğru mu?"

"Hiç dinlemiyorlar."

"Bu hesapça Hacı Baba..."

"Hacı Baba avantada tabii. Zaten o pezevenk de onlardan. İhbarı asıl yapan o. Malum ya, kırılan, mahvolan malzemenin yerine yenisini satacak."

Konuşarak uzaklaştılar.

Her sabah böyle, yanında göçmen Hayrullah, Beştelsizler'e, kahveye iner, demli sabah çayını içer, Demokrat kahvecinin inadına, radyodaki VC katılmalarıyla alay ederdi. Ağzında dili iyice döndüğü, eli kalem tuttuğu için kahveciyle partililer pek üstüne düşmez, hatta dobra dobra konuşmalarından ötürü severlerdi bile.

Gene öyle oldu. Kahveden içeri girdi:

"Selamünaleyküm millet!"

Başlar döndü, sevenler, sevmeyenler, isteyerek, istemeyerek selamını aldılar. Sonra gene yolsuzluk, elektriksizlik, kanalizasyonsuzluk üzerine olan tartışmalarına koyuldular.

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Her zamanki gibi CHP'lilerle DP'liler kendi partilerini tutar, yeri gelince överlerken, MP'lilerle HP'liler de zaman zaman aracılık yapıyorlardı. DP şöyleymiş, Başbakan böyleymiş... Nelerine gerekti Beştelsizlilerin? Onlar yolların yapılmasına, kanalizasyonlarına, elektriklerine, sularına bakarlardı. Bunlar yapılıyor mu, Allah razı olsundu yapandan!

Öğretmen, "O kadar," dedi. "Bizim millet olarak, halk olarak iktidarlardan istediğimiz, daha iyi yaşamaya bizleri ulaştırmaları. Bunu yaptılar mı, bırak gerisini!"

Yugoslav göçmeni:

"Kralın asaletinden bize ne?"

Kahveci atıldı:

"Kralından başlatma gene lan, tüyü bozuk!"

Bir başkası:

"Onlarda da krallık cartayı çekti."

Göçmen, "Kral, Başbakan, Cumhurreisi," diye ekledi. "Bize ne? Biz bakarız geçimimize. Öyle değil mi üğretmen?"

Ta dipte kırış kırış bir ihtiyar homurdandı:

"Kralı da o bok, bilmem neyi de. Benim yaşım tamam doksan. Çok şükür. Devir Hamit devriydi ben onu bunu bilmem. Yoktu partiler, ocaklar, bucaklar. Ekmek bereketliydi. Ne zaman çıktı bir İttihat Terakki, ondan sonra rahat yüzü görmedi millet!"

Gençten biri, "Atatürk?" dedi. "Atatürk?"

Çeşitli partiden birçok insan sağdan soldan cevapladılar soruyu:

"O başka!"

"Ona laf yok."

"O, bahsimizin dışında..."

"..."

"..."

Kahve arı kovanı gibi işliyordu. Erkenci işçilerden birçoğu, uzak uzak öten fabrikalara yollanıyorlar, kahve boşalır gibi oluyorsa da, değişen vardiyayla birlikte, çok geçmeden yeni müşterilerin şakacı, uğultucu kalabalığı kahveyi dolduruveriyordu.

Öğretmenin gözüne birden gene o, geçenki adam ilişerek sordu:

"Yahu kim şu adam?"

Göçmen, içeriye selamünaleykümle giren adama baktı:

"Tanımıyorum," dedi.

Radyo ajans haberini vermeye başlamıştı. Gene bir alay DP icraatından, "Muhalefetin tutumunu beğenmeyip VC Ocaklarına minnetle kaydolan yurttaşlar"dan söz ederken, öğretmen radyoyu kapattı. Demokrat kahve sahibi de dahil, kimse içerlemezdi öğretmenin bu hâllerine. Çünkü halk, kendilerine gerçekten faydası dokunanlara, isterse kendi partilerinden olmasın, kızmıyordu. Öğretmen de öyleydi. Nice nice DP'li fakir fukaranın dilekçesini bedava yazdığı gibi, Adliye ya da öteki dairelerde işlerini parasız kovalamış, sıtmalılara kinin vermişti.

Kahveye geçen gün de gelen yabancı, öğretmenin radyoyu çıt diye kapatışına bozularak yerinden kalktı, radyoya yaklaştı, açtı:

"Neden kapatıyorsun?"

Öğretmen ters ters baktı:

"Sana ne?"

Kısa siyah bıyıklı, küstah yapılı adam, "Ne demek bana ne?" dedi. "Ben DP'liyim, hem de VC'li. Burası da DP'li kahvesi, kapatamazsın!"

Kapatırsın, kapatamazsın derken uzayan bir tartışma.

Öğretmen, "Sen kimsin be?" dedi. "Sen buralı mısın da işimize karışıyorsun?"

"Nereli olursam olayım, karışırım elbette!"

"Karışamazsın!"

"Öyle bir karışırım ki... Yaptırdığın kaçak gecekondudan bile haberim var!"

Öğretmenin tepesi attı.

"Olsun be," dedi. "Elinden geleni geri koma!"

Adam hırsla kalktı:

"Peki, bu akşam sıkı dur!"

Kahveden hırsla çıktı. Arkasından bir süre susuldu. Sonra kim olduğu soruldu ama hiç kimsenin tanıdığı yoktu. Tanınmayan adamsa, gece yarısından sonra sabaha kadar kan tere batılarak çalışılan tepedeki gecekonduların yolunu tutmuştu. Yukarda kuvvetli güneş, aşağıda basıldıkça fırın külü gibi pof pof eden toz.

Elleri arkasındaydı. Çocuklarla kadınların korkulu bakışlarına aldırış etmeden, elleri hep arkasında, bir boy gitti, durdu, çevresine bakındı. Birden Ayşe'yi görerek o yana yürüdü. Genç kadın hayli büyümüş karnıyla çatısız evinin kapısına çömelmiş, bulaşıkları yıkıyordu. Bulaşıkları yıkayacak, sonra da kocasının işe gitmeden önce eski çuvallarla hazırladığı güneşliğin gölgesine serilip uyuyacaktı. Öyle uykusu vardı ki, gözleri biber ekelenmiş gibi yanıyor, midesi bulanıyordu.

Bir ara başını kaldırdı, ondan yana gelmekte olan adama baktı, bakmasıyla sanki bir an elektrik akımına kapılıp sarsıldı. Ayağa kalktı.

Beriki gülüyordu:

"Nirye kaçarsan kaç, seni gene bulurum!"

Ayşe'nin kaşları kara kara yıkıldı:

"Bulduğunda ne var ki?"

"Ne mi var? Ben istersem sana her bir fenalığı yapabilirim!"

"Ne gibi?"

"Kaynatan seni benden sordu, bu bir; ikincisi..."

"İkincisi?"

"Bu gecekonduları tekmil yıktırırım!"

"Oşt," dedi Ayşe. "Yazının iti. Sen kim oluyon da gecekonduları yıktıracan?"

"Oşt, it!" hoşuna gitmiş olacak, gevrek gevrek güldü:

"Benim elimde her bir selahiyet var!"

"Ne selahiyeti?"

"Bildiğin selahiyet, kumandar, amir, memur selahiyeti. VC'ye girdim tekmil. Mapisten çıkınca köşke vardım, ağamı gördüm. Kaynatan ağamın inşaatına gitti. Onu bunu bırak ya Anşa, görümcen var ya Ümmü?"

Bütün öfkesine karşılık, Ayşe gene de merakla sordu:

"N'olmuş?"

"Saçları kesildi, hanım yeni yeni fistanlar diktirdi, ayağında yüksek topuklu... Sokakta gorsen töbe tanıyaman!"

Öfkeyle:

"Yarın semte dilli düdük olur çıkar gayrı..."

Oracığa çömeldi:

"Oldu bile. Epey oluyor, bir gece bakkalın çırağıynan köşk bahçesinde yakaladım!"

"Sana neydi?"

"Bana ne olur mu kız? Öşürümü aldım!"

"İyi halt ettin. Kalk git burdan. Gorenler olur, herkes ne der ne demez. Memmed'in kulağına mulağına gider de..."

Tınmadı bile. Bir sigara çıkarıp yaktı.

Ayşe huysuzlaştı:

"Gafur defol git burdan namusunla!"

Alaycı:

"Gitmezsem ne yaparsın? Ulan Allahsızın kızı, nedir bu senin ettiğin? Biz sevdik, tuttun ellere vardın. O yabani oğlandan ne eksiğim vardı benim?"

Ayşe bulaşıklarının başından fırlayacak gibi oldu:

"Yabani sensin, senin ebu ceddin yabani. Sen onu ağzına alacak adam değelsin, anladın mı?"

Gafur da kızdı:

"Onun gibi elli dene it var benim cebimde!"

"Oşt!"

"Oşt ya. Ağam beni gene maiyetine aldı. Hiç çalışmadan maaşımı bir tamam alıyorum. Senin Memmed'in el kapılarında..."

"Alnının teriyle çalışıyor. Senin gibi kemikçilik etmiyor ya!"

"Etmiyor heye, etmiyormuş."

"Etmiyor tabi. Benim yanımda sen Memmed'in kesip attığı tırnak olaman, anladın mı? Bunca yıl şeherdesin, hani okuman yazman? Hani avradın? Hani başını sokacak evin? Adam gibi dirliğin hani? Söyle. Yalan mı? İnsan olan bir insan, insanlığa heves eder. Boyundan posundan utanmadan çoluk çocuğa saldırmaz. Humarcılık sende, ırz namus düşmanlığı sende, itlik uğursuzluk sende..."

Gafur oturduğu yerde doğruldu, sonra çömeldi. Bir küçücük taş parçası aldı, yere düşünceli düşünceli çizgiler çizmeye başladı.

"...Senin kendine hayrın yok ki başkasına olsun. O ağanın aklına turp sıkıyım ki senin gibi dırnaksızı gene tutmuş maiyetine almış!"

Gafur'un başı birden sertçe kalktı:

"Dırnaksız sensin, senin Memmed'in!"

Ayşe de kalkmıştı:

"Sen Memmed'i ağzına alaman!"

"Niye? Menderes mi oldu bu?"

"Benim yanımda Menderes'ten münderesten gönüllü. Menderes kim oluyor?"

Elindeki taşı yere vurdu:

"Kız kessene!"

"Kesmiyecem işte, kesmiyecem!"

"Bi dirsem, suçlu düşersin sonra!"

"Hadi get burdan hadi.. Suçlu düşermişim..."

"Suçlu düşersin tabi. Yer gök Menderes'in yüzü suyu hürmetine duruyor, sen ne bilirsin, cahil kafa?"

"Kalk git, defol burdan, hadi kalk git!"

Komşu kadınlar, çocuklar filan toplanmaya başlamıştı.

"Peki," dedi. "Alacağın olsun, alacağınız olsun. Ben, gene gelecem. Gelip yurdunuzu yuvanızı tepenize yıkmazsam kahpe dölüyüm ben de!"

"..."

"..."

O gün öyle geçti. Ayşe kocasına Gafur'dan söz açmadı. Zaten yorgun, bitkin, halsizdi adam. Bir de Gafur'u düşünmemeliydi. Hem neydi ona Gafur'dan? Gafur ona gelmişti. Kozunu paylaşmasını bilirdi gerekirse!

Ertesi gün korkunç bir haber yalayıp geçti gecekonduları:

"Yeşiller haber almış, yıkmaya geleceklermiş!"

Gecekondu sahiplerinin kolları omuz başlarından kırıldı sanki. Ne yapacaklardı? Şimdi ne yapacaklardı? Yıkınca da hani briketleri, tuğlaları, keresteyi meresteyi sağlam kosalar. Hayır, her şeyi kül ufak ediyor, bir daha işe yaramaz hâle getiriyorlardı.

Arkasından bir başka haber:

"Bir VC Ocağı açarlarsa..."

Bunun ne olduğunu bilmeyenlerin yanında bilenler de vardı. Ama öğretmen, semtin sevgilisi, dostlar dostu öğretmen, "Hayır!" demişti.

Öğretmen madem "Hayır," demişti, bunda elbette bir hayır vardı.

Tetikte, korkulu, çok korkulu bir günün gecesi gelip çattı.

İstanbul uzaklarda ışık içindeydi.

Barlarda, pavyonlarda Roken-rol çılgınlıkları.

Gecekondular antenlerini germiş, küçük gemici fenerlerinin sarı ışığında duvarlar ağır ağır yükseliyordu. Duvarlar yükseliverse, çatılarla üzerleri kapanıverse!

Birden nasıl olduğu anlaşılmayan bir gürültü. Yerden biter, gökten iner gibi Yeşiller. Ellerinde kazmalarla yıkma ekibi. Çocuk çığlıkları, kadın yaygaraları arasında yıkma ekibinin yeni yükselmekte olan yapılara dalıp toz duman içinde her şeyi yerlere serişi.

Yıkıyorlardı. İnsan emeğine, dişten tırnaktan artırılmış, göz nuruyla yoğurulmuş insan emeğine acımadan yıkıyorlardı. Ortalık çığlık çığlığaydı, ortalık duman duman.

Yukarıda kabarıp duran bulutlar.

Aşağıda hıçkırık.

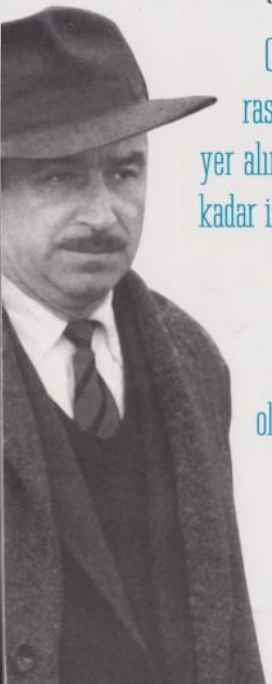
Memed de mahvolmuşçasına çöküvermişti evinin yıkıntıları önüne. Ayşe yanı başında. Bir ara gözüne Gafur ilişti: El fenerleriyle ciplerin çapraz ışıkları arasında gülümseyerek bakan, memnun yüzü. Ayşe kızdı, deli oldu hatta. Kocasının, onun Memed'inin böyle kadın gibi çöküp ağlamasını mı gösterecekti ona? Onun maksadı bu değil miydi?

Omuzundan tutup çekti:

"Kalk lan kalk. Gene yaparık, yenisini yaparık!"

SON

1950'li ve 60'lı yıllarda göçler ve inşaatlarla çehresi hızla değişmekte olan İstanbul **Gurbet Kuşları**'nın acımasız toprağıdır. Ekmek kavgası uğruna İstanbul'a göçmüş Anadolulular, bu değişimin rüzgârından nasiplenmeye çalışan açıkgözler ve kendini bu insanların sırtına basarak dönüştüren sistem, İstanbul kadar yaşamın da rengini değiştirmektedir. Tam bu değişimin ortasındaki insanlar Orhan Kemal'in usta kalemi ve her zaman insana sevgi dolu olan duruşuyla sunuluyor okurlara. Türkiye'nin yakın geçmişine ve onu takip eden bugüne gerçekçi bir gözle bakabilmek için **Gurbet Kuşları** mutlaka okunması gereken bir kitap.

Orhan Kemal'in kitapları bir okurun hayatta rastlayabileceği o çok nadir hazineler arasında yer alır. Çok az yazar okurunun dünyasında onun kadar iz bırakır, okurunu onun kadar biçimlendirir. Orhan Kemal umudu ve aydınlığı yeniden kazanmamız için yol gösterir bize. Edebiyatımızın en değerli ustalarından biri olan Orhan Kemal'in kitaplarını yayımlamaktan onur duyuyoruz.

EVEREST